

ТОНИ МОРИСЪН

ПЕСЕНТА НА СОЛОМОН

Превод от английски: Мадлена Евгениева, 1983

chitanka.info

На татко

КНИГА I

ГЛАВА ПЪРВА

*„Отците да се извисят
И чедата да узнаят имената им.“*

Агентът по застраховка „Живот“ на компанията „Северна Каролина“ обеща да прелети от болницата „Мърси“^[1] до другия бряг на Голямото езеро в три часа. Два дена преди събитието той закачи бележка на вратата на жълтата си къщичка:

„В 3 часа следобед, в сряда, на 18 февруари, 1931 година, ще излети от «Мърси» на собствените си криле. Моля ви да ми простите. Обичах ви всичките.

Подпис: Робърт Смит, застрахователен агент“.

Господин Смит събра по-малка тълпа, отколкото Линдбърг преди четири години — явиха се не повече от четиридесет-петдесет души, защото никой не прочете бележката му преди единадесет часа същата сряда, която той бе избрал за полета си. По това време на деня и по средата на седмицата мълвата едва се влачеше. Децата бяха на училище, мъжете — на работа; повечето жени си стягаха корсетите и се готвеха да отидат да видят ще дава ли касапинът карантия. Дойдоха само безработните, най-младите и тези, които сами си бяха работодатели, някои — нарочно, защото бяха чули за това, а останалите — случайно, защото тъкмо тогава минаваха по крайбрежието, по улица „Недокторска“ — име, непризнавано от пощата.

В градските планове улицата се водеше като авеню „Мейнс“. Тук бе живял и умрял единственият в града доктор-негър; когато той се преместил на тази улица през 1896 година, пациентите му я нарекли „Докторска“, макар че никой от тях не живеел наблизо. Едва по-късно, след като и други негри се настанили там и пощенските услуги

станали масово средство за съобщения, от Луизиана, Вирджиния, Алабама и Джорджия запристигали писма, адресирани до номера на улица „Докторска“. Пощаджиите връщали тези пликосе или ги отделяли като „Писма с неверни адреси“. А през 1918 година, когато започнала мобилизацията, някои негри се регистрирали като живеещи на улица „Докторска“. Така името било признато полуофициално. Но не за дълго. Тъй като за част от градските законодатели грижата за подходящи имена и запазването на градските забележителности била най-важното в политическия им живот, те се погрижили названието улица „Докторска“ никога да не се използва в официален документ. И понеже знаели, че това име се поддържа само от жителите на квартала Саутсайд, наредили да се сложат табелки по магазините, бръснарниците и ресторантите в тази част на града, на които пишело, че авенюто северно и южно от улица „Крайбрежна“, водещо към езерото до пресичането на магистрали „6“ и „2“ за Пенсилвания, разположено паралелно и между авенютата „Ръдърфорд“ и „Бродуей“, открай време се е наричало и ще се нарича авеню „Мейнс“, не „Докторска улица“.

Тези табелки наистина изяснили положението, защото дали възможност на хората от Саутсайд както да запазят спомените си, така и да угодят на градските власти. Нарекли улицата „Недокторска“. Били готови да нарекат и благотворителната болница в северния ѝ край болница „Немилост“, тъй като било 1931 година и едва на другия ден след скока на господин Смит от купола за пръв път разрешили на бременна черна жена да роди в отделението, а не на стъпалата отпред. Великодушието на лекарите не идвало от това, че жената била единствената дъщеря на онзи доктор-негр, защото през цялата си лекарска практика той нямал право да изпраща пациенти там. Приети били само двама, и двамата бели. Освен това докторът отдавна бил мъртъв. Изглежда са я приели поради скока на господин Смит от покрива. Не се знае дали вярата на дребния застрахователен агент, че може да лети, е допринесла за мястото на раждането, но съвсем сигурно е определила времето му.

Когато дъщерята на покойния доктор видя как господин Смит се появява иззад купола на болницата, както бе обещал — с широки сини копринени криле, които се издаваха пред гърдите му, тя изпусна голямата си покрита кошница и разсипа червени кадифени листенца от

роза. Вятърът ги раздуха насам-нататък из преспичките сняг. Полуизраслите й дъщери се втурнаха да ги събират, а майка им застана и се хвана за корема. Виковете на бременната жена не привлякоха толкова внимание, колкото разпилените розови листенца. Всеки знаеше, че момичетата часове наред са кроили, рязали и шили скъпото кадифе и че от универсалния магазин „Гърхардс“ веднага ще върнат изцапаните листенца.

Всички се развеселиха за малко. Мъжете се притекоха на помощ на момичетата, за да съберат бързо разпилените парченца, преди да ги е наквасил снегът — хващаха понесените от вятъра или ги вдигаха внимателно от снега. Най-малките се чудеха дали да гледат мъжа в синьо на покрива или червените пръски по земята. Някаква жена изведнъж запя и сложи край на колебанията им. Тя стоеше най-отзад и беше зле облечена, за разлика от докторската дъщеря, която носеше хубаво сиво палто с обичайната фльонга за бременни на пъпа, черна, плътно прилепнала шапка и дамски галоши с четири копчета. Пеещата жена беше с плетена моряшка шапка, свлечена ниско над очите. Вместо палто се бе увила със стар юрган. Навела глава встрани, втренчена в Робърт Смит, тя пееше с мощен контраалт:

*„Сладкият ми излетя,
сладкият ми е в небето,
моят сладък се прибра,
моят сладък е дома“.*

Няколко от петдесетината души, събрани там, се сбутаха подигравателно. Другите се заслушаха в песента, сякаш тя беше нужният поясняващ съпровод на пиано в нямото кино. Доста време останаха така, никой нищо не викна на господин Смит, всички бяха заети с дребните неща, които се случваха около тях, докато не се показаха хората от болницата.

Те ги бяха наблюдавали от прозорците, първо с известно любопитство, а после, когато тълпата набъбна досами стените на болницата — с безпокойство. Чудеха се дали не е някакво събиране, организирано от група за повдигане на расовото съзнание. Но като не видяха лозунги и оратори, те се осмелиха да излязат на студа: хирурзи

в бели престилки, хора от администрацията с тъмни сака и три сестри с колосани униформи.

Щом видяха господин Смит и широките му сини криле, както и пеещата жена и разпръснатите рози, те се вцепениха. Някои си помислиха, че това сигурно е поклонение. Не беше далеч Филадельфия, където царуваше Светия отец. Може би двете момичета с кошниците с рози бяха от девиците му. Но смехът на някакъв човек със златни зъби ги върна към действителността, спря мечтанията им и те веднага се заловиха за работа, започнаха да издават заповеди. Виковете и паниката им създадоха голяма суматоха на улицата, където преди малко имаше само група хора, няколко момичета, които си играеха с кадифени листенца, и пееща жена.

Една от сестрите се опита да внесе малко ред, огледа лицата наоколо и се спря на някаква пълна жена, която сигурно можеше да помести земята, ако пожелае.

— Ей, ти — викна ѝ тя и тръгна към нея. — Тези деца твои ли са?

Пълната жена се обърна бавно. Обръщението бе толкова пренебрежително, че тя вдигна вежди. Щом видя откъде идва гласът, смени изражението си. Очите ѝ вече не говореха нищо.

— Какво, госпожо?

— Прати някое от тези дечурлига до отделението за спешни случаи да каже на пазача веднага да дойде. Ей това тука. Това — и тя посочи пет-шестгодишно момче с котешки очи.

Пълната жена проследи с поглед пръста на сестрата и погледна момчето, което тя сочеше.

— Китарата, госпожо.

— Какво?

— Китарата.

Сестрата зяпна пълната жена, сякаш бе проговорила на уелски. После си затвори устата, погледна момчето с котешките очи, преплете пръсти и му заговори много бавно.

— Слушай. Иди от задната страна на болницата, при пазача. На вратата пише: „Бърза помощ“. Б-ъ-р-з-а п-о-м-о-щ! Там е пазачът. Кажи му да дойде тука на бегом. Тръгвай. Хайде, тръгвай! — Тя отпусна пръсти и заразмахва ръце, като загребваше с длани зимния въздух.

Някакъв мъж с кафяв костюм се приближи към нея, издишвайки бели облачета.

— Пожарната е тръгнала. Прибирай се. Ще умреш от студ.

Сестрата кимна и се прибра.

— Изпуснахте едно „т“, госпожо — рече момчето. В Севера се чувствуваше новак, но току-що бе почнал да учи как да разговаря като белите. Но потривайки ръце от студ, тя вече се бе прибрала. — Бабо, тя изпусна едно „т“.

— И едно „моля“.

— Бабо, дали ще скочи?

— Шантав човек, всичко може да направи.

— Кой е той?

— Застраховките събира. Смахнат.

— А коя е жената, дето пее?

— Една дето е отишла, та се не видяла — но тя погледна пеещата жена с усмивка, така че момчето с котешките очи се заслуша в музикалното изпълнение със същото любопитство, което проявяваше и към човека, размахващ криле върху покрива на болницата.

Сега, след като властите щяха да се намесят, тълпата стана неспокойна. Всички познаваха господин Смит. Той обикаляше по домовете два пъти месечно, събираше по долар и шестдесет и осем цента и пишеше на малки жълти картончета датата и седмичната вноска. Те все забавяха плащането с месец-два, а обещаваха да правят предварителни вноски — след като вече го бяха попитали защо се е домъкнал толкова рано.

— Пак ли си тук? Нали скоро се отървахме от теб?

— Омръзна ми да ти гледам физиономията. Честна дума!

— Знаех си аз. Само да спастря два гроша и ето те и теб. По си редовен от умиращката. А бе, Хувър^[2] знае ли какво правиш?

Занасяха го, обиждаха го, прашаха децата си да му кажат, че ги няма или са болни, или отишли в Питсбърг. Но скътваха жълтите картончета, сякаш са много важни — редяха ги внимателно в кутията за обувки при разписките за наема, брачните свидетелства и личните значки за пропуск във фабриката с изтекъл срок. Господин Смит се усмихваше на всичко това и почти през цялото време успяваше да задържи поглед върху обувките на клиентите си. На работа ходеше с костюм, но къщата му не беше по-хубава от техните. Не се знаеше да е

имал работа с жена. В църквата не казваше нищо, освен по някое „Амин“. Не се биеше, прибираше се по светло, затова си мислеха, че сигурно е свестен човек. Но неизбежно им напомняше за болести и смърт, които те свързваха със снимката на сградата на застрахователната компания „Северна Каролина“, отпечатана отзад на жълтите им картончета. Скокът от покрива на „Мърси“ беше най-интересното нещо, което някога бе правил. Никой не подозираше, че е способен на това. Кое то пък показва, шепнеха си те, че човек не можеш го разбра.

Пеещата жена затихна, мина през тълпата и се приближи към жената с розовите цветчета, която не си пускаше корема.

— Да се сгрееш — каза тя и я хвана леко за лакътя. — Заранта ще дойде птичето.

— О? — отвърна жената с розовите цветчета. — Утре заран?

— Тази заран се задава, не друга.

— Не може — каза жената с розовите цветчета. — Рано е.

— Не е. Тъкмо навреме.

Двете жени се вглеждаха дълбоко в очите, когато от тълпата се изтръгна силен рев, някакво „ууу“ на вълни. Господин Смит бе загубил равновесие за секунда и се опитваше храбро да се задържи за дървения триъгълник, който стърчеше от купола. Пеещата жена започна пак:

*„Сладкият ми излетя,
литна право към дома“.*

В центъра на града пожарникарите си навличаха бързо униформените палта, но когато стигнаха до „Мърси“, господин Смит бе видял розовите цветчета, бе чул музиката и скочил във въздуха.

На другия ден за пръв път в „Мърси“ се роди черно бебе. Сините копринени крила на господин Смит сигурно бяха оставили своя знак, защото щом момчето стана на четири години и откри същото нещо, което господин Смит бе научил преди него — че само птиците и самолетите могат да летят, — то загуби всякакъв интерес към себе си. Да изкараш живота си без този дар — това го натъжаваше и му отнемаше въображението. Дори жените, които не мразеха майка му, го намираха за тъп. Тези, които я мразеха, но приемаха поканите ѝ за чай

и завиждаха за голямата тъмна докторска къща с дванадесет стаи и за зелената лимузина, го наричаха „странен“. Другите, които знаеха, че домът ѝ е повече затвор, отколкото дворец, и че лимузината „Додж“ е само за неделни разходки, съжаляваха Рут Фостър и сухите ѝ дъщери и казваха, че синът ѝ е „дълбок“. Дори тайнствен.

— Остана ли му плацента на главата?

— Трябвало е да я изсушиш и да му направиш чай от нея. Иначе ще вижда призраци.

— Вярваш ли в такива работи?

— Не, ама така казват старите хора.

— Колко е дълбоко това момче. Виж му очите.

И те отлепваха късчетата клисав царевичен кейк от небцата си и зяпваха момчето право в очите. То успяваше как да е да посрещне погледите им, после се обръщаше умолително към майка си и получаваше разрешение да напусне стаята.

След като излезеше от гостната, с гръб, облян от неясния шум на гласовете им, то обмисляше по-нататъшните си ходове — как да отвори тежката двойна врата към трапезарията, да се промъкне по стълбите край многото спални, без да го забележат Лена и Коринтянката, които седяха като големи кукли край масата, отрупана с парченца червено кадифе. Следобед сестрите му правеха рози. Ярки, безжизнени рози, които по цели месеци лежаха в огромни кошници, докато закупчикът от магазин „Гърхардс“ не пратеше Фреди да каже на момичетата, че му трябва нова доставка. Ако успееше да се изплъзне от сестрите си и от злобата им, която събуждаше от време на време, то коленичеше до прозореца в стаята си и все се чудеше защо да не може да се отдели от земята. Тишината, обзела докторската къща, нарушавана само от гласовете на жените, които ядяха царевичен кейк, не беше нищо повече от тишина, но не и спокойствие, защото тя се предхождаше и скоро щеше да бъде прекратена от присъствието на Мейкън Дед.

Як, боботещ, внезапно избухлив, Мейкън сковаваше в страх всички членове на семейството си. Омразата към жена му блестеше и искреше във всяка дума, която ѝ казваше. Разочарованието от дъщерите му се стелеше в тях като пепел, замазваше гладкия им тен и даваше радостта във вече недетските им гласове. Под смразяващата мараня на погледа му те се препъваха в праговете и изпускаха

солниците в жълтъците на яйцата на очи. Той тъпчеше тяхното изящество, ум и самоуважение и това беше единственото, което вълнуваше дните им. Без напрежението и драматизма, създадени от него, те нямаше да знаят какво да правят със себе си. Когато го нямаше, те свеждаха глави над кървавочервените квадратчета плюш и чакаха нетърпеливо нещо да дойде от него, жена му Рут започваше деня зашеметена и затихнала от презрението му, а вечерите ѝ се оживяваха пак от него.

След като Рут затвореше вратата зад следобедните си гостенки, кротката усмивка замираще на устните ѝ и тя се захващаше да приготвя храна, която според съпруга ѝ не ставала за ядене. Рут не правеше нарочно отвратителни ястия, просто не можеше да готви иначе. Все ѝ се струваше, че видът на кейка не е достатъчно добър, за да му го поднесе, и решаваше да приготви ябълков десерт. Но меленето на телешкото и говеждото за пирога ѝ отнемаше толкова време, че забравяше свинското и трябваше да се примири с бекон в собствена мазнина. Така не ѝ оставаше време за десерт. После бързо слагаше масата. Разгъваше бялата покривка, тя се издуваше над хубавата махагонова маса, а Рут поглеждаше отново голямото петно от вода. Винаги го поглеждаше, когато слагаше масата или минаваше край нея. Като пазач на фар, когато прозорецът тегли, за да види още веднъж морето, или като затворник, който машинално търси слънцето, щом излезе на двора на разходка, тя поглеждаше петното по няколко пъти на ден. Знаеше, че е там, винаги го е имало, но искаше да се увери в присъствието му. Като пазач на фар или затворник, тя го имаше за пристан, за пропускателен пункт, то беше безспорен видим предмет, който я уверяваше, че светът още съществува, че това е живот, а не е сън; че някъде, навътре, тя е жива, но може да признае това само защото нещо много съкровено съществува вън от нея.

Дори в обятията на сънищата, без да го сънува или да мисли за него, тя усещаше присъствието му. О, тя бе водила безкрайни разговори с дъщерите и гостите си как да го изчисти, с какво да премахне този дефект по чудесното дърво — с вазелин, с тютюнев сок, с йод, с пясък и ленено семе. Бе опитала всички средства. Но погледът ѝ го подхранваше, то не само си оставаше там, но дори изпъкваше все повече с годините.

Докато докторът беше жив, на това размазано сивкаво петно се слагаше ваза и цветята в нея се сменяха всеки ден. Всеки божи ден. А когато нямаше цветя, тя подреждаше листа, клонки, реси от върба или бял бор... Но всяка вечер нещо красеше масата.

За баща ѝ това беше средство да разграничи семейството си от хората, сред които живееше. Рут вярваше, че е израсла сред обич и финес, а вазата в средата на масата е техният символ. Когато Мейкън се ожени за нея и дойде да живее в къщата на доктора, тя продължи да подрежда цветя и клонки. Веднъж отиде на морския бряг за плавей. Трябваше да мине през най-опасната част на града, но беше видяла снимка във вестника, в раздела за домакинята — плавей във ваза заедно със сухи водорасли. Ноемврийският ден бе влажен, докторът вече се бе парализирал и поемаше само течна храна в спалнята си. Вятърът духаше полата около глезените ѝ и проникваше през обувките с връзки. Когато се върна, трябваше да си натърка ходилата с топъл зехтин. На вечеря бяха само двамата, тя се обърна към съпруга си и го попита харесва ли му натюрмортът във вазата.

— Повечето хора не обръщат внимание на такива неща. Виждат ги, но не намират нищо красиво в тях. Не разбират, че природата е направила нещо свършено. Погледни от тази страна. Нали е хубаво?

Съпругът ѝ погледна дантелените светлокафяви водорасли и без да поклати глава, отвърна:

— Пилето ти е полусуrowo. И ако съществува картофена гарнитура с бучки, то тя не се нарича пюре.

Рут остави водораслите да се разпаднат и избърса жилките и стъбълцата, отронени на масата. Махна и вазата. Тогава се видя петното, скривано дълги години от нея. Веднъж изложено, то сякаш се превърна в растение и разцъфтя в огромен кафеникаво сив цвят, който трептеше трескав или въздишаше като движещи се пясъчни дюни. Но можеше и да си мълчи. Търпеливо, отморително да мълчи.

Нищо не можеш да направиш с един пристан, освен да признаеш съществуването му и да потвърждаваш с него някаква мисъл, която не искаш да изчезне. А за да преживяваш от изгрев до залез-слънце, е нужно и нещо друго — някакъв балсам, нежно докосване или ласка. Затова Рут се измъкваше от простодушната си непохватност и търсеше своя балсам след приготвянето на вечерята и преди завръщането на съпруга ѝ от работа. Това беше другото от двете ѝ тайни удоволствия

— правеше го със сина си, а самата стая, където то ставаше, също играеше своята роля. Там се бе настанила зелена свежест, защото прозорецът се закриваше от вечнозелено дърво, което пропускаше слаба светлина. Стаята беше малка. Някога докторът я наричаше кабинет и в нея имаше само шевна машина, шивашки манекен в ъгъла и люлеещ се стол с малка табуретка за крака. Тя седеше в тази стая, държеше сина си в скута, гледаше затворените му клепки и слушаше шума от сученето му. Гледаше го в лицето не толкова от майчинска радост, а за да не вижда краката му, които се влачеха почти до земята.

Късно следобед, преди мъжът ѝ да затвори канцеларията си и да се върне у дома, тя привикваше сина си. Когато той влезеше в малката стая, тя разкопчаваше блузата си и се усмихваше. Той беше много малък, за да се заслепи от зърната ѝ, но достатъчно голям, за да му е безвкусно майчиното мляко, затова идваше неохотно, сякаш изпълняваше неприятно задължение, лягаше поне веднъж на ден в скута на майка си и се опитваше да тегли тънкото, сладникаво мляко от плътта ѝ, без да я наранява със зъбите си. Сдържаността, вниманието му, безразличието му — всичко това я караше да фантазира. Имаше ясното усещане, че устните му изтеглят от нея нишка светлина. Сякаш тя беше казан, от който се точеше златно влакно. Като воденичарската дъщеря, дете седяла в пълната със слама стая и се чудела на тайната сила, дарена ѝ от джуджето — да може да тъче златна нишка със совалката си. Това беше другата част от удоволствието ѝ и тя не искаше да я загубва. Затова когато портиерът Фреди, който се правеше на приятел на семейството, а беше просто подлизурко и техен квартирант, донесе един ден наема и погледна през прозореца иззад вечнозеленото дърво, очите на Рут се изпълниха с ужас. Тя веднага разбра, че ще загуби безвъзвратно половината от нещо, което правеше всекидневието ѝ поносимо. Фреди възприе погледа ѝ като най-обикновен срам, но не можа да не се захили.

— Господи, помилуй! Да ме вземат дяволите!

Той заизвива клоните, за да види по-добре, но смехът му пречеше повече от тях. Рут скочи мигновено, покри гърдите си и изпусна сина си на земята, като с това го убеди в нещо, което той отдавна подозираше — че има нещо странно и нередно в тези следобеди.

Преди още да могат майка и син да си кажат една дума, да се оправят или да разменят и поглед, Фреди заобиколи къщата, изкачи се по стълбите и викна, като се заливаше от смях:

— Мис Руфи, мис Руфи. Къде си?

Той отвори вратата на зелената стая, сякаш сега тя беше неговата.

— Дяволите да ме вземат, откога не съм виждал такъв нещо. Знам ли. То няма нищо лошо. Старите хора викат, че е много хубаво. Ама, знайш, напоследък нещо не го правят...

Но той гледаше момчето. В очите му имаше одобрение и някакво съучастничество, което я изключваше. Фреди изгледа момчето от глава до пети, срещна потайния му, но твърд поглед, забеляза учудващия контраст между лимоненожълтата кожа на Рут и черната на момчето.

— На времето там, на юг, женорята дълго си кърмеха децата. Ама сега е друго. Знаех едно семейство, майката не беше много с всичкия си, та си кърми момчето къде тринайсет години. Бая време, а?

Докато бърбеше, той си потъркваше брадата и гледаше момчето. Най-накрая спря и се изкиска. Беше се сетил за думата, която му трябваше.

— Я гледай, Биберон. Биберон си имате, мис Руфи. Пазете се, женоря, Биберона иде.

Фреди разнесе откритието си не само из махалата, но и в Саутсайд, където живееше и където Мейкън Дед даваше къщи под наем. Почти цели два месеца Рут си стоя в къщи и не приемаше следобедни гости, за да не чува новото име на сина си, от което той нямаше да се отърве и което с нищо не подобряваше отношенията на майката или сина с бащата.

Мейкън Дед не разбра как стана това — как единственият му син се сдоби с прякор, който му се лепна, макар той самият да не искаше да го приеме. Тази работа доста засягаше бащата, защото кръщаването в неговото семейство винаги се бе извършвало със забележително безразсъдство. Никой не му разказа случая, който породил прякора, защото той не допускаше хора до себе си. Труден човек беше, държеше се хладно и никой не смееше да си побърби с него. Само Фреди портиерът си позволяваше волности, като заплащаше за тях с услуги, но Фреди беше последният човек, който щеше да му каже нещо. Така

че Мейкън Дед нито чу за внезапния ужас на Рут, нито си представи как тя скача непохватно от люлеещия се стол, как момчето пада не на земята, а на табуретката и с каква възхита и удоволствие Фреди възприема всичко.

Без да знае никакви подробности, той се сети с точността на изострения си от омраза разсъдък, че прякорът, с който ученичетата наричаха сина му, с който го нарече вехтошарят, като плати на момчето три цента за вързоп стари дрехи, е някак си нечист. Звучеше му мръсно, интимно и горещо. Той знаеше, че откъдето и да идва, името е свързано с жена му и покрито с отвращението, без което не можеше да мисли за нея.

Това отвращение и неудобството от сина му се отразяваше на всичко, което той правеше в този град. Ако можеше да изпита тъга, само тъга, това щеше да го облекчи. Петнадесетгодишното съжаление, че няма син, се превърна в горчивина, че най-накрая има мъжко дете, но при най-противни обстоятелства.

Беше време, когато на главата му имаше много коса, а Рут носеше прекрасно и трудно за събличане бельо. Той нарочно го сваляше дълго. Цялата му любовна игра беше да разхлаби и разкопчее вървите и ширитите на най-хубавото, най-нежното, най-бялото и най-мекото бельо на света. Той си играеше с всяко копче на корсета ѝ (а те бяха четиридесет, по двадесет от двете страни), развързваше всяка копринена рипсена панделка, която се провираше светлосиня през снежнобелите възвишения над корсета ѝ. Той не само разхлабваше синята панделка, но я изкарваше цялата, а после тя трябваше да я нанизва с безопасна игла. Закопчаваше и откопчаваше широките ластици, които свързваха комбинезона с корсета ѝ, и възбуждаше и двамата със звука на закопчалките и докосването на раменете ѝ. Никога не говореха по време на събличане. Но от време на време се кискаха като деца, които играят на доктор и най-много им харесва свалянето на дрехите.

Когато Рут легнеше гола, влажна и рохкава като нерафинирана захар, той се навеждаше да развърже обувките ѝ. Това беше последното удоволствие, защото щом събуеше краката ѝ и навиеше чорапите ѝ до глезените, той влизаше в нея и свършваше бързо. На нея така ѝ харесваше. На него — също. И през почти двадесетте години,

през които не бе съглеждал голите ѝ ходила, му липсваше само бельото.

Едно време вярваше, че никога няма да забрави устата ѝ върху пръстите на мъртвия. Лъжеше се. Спомняше си все по-малко и по-малко подробности, докато накрая трябваше да си ги представя, дори да си ги измисля, да гадае какви са били. Забрави гледката, но не и отвращението. Хранеше гнева си със спомена за бельото ѝ; сега бе загубил завинаги кръглите, невинни копчета на корсета ѝ.

А щом хората наричаха сина му Биберон и тя свеждаше очи и попиваше потта над горната си устна, като чуеше прякора му, сигурно за това имаше някаква мръсна причина и за Мейкън Дед нямаше никакво значение дали някой ще му разкаже подробностите или не.

Така и никой не му ги каза. Нямаше човек, който едновременно да го е грижа, а и да смее да говори с Мейкън Дед за прякора на сина му. Тези, които искаха да му кажат — Лена и Коринтянката, живото доказателство за годините на събличането на жена му, не смееха. А единственият човек, който би дръзнал да говори с него за това, беше жената, която той мразеше повече на този свят от жена си, въпреки че бе негова собствена сестра. Откак се роди синът му, той не бе прекосявал железопътната линия, за да отиде да я види, и сега нямаше никакво намерение да възобновява отношенията си с нея.

Мейкън Дед бръкна в джоба си, сви пръсти около връзката ключове и тяхната здрава неотлъчност го успокои. Това бяха ключове за всички врати на къщите му (само четири бяха истински къщи, останалите — по-скоро бараки). Той ги погалваше от време на време, като вървеше по улица „Недокторска“ към канцеларията си. Мейкън Дед поне я смяташе за канцелария, дори изписа думата „канцелария“ на вратата. Но надписът на дебелото стъкло твърдеше друго — с олющени златни букви в полукръг той обявяваше, че това е магазинът на Съни. Мейкън Дед напразно изстърга името на предишния собственик, защото не можеше да го изстърге от паметта на хората. Всички наричаха канцеларията му с фасада на магазин „магазина на Съни“, макар че никой не си спомняше какво е правил Съни там преди тридесетина години.

Сега той вървеше натам, по-скоро маршируваше, защото имаше висок ханш и спортна стъпка, и си мислеше за имената. Сигурно са имали със сестра си някой предшественик, някой гъвкав младеж с кожа

като оникс и прави като тръстика крака, който е носил истинско име. Име, дадено му при раждането с любов и сериозност. Име, което не е майтап, нито прикритие, нито търговска марка. Но кой е бил този гъвкав младеж и къде са го завели тръстиковите му крака — не се знаеше. Не, и името му не се знаеше. Собствените му родители, в пристъп на своенравие и покорство, — се примирили с едно фамилно име, прикачено им от човек, който пет пари не е давал. Съгласили се да приемат и да предадат на цялата си челяд това тежко име, надраскано съвършено нехайно от някой пиян янки от американската армия. Буквална писмена грешка, връчена на баща му на парче хартия, която той предал на сина си, а синът му я предал на своя син; Мейкън Дед^[3], който заченал втори Мейкън Дед, който се оженил за Рут Фостър (Дед) и заченал Магдалена, наречена Лена Дед, и Коринтянката (Дед) и (когато най-малко очаквал) още един Мейкън Дед, сега известен на по-важната част от света като Биберона. Не стига това, ами имаше и сестра, Пилат Дед, която никога нямаше да издаде на брат си обстоятелствата или подробностите на това глупаво и погрешно кръщаване на сина му, защото цялата тази работа много я забавляваше. Тя щеше да ѝ се наслади и сигурно щеше да я окачи в пиринчена кутийка на другото си ухо.

Като млад баща той бе дал своя дял в сляпото избиране на име на децата си от Библията, освен за първородния си син. И не се бе отменнал от това, което посочи пръстът му, защото знаеше с подробности как бе кръстена сестра му. Как майка му умря по време на раждането и баща му, объркан и тъжен, прелисти Библията и тъй като не можеше да чете, избра група букви, която му се стори здрава и хубава; видя в нея фигура, която му заприлича на голямо дърво, надвесено величествено, но и покровителствено над няколко по-малки дървета. Как преписа групата от букви на парче бакалска хартия; като всеки неграмотен, преписа всяка завъртулка, ченгелче и извивка на буквите и го даде на акушерката.

— Името на бебето.

— Искаш бебето така да се казва?

— Да, така искам да се казва. Прочети го.

— Не можеш да кръстиш бебето така.

— Прочети го.

— Името е мъжко.

— Прочети го.

— Пилат.

— Какво?

— Написал си Пилат. Пилат, дето е убил Христос. По-лошо име не можеш измисли. При това за момиче.

— Това посочи пръстът ми.

— Е, умът ти не е длъжен да се подчини. Да не искаш да кръстиш това сираче на човека, дето е убил Христос?

— Аз го молих Христос да ми спаси жената.

— Внимавай, Мейкън.

— Цяла нощ го молих.

— Дарил те е с дете.

— Да. Дете на име Пилат.

— Господи боже, прости.

— Къде ще носиш хартията?

— Там, откъдето е дошла — в пламъците на ада.

— Дай ми я. Щом идва от Библията, в Библията да остане.

И там остана, докато момичето навърши дванадесет години, извади я, сви я, сложи я в малка пиринчена кутийка и закачи цялата работа на лявото си ухо. По това време тя ту харесваше, ту не харесваше името си, а оттогава насам сигурно е станала още непостоянна. Но за едно беше сигурен — към кръщаването на третия Мейкън Дед тя ще се отнесе със същото уважение и страхопочитание, с каквото бе очаквала и раждането му.

Мейкън Дед си спомняше, че когато синът му се роди, тя прояви по-голям интерес към този свой първи племенник, отколкото към собствената си дъщеря и дори към дъщерята на тази дъщеря. Рут вече беше на крака и пак въртеше къщата, доколкото въобще можеше, но Пилат дълго след това продължи да идва у тях, с развързани връзки на обувките, с плетена шапка над очите и глупавата си обеща на ухото, като разнасяше противната си миризма из кухнята. От шестнадесетгодишна възраст той не я бе виждал до една година преди раждането на сина му, когато тя се появи в града. Сега се държеше като зълва, като някаква леля и се опитваше да помага на Рут и момичетата, но тъй като нито разбираше, нито се интересуваше от прилично домакинство, само им пречеше. Накрая просто седеше на стол до люлката и пееше на бебето. Не беше лошо, но Мейкън най-добре си

спомняше изражението на лицето ѝ. На изненада приличаше, и на нетърпение. Само че беше толкова напрегнато, че го притесняваше. А може би имаше и нещо друго. Може би защото я виждаше толкова години след раздялата им край пещерата и си спомняше гнева си и нейното предателство. Колко ли е изпаднала оттогава? Бе скъсала последната нишка на приличието. Някога тя му беше най-скъпото същество на света. Сега беше стара, съмнителна и, което беше най-лошо, мърлява. Ако той допуснеше, тя щеше непрекъснато да го излага. Но той нямаше да разреши това.

Най-накрая ѝ каза да не идва повече, ако не покаже някакво уважение към самата себе си. Може да си намери сериозна работа, вместо да продава вино.

— Защо не се обличаш като жена? — Той стоеше до печката. — Каква е тази моряшка шапка на главата ти? Нямаш ли чорапи? Какво ще си помислят хората?

Той потръпваше от мисълта, че белите от банката, хората, които му помагаша да купува и ипотекира къщи, могат да разберат, че тази дрипава контрабандистка е негова сестра. Че имотният негър, който така добре си върти бизнеса и живее в голяма къща на улица „Недокторска“, има сестра с голяма дъщеря, но без съпруг и че тази дъщеря на свой ред има дъщеря, но не и съпруг. Компания луди жени, които произвеждат вино и пеят по улиците „като уличници! Като същински долни уличници!“

Пилат седеше и не сваляше учудените си очи от него. Най-накрая му каза:

— И аз се безпокоях до смърт за тебе, Мейкън.

Вбесен, той тръгна към вратата на кухнята.

— Давай, Пилат, давай. Така ми е кипнало, че само гледам да не избухна.

Пилат стана, зави се с юргана си, погледна с обич бебето за последен път и излезе. Повече не се върна.

Когато Мейкън стигна до предния вход на канцеларията си, видя на няколко крачки пълна жена с две момчета. Отключи и седна на бюрото си. Докато преглеждаше сметките, пълната жена влезе сама.

— Добър ден, сър. Казвам се Бейнс. Живея на Петнайсета улица, трети номер.

Мейкън Дед си спомни — не жената, а положението с наема. Там живееше бабата или лелята, или кой знае коя на квартирантката и отдавна не му бяха плащали.

— Да, госпожо Бейнс. Носиш ли ми нещо?

— Ами аз нали затуй дойдох да ви кажа. Нали знаете, Сенси замина нанякъде и децата останаха на моите ръце. А пък с помощта за безработни едно куче не можеш изхрани, гладно ще остане май.

— Наемът ти е четири долара на месец, госпожо Бейнс. Вече два месеца не си плащала.

— Знам, господин Дед, знам, сър, ама можеш ли да не даваш нещо на тези гърла?

Гласовете им бяха тихи и вежливи, нямаше никакви нотки на кавга.

— Тези гърла ще ги храниш на улицата, ако не намериш как да ми платиш.

— Не може на улицата, сър. И да не ядат не може. Вашите могат ли?

— По-добре побързай, госпожо Бейнс. Давам ти време до... — той се извърна да види календара на стената — до събота. Събота, госпожо Бейнс. Не неделя. Не понеделник. Събота!

Ако тя беше по-млада и по-сочна, искрите в очите ѝ щяха да се втечнат и да потекат по бузите. Но на тази възраст те просто тлееха. Жената опря длани о бюрото на Мейкън Дед и без да скрива блясъка в очите си, се изправи от стола, погледна през прозореца и после пак към него.

— Какво ще спечелите, сър, ако ме изхвърлите с децата?

— Събота, госпожо Бейнс.

Тя сведе глава, прошепна нещо и излезе бавно и тежко от канцеларията. Като затвори вратата на магазина на Съни, внучетата ѝ хукнаха от слънчевата улица и се скупчиха край нея на сянка.

— Какво ти каза, бабо?

Госпожа Бейнс сложи ръка на главата на по-голямото и порови с пръсти, като търсеше несъзнателно лишеи.

— Сигурно ѝ е казал не — обади се другото момче.

— Ще се изнасяме ли? — високото момче си дръпна главата от пръстите ѝ и я погледна косо. Котешките му очи представляваха две златни резки.

Госпожа Бейнс отпусна ръка.

— Ужасна работа е черен негър да захване бизнес. Ужасна, ужасна.

Момчетата се спогледаха, после пак се вторачиха в баба си, зяпнали, сякаш чули нещо важно.

Щом госпожа Бейнс затвори вратата, Мейкън Дед продължи да преглежда сметките, а с незаетата част от мозъка си си спомняше първото посещение в дома на Рут Фостър. Тогава имаше само два ключа в джоба си и ако отстъпваше на хора като тази жена, щеше да остане и без тях. Тъкмо заради тези ключове се осмели да отиде на улица „Недокторска“ (тогава беше още улица „Докторска“) и да посети най-важния негър в града. Да вдигне чукчето във форма на лъвска лапа, да храни надежди за докторската дъщеря — това беше възможно, защото всеки ключ представляваше негова собствена къща. Без тези ключове щеше да го помете първата дума на доктора: „Да?“. Или щеше да се стопи като пресен восък на горещината на бледите му очи. Вместо това той можа да заяви, че се е запознал с дъщеря му, госпожица Рут Фостър, и би оценил много едно разрешение от страна на доктора да ѝ прави компания от време на време. Че намеренията му са почтени и че сам той е човек, който заслужава докторът да го приеме за сериозен компаньон на госпожица Фостър, тъй като на двадесет и пет години той е вече негър с лична собственост.

— Не знам нищо за вас — бе казал докторът. — Но ще се съобразя с предпочитанията на дъщеря си.

Всъщност докторът знаеше доста за него и беше много благодарен на този висок младеж, колкото си позволи да покаже. Макар че обичаше единственото си дете, макар че тя въртеше къщата след смъртта на жена му, напоследък той се дразнеше от нейната преданост. Този неспирен поток от обич бе започнал да го безпокои, тя порасна, но не се отказа от проявите на привързаност, които бяха толкова мили в детството ѝ. Целувката ѝ за лека нощ беше шедьовър на малоумие и много го притесняваше. Тя стана на шестнадесет години и пак искаше той да идва при нея вечер, да сядат на леглото ѝ, да разменя няколко мили думи с нея и да я целува по устата. Може би причината беше крещящата тишина на мъртвата му жена или смущаващата прилика на Рут с майка ѝ, а най-вероятно екстазът, който

винаги изгряваше върху лицето на Рут, щом той се наведеше да я целуне, и който според него беше неуместен.

Разбира се, той не каза нищо за това на младия човек, който го посети. Поради което Мейкън Дед все вярваше, че не друго, а двата ключа са извършили чудото.

Блянът му бе прекъснат по средата от припряно чукане по прозореца. Той вдигна глава, видя Фреди да занича през златните букви и му кимна да влезе. Фреди беше градската „драка“ със златни зъби, нещо като глашатай на Саутсайд. Със същото припряно чукане и същата бляскаща усмивка той бе направил сега вече прословутото съобщение на Мейкън Дед: „Господин Смит се размаза!“. Явно Фреди носеше новината за някакво ново злощастие.

— Портър пак се е натряскал! Изкарал си е пушката!

— Кого гони? — Мейкън си затваряше счетоводните книги, и отваряше чекмеджетата. Портър му беше квартирант, а утре се плащаше наеъмът.

— Никого. Само се е курдисал на прозореца на мансардата и си размахва пушката. Вика, че до утре сутринта трябвало да убие човек.

— Днес ходил ли е на работа?

— Аха. И десетачка е взел.

— Успя ли да я изпие?

— Не, само една бутилка купил и още има цяла шепа пари.

— Кой луд му е продал пиене?

Фред блесна с няколко златни зъба, но нищо не каза. Мейкън разбра, че е Пилат. Заклучи всичките си чекмеджета, освен едно — него отключи и извади отвътре малък 32-калибров пистолет.

— Полицията е предупредила всички черноборсаджии в окръга, а той пак намира откъде — и Мейкън продължи да гадае, уж не знаеше, че сестра му продава вино както на Портър, така и на всеки друг, бил той възрастен, дете или звяр. За стотен път си помисли, че трябва да я хвърлят в затвора, че той охотно ще я изпрати там, ако е сигурен, че тя не ще се разкрещи срещу него и че няма да го унизи в очите на закона и на банките.

— Можете ли да стреляте с това нещо, сър?

— Мога.

— Портър подлудява, като се напие.

— Зная.

— Долу ли искате да го накарате да слезе?

— Не ми трябва той да слиза. Искам парите ми да слязат. Той, ако ще, да пукне там. Но ако не ми хвърли наема, ще му пръсна мозъка от този прозорец.

Фреди се изкиска тихичко, но златните зъби сякаш разширяваха усмивката му. Драка по рождение, той обичаше клюката и разпространяването ѝ. Неговото ухо чуваше всяка тиха жалба, всяко оскърбление, неговото око виждаше всичко — тайните любовни погледи, сбиванията, новите рокли.

Мейкън знаеше, че Фреди е глупак и лъжец, но лъжец, на когото може да се разчита. Фактите му бяха винаги верни, а мотивите за тях — погрешни. И сега беше истина, че Портър има пушка, стои на прозореца на верандата и е пиан. Но Портър не се канеше да убива някого, в смисъл — когото и да е, до сутринта. Той всъщност много точно заяви кого иска да убие — себе си. Но имаше и едно предварително условие, викна го високо и ясно от прозореца на мансардата.

— Искам жена. Пратете ми някоя. Чувате ли ме? Казвам ви да ми пратите някоя жена, иначе ще си пръсна мозъка!

Мейкън и Фреди приближиха двора и чуха наемателките да му отвръщат:

— Хубав пазарлък.

— Първо се убий, после ще ти пратим някоя.

— Жена ли да е?

— Човек ли да е?

— Жива ли да е?

— Не искаш ли парче суров дроб?

— Да махаш това нещо и да ми хвърлиш парите — гласът на Мейкън пресече женските шеги. — Първо ми пусни парите, черньо, после се застрелвай.

Портър се обърна и насочи пушката си към Мейкън.

— Ако натиснеш спусъка — извика Мейкън, — гледай да улучиш. Иначе ще стрелям аз и ще ти кача увисналите топки в гърлото.

И той извади своето оръжие.

— Махай се от прозореца!

Портър се поколеба една секунда, после обърна цевта към себе си или поне се опита да го направи.

Доста зор видя, защото тя беше дълга, а той — пиан. Не можа. Като се опитваше да я нагласи под подходящ ъгъл, той изведнъж се разсея. Облегна пушката на прозореца, изкара си пениса и пусна една висока струя върху главите на жените. Те се разкрещяха и разбягаха с ужас, който пушката не можа да предизвика. Мейкън се почеса по тила, а Фреди се превиваше от смях.

Повече от час Портър не ги остави да мръднат — навеждаше се, крещеше, заплашваше, уринираше, като не спираше да се моли за жена.

Така хълцаше, че раменете му се тресяха, после започваше да крещи.

— Обичам ви. Всичките ви обичам. Недейте така, жени! Стига! Недейте така. Не виждате ли, че ви обичам? Мога да умра за вас, да убия за вас. Казвам ви — обичам ви. Казвам ви го. Господи, прости ми. Какво ще правя? Какво ще правя в тоя шибан свая-я-т!

Сълзите се стичаха по лицето му и той прегръщаше цевта на пушката си, сякаш тя бе жената, за която молеше, която бе търсил цял живот.

— Дай ми омраза, господи — скимтеше той. — Всеки ден ми давай омраза. Ще я взимам. Ама любов не ми давай. Не мога да поемам повече любов, господи. Не мога да издържам. Също като Смит. И той не можа да я издържи. Много е тежка. Господи, точно ти така добре го знаеш. Всичко знаеш ти за любовта. Нали е тежка? Исусе? Не е ли тежка любовта? Не виждаш ли, Господи? Собственият ти син не можа да я понесе. И щом той умря от любов, представи си мен какво ще ме сполети! А? А? — той пак започна да се гневи.

— Слизай, черньо! — гласът на Мейкън все още беше силен, но умората се промъкваше в него.

— Ти ли бе, маймуно скопена — Портър се опита да посочи Мейкън, — ти си най-проклетият. За убиване си ти, за убиване. И знайш ли защо? Аз ще ти кажа. Всеки...

Портър се свлече по прозореца, промърмори „Всеки знае защо“ и заспа. Унесе се, пушката се изплъзна от ръката му, изтрака по покрива и се удари в земята със силен гръм. Един куршум изсвистя край нечия обувка и продупчи гумата на разглобения на пътя „Додж“.

— Иди ми вземи парите — каза Мейкън.

— Аз ли? — попита Фреди. — Ами той ако...

— Иди ми вземи парите.

Портър хъркаше. Спеше като къпан, въпреки изстрела и бъркането в джоба му.

Когато Мейкън излезе от двора, слънцето се беше вече скрило зад хлебопекарната. Уморен и раздразнен, той тръгна по Петнадесета улица, мина край една от къщите си и я погледна. Очертанията ѝ се разтопяваха на светлината между здрача и нощта. Пръснати тук и там, къщите му се редяха зад него като тумбести призрази с качулки на главите. Не обичаше да ги гледа на тази светлина. През деня те пълнеха окоето му, но сега сякаш въобще не му принадлежаха, сякаш се бяха съюзили, за да го накарат да се почувствува низвергнат, безимотен, безземен скитник. Това чувство за самотност го накара да поеме по една пряка уличка към „Недокторска“, макар че тя минаваше край дома на сестра му. Но той беше сигурен, че тя няма да го забележи в припадащата тъмнина. Мина през двор и покрай ограда и стигна до улица „Дарлинг“. Там живееше Пилат — в малка едноетажна къща със сутерен, който по-скоро се издигаше от земята, вместо да се вкопава в нея. Пилат нямаше електричество, защото не искаше да плаща. И газ нямаше. Вечер тя и дъщеря ѝ осветяваха къщата със свещи и газени лампи, отопляваха и готвеха с дърва и въглища, помпаха от кладенец вода за домакинството в сухата мивка и живееха така, сякаш прогресът означаваше да направиш няколко крачки по пътя.

Къщата ѝ беше на двадесетина метра от тротоара, а зад нея имаше четири огромни бора, от които тя взимаше игличките за дюшека си. Боровете му напомниха за устата ѝ — като момиче тя обичаше да дъвче борови иглички и до ден-дневен миришеше на гора. Десетина години му беше като собствено дете. Майка им умря при раждането, а тя се измъкна от утробата без помощта на пулсиращите ѝ мускули и тласъка на бързата утробна вода. Затова, откак я знаеше, коремът ѝ беше гладък и стегнат, без пъп. Липсата на пъп убеждаваше хората, че тя не е дошла на този свят както подобава, не бе лежала, плувала или расла на едно топло водно място, свързана с тънка връв за сигурен източник на прехрана. Мейкън знаеше, че това не е вярно, той се случи там и видя очите на акушерката, когато краката на майка му се отпуснаха. Чу и писъците ѝ, когато отписаното бебе се заизмъква с главата напред от неподвижната, няма и безразлична пещера от плът,

влачейки зад себе си собствената си пъпна връв и плацента. Но останалото беше вярно. След като отрязаха жизнената връв на новороденото, остатъкът се сви, падна и не остави никаква следа. Като момче, което се грижи за малката си сестра, той не намираше, че това е по-странно от една плешива глава например. Едва когато стана на седемнадесет години, беше безвъзвратно разлъчен от нея и вече с всички сили се бореше да натрупа богатство, той разбра, че на света сигурно няма втори корем като нейния.

Сега се приближаваше с надеждата, че никой от къщата няма да го види в тъмнината. Подмина и дори не погледна вляво. Но чу музиката. Пееха. Всичките. Пилат, Реба и дъщерята на Реба, Хагар. Не се виждаше жива душа по улицата — всички вечеряха, облизваха си пръстите, духаха си кафето в чинийките и без съмнение разправяха за щуротията на Портър и за Мейкън, който смело се изправил срещу подивелия си квартирант в мансардата. В този квартал нямаше улично осветление, само луната сочеше пътя на пешеходеца. Мейкън продължи, но с все сили се бореше с гласовете, които го погнаха. Тъкмо се приближаваше към пътя, където мелодията вече не можеше да го преследва, когато видя, сякаш на картичка, сцената в собствения си дом — тесния неотстъпчив гръб на жена си; дъщерите си — сухи, изветрели от копнения; сина си, с когото говореше само когато му заповядваше нещо или му се караше. „Здрасти, тате.“ „Здравей, сине, натъпчи си ризата.“ „Тате, намерих умряла птичка.“ „Да не носиш такива мръсотии в къщата...“ Нямаше музика там, а тъкмо тази вечер му се искаше малко песен — от това същото създание, към което бе отправил първите си грижи.

Обърна се и тръгна бавно към дома на Пилат. Пееха някаква мелодия. Водеше Пилат. Тя започваше, а другите две поемаха фразата и я развиваха. Мощният контраалт, в контрапункт с пронизителния сопран на Реба и мекия глас на момичето, Хагар, което сигурно е вече на десет-единадесет години, го теглеше към къщата, както магнит привлича гвоздейче.

Мейкън се предаде на гласовете и се приближи. Не искаше никой да го види, не искаше да говори, само да слуша песента и може би да ги види трите, защото тя идваше от тях и му напомняше за поля, диви пуйки и памучно платно. С много тихи стъпки той се прокрадна до страничния прозорец, където свещта едва мъждукаше, и надникна.

Реба си режеше ноктите с кухненски нож, навела дългия си врат почти до коленете. Момичето, Хагар, си плетеше плитка. Лицето на Пилат не се виждаше — тя беше с гръб към прозореца и бъркаше нещо в тенджерата. Сигурно плодова каша за вино. Мейкън знаеше, че не е ядене, защото тя и дъщерите ѝ ядяха като деца. Каквото им се прииска. Ястията не се замисляха, готвеха или сервираха. Пилат понякога изпичаше хляб и всяка ядеше филия с масло, щом ѝ се поиска. Сетне дни наред ядяха грозде, останало от виното, или праскови. Ако някоя донесеше галон с мляко, пиеха го, докато свърши. Ако друга домъкнеше щайга с домати или десетина царевици, ядяха тях, докато и те свършат. Ядяха каквото им попаднеше или каквото им се приискваше. Парите от продажбата на виното се изпаряваха като морска вода на горещ вятър — Хагар си купуваше евтини бижута, Реба — подаръци за мъжете или какво ли още не.

Скрит в тъмнината до прозореца, той усети как го напуска дневното раздразнение и как го радва непринудената красота на жените, които пееха в светлината на свещите. Мекият профил на Реба, чевръстите пръсти на Хагар в тежката ѝ коса и... Пилат. Познаваше лицето ѝ по-добре от своето. Щом пее, лицето ѝ става на маска, чувствата и пламът изчезват от чертите ѝ, за да се появят в гласа. Но той знаеше, че дори да не пее и да не говори, лицето ѝ се оживява от неспиращите ѝ устни. Тя дъвчеше какво ли не. Като бебе и като момиченце си слагаше в устата разни неща — сламки от метлата, кокалчета, копчета, семена, листа, канап и любимите ѝ ластичета и ученически гуми, които той ѝ намираше. Устните ѝ не спираха. Ако си близо до нея, се чудиш дали се кани да се усмихне, или премества някоя сламка изпод венците си към езика. Дали маха свитото ластиче от вътрешната страна на бузата си, или наистина се усмихва? Като я гледаш отдалече, сякаш си шепне нещо, а всъщност дъвче семчици с предните си зъби. Устните ѝ бяха по-тъмни от кожата, като изцапани с вино, като оцветени от къпини — така лицето ѝ ставаше досущ гримирано, сякаш си бе сложила много тъмно червило и старателно бе махнала излишния блясък с хартийка.

Песента замря тъкмо когато Мейкън усети, че спомените и музиката го разчувствуват. Настъпи тишина, но той не можеше да си тръгне. Хареса му да ги гледа така на воля. Те не мръднаха. Само

спряха да пеят, Реба все си режеше ноктите, Хагар плетеше и разплиташе косата си, а Пилат се полюшваше като върба край печката.

---

[1] „Милост“ (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Едгард Хувър (1895–1972) — дългогодишен директор на Федералното бюро за разследване. — Б.пр. ↑

[3] Дед — мъртъв (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Само Магдалена, наречена Лена, и Коринтянката се радваха истински, когато големият пакард излизаше гладко и тихо от автомобилната алея. Само за тях това беше приключение и само те нескрито се възхищаваха от разкошния автомобил. Всяка си имаше прозорец и гледаше на воля летния ден, който прелиташе край тях. И всяка от тях беше достатъчно голяма и достатъчно малка, за да вярва, че е принцеса в кралска колесница, карана от як кочияш. Рут и Мейкън не ги виждаха какво правят на задната седалка, затова те си събуваха лачените обувчици, навиваха си дългите чорапи до под коленете и гледаха хората по улиците.

Тези следобедни неделни разходки на семейството се бяха превърнали вече в ритуал. Те бяха твърде важни за Мейкън, за да им се наслаждава. Така той доказваше на себе си, че е преуспял. Рут влагаше в тях по-малко амбиция, но все пак това беше възможност да се покаже пред хората със семейството си. За момченцето неделните разходки бяха бreme. Притиснато между родителите си на предната седалка, то виждаше само крилатата статуетка, щръкнала отпред на колата. Не можеше да сядва в скута на майка си, не че тя имаше нещо против, но баща му забраняваше. Само ако застанеше на колене на гълъбовосивата седалка и погледнеше през задния прозорец, то можеше да види нещо различно от скута, краката и ръцете на родителите си, таблото и сребърната крилата жена, кацнала отпред на колата. Но пътуването с гръб към движението го правеше неспокоен. Все едно, че летиш със затворени очи и не знаеш накъде — натам, дето вече си бил. Не искаше да вижда дървета, които е подминал, нито къщи и деца, оставени зад автомобила.

Пакардът на Мейкън Дед се плъзгаше тежко по улица „Недокторска“, минаваше през опасната част на града (по-късно наречена „Кръводарителното“, защото кръвта там се лееше на воля), после по околоръстния път и се насочваше към богатите квартали на белите. Щом видяха елегантната, достолепна кола, някои от негрите въздъхваха с беззловна завист. През 1936 година малцина живееха като

Мейкън Дед. Други наблюдаваха как семейството се носи край тях с мъничко завист и много повече присмех. Според тях огромният зелен пакард на Мейкън Дед не беше кола като кола — той никога не караше с повече от двадесет мили, не натискаше газта докрай, не издуваше на първа, макар и за малко, та да изпоплаши пешеходците. Не пукаше гума, не свършваше бензина, а щом тръгнеше по нанагорнище или се качваше на тротоара, го тикаха дванадесет ухилени дрипави момчета. Нямаше въже, което да задържа раздрънкана врата, на стъпалата ѝ не се качваха хлапаци, за да се повозят малко. Мейкън Дед не поздравяваше никого и никой не го поздравяваше. Не спираше внезапно и не даваше заден ход, за да викне на някои приятели или да се посмеят заедно. От отворените прозорци не стърчаха бирени бутилки или кофички със сладолед. Никога не се изправяше малко момченце, за да се изпишка навън. Тази кола не я валеше дъжд, собственикът ѝ я изкарваше само за такива разходки, а ходеше пеша на работа в магазина на Съни. Нещо повече, те се съмняваха дали той някога е притежавал жена на задната седалка, макар да се говореше за него, че посещавал „лоши къщи“ и понякога преспивал с някоя самотна или разпусната квартирантка. Като се изключат блесналите, зареяни очи на Магдалена, наречена Лена, и Коринтянката, в пакарда нямаше истински живот. Затова го наричаха „катафалката на Мейкън Дед“.

Коринтянката прокара пръсти през косата си, дълга, лека коса с цвят на мокър пясък.

— Отиваме ли някъде, или само се разхождаме?

Тя не изпускаше из очи мъжете и жените, които вървяха по улицата.

— Внимавай, Мейкън. Тука все завиваш неправилно — обади се тихо Рут отдясно.

— Ти ли ще караш? — попита я Мейкън.

— Нали знаеш, че не мога да карам — отвърна тя.

— Тогава ме остави на мира.

— Добре, ама после няма да съм аз виновна...

Мейкън зави леко в лявото разклонение, което водеше през центъра към вилната зона.

— Тате? Отиваме ли някъде?

— В Оноре — каза Мейкън.

Магдалена, наречена Лена, си смъкна чорапите по-ниско.

— На езерото? Ами какво има там? Нищо няма там, няма никого.

— Има плажни парцели, обща собственост. Баща ти иска да ги види — намеси се Рут в разговора.

— Защо? Там са къщите на белите — каза Лена.

— Не са само къщи. Има и земя, незастроена. На другия бряг. Може да стане цяла плажна колония за черни. С вили. Разбираш ли? — Мейкън погледна дъщеря си в огледалцето.

— Кой ще живее там? Черните нямат пари за по две къщи — каза Лена.

— Преподобният Коулс има, доктор Сингълтън и той — поправи я Коринтянката.

— И адвокатът, как се казваше? — Рут погледна Коринтянката, но тя не ѝ обърна внимание.

— Сигурно и Мери — засмя се Лена.

Коринтянката я погледна хладно:

— Тате няма да продаде имот на кръчмарка. Тате, ще допуснеш ли да имаме кръчмарка за съседка?

— Но тя ще е собственица — каза Рут на Коринтянката.

— Пет пари не давам, че е собственица. Важно е само каква е. Нали, тате? — Коринтянката се наведе напред, за да получи потвърждение от баща си.

— Много бързо караш, Мейкън — Рут натисна върха на обувката си в пода.

— Още веднъж ако ми кажеш как да карам, ще се прибираш пеша. Не се шегувам.

Магдалена, наричана Лена, седна по-напред и сложи ръка на рамото на майка си. Рут мълчеше. Момченцето подритваше долната част на таблото.

— Стига! — каза му Мейкън.

— Искам да отида до тоалетната — каза синът му. Коринтянката вдигна глава:

— Боже господи.

— Нали ходи, преди да тръгнем — каза Рут.

— Искам! — той започваше да хленчи.

— Сигурен ли си? — попита го майка му. Той я погледна. — Не е зле да спрем — каза тя, без да се обръща към никого. Очите ѝ се

взираха в местността, в която навлизаха.

Мейкън не промени скоростта.

— Ние ли ще имаме вила, или само ще продаваш имоти?

— Нищо няма да продавам. Смятам да ги купя и да ги давам под наем — отговори ѝ Мейкън.

— Ами и ние ли ще...

— Не мога вече — каза момченцето.

— ... живеем там?

— Може би.

— Само ние? Други няма ли да има? — Коринтянката продължаваше да се интересува.

— Не мога ти каза. След няколко години — пет, десет — много черни ще имат пари за вили. Много. Честно слово.

Магдалена, наречена Лена, си пое дълбоко дъх:

— По-нагоре можеш да спреш, тате. Той ще изцапа седалката.

Мейкън я погледна в огледалцето и намали скоростта.

— Кой ще го заведе?

Рут попипа дръжката на вратата.

— Ти не — каза ѝ Мейкън.

Тя погледна мъжа си. Устните ѝ се разтвориха, но нищо не каза.

— И аз не — каза Коринтянката. — Аз съм с високи токчета.

— Хайде — въздъхна Лена.

Малкото момче и голямата сестра излязоха от колата и изчезнаха между дърветата, които се извисяваха встрани от пътя.

— Смяташ ли наистина, че в града ще има достатъчно черни — в смисъл почтени черни, — които да живеят там?

— Няма защо да са от нашия град. Вилата ти може и да е подалеч. Белите как имат вили другаде. — Мейкън барабанеше с пръсти по кормилото на спрялата кола, което потръпваше леко.

— Негрите не обичат водата — захили се Коринтянката.

— Ще я заобичат, като им стане собственост — каза Мейкън, погледна през прозореца и видя Магдалена, наречена Лена, да идва откъм дърветата. В ръце държеше голям шарен букет цветя, но лицето ѝ беше сгърчено от яд. По светлосинята ѝ рокля имаше тъмни мокри петна.

— Той ме намокри — каза тя. — Намокри ме, мамо.

Малко оставаше да се разплаче.

Рут зацъка с език, Коринтянката се разсмя.

— Аз казах ли ти, че черните не обичат водата?

Не го направил нарочно. Тя отишла да бере цветя, върнала се, а той, като чул стъпки зад себе си, се обърнал, преди да е свършил. Това съсредоточаване върху нещата, които стават зад гърба му, вече му ставаше навик. Сякаш не го чакаше бъдеще.

Но ако бъдещето не идваше, настоящето се ширеше, така че притесненото момченце от пакарда тръгна на училище и на дванадесет години срещна друго момче. То щеше не само да го освободи, но и да го заведе при жената, която имаше толкова общо с бъдещето му, колкото и с миналото му.

Китарата каза, че я познавал. Дори веднъж влизал в къщата ѝ.

— Как е вътре? — попита Биберона.

— Лъскаво — отвърна Китарата. — Кафяво и лъскаво. Има и миризма.

— Лоша ли?

— Не зная. Нейната миризма. Ще видиш.

Всички тези чудни, но съвсем възможни истории за сестрата на баща му — жената, с която той му забрани да говори — ги очароваха много. Не им се искаше и ден да мине, без да научат истината. Смятаха, че това е тяхно естествено право. В края на краищата Китарата вече я познаваше, а Биберона ѝ беше племенник.

Намериха я да клечи пред стъпалата на къщата в дълга черна рокля с ръкави. Косата ѝ също беше завита с нещо черно и отдалече те видяха само яркооранжевия портокал, който белеше. По-късно Биберона си спомни, че тя беше съвсем ъгловата — само колене и лакти. Едното ѝ стъпало сочеше на изток, другото — на запад.

Щом се приближиха и видяха увисналата от ухото ѝ месингова кутийка, Биберона разбра, че както е с тази обеща, този портокал и този ъгловат черен плат, нито мъдростта на баща му, нито цялата предпазливост на света може да го откъсне от нея.

Китарата, който беше по-голям, вече гимназист, и за разлика от малкия си приятел не трябваше да се бори със съпротивата си, я заговори пръв.

— Хей.

Жената вдигна очи. Погледна първо Китарата, после Биберона.

— Що за дума е тази?

Гласът ѝ беше тих, но ромолящ. Биберона зяпаше пръстите ѝ, които продължаваха да белят портокала. Китарата се ухили и сви рамене.

— Искам да кажа здрасти.

— Ами кажи каквото искаш.

— Добре. Здрасти.

— Хубаво. Какво искаш?

— Нищо. Минавахме.

— Май стоите.

— Ако не ни искате, мис Пилат, ще си ходим — каза Китарата тихо. — Не съм аз по искането. Вие нещо искате.

— Искаме да питаме нещо. — Китарата престана да се прави на безразличен. Тя беше, много пряма и за да ѝ бъде равен, трябваше да внимава какво говори.

— Питай.

— Викат, че нямаш пъп.

— Това ли ти е въпросът?

— Да.

— Не ми прилича на въпрос. Прилича ми на отговор. Кажи си въпроса.

— Е, имаш ли?

— Какво да имам?

— Пъп имаш ли?

— Нямам.

— Какво е станало с него?

— Знам ли — тя пусна ярката кора в скута си и бавно откъсна парче портокал. — Сега мога ли и аз да питам нещо?

— Ами да.

— Кое е твоето приятелче?

— Това е Биберона.

— Може ли да говори? — Пилат глътна парче плод.

— Ами да. Говори си. Кажи нещо. — Китарата ръгна Биберона, без да сваля очи от Пилат.

Биберона си пое дъх, задържа го и каза:

— Хей.

Пилат се разсмя.

— Вие трябва да сте най-тъпите откачени негри на земята. Тъй ли ви учат в училище? „Хей“ се вика на прасета или овце, като искаш да ги разгониш. На човек ако кажеш „Хей“, той трябва да стане и да те цапардоса.

Обхвана го срам. Очакваше това, но малко по-различно. Можеше да се смути, но не точно така. Тя беше грозната, мръсната, бедната и пияната. Чудатата му леля, за която го закачаха другите шестокласници и която мразеше, защото се чувствуваше лично отговорен за нейната грозота, бедност, мръсотия и вино.

Вместо това тя се присмиваше на училището, на учителите, на него. И макар че си беше бедна, както всички разправяха, в очите ѝ нямаше бедност. И мръсна не беше, развлечена, но не мръсна. Бялото на ноктите ѝ приличаше на слонова кост. И освен ако той нищо не разбира, тази жена не беше пияна. Е, да, никак не беше хубава, но той усещаше, че може да я наблюдава по цял ден: пръстите ѝ, белещи бялото под кората, къпиново черните ѝ устни, сякаш намазани с червило, обещата... А когато тя се изправи, Биберона ахна — беше висока колкото баща му, с цяла глава и рамене над самия него. Роклята ѝ не беше чак толкова дълга, стигаше до под прасеца и той видя незавързаните ѝ мъжки обувки и сребристо кафявата кожа на глезените ѝ.

Тя стискаше обелките, както бяха паднали в скута ѝ; като тръгна по стъпалата, изглеждаше, че се държи за чатала.

— Татко ти няма да хареса тая работа. Той глупави хора не обича — тя погледна право към Биберона, като държеше с една ръка обелките, а с друга — бравата.

— Познавам татко ти. И теб познавам.

Китарата пак се обади:

— Ти нали си сестра на баща му?

— Друга сестра той няма. Само трима Дед има на този свят.

След като не можа дума да продума след глупавото си „Хей“, сега Биберона се чу да крещи:

— Аз съм Дед! И майка ми е Дед! И сестрите ми. Не сте само вие с него.

Още докато крещеше, той се зачуди защо така си защитава името. Всъщност го мразеше, цялото, а преди да се сприятели с

Китарата, мразеше и прякора си. Но в устата на Китарата той звучеше умно, като на възрастен. А сега той се държи с тази непозната жена така, сякаш това име го изпълва с дълбока, съкровена гордост, сякаш тя се опитва да го изгони от много специална общност, а той е не само неин член, но и има изключителни права.

След виковете му настъпи смутена тишина. Пилат се засмя:

— Искате ли рохко яйце? — попита тя. Момчетата се спогледаха. Тя бе сменила тона. Не искаха яйца, но искаха да бъдат с нея, да влязат във винарската къща на тази жена, която нямаше пъп, носеше една обеща и приличаше на голямо черно дърво.

— Не, благодарим. Може ли само чаша вода?

— Може. Влизайте.

Тя отвори вратата и те влязоха след нея в голямата слънчева стая, която изглеждаше и празна, и претрупана. От тавана висеше зелена като мъх торба. Навсякъде стърчаха свещи и бутилки. Статии от вестници и снимки от списания бяха накачени по стените. Нямаше мебели, освен люлеещ се стол, два стола с прави облегалки, голяма маса, мивка и печка. Навсякъде се носеше миризмата на бор и ферментиращи плодове.

— Опитайте едно яйце. Знам как да ги докарам. Не обичам белтъкът да се движи, а жълтъка го ям мек, но да не тече. Като мокро кадифе да е жълтъкът. Що не опитате едно?

Тя хвърли обелките в голям глинен съд, който, както всичко останало в тази къща, сигурно имаше друго предназначение, застана до сухата мивка и започна да налива вода в синьо-бяло легенче, което използваше за тенджерата.

— Сега водата и яйцето трябва да се срещнат на равна нога. Едното да не вземе връх над другото. Затуй и двете трябва да са с една и съща температура. Първо гледам водата да не е студена. Ама и топла да не е, защото яйцето е със стайна температура. В кипването е цялата тайна. Щом започнат да излизат мехурчетата, щом станат колкото грахово зърно и точно преди да пораснат като топчета, сваляш тенджерата от огъня. Не изгасяш огъня, а сваляш тенджерата. Слагаш отгоре й сгънат вестник и си свършваш някаква малка работа. Например отиваш да видиш кой звъни или хвърляш боклука. Аз обикновено отивам до тоалетната. Не за голяма работа обаче. За малка. Така ако направиш, рохкото ти яйце няма грешка.

Помня какви гозби готвех на тате. Твоят баща — тя посочи Биберона с палец — никак не го биваше в готвенето. Веднъж му направих черешов сладкиш. Или поне се опитах. Мейкън беше свястно момче и ужасно добър към мен. Хубаво щеше да е, ако го познаваше тогава. Щеше да ти е добър приятел, както беше на мен.

Гласът ѝ напомняше на Биберона за речни камъчета. Заоблени камъчета, които се удрят едно в друго. Сигурно беше пресипнала, а може и така да си говореше — като провлачва и изяжда края на думите. Борово винената миризма беше упояваща, както и слънцето, което струеше отвън — нямаше завеси или транспаранти на прозорците, окръжили цялата стая — по два от трите страни, по един от двете страни на вратата, по един от двете страни на мивката и печката и два на отгатышната стена. Зад четвъртата стена сигурно са спалните, помисли си Биберона. От ромолящия глас, слънцето и упояващата винена миризма момчетата отмаляха, седяха в приятно опиянение и я слушаха...

— Ако не беше баща ти, нямаше да съм тук сега. Щях да умра в утробата. И още веднъж — в гората. Тази гора и тъмнината в нея сигурно щяха да ме убият. Ама той ме спаси и ей ме, варя яйца. Щото баща ни умря. Така го застреляха, че подскочи на метър и половина от земята. Седеше си на оградата и ги чакаше, а те се промъкнали зад него и го вдигнали на метър и половина във въздуха. Затуй нямахме къде да отидем, след като напуснахме голямата къща на Цирцея. Мотаехме се наоколо и живеехме в гората. Ама един ден тате се върна. Първо не повярвахме, че е той, щото нали го видяхме да подскача на метър и половина от земята. Загубихме ума и дума. И понеже стана дума за тъмно — да не мислите, че тъмнината е само един цвят? Не е. Има пет или шест вида черно. Едното е копринено, другото е като вълнено. Третото е направо празно. Има и черно като пръсти. И не стои мирно. Движи се и преминава от един вид в друг. Да кажеш, че нещо е тъмно като в рог, е все едно да кажеш, че нещо е зелено. Какво зелено? Като моите шишета ли? Или като скакалец? Или като краставица или маруля? Или зелено като небето, точно преди да извие буря? Е, и нощното черно е така. Като небесна дъга е.

Тъй, загубили се бяхме, излезе вятър и видяхме пред себе си гърба на тате. Как се изплашихме! Мейкън все ми казваше, че не били истински нещата, които ни плашат. Какво като не са истински, щом те

плашат? Помня, веднъж перях дрехите на едно семейство във Вирджиния. Следобед мъжът дойде в кухнята разтреперан и попита имам ли готово кафе. Питам го какво му е станало, че никак не изглежда добре. Нищо не разбирал, отвърна ми той, но му се струвало, че пада от висока скала. Така, както си стоеше на жълто-бяло-червения линолеум, гладък като ютия. Държеше се първо за вратата, после за стола, все гледаше да не падне. Отворих си устата да му кажа, че няма висока скала в тази кухня. Ама се сетих какво беше в гората. Изпитах го отново. Затуй го попитах иска ли да го държа, че да не падне. Той ме погледна с най-благодарния поглед на света. „Ще ме хванеш ли?“ — попита той. Застанах зад него, преплетох пръсти пред гърдите му и го държах. Сърцето му биеше под жилетката като на разгонено магаре. Но малко по малко се успокои.

— Спасила си му живота — каза Китарата.

— Не можах. Жена му влезе, преди да дойде време да го пусна. Попита ме какво правя и аз й казах.

— Какво? Какво й каза?

— Истината. Че го държа да не падне от високата скала.

— На бас, че му се е поискало вече да е скочил. Тя повярва ли ти? Да не кажеш, че ти е повярвала?

— Не, не веднага. Ама щом го пуснах, той се свлече мъртъв на земята. И очилата си строши. Падна направо по лице. И знаеш ли? Много бавно се свлече. Кълна се, цели три минути минаха, докато си размаза лицето о земята. Не знам дали е била истинска скалата или не, но той пада от нея цели три минути.

— Мъртъв ли беше? — попита Китарата.

— Мъртъв.

— Кой е застрелял баща ти? Ти каза, че някой го застрелял. — Китарата беше очарован, в очите му блестяха огънчета.

— На метър и половина подскочи...

— Кой?

— Не знам кой и не знам защо. Знам само каквото ти казвам: какво, кога и къде.

— Не си ни казала къде — настояваше той.

— Казах ви — на оградата.

— Къде беше оградата?

— В нашето стопанство.

Китарата се засмя, но очите му блестяха твърде много, за да излъчват някакъв хумор.

— Къде беше стопанството?

— В окръг Монтуър.

Той се отказа от „къде“.

— Добре, а кога?

— Като седеше там, на оградата.

Китарата се почувствува като детектив, на когото му пречат.

— Коя година?

— Годината, когато стреляха по ирландците из улиците. Зная, добра година беше за убийците и гробарите.

Пилат сложи капак от каца на масата, извади яйцата от легенчето и започна да ги бели. Тя прехвърляше семка от портокала в устата си и устните ѝ се движеха. Едва след като разцепи яйцата и влажните им червено-жълти среди се показаха, тя се върна към историята си.

— Една сутрин се събудихме, когато слънцето вече беше минало една четвъртинка от небето. Ясно, та се не видяло. И синьо. Синьо като панделката на маминото боне. Видиш ли оная ивица небе? — и тя посочи през прозореца. — Зад дърветата. Видиш ли? Точно зад тях.

Погледнаха и видяха простряното зад къщите и дърветата небе.

— Същият цвят — каза тя, сякаш бе открила нещо важно. — Същият като панделките на мама. Знам ѝ цвета на панделките, а не ѝ знам името. Тя като умря, тате не даваше на никого да го казва. Та преди още да си изтъркаме пясъка от очите и да се поогледаме, го видяхме да седи на един пън. Точно под слънцето. Почнахме да му викаме, а той продължи да се вира, сякаш хем ни вижда, хем не ни вижда. Нещо в лицето му ни уплаши. Беше като лице под вода. След малко тате стана и се скри от слънцето в гората. А ние така си стояхме и зяпахме дънера. И треперехме като листа.

Пилат събра черупките на малка купчинка, като ги потупваше лекичко. Момчетата я гледаха и се страхуваха да проговорят, за да не развалят историята, а и да мълчат, да не би и тя да млъкне.

— Треперехме като листа — прошепна тя. — Като същински листа.

Изведнъж Пилат вдигна глава и издаде нещо като бухане на кукумявка.

— Ууу! Ида!

Биберона и Китарата нито видяха, нито чуха някой да идва, но тя скочи и хукна навън. Преди да излезе, някакъв крак ритна вратата и Биберона видя приведен гръб на момиче. То влачеше голяма кошница с нещо като къпини, а от другата страна я тикаше една жена. Жената каза:

— Внимавай на прага, миличка.

— Надигнах я — отвърна момичето. — Тикай.

— Добре, че се връщате — каза Пилат. — Не се усеща кога мръква.

— Камионът на Томи се повреди — каза момичето, задъхвайки се. Когато двете успяха да вкарат кошницата в стаята, момичето се протегна и се обърна към тях. Но на Биберона не му трябваше да вижда лицето ѝ — вече се беше влюбил в задничето.

— Хагар — Пилат се огледа. — Това тук е брат ти, Биберона. А това е приятелят му. Как се казваше, симпатяго?

— Китарата.

— Китарата? А свириш ли? — попита тя.

— Той не ѝ е брат, мамо. Братовчеди са — обади се другата жена.

— Все същото.

— Не е същото. Нали, миличка?

— Не е — каза Хагар. — Друго е.

— Видя ли. Друго е.

— Е, Реба, каква е разликата. Нали много знаеш.

Реба се загледа в тавана:

— Братът е брат, ако имате една майка или ако...

Пилат я прекъсна.

— Другояче ли ще се отнасяш с него? Или по същия начин?

— Не е там работата, мамо.

— Ти мълчи, Реба. Аз на Хагар говоря.

— Да, мамо. Пак по същия начин.

— Ами тогава защо има две думи, вместо една. Щом няма разлика...

Реба сложи ръце на кръста и отвори широко очи.

— Дръпни насам този стол-люлка — каза Пилат. — Вие, момчета, ще трябва да станете, освен ако ще помагате.

Жените наобиколиха кошницата, която беше пълна с къпини, още на късите им, бодливи клонки.

— Какво да правим? — попита Китарата.

— Отделяйте къпинките от проклетите клонки, без да ги мачкате. Реба, дай другия съд.

Хагар, само очи и коси, се огледа наоколо.

— Защо не дръпнем едно легло от задната стая? Ще можем всички да седнем.

— На мен ми стига подът — каза Пилат, седна по турски и взе клонка от кошницата. — Това ли са всичките?

— Не — отвърна Реба, като влачеше странично огромен глинен съд. — Вънка има още две кошници.

— Внеси ги. Събират мухите.

Хагар тръгна навън и кимна на Биберона.

— Хайде, братко. Ще помагаш.

Биберона скочи, бутна стола и хукна след Хагар. Струваше му се, че никога не е виждал по-хубаво момиче. Тя беше много, много по-голяма от него, сигурно на възрастта на Китарата, а може би дори на седемнадесет години. Той сякаш се носеше във въздуха. Беше по-жив от всякога и се носеше. Заедно с Хагар дотътри двете кошници по стълбите в стаята. Тя беше силна и мускулеста като него.

— Внимавай, Китара. По-бавно. Мачкаш ги.

— Остави го, Реба. Сам да усети как става. Питам ти ли свириш на китара. Затова ли са те кръстили така?

— Не е, защото свиря, а защото съм искал да свиря, като съм бил мъничък. Така разправят.

— Къде си виждал китара?

— На лотария, в един магазин в родната ми Флорида. Мама ме заведе веднъж в центъра и аз я видях. Още съм бил бебе тогава. Има такива лотарии — трябва да познаеш колко бобчета има в един буркан и печелиш китара. Казват, че все съм плакал и съм питал за нея.

— Трябвало е да викнеш Реба и щеше да имаш китара.

— Не, тя не се купуваше. Само ако кажеш точно колко са бобчетата.

— Чух де. Реба щеше да знае колко са. Тя винаги печели. Никога не е губила.

— Така ли? — Китарата се усмихна, но без да ѝ вярва. — Късмет ли има?

— Късмет ами — ухили се Реба. — Когато има някаква лотария, хората идват откъде ли не, за да им кажа на какво да заложат. Те печелят почти винаги, а аз — винаги. Щом се опитам да спечеля нещо, печеля го. А и много други работи, дето не съм се опитвала да ги спечеля.

— Дотам се докара, че никой вече не ѝ продаваше лотарийни билети. Само искаха да ги тегли вместо тях.

— Виж това — Реба бръкна в деколтето си и извади диамантен пръстен, завързан с канап. — Миналата година го спечелих. Аз бях... как беше, мамо?

— Петстотинхилядната.

— Петстотин... не, не беше така. Те друго казаха.

— Казали са половинмилионната.

— Тъй. Половинмилионният клиент, който влиза в магазин „Сиърс и Роубък“. — Тя се засмя весело и гордо.

— Не искали да ѝ го дадат — каза Хагар, — защото не им харесал външният ѝ вид.

Китарата се удиви.

— Чух за това, но не са казвали, че наградата е спечелена от негърка.

Тъй като все скиташе по улиците, Китарата смяташе, че не изпуска нито едно събитие в града.

— Не казаха, я. Бяха нагласили хора да правят снимки и какво ли не още и чакаха кой ще влезе в магазина. Но не ми пуснаха снимката във вестника. Ние с мама я търсихме, нали? — тя погледна Пилат за потвърждение и продължи. — Сложиха снимката на този, дето взе втора награда, военна облигация. Той беше бял.

— Втора награда ли? — попита Китарата. — Как така втора награда? Или ти си половинмилионният човек, или не си. Не може да има втори половинмилионен.

— Може, ако Реба печели — каза Хагар. — Измислиха втора награда само защото тя получи първата. А ѝ я дадоха само заради фотоапаратите.

— Каж ми защо си била в „Сиърс“, Реба.

— Търсих тоалетна — Реба отметна глава, за да пусне смеха от гърлото си. Ръцете ѝ бяха изцапани с къпинов сок, тя избърса сълзите си и нарисува морави ивици от носа към скулите си. Много по-светла

от Пилат и Хагар, тя имаше обикновените очи на дете. Те и трите излъчваха простодушие, но в лицата на Пилат и Хагар се таеше нещо по-сложно и неразгадаемо. Само у пълчивата и почителна Реба простодушието може би беше и празноглавие.

— В центъра само на две места пускат цветнокожи в тоалетните: в ресторант „Мейфлауър“ и в магазин „Сиърс“. „Сиърс“ беше по-близо. Добре че природната нужда можа да почака. Петнадесет минути ми записваха името и адреса, да ми пратели диаманта. Ама аз не дадох да ми го прашат. Все ги питах: „Истинска ли е тази награда? Не ви вярвам“.

— Препжалили са пръстена с диамант, само да се махнеш оттам. Щяла тълпа си събрала, а още малко и си щяла да почнеш да събираш мухите — каза Хагар.

— Какво ще го правиш този пръстен? — попита Биберона.

— Ще го нося. Рядко печеля нещо, дето да ми харесва.

— Каквото спечели, подарява го — каза Хагар.

— На някой мъж — каза Пилат.

— Нищо не й се задържа в ръцете...

— Мъж й се иска да спечели...

— Мъж, по-лош от дядо Коледа...

— Такъв странен късмет не е никакъв късмет...

— Ама Дядо Коледа идва само веднъж в годината...

Хагар и Пилат си деляха разговора, всяка го дърпаше към себе си, а не към Биберона или Китарата, или дори Реба, която пусна диаманта в деколтето си и се усмихваше благо, като отделяше сръчно пурпурните плодове от дръжките.

Биберона вече беше метър и седемдесет на ръст, но за пръв път в живота си се чувствуваше истински щастлив. Имаше приятел — по-голям, мъдър, добър и безстрашен. Разположил се беше в прочутата винарска къща, заобиколен с жени, които, изглежда, му се радваха и се смееха шумно. И беше влюбен. Нищо чудно, че баща му се страхуваше от тях.

— Кога ще е готово виното? — попита той.

— От тези къпини ли? След няколко седмици — каза Пилат.

— Ще ни дадеш ли? — засмя се Китарата.

— Как иначе? Сега искате ли? В мазето има бая вино.

— Не искам от него. От това искам. Дето аз съм го правил.

— Значи ти си го правил, а? — присмя му се Пилат. — Да не мислиш, че това е всичко? Само да се очистят дръжките?

— О — почеса се по главата Китарата. — Забравих. Трябва да се смачка с боси крака.

— С крака ли? С крака? — Пилат се ядоса. — Кой ти прави вино с крака!

— Може да е вкусно, мамо — каза Хагар.

— Как не — каза Реба.

— Добро ли ти е виното, Пилат? — попита Китарата.

— Не мога ти каза.

— Що?

— Не съм го опитвала.

Биберона се засмя:

— Продаваш вино, пък не го опитваш.

— Хората не го взимат за вкуса. Да се напият го взимат.

Реба кимна:

— Преди време. Сега нищо не взимат.

— Кой ще ти купи евтино домашно вино? Свърши депресията — каза Хагар. — Всички имат работа. И пари имат да си купят „Четири рози“.

— Някои още го взимат — й каза Пилат.

— Откъде купувате захарта? — попита Китарата.

— На черно — каза Реба.

— Взимали някои! Кажи си, мамо. Реба да не беше спечелила от лотарията петдесет килограма бакалски стоки, щяхме да умрем от глад миналата зима.

— Нямаше — Пилат си сложи нова къпинова дръжка в устата.

— Щяхме.

— Хагар, не спори с мама — прошепна Реба.

— Кой щеше да ни храни? — упорствуваше Хагар. — Мама може да не яде по цели месеци. Като гущер.

— Гущерите изкарват ли толкоз време? — попита Реба.

— Няма да те оставим да умреш, мойто момиче — каза Пилат на внучката си. — Кога си гладувала?

— Къде ще е гладувала? — попита майка й.

Хагар хвърли дръжка на купчинката на пода и потърка ръце. Върховете на пръстите й се бяха боядисали в тъмночервено.

— Имало е и гладни дни.

Бързи като птички, Пилат и Реба изправиха рязко глави. Взяха се в Хагар, после се спогледаха.

— Мойто момиче — гласът на Реба беше тих. — Гладна ли си била? Защо не си казала? — Реба се обиди. — Даваме ти каквото искаш. Всичко. Много добре го знаеш.

Пилат изплю дръжката в дланта си. Лицето ѝ застина. Без движещите се устни то заприлича на маска. На Биберона му се стори, че там току-що изгасна светлина. Той погледна другите. Лицето на Реба се бе сгърчило. По бузите ѝ течаха сълзи. Лицето на Пилат беше неподвижно като смъртта, но напрегнато, сякаш чакаше някакъв сигнал. Косата на Хагар скриваше профила ѝ. Наведена напред, опряла лакти на бедрата, тя търкаше пръстите си, които в здрача изглеждаха окървавени. Ноктите ѝ бяха много дълги.

Тишината се застоя. Дори Китарата не посмя да я наруши.

После Пилат каза:

— Реба, тя не говори за храната.

Смисълът на тези думи премина бавно по лицето на Реба, но тя не отвърна нищо. Пилат затананика със затворени уста и продължи да чисти къпините. След миг Реба я последва. Двете тананикаха в съвършена хармония, докато Пилат поведе:

*„Сладък мой, не ме оставяй,
балите ще ме задавят.
О, сладък мой, не ме оставяй,
Букра^[1] в хомота ме впряга“.*

Когато стигнаха до припева, Хагар вдигна глава и запя с тях:

*„Моят сладък излетя,
моят сладък се прибра,
моят сладък е в небето,
моят сладък е дома“.*

Биберона се задъхваше. Гласът на Хагар обра последните останки от сърцето му. Вече му се струваше, че ще припадне под тежестта на чувствата си, когато погледна боязливо Китарата. Залязващото слънце позлатяваше очите на приятеля му и засенчваше леката му усмивка — той сякаш чуваше нещо познато.

Денят беше прекрасен за Биберона, още повече, че посещението бе свързано с тайна и непокорство. Но те и двете се стопиха за час след завръщането на баща му. Фреди бе съобщил на Мейкън Дед, че синът му „е пил цял следобед във винарската къща“.

— Лъже! Нищо не сме пили. Нищичко! Само дето Китарата поиска чаша вода, ама не му дадоха.

— Фреди никога не лъже. Изопачава, но не лъже.

— Излъгал те е.

— За пиенето — може. Ама си бил там, нали?

— Да, сър. Бях. — Биберона посмекчи тона си, но непокорството в гласа му остана.

— Аз какво ти бях казал?

— Да не ходя там. Да не се виждам с Пилат.

— Тъй.

— Ама не си ми казвал защо. Те са ни братовчеди. Тя ти е родна сестра.

— Пък ти си ми роден син. И ще правиш каквото ти казвам. Докато ми ядеш хляба, ще ме слушаш.

На петдесет и две години Мейкън Дед бе също така внушителен, както на четиридесет и две, когато Биберона го смяташе за най-огромното нещо на света. По-огромен дори от къщата, в която живееше. Но днес той се срещна със също толкова висока жена, която накара и него да се почувствува висок.

— Знам, че съм най-малкият у дома, но не съм дете. Ти се държиш с мене като с дете. Все няма нужда да ми обясняваш. Как мислиш, аз как се чувствавам, а? Като бебе. Бебе на дванадесет години?

— Не ми повишавай тон!

— Баща ти така ли се е държал с тебе, когато си бил на дванадесет години?

— Дръж си устата! — изрева Мейкън и извади ръце от джобовете си, но не знаеше какво да прави с тях. За миг се обърка.

Въпросът на сина му изведнъж смени сцената. Видя се на дванадесет години, на мястото на Биберона. Спомни си какво бе баща му за него. Как се вцепени, като видя да пада от оградата човекът, когото обичаше и на когото се възхищаваше. Нещо диво изфуча в него, като гледаше как тялото се гърчи в калта. Баща му седя пет нощи на оградата от стари релси, прегърнал пушката си, и накрая загина, защитавайки своята собственост. Дали той е същото за това момче?

— Така ли се е държал?

— Аз работех рамо до рамо с баща си. Рамо до рамо. От четири-петгодишна възраст работехме заедно. Само двамата. Мама не беше жива. Умря при раждането на Пилат. Пилат беше мъничко бебе. През деня я гледах в друга ферма. Всяка сутрин я носех там на ръце. После се връщах през полята при баща ми и впрягахме Президента Линкълн. Така бяхме кръстили кобилата — Президента Линкълн. Тате разправяше, че президентът Линкълн на времето бил добър орач, а пък добрият орач трябвало да си остава при работата. Фермата я наричахме „Рая на Линкълн“. Малко парче земя беше. Ама тогава ми се струваше голямо. Малко ще да е било, къде сто и петдесет акра. От тях обработвахме петдесет. Около осемдесет беше гора. Цяло състояние от дъбове и борове. Това може да са искали — дървения материал от дъбовете и борове. Имаше около четири акра вир. И поток, пълен с риба. Току в сърцето на долината. Няма по-хубава планина от Монтуърската верига. Живеехме в окръг Монтуър. Точно на север от Съскуехана. Свинарникът ни беше с четири отделения, големият обор — десет на четиридесет метра. С четириискатен покрив при това. А планината наоколо беше пълна със сърни и пуйки. Нищо не знаеш ти, щом не си опитвал пуйка, ама тате да ти я сготви — бързо-бързо я изгаряше в огъня, докато цялата почернее. Така я запечатваше. Запазваше соковете вътре. После я печеше на шиш двадесет и четири часа. Като изрежеш изгореното отгоре, вътре месото е крехко, вкусно и сочно. Имахме и плодови дървета. Ябълки, череши. Пилат веднъж се опита да ми направи черешов пай.

Мейкън се спря и остави усмивката си да се появи. Не беше разказвал тези неща от години. Дори напоследък не си ги припомняше много. Когато се ожени, говореше на Рут за „Рая на Линкълн“. Седеше на люлката на верандата и пресъздаваше земята, която бе наречена за него. Или пък по времето, когато започваше бизнеса си и купуваше

първите къщи — мотаеше се край бръснарницата и си разменяше разни истории с хората там. Но от години вече нито имаше време за това, нито го интересуваше. И ето, сега пак разказваше, този път на сина си, виждаше ясно всяко нещо от тази земя: кладенеца, ябълковата градина, Президента Линкълн, жребчето й — Мери Тод; Юлисис Грант, кравата им, Генерал Лий — прасето. Доколкото знаеше история, от тях я знаеше. Баща му не можеше да чете, нито да пише. Знаеше само това, което виждаше и чуваше. Но той бе издълбал няколко исторически фигури в мозъка на Мейкън и като ученик Мейкън четеше за тези хора и се сецаше за нрава на кобилата си или прасето. Баща му бе кръстил на шега кобилата за оран Президента Линкълн, но Мейкън мислеше за Линкълн с любов, защото първо го бе обикнал като силна здрава, кротка и послушна кобила. Харесваше дори Генерал Лий, защото една пролет го заклаха и ядоха най-хубавото свинско отвъд Вирджиния, „от бута до зурлата, до краката, до опашката, до тъпата глава“ — цели осем месеца. А през ноември имаше пръжки.

— Много ми допадна Генерал Лий — каза той и се усмихна. — По-добър генерал не познавам. Даже мъдете му бяха вкусни. Цирцея ни сготви най-хубавата шкембе чорба, която някога е правила. Хм! Бях й забравил името. Тъй, тъй, Цирцея. Работеше в голямата ферма на едни бели в Пенсилвания. Ама как ти се изплъзват някои работи. Години наред нищо не си спомняш, после изведнъж всичко се връща. Правеха и кучешки надбягвания. Тогава това беше голямото забавление. Кучешкото надбягване. Ама как си обичаха белите кучетата. Могат да убиват някой черен и заедно с това да си решат косата. А пък съм виждал бели, хора на възраст, да плачат за кучетата си.

Биберона усети, че сега гласът на баща му е друг. Не така твърд. И говорът му беше различен. По-южен, спокоен и тих. И Биберона каза тихо:

— Пилат каза, че някой застрелял баща ти. На метър и половина във въздуха.

— Цели шестнадесет години, докато тази ферма почна да му се отплаща за труда. Сега там има само мандри. Преди не. Преди беше... хубаво.

— Кой го застреля, тате?

Мейкън погледна втренчено сина си.

— Тате не можеше да чете, името си дори не можеше да напише. Слагаше един знак. Измамили го някакви. Подписал нещо, не знам какво. После му казали, че неговата земя е тяхна. Не можеше да чете. Опитал се да го науча, но той каза, че няма да ги запомни тези заврънкулки до другия ден. Една дума е написал в живота си — името на Пилат. Преписа го от Библията. Това пази тя сега в обещата си. Той трябваше да ме остави да го науча. Всички тези беди го сполетяха, защото не можеше да чете. И името си обърка, защото не можеше да чете...

— Името си ли? Как?

— Като дошла свободата. Всички цветнокожи в щата трябвало да се регистрират в Бюрото на освободените роби.

— Баща ти роб ли е бил?

— Ама глупав въпрос. Как да не е бил? Кой не е бил през 1869 година? Всичките трябвало да се регистрират. Свободните и някогашните роби. Тате бил още момче тогава. Отишъл да се запише. Но регистраторът бил пиян. Питал тате къде е роден. Тате казал: „Мейкън“. После го питал кой е баща му. Тате казал: „Мъртъв“. Да, ама този янки всичко объркал. На мястото на името писал „Мейкън“, запетая, „Мъртъв“. Тате не можел да чете и не знаел как се е записал, докато мама не му казала. Те се запознали в един фургон, който пътувал на север. Заговорили се за това, за онова, той й казал, че е свободен и й показал документите си. Тя ги погледнала и прочела какво пише там.

— Нали не е бил длъжен да запази това име? Можел е да си възвърне истинското име, нали?

— Мама го харесала. Харесала името. Казала, че е ново и може да заличи миналото. Цялото минало.

— Какво му е било истинското име?

— Не си спомням мама много добре. Тя умря, когато бях на четири години. Светлокожа, хубава. Приличаше ми на бяла. Ние с Пилат не сме се метнали на нея. Някога ако се усъмниш дали сме от Африка, погледни Пилат. Тя много прилича на тате, а той на всички картини на африканци, които си виждал. Пенсилвански африканец. И като африканец се държеше. Можеше да си затвори лицето, както се затваря врата.

— Аз видях Пилат как го прави.

Сега Биберона чувствуваше баща си близък и свой, защото бе разговарял с него спокойно и задушевно.

— Не съм отстъпил, Мейкън. Там няма да ходиш.

— Ама защо? Още не си ми казал защо.

— Виж какво. Тази жена не е добра. Змия е тя, може да те хипнотизира като змия. Змия ще си остане.

— Това го казваш за родната си сестра, дето всяка сутрин си я носил на ръце през полята.

— Отдавна беше то. Ти си я видял. Как ти изглежда. Прилича ли ти на добър човек? На нормален?

— Е, да, тя...

— Не ти ли прилича на главорез?

— Не, тате.

— Ама е такава.

— Какво е направила?

— Не е въпросът какво е направила, ами каква е.

— Каква е?

— Казах ти, змия. Чувал ли си тази приказка за змията? Дето един намерил змийче на земята? Е, някакъв намерил едно змийче, наранено и окървавено. Съжалил го, вдигнал го, сложил го в кошницата и го занесъл у дома. Хранил го, грижил се за него, докато пораснало и заякнало. От залька си му давал. Станало змийчето голяма змия. Един ден тя го нападнала и го ухапала. Забила си отровния зъб право в сърцето му. На умирање той се обърнал към змията и я попитал „Защо го направи? Не ти ли спасих живота?“ Тя казала: „Да“. „Тогава защо го направи? Защо ме уби?“ И знаеш ли какво му отвърнала змията? Казала: „Ти не знаеше ли, че съм змия?“. Затуй няма да ходиш във винарската къща и няма да се виждате с Пилат.

Биберона наведе глава. Баща му не бе обяснил нищо.

— Има по-добри неща за тебе. Освен това вече е време да се учиш на работа. Почваме в понеделник. След училище ела в канцеларията ми. Ще поработиш няколко часа там и ще видиш къде е истината. Пилат няма да те научи на нищо, дето да ти влезе в работа на този свят. На другия свят — може би, но не на този. И да ти кажа веднага единственото нещо, което ще ти е от полза: Притежавай. Това, което притежаваш, и то да притежава нещо. Тогава ще си господар на себе си и на другите. В понеделник почвам да те уча как става това.

---

[1] Букра — негърско нарицателно за бял господар. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Животът на Биберона стана по-хубав, откак започна да работи при Мейкън. Противно на очакванията на баща му, сега той имаше повече време да ходи във винарската къща. Изпълняваше разни поръчки из къщите, които Мейкън даваше под наем, и можеше да ходи в Саутсайд и да се среща с хората, които Китарата познаваше така добре. Биберона бе млад и дружелюбен — за разлика от баща си — и квартирантите охотно го закачаха, черпеха го и споделяха с него. Но с Китарата не успяваше да се среща често. Само в събота можеше със сигурност да го намери. Ако станеше рано в събота, Биберона можеше да хване приятеля си, преди той да тръгне да скита по улиците и преди самият Биберон да почне да събира наемите с баща си. Понякога обаче те решаваха да избягат от училище и по цял ден се мотаеха насам-нататък. Един такъв ден Китарата заведе Биберона в билиардната на Перото, на Десета улица, точно в сърцето на „Кръводарителното“.

Беше единадесет часа сутринта. Китарата ритна вратата и викна: — Здравсти, Перо. Дай насам две „червени шапки“.

Перото, къс и тантурест, с рядка, къдрава коса, погледна първо Китарата, после Биберона и се намръщи.

— Този да се маха.

Китарата се сепна. Проследи погледа на дребния кръчмар до лицето на Биберона и обратно. Като чува думите на Перото, няколко играчи се обърнаха. Трима от тях бяха пилоти, бомбардировачи от 332-ра изстребителна бригада. Красивите им шапки и страхотни кожени якета бяха сложени внимателно по столовете. Косите им бяха подстригани много високо, ръкавите — спретнато навити нагоре; белите им шалове висяха като снежни четириъгълници от джобовете на панталоните им. На вратовете им висяха сребърни верижки. Търкаха тебешир о върховете на билиардните си щеки и като че ли цялата работа им беше забавна.

Китарата се изпоти от объркване, лицето му лъсна.

— Той е с мен — каза Китарата.

— Махай го оттука ти казвам.

— Хайде, хайде, Перо, той ми е приятел.

— Ама е син на Мейкън Дед, нали?

— Е, какво от това?

— Да се маха.

— Никой не си избира бащата. — Китарата все още владееше гласа си.

— Не ме интересува. Вън.

— Какво ти е направил баща му?

— Още нищо. Затова го махай оттука.

— Той не е като баща си.

— Няма нужда да е като него — стига да е от него.

— Аз отговарям...

— Не се мешай, Китара. Махай го. Той има още жълто около устата.

Пилотите се засмяха, а някакъв човек със сива сламена шапка с бяла лента каза:

— Що гониш момчето, Перо?

— Затваряй си устата. Аз съм собственикът.

— Какво ти пречи? Дванайсетгодишно момче.

Той се усмихна на Биберона, който едва се удържа да не каже: „Не, тринайсет“.

— Теб какво те засяга? — попита Перото. — Баща му да не ти е хазаин? Няма после ти да ми вадиш ново разрешително за заведението. Ти като нямаш нищо...

Перото заговори с човека с бялата лента също така рязко, както с момчетата. Китарата се възползува от новата мишена на Перото, вдигна рязко ръка, сякаш брадва с две остриета се заби в дърво, и викна:

— Рано е за тебе, мой човек. Хайде. Да се махаме оттук.

Сега гласът му беше силен и дълбок — колкото за двама. Биберона плъзна ръце в задните си джобове и тръгна след приятеля си към вратата, като поизпъна врат, за да подобава ръстът му на хладното високомерие, което според него войниците трябва да видят в очите му.

Те вървяха бавно и безцелно по Десета улица, докато стигнаха до каменна пейка, издигната до бордюра на тротоара. Спряха и седнаха с гръб към двамата мъже с бели престилки, които ги наблюдаваха. Единият се облягаше на вратата на бръснарницата. Другият седеше на

стол, подпрян на стъклената витрина. Те бяха собствениците на бръснарницата. Томи Жепето и Томи Цяра. Момчетата не продумваха дума, нито помежду си, нито с двамата мъже. Само седяха и гледаха движението.

— Сринаха ли се школските палати, Китара? — обади се Томи Цяра от стола си. Очите му имаха цвят на суроватка, като на много стар човек, но всичко останало в него беше твърдо, гъвкаво и младежко. Тонът му беше небрежен, но думите му тежаха.

— Не, сър — отвърна му Китарата през рамо.

— Моля ви се, тогава какво правите по улиците по това време на деня?

Китарата вдигна рамене:

— Днес просто си почиваме, господин Томи.

— А приятелят ти? И той ли се отморява?

Китарата кимна. Томи Цяра се изразяваше като в енциклопедия и той трябваше да се досеща за някои думи. Биберона продължаваше да гледа минаващите коли.

— Май и двамата не се забавлявате много през почивния си ден. Можехте и в школските палати да се мръщите.

Китарата потърси цигари и даде една на Биберона.

— Перото ни ядоса. Това е.

— Перото ли?

— Аха. Не ни пусна. Аз все там ходех и той нищо не казваше. Ама днес ни изхвърли. Приятелят ми бил много малък. Как ти се струва, а? Перото да се грижи за такова нещо? За годините на някого си?

— Не знаех, че Перото имал мозъчни клетки, та да се грижи с тях.

— За нямане, няма. Само се перчи. Една бира не ми даде.

Томи Жепето се засмя тихичко от вратата.

— Това ли било? Бира не ви дал, а? — той се почеса по тила и повика Китарата с пръст. — Я влез тука, момче, да ти кажа какво друго няма да ти се даде. Ела, ела.

Те станаха неохотно и се приближиха с едното рамо напред към смеещия се мъж.

— Ама това нищо не е. Бира не им дали. Слушай аз да ти кажа. Седял ли си някога неподвижен в кухничката на вагон-ресторанта

„Болтимър и Охайо“ посред нощ, когато бюфетът е затворен и всичко е излъскано и готово за другия ден? А локомотивът се носи по линията и трима апапи те чакат с чисто ново тесте?

Китарата поклати глава:

— Не, никога...

— Никога, зер. И никога няма да ти се случи. Значи освен бирата, и тази радост няма да те споходи.

Китарата се засмя:

— Господин Томи — започна той, но Томи го пресече.

— Бачкал ли си някога четиринадесет дни без прекъсване, пък после да се върнеш у дома при сладката си жена, чистите чаршафи и четвъртинка „Див пуяк“? А? — той погледна Биберона: — Кажи де.

Биберона се усмихна и каза:

— Не, сър.

— Не, ами. И хич и не чакай такова нещо, защото и то няма да ти се случи.

Томи Цяра извади изпод престилката си клечка за зъби от перце.

— Не дразни момчето, Томи.

— Кой го дразни. Аз истината му казвам. Нито единият, нито другият няма да го усетят това. И други неща няма да имате — аз ще ви ги кажа. Няма да имате собствена кола с четири седалки от червен плюш, дето се завъртат, накъдето поискаш. Не. Няма да имате и собствена тоалетна и собствен двуметров креват, специална поръчка. И прислуга, и готвач, и секретар, дето да пътува с теб и да върши всичко, което му кажеш. Всичко — да поддържа необходимата температура в грейката ти, да осигурява всеки божи ден пресен тютюн в сребърната кутия с овлажнител. И това няма да го имаш. А да си имал пет хиляди чистички долара в брой в джоба си и да си влизал в банката да кажеш на банкера, че искаш тази и тази къща, а той да ти я продаде начаса? И това няма да ти се случи. И губернаторски палати няма да имаш, нито осем хиляди акра дървен материал за продан... Няма да станеш капитан на кораб, нито началник-влак. Ако искаш, иди в 332-ро изстребително, свали сам хиляда немски самолета, кацни в задния двор на Хитлер и му хвърли един хубав бой, но няма да получиш четири звезди на гърдите си, нито дори три. И няма да ти носят табла със закуска рано сутринта, с червена роза, две топли кифли и чаша горещ шоколад. Не, няма да стане. И фазан няма да ядеш, престоял в листа от

кокосов орех двадесет дни, а после напълнен с билки и сготвен на горски огън, дето става толкова крехък, че ти се доплаква. А и „Ротшилд“ от 29-та година или поне „Божоле“, да го полееш.

Няколко минувача се заслушаха в лекцията на Томи.

— Какво става? — попитаха те Томи Цяра.

— Перото не им дал бира — отвърна той. Мъжете се засмяха.

— И печена „Аляска“ няма да ядеш! — продължи Томи Жепето.
— Няма. Никогаж!

— Няма печена „Аляска“ ли? — очите на Китарата се разшириха от ужас и той се хвана за врата. — Ти ми разби сърцето!

— Е, това поне ще го имаш — разбито сърце. — Погледът на Томи Жепето омекна, но смехът изведнъж изчезна от очите му. — И безумие, страшно много безумие. Можеш да си сигурен в това.

— Господин Томи, сър — изви глас Китарата с престолено смирение. — Ама ние само една биричка искахме.

— Добре, де — каза Томи. — Добре, добре дошли на борда.

— Какво е печена „Аляска“?

Момчетата оставиха двете Томита както ги бяха заварили и продължиха по Десета улица.

— Сладко нещо — отговори Китарата. — Десерт.

— Хубаво ли е?

— Не знам. Не мога да ям сладкиши.

— Тъй ли? — учуди се Биберона. — Защо?

— Гади ми се от тях.

— Нищо сладко ли не обичаш?

— Плодове ям, но нищо със захар. Бонбони, кейк, такива работи не ща и да ги помириша. Иде ми да повърна.

Биберона си помисли дали няма някаква физиологична причина. Не му се искаше да се доверява на човек, който не обича сладки работи.

— Сигурно имаш захарна болест.

— Захарната болест не е от липса на захар, а от много захар.

— Ами какво тогава?

— Не зная. Напомня ми за мъртви. И бели. Тогава почвам да повръщам.

— Мъртви ли?

— Да. И бели.

— Нищо не разбирам.

Китарата замълча, но Биберона продължи:

— Откога си така?

— От дете. Баща ми го накълца дъскорезницата. Шефът му дойде у нас и ни раздаде на нас, децата, някакви бонбони. Фондан. Цяла торбичка фондани. Жена му специално ги правила. Фонданите са сладки. По-сладки от сироп. Баш сладки. По-сладки от...

Той спря и избърса едрите капки пот от челото си. Очите му изсветляха и затрепкаха. Плю на тротоара.

— Чакай малко — прошепна той и се пъкна между ресторанта за пържена риба и фризьорския салон на Лили.

Биберона почака на тротоара, загледан в завесите на салона. Фризьорските салони все имат завеси или транспаранти, бръснарниците — не. Жените не искат да ги гледат минувачите, когато им правят косата. Срам ги е.

Китарата се появи. Очите му бяха насълзени от напразното напъване.

— Хайде — каза той — да си потърсим пури. Това сигурно може.

Като стана на четиринадесет години, Биберона забеляза, че единият му крак е по-къс от другия. Заставаше прав като върлина и бос и лявото му стъпало беше на половин инч от пода. Затова той никога не стоеше изправен — или се облягаше някъде, или изнасяше единия си крак напред. Никога на никого не каза за това. Когато Лена казваше: „Мамо, той защо върви така?“, той ѝ отговаряше: „Както си искам ще вървя. И през грозното ти лице мога да мина, ако ща“. Рут им казваше: „Млъкнете и двамата. Наболява го от бързия растеж, Лена“. Но Биберона си знаеше какво му е. Не куцаше, никак не куцаше, само лекичко се поклащаше, сякаш вървеше предвзето, като младеж, който иска да мине за по-важен. За него това бе жесток недостатък, тревожеше го и той усвои някои движения, за да го прикрива. Винаги сядаше с левия глезен на дясното коляно и никога обратното. Всеки нов танц танцуваше с чудати сковани стъпки, които момичетата

харесваха, а момчетата имитираха. Недъгът му съществуваше главно в собственото му съзнание. Само когато играеше няколко часа бейзбол, получаваше пронизващи болки в същия крак. Почти им се радваше, смяташе, че има детски паралич и по тази причина е тайно свързан с покойния президент Рузвелт. Дори когато Труман създаде Комисията по гражданските права и всички бяха луди по него, Биберона тайно предпочиташе ФДР^[1] и го чувствуваше много близък. По-близък, отколкото баща си, защото Мейкън нямаше недостатъци и сякаш укрепваше с годините. Биберона уважаваше баща си и се страхуваше от него. Знаеше, че с този крак никога няма да може да му подражава. Затова се осмеляваше, колкото може, да се различава от него.

Мейкън се бръснеше гладко, Биберона отчаяно искаше да има мустаци. Мейкън носеше папионки, Биберона — вратовръзки. Мейкън нямаше път на косата, Биберона накара бръснаря да му обръсне път. Мейкън мразеше тютюна, Биберона се опитваше да захапва цигара на всеки петнадесет минути. Мейкън си трупаше парите, Биберона ги пръскаше. Но той не можеше да не харесва, както баща си, хубави обувки и тънки, фини чорапи. И като негов подчинен се опитваше да върши работата както Мейкън иска.

Мейкън беше много доволен. Сега синът му принадлежеше на него, а не на Рут. Радваше се, че няма да ходи като амбулантен търговец по града да си събира наемите. Това придаваше достойнство на бизнеса му и той имаше повече време да мисли, да крои планове, да посещава bankerите, да чете обяви, да ходи на разпродажби — да се осведомява какви парцели се продават за неплатени данъци или като непотърсени от наследниците, къде се строят пътища, супермаркети, училища; кой какво се кани да продаде на държавата за новите жилищни строежи, за никнещите като гъби градчета край военните заводи. Той знаеше, че като негър няма да получи голям пай. Но имаше парцели, които в момента никой не искаше да купи, или малки крайни имоти, които собствениците не искаха да продават на евреи или католици, или пък парцели, чиято ценност още не се знаеше. Доста плънка избиваше през кората на тортата през 1945 година. Тази плънка можеше да е за него. През войната всичко се променяше в негова полза, с изключение на Рут. А в годините след войната плънката преля в скута му, полепна по ръцете му и му натежа на стомаха, който се превърна в увиснало шкембе. Но той все пак съжаляваше, че не удуши

Рут през 1921 година. Тя все още прекарваше по някоя нощ навън, но вече беше на петдесет години. Можеше ли да задържи любовник толкова години? Кой ще е този любовник, дето Фреди не го знае? Мейкън реши, че това няма значение, и все по-рядко ѝ се ядосваше дотолкова, че да ѝ удари шамар. Особено след последния път, който стана последен, защото синът му скочи и го повали върху радиатора.

Тогава Биберона беше на двадесет и две години и тъй като спеше с жени вече от шест години, макар и повечето време с една, започна да вижда майка си в нова светлина. Тя вече не беше тази, която му досаждаше за галошите, настинките и яденето и му пречеше на малките удоволствия в къщи, защото те все докарваха шум, мръсотия и бъркотия. Сега гледаше на нея като на крехка жена, която се задоволява с дребни неща — да отглежда и отхранва малки същества, чиято смърт няма да я нарани — рододендрони, златни рибки, гергини, мушката, огромни лалета. А тези малки същества наистина умираха. Златните рибки изплуваха отгоре и щом тя почукваше с нокът по аквариума, не се стрелкаха като светкавици, ужасени от този шум. Листата на рододендрона израстваха и тъкмо когато зеленото ставаше най-тъмно и восъчно, изведнъж се превръщаха в меки жълти сърца. Тя гледаше на смъртта като на съперница. В цялата ѝ огромна мъка по смъртта на доктора имаше и малко засегнато честолюбие, сякаш той бе предпочел нещо по-интересно от живота, по-предизвикателна приятелка от нея, и нарочно бе последвал смъртта, щом тя му кимна. В присъствието на смъртта Рут се развихряше, дори проявяваше героизъм като никога друг път. Заплахата от смъртта я изпълваше с целеустременост. Каквото и да бе сторил Мейкън, тя подозираше, че ако докторът не е искал, нямаше да умре. Може би тъкмо това съмнение, че не е успяла и е била отхвърлена (както и желанието ѝ да отмъсти на Мейкън), я караха да повежда съпруга си по пътеки, които стигаха единствено до насилие. Лена не можеше да си обясни избухванията на Мейкън. Но Коринтянката започна да съзира умисъл. Виждаше как майка ѝ се е научила да докарва мъжа си до състояние на безпомощност, а не на сила (защото и деветгодишно момиченце можеше безнаказано да цапардоса Рут). Започваше с описание на някаква случка, в която тя играе ролята на същински шут. Всичко тръгваше с приятен разговор на вечеря, привидно невинен, защото никой не бе длъжен да ѝ съчувствува за неловкото положение, но

всички можеха да ѝ се възхитят на честността и да се смеят на невежеството ѝ.

Била на сватбата на внучката на госпожа Джворак. Ана Джворак беше стара унгарка, една от пациентките на баща ѝ. На времето той имаше между пациентите си много бели работници и няколко заможни бели жени, които го намираха за красив. Ана Джворак бе убедена, че докторът по чудо е спасил сина ѝ, като не го изпратил в санаториум за туберкулозни през 1903 година. Почти всички, които отиваха в „сана“, както го наричаха тогава, умираха. Ана не знаеше, че докторът просто нямаше право да изпраща пациентите си там, както и в болницата „Мърси“. Нито пък знаеше, че точно лекарството за туберкулоза през 1903 година беше най-противопоказно за пациентите. Тя знаеше само, че докторът бе предписал диета, строги часове за почивка и рибено масло два пъти на ден. Момчето остана живо. Естествено било да покани дъщерята на доктора чудотворец на сватбата на най-малката дъщеря на този си син. Рут отишла, а когато всички застанали до олтара да получат нафора, наредила се и тя. Клекнала с наведена глава, без да знае, че свещеникът трябва да избира — или да сложи нафора върху шапката ѝ, или да я отмине. Той веднага разбрал, че не е католичка, защото тя не вдигнала глава при думите му и не си показала езика, за да ѝ даде внимателно нафората.

— Corpus Domini Nostri Jesu Christi^[2] — казал свещеникът, а на нея прошепнал остро: — Шшт. Вдигнете си главата.

Тя вдигнала поглед, видяла нафората и помощника, който я държал на сребърен поднос.

Свещеникът протегнал нафората към нея и тя отворила уста.

После на тържеството той я попитал в упор дали е католичка.

— Не, методистка съм — казала тя.

— Да... — казал той. — Но тайнствата на църквата са само за...

Точно тогава старата госпожа Джворак го прекъснала.

— Отче — казала тя, — искам да те запозная с една от най-скъпите ми приятелки. Дъщерята на доктор Фостър. Баща ѝ на времето спаси живота на Рики. Рики нямаше да е тук сега, ако...

Отец Падрю се усмихнал и стиснал ръката на Рут.

— Много се радвам да се запозная с вас, госпожице Фостър.

Беше просто една случка, разказана подробно. Лена слушаше и съпреживяваше всяко състояние на майка си — от религиозния екстаз

до невинната самоувереност и смущението. Коринтянката слушаше аналитично и очаквателно, като се чудеше как майка ѝ ще развие тази случка дотам, че Мейкън да я среже или да я удари. Биберона надаваше едно ухо.

— Не си знаела, че само католици могат да се причестяват в католическа църква? — попита я Мейкън Дед. По тона му личеше, че не ѝ вярва.

— Не, Мейкън. Откъде да знам?

— Нали виждаш, че си правят отделни училища, не си пращат децата в обществените? Та ще си предлагат религиозните работи на всеки, който му скимне да намине!

— Причастието си е причастие.

— Глупачка.

— Отец Падрю не ме сметна за глупачка.

— Държала си се като глупачка.

— Ана Джворак не смяташе така.

— Ами тя просто е гледала да върви сватбата, да не скапеш настроението.

— Мейкън, не употребявай такива думи пред децата.

— Какви деца, по дяволите? Тука всички вече имат право да гласуват.

— Няма какво да спорим.

— Ставаш за смях в католическа църква, притесняваш всички на сватбата, после сядаш тука и се радваш колко прекрасна си била.

— Мейкън...

— И лъжеш, че нищо не си знаела.

— Ана Джворак ни най-малко...

— Ана Джворак дори не ти знае името! Представя те като „дъщерята на доктор Фостър“! Хващам се на бас за сто долара, че тя още не ти знае името. Сама по себе си ти нищо не представляваш. Ти си дъщеря на татко си!

— Така е — каза Рут с тих, но твърд глас. — Аз определено съм дъщеря на тате.

Тя се усмихна. Мейкън дори не остави вилицата си на масата. Тя падна, докато ръката му замахваше през кошчето за хляб, за да се превърне в юмрука, който я цапардоса по страната.

Биберона направи нещо неочаквано и за самия него, макар и винаги да бе знаел, че някой ден, щом Мейкън удари Рут и той види как тя слага ръка на устата си, проверява с език дали има счупен зъб и не намира, как после се опитва да си нагласи разместеното чене, без да я забележат, някой ден той няма да може да понесе това. Преди още баща му да си дръпне ръката, Биберона го измъкна от стола за яката на халата и го блъсна в радиатора. Транспарантът изплющя и се нави нагоре.

— Ще те убия, само още веднъж да я докоснеш.

Мейкън бе така поразен от нападението, че не можа да каже нито дума. След като толкова години го уважаваха и се страхуваха, когато тропне крак, след като толкова години бе най-едрият във всяка група, той бе повярвал в своята неуязвимост. Сега пропълзя край стената, като гледаше мъжа, който бе висок колкото него — и четиридесет години по-млад.

Не само у бащата бушуваха противоречиви чувства — унижение, гняв и неохотна гордост от сина, който в момента също имаше своите противоречия. Първо болката и срамът при вида на един баща, сразен от някого, дори от самия него. А също и мъка, защото бе разбрал, че пирамидата не е пет хиляди годишното чудо на цивилизования свят, тайнствено и скришно съграждано, поколение след поколение, от жилави и смели мъже, дали живота си за нейното съвършенство, че тя е скалпена от папиемаше в работилницата на магазин „Сиърс“ от сръчен аранжор на витрини, който ѝ гарантира трайност само един човешки живот.

Почувствува и ликуване, задъхано, галопиращо ликуване, старо като жаждата по някого. В един миг бе спечелил нещо и загубил нещо. Безкрайни възможности и огромна отговорност се простираха пред него, а той не беше готов нито да се възползува от първото, нито да понесе тежестта на второто. Затова заобиколи наперено масата и попита майка си:

— Стана ли ти нещо?

Тя разглеждаше ноктите си.

— Не, нищо.

Биберона погледна сестрите си. Не можеше да ги разграничи (както и ролите им) от майка си. Те бяха в началото на пубертета, когато той се роди. Сега навършваха тридесет и пет и тридесет и шест

години. Но тъй като Рут беше само шестнадесет години по-голяма от Лена, и трите му изглеждаха на една и съща възраст. Сега той кръстоса поглед със сестрите си през масата, а те му отвърнаха с очи, пълни с омраза. Омраза толкова прясна, толкова нова, че той се стресна. Бледите им очи сякаш вече не се сливаха с още по-бледата кожа. Стори му се, че някой е нарисувал около очите им линии с въглен, че две дири са се размазали по бузите им и розовите им устни са така набъбнали от омраза, че ще се пукнат. Биберона премигна два пъти и лицата им си възвърнаха неясната неспокойна мекота, с която бе свикнал. Усетил, че тук никой няма да му благодари, нито ще го напада, той излезе бързо от стаята. Деянието му беше само негово. То нямаше да промени нищо между родителите му. Нямаше да промени нищо в тях. Той бе повалил баща си и може би на шахматната дъска имаше някакви промени, но играта щеше да продължи.

Спането с Хагар го бе направило щедър. Поне така му се струваше. И свободомислещ. Поне така му се струваше. Достатъчно свободомислещ и щедър, за да защити майка си, за която никога не мислеше, и да цапне баща си, когото обичаше и от когото се страхуваше.

Биберона се прибра в спалнята си и започна да рови из нещата в шкафчетата. Когато беше на шестнадесет години, майка му му подари две посребрени отзад четки с неговите инициали „МД“, което означаваше също и „доктор по медицина“. Смяха се с майка си на съвпадението, но тя намекна настоятелно дали наистина да не завърши медицина. Той се измъкна с: „Как ти се струва, кой ще отиде при лекар с такава мъртворешка фамилия?“.

Тя се засмя, но му напомни, че средното му име е Фостър. Не може ли да го вземе за фамилно? Доктор Мейкън Фостър. Добре звучи, нали? Той се съгласи. Посребрените четки непрекъснато му напомняха какво е искала тя да стане от него — да не свършва образованието си с гимназията, а да продължи в колеж и медицински институт. Тя не уважаваше работата на мъжа си, както Мейкън не уважаваше колегите. Бащата на Биберона смяташе годините в колежа за безделничество, прекарани далеч от живота, чиято цел е да се научиш да притежаваш. Той настоя дъщерите му да отидат в колеж, където да си намерят подходящи съпрузи, и една от тях, Коринтянката, наистина завърши колеж. Но за Биберона нямаше смисъл, особено откак синът

му започна истински да помага в канцеларията. Още повече че той успя да накара своите банкови приятели да поговорят с други техни приятели и да премести при военните сина си от категория „1-А“ в категория „нужен за прехраната на семейството“.

Биберона се изправи пред огледалото и се взря в отражението си на слабата светлина от стенната лампа. Както винаги, това, което видя, не му направи впечатление. Имаше доста хубаво лице. Очи, за които жените му правеха комплименти, здрави челюсти, прекрасни зъби. Всяко нещо поотделно изглеждаше добре. Дори повече от добре. Но им липсваше спойка, сливане на чертите в нещо цялостно. Имаше нещо колебливо във вида му, като човек, който наднича иззад ъгъла, или се намира там, където не му е мястото, но се чуди да се върне ли, или да остане. Решението на този човек е от изключителна важност, но той ще го вземе небрежно, случайно и без да е добре осведомен.

Биберона стоеше и се опитваше да не мисли как баща му изпълзя край стената. На вратата се почука. Той не искаше да види лицето на Лена или Коринтянката, нито да води тайни разговори с майка си. Но никак не се зарадва и на баща си, чиято фигура се очерта застрашително на светлината в хола. Струйка кръв още се стичаше от малката раничка край устата му. Но той стоеше изправен и гледаше втренчено.

— Тате, виж — започна Биберона, — аз...

— Нищо не казвай — каза Мейкън и се вмъкна край него. — Седни.

Биберона пристъпи към леглото.

— Слушай, дай да го забравим. Ако обещаеш...

— Седни ти казвам. Искам да седнеш.

Мейкън говореше тихо, а лицето му беше като на Пилат. Той затвори вратата.

— Сега си голям мъж, но да си голям май не стига. Трябва да си цял. А щом искаш да си цял, ще си имаш работа с цялата истина.

— Виж какво, не е нужно това. Не ми трябва да знам всичко за теб и мама.

— Нужно е. Трябва да го знаеш. Щом си почнал да вдигаш ръка на баща си, добре е следващият път, когато я вдигнеш, тая ръка да знае нещо. Това, дето ще ти го кажа, не е извинение. Просто сведение. Ожених се за майка ти през 1917 година. Тогава тя беше на

шестнадесет години и живееше сама с баща си. Не мога да кажа, че бях влюбен в нея. Тогава това не беше толкова необходимо за брак. По-скоро се искаше хората да се държат добре един с друг, да са честни и... и наясно. Щом някой ти каже, че е такъв и такъв, ти му вярваш, защото иначе няма как да се оцелее. Като си взимаш жена, най-важното беше двамата да сте съгласни кое е най-важно. Бащата на майка ти не ме харесваше. Трябва да кажа, че и той много ме разочарова. Беше горе-долу най-големият негър в града. Не най-богатият, но най-уважаваният. Само че на света не е имало по-голям лицемер. Държеше си всичките пари в четири различни банки. Винаги беше спокоен и изпълнен с достойнство. Мислех си, че е такъв по природа, докато не разбрах, че взема етер. Негрите от целия град го обожаваша. Само че той пет пари не даваше за тях. Наричаше ги канибали. Той акушира при раждането и на двете ти сестри и всеки път се интересуваше само от цвета на кожата им. От тебе щеше да се отрече, ако беше жив. Не ми харесваше много той да акушира собствената си дъщеря, още повече, че тя е и моя жена. Тогава не приемаха цветнокожи в „Мърси“. Пък и Рут не искаше друг лекар. Опитах се да й намеря акушерка, но докторът каза, че акушерките били мръсни. Отвърнах му, че аз с акушерка съм раждан и ако майка ми е раждала при акушерка, защо да не ражда и жена ми. Е, сдърпахме се и аз накрая му казах, че най-гадното е баща да акушира дъщеря си. С това чашата преля. Оттогава нататък нямахме какво да си кажем. Но те все пак го направиха. И с Лена, и с Коринтянката. Оставиха ме да избира слепешката имената им, но нищо повече. Нали знаеш, между сестрите ти разликата е малко повече от година. И двата пъти той беше там. Тя си разтваряше широко краката и той беше там. Знам, че е доктор и че докторите са над тези неща, но преди да е доктор, той е мъж. Знаех, че те двамата са се сдушили срещу мене. Каквото и да правех, успяваха да постигнат своето. Не ме оставяха да забравя в чия къща живея, откъде е купен порцеланът, как той изписал от Лондон вазата на фирмата „Уотърфорд“, както и масата, на която я слагаха. Тази маса е толкова голяма, че трябвало да я разглобят, за да я внесат. Докторът все се хвалеше, че само той и още един в града имали кола с два коня. Не уважаваха родното ми място, фермата. Нито това, което се опитвах да постигна. Не ги интересуваше. Купувал съм бил съборетини в Съборетинград. Така го бяха кръстили. Вечер той все ме

посрещаше с „Как е Съборетинград?“ Но не това е най-важното. С това се примирявах, защото знаех какво искам и общо взето как да го получа. Можех да се примиря, примирявах се. Но имаше и нещо друго. Не можех точно да го определя. Веднъж се опитах да го накарам да поизхарчи малко от парите си в четирите банки. Тогава се купуваха парцели за железопътните линии. Много скъпо. „Ири Лакъуона“ ги купуваше. Бях подушил къде ще се слагат релсите. Ходих на мястото към „Шор роуд“, до крайната станция, там, където е разклонението между шосетата „2“ и „6“. Пресметнах точно откъде трябва да минат релсите. Намерих парцели, които да купя евтино, а после да ги продам на железопътните агенти. Не щя да ми даде пукната пара назаем. А можеше да умре като богаташ, не малко над средна ръка. Пък аз къде щях да съм сега... Казах на майка ти да го убеди. Казах ѝ точно накъде се насочват тези от „Ири“. Тя ми отвърна, че той трябвало да си реши. Тя нямало да му влияе. На мен ще ми го казва, на мъжа си. Затова почнах да се чудя — тя за него ли е женена или за мен. После той се поболя.

Мейкън спря, сякаш чуждата болест му напомни за собствената му уязвимост. Извади голяма кърпа от джоба си и внимателно попи леко пукнатата си устна. После погледна бледото петно на кърпичката.

— Този етер — каза той, — сигурно беше проникнал в кръвта му. Някаква друга дума измислиха за болестта му, но аз си знаех, че е от етера. Той просто лежеше и се подуваше. Тялото му се подуваше, а краката и ръцете му направо чезнеха. Повече не можеше да приема пациенти и за пръв път през живота си този надут пуяк разбра, какво е да си болен и да плащаш на друг пуяк да те излекува. Та докторът, който се грижеше за него, беше от тези, дето не му даваха да пристъпи в тяхната болница и дори ако през ума да му минеше да акушира техните дъщери или жени, щеше да ги погне с някой кол; с една дума, този доктор беше от ония, дето заслужаваха неговото внимание. Е, той предложи някакво вълшебно средство, радиофор, и му каза, че то щяло да го излекува. Рут полудя от радост. И той наистина се почувствува по-добре за няколко дни. После се влоши. Не можеше да се движи, на темето му се появиха ранички. Само лежеше на това легло, дето майка ти още спи на него, и там умря. С безсилен подут стомах и изтънели ръце и крака. Приличаше на бял плъх. Не можеше да си смила храната. Всичко приемаше течено, а след ядене гълташе нещо. До ден-дневен

ми се струва, че беше етер. Нощта, когато умря, бях отишъл на другия край на града да поправам една паднала веранда. В къщата на Брадли. Двадесет години се накланяше тази веранда и точно тази нощ падна, направо се откъсна от основите. Взех няколко помагачи и отидох да я оправя, да не прескачат хората на излизане от къщата и да не се катерят на един метър, за да влязат. Някой се приближи до мен на пръсти и каза: „Докторът умря“. Рут била горе с него. Разстроена е, викам си, и отидох направо да я успокоявам. Нямах време да си сменя работните дрехи, направо се качих. Тя седеше на стол до леглото му и щом ме видя, скочи и закрещя: „Как смееш да идваш така! Измий се, преди да влизаш тук!“. Подразних се, но уважавам мъртвите. Отидох да се измия. Изкъпах се, сложих си чиста риза и връзка и се върнах.

Мейкън спря и попипа пукнатата си устна, сякаш болката в очите му идваше оттам.

— В леглото — каза той и замълча. Биберона не знаеше дали ще продължи. — В леглото. Там я намерих, когато отворих вратата. Лежеше до него. Гола като безпризорно псе. Целуваше го. Той мъртъв и бял, и подут, и костелив, а тя му бе налала пръстите. Трябва да ти кажа, че след това се чувствах ужасно. Какво ли не мислех. Дали Лена и Коринтянката са от мен. Ама скоро се сетих, че са от мен, защото това мръсно копеле явно не го биваше. Етерът беше унищожил всичко там, долу, доста преди да се появя аз. И той нямаше така да се интересува от цвета на кожата им, ако не бяха от мен. Мислех си и за това акуширане. Не казвам, че са правили всичко. Но има и други начини за един мъж да задоволи една жена, даже да не му става. Както и да е, истината е там, че тя лежеше в леглото му и му смучеше пръстите, а щом прави това с мъртвия, какво ли е правила с живия? Такава жена е за убиване. Кълна се, много често съжалявам, дето успя да ме убеди да не я убивам. Пък и не исках да изкарам живота си на някоя каменна кариера. Само че, Мейкън, понякога просто не мога да се овладее бързо. То само става. Когато тази вечер тя каза: „Да, аз съм дъщеря на тате“ и се ухили доволно...

Мейкън погледна сина си. Затворената врата на лицето му се бе откrehнала, кожата му сякаш излъчваше много цветове. Той каза с леко треперещ глас:

— Не съм лош човек. Искам да го знаеш. Или да го вярваш. Никой не си е изпълнявал дълга по-строго от мене. Не съм светец, но

искам да знаеш всичко. Аз съм с четирийсет години по-стар от теб и още четирийсет няма да живея. Друг път като се нахвърлиш върху мене, помисли си кого биеш. И си помисли, че следващия път може да не ти го позволя. Стар, не стар, може да не ти позволя.

Той стана и си пхна кърпичката в задния джоб.

— Нищо не казвай сега. Но си помисли за всичко, което ти казах. Мейкън завъртя топката на вратата и излезе, без да се обръща.

Биберона седна на ръба на леглото си. Цареше тишина, само главата му леко бръмчеше. Кой знае защо му се стори, че всичко това не го засяга. Сякаш бе седнал на пейка в парка до някакъв непознат и той му бе разказал нещо интимно. Съчувствуваше много на непознатия, напълно разбираше неговото тълкуване на случката, но част от съчувствието му идеше от това, че той самият не участва в историята на непознатия и тя не представлява заплаха за него. А преди по-малко от час чувствуваше точно обратното. Чуждият, който току-що излезе от стаята му, беше същият човек, който го бе разгневил дотолкова, че да го цапардоса с всички сили. Все още усещаше кипналата кръв в ръката си, която предвари неудържимото желание да разбие мутрата на баща си. Като се качваше по стълбите, той се бе почувствувал изоставен, но напълно прав. Видя човек, който удря беззащитен, и се намеси. Не е ли такава цялата история на човечеството? Не постъпваха ли така истинските мъже? Не защитаваха ли уязвимите и не се ли опълчваха срещу Планинския повелител? Това, че беззащитната е майка му, а Планинския повелител е баща му, само утежняваше положението, но не го променяше по същество. Не го направи от любов към майка си. Тя беше твърде нереална, твърде отнесена, за да бъде обичана. Но тъкмо поради тази си призрачност тя се нуждаеше още повече от защита. Рут не беше майка, заробила се с домакинството, затъпяла и прегърбена от тежък труд и грижа за другите, докарана до оскотяване от жестокия си съпруг, нито кавгаджийка с остър език, която се защитава с груби думи. Тя беше бледа и объркана жена, човек на заобикалките и свръхизтънчените маниери. Тя сякаш знаеше много, а разбираше малко. Този начин на мислене беше нов за него и много интересен. Досега не бе гледал на майка си като на човек, на отделна личност със свой живот, който да не е непременно свързан с него самия.

Биберона си сложи сакото и излезе. В седем и половина още не се бе мръкнало. Искаше да върви и да диша друг въздух. Не знаеше какво да чувства, защото още не знаеше какво да мисли. Трудно му беше да мисли в тази стая, където посребрените четки и инициалите „МД“ блестяха в светлината на лампата и където възглавницата на стола още пазеше отпечатъка на бащините му бедра. Звездите започнаха да проблясват и Биберона се опита да разграничи кое е вярно в цялата история и коя част от вярното го засяга. Какво да прави с тези обяснения, които баща му му натресе? Оправдание ли търсеше Стария? Какви чувства ще има към тях двамата сега? Преди всичко, вярно ли е това? Наистина ли майка му е спала с баща си? Мейкън каза не. Докторът бил импотентен. Откъде знае? Знае той какво говори, прекалено много му се иска да е така, нямаше да разказва всичко на сина си, ако между жена му и баща ѝ е било възможно нещо. Но все пак той призна, че има „други начини“, по които мъжът може да задоволи жената.

— Дявол да го вземе — произнесе Биберона на глас. — За какъв дявол ми разказва той тази скапана история?

Той не иска да я знае. Нищо не може да се направи. Докторът е мъртъв. Не можеш да върнеш миналото.

Смущението на Биберона бързо се превръщаше в ярост.

— Ама шибани чешити — прошепна той. — Големи чешити.

Щом иска да се помирим, мислеше си той, защо не ми го каже? Да дойде да ми каже мъжки: „По-кратко! Аз няма да те ядосвам и ти няма да ме ядосваш. Да забравим и двамата“. „Дадено“, ще му кажа аз. Ама не. Идва и ми разправя някаква опака история, да ми обясни защо и как.

Биберона се движеше към Саутсайд. Дано да намери Китарата. Тъкмо една чашка с него му трябва. Ако не намери Китарата, да иде при Хагар... Не. Не искаше да говори с Хагар, засега не искаше да говори с никоя жена. За чешити ще му приказват. Какви по-големи чешити от собственото му семейство. Тайфа смахнати. Пилат пее по цял ден и разговаря със стените. Реба — да не види нещо в панталон, а Хагар — е, Хагар е гот, но и тя не е съвсем наред. И тя има някои странности. Но поне с тях е забавно и не са пълни с тайни.

Къде ще е Китарата? Все го няма, когато наистина ти трябва. Всякога и навсякъде се появява, само не и навреме. Биберона се усети,

че понякога говори на себе си и хората от улицата го гледат. Изведнъж му се стори, че твърде много хора са излезли по това време на деня. Къде са се юрнали всички? Биберона правеше усилия, за да не произнася мислите си на глас.

„Щом искаш да си цял, ще си имаш работа с цялата истина“, бе казал баща му. Не мога ли да съм цял, без да зная всичко това? „Друг път като вдигаш ръка на баща си, добре е тая ръка да знае някои неща.“ Добре. Какво да знае? Че майка ми е спала с баща си? Че дядо ми е бил тъмножълт негър, който обичал етер и мразел черна кожа? Ами тогава защо ти е разрешил да се ожениш за дъщеря му? За да може да спи с нея, без да разбират съседите? Ти хващал ли си ги? Не. Усещал си нещо, но не си могъл да го „напипаш“. Парите му сигурно. Парите му не си могъл да напипаш, нали? Не ти е позволил. А и дъщеря му не искала да ти помогне, нали? Затуй си решил, че сигурно полягат от време на време на операционната маса. Ако ти беше дал четирите си влогови книжки да правиш с тях каквото си искаш, да купиш целите железопътни линии „Ири Лакъуона“, тогава щеше да му я отстъпиш, нали? Тогава щеше да го пуснеш направо в кревата си и тримата хубавичко щяхте да се позабавлявате. Единият ще я хване за едната цица, а другият... за... другата...

Биберона се спря внезапно. По врата му изби студена пот. Хората минаваха край самотния мъж, който им се препречваше на пътя, и го блъскаха. Той си бе спомнил нещо. Поне така му се струваше. Може би го бе сънувал и сега си спомняше съня. Тъкмо когато си представяше двамата мъже в леглото с майка му, всеки захапал по една гърда, цялата картина се пропука и в пукнатината се появи друга — зелена стая, много малка зелена стая, майка му седи в тази зелена стая, гърдите ѝ са открити, някой суче от тях и този някой е той самият. Е, какво от това? Майка ми ме е кърмила. Нали майките си кърмят бебетата? Защо се потя? Той продължи да върви, без да забелязва хората, които го блъскаха, сърдитите им, напрегнати лица. Опитва се да види по-добре тази картина, но не можа.

Тогава чу нещо и знаеше, че то е свързано с картината. Смях. Някой, когото не може да види, се смее в стаята... на него и на майка му. Майка му се срамува, свежда очи и не иска да го погледне. „Погледни ме, мамо, погледни ме.“ Но тя не иска и сега смехът се усилива. Всички се смеят. Дали не си е подмокрил панталонките? Може

би майка му се срамува, защото тя го е кърмила, а пък той в това време си е намокрил панталонките. Какви панталонки? Той тогава не е носил панталонки. Бил е в пелени. Бебетата си подмокрят пелените. Защо му се струва, че е носил панталони? Сини панталони с ластик на пресеца. Малки сини три-четвърти панталонки от раирано кадифе. Защо е облечен така? Затова ли му се смее този човек? Защо е бебенце, а пък е облечен в сини панталони? Припомня си как стои пред майка си и ѝ казва: „Погледни ме, мамо“. Друго не може да измисли. „Моля ти се, погледни ме.“ Стои ли? Нали е още бебе? Нали майка му го кърми? Не би могъл да стои прав.

„Не бих могъл да стоя прав“ — казва той на глас и се обръща към някаква витрина. Вижда там лицето си, което се подава от вдигнатата яка на сакото, и разбира всичко. „Майка ми ме е кърмила, когато съм можел вече да говоря, да стоя прав и да нося панталонки, някой я е видял и се е смял. Затова са ме кръстили Биберона и затова баща ми никога не ме нарича така и майка ми никога не ме нарича така, за разлика от всички други. Как съм го забравил това? И защо? И щом тя е правила това с мене, когато съм можел да пия мляко, «Овалтайн» и други течности от чаша, може и да е правила други неща с баща си.“

Биберона затвори очи и пак ги отвори. Улицата беше още по-препълнена с хора и всички отиваха натам, откъдето той идваше. Всички бързаха и се блъскаха в него. След време разбра, че никой не върви от другата страна на улицата. Нямаше коли и лампите бяха запалени, защото вече мръкваше, но тротоарът от другата страна на улицата беше съвсем празен. Обърна се да види накъде отиват всички, но нямаше нищо за гледане, освен гърбовете и шапките им, които бързаха в нощта. Погледна пак към другата страна на улица „Недокторска“. Жива душа нямаше.

Биберона хвана за ръката някакъв мъж с кепе, който минаваше край него.

— Защо всички са от тази страна? — попита го той.

— Внимавай, приятелче — отвърна му троснато другият и продължи с тълпата.

Биберона вървеше към Саутсайд, но не се зачуди защо той самият не прекоси отсреща, където нямаше никого.

Струваше му се, че мисли ясно и трезво. Никога не бе обичал майка си, но знаеше, че тя го обича. Това му се струваше в реда на нещата. Нейната потвърдена, вечна любов към него, любов, която той не бе длъжен да спечели или заслужи, му се струваше естествена. Но сега тя се разрушаваше. Той си помисли дали някой на този свят го харесва. Да го харесва заради самия него. Преди да разговаря с баща си, му се струваше, че посещенията във винарската къща са едно продължение на любовта, която очакваше от майка си. Не че Пилат и Реба изпитваха същата собственическа любов към него, както майка му, но и те го приемаха безусловно и най-непринудено. Приемаха го и сериозно. Задаваха му въпроси и смятаха отговорите му за достатъчно важни, за да им се смеят или да се скарат с него за тях. Всичко, което правеше у дома, се посрещаше с кротко разбиране от майка му и сестрите му, или с безразличие и критика от баща му. Жените от винарската къща не бяха безразлични към нищо, но и не разбираха нищо. Всяко изречение, всяка дума беше нова за тях и те го слушаха като гарвани с блеснали очи, трепетни да хванат и изтълкуват всеки звук във вселената. Сега той се съмняваше в тях. Съмняваше се във всички. Баща му бе изпълзвал край стената и се бе качил горе с ужасни обяснения. Образът на майка му вече беше не на жена, която просто обожава единствения си син, а на мръсно дете, което си играе долни игри с мъжете около себе си — все едно дали е синът ѝ или баща ѝ. Дори сестрите му, най-търпеливите и разбрани жени, които познаваше, бяха променили лицата си и изрисували червени и въгленови ивици около очите си.

Къде е Китарата? Трябваше му да открие единствения човек, на чийто бистър ум можеше да разчита, и бе решен да го намери, стига да е още в този щат.

Първата му спирка, бръснарницата на Томи, даде резултат. Китарата беше там с още няколко души, застанали в различни пози, но всички заслушани в нещо.

Биберона влезе, видя гърба на Китарата и викна с облекчение:

— Ей, Китара.

— Шт! — каза Томи Жепето. Китарата се обърна и му даде знак да влезе, но да мълчи. Слушаха радиото, шепнеха нещо и клатеха глави. Едва след време Биберона разбра защо са толкова напрегнати. В окръг Сънфлауър, Мисисипи, пребили с ритници млад негър, почти

момче. Знаело се кой го е пребил — убийците открито се хвалели, — знаел се и мотивът. Момчето било подсвирнало след някаква бяла жена и не искало да се закълне, че не е спало с други бели жени. Бил от Севера, дошъл на гости в Юга. Казвал се Тил.

Томи Жепето се опитваше да избегне смущенията, за да чуе и последната сричка от думите на говорителя. След няколко секунди новината свърши, тъй като за убийството имаше само няколко предположения и още по-малко факти. Щом говорителят продължи с друго събитие, в бръснарницата изведнъж зашумяха. Мълчеше само Томи Жепето, който преди се опитваше да запази тишина. Той отиде при ремъка да си наточи бръснача, а Томи Цяра се опитваше да задържи клиента му на стола. Портър, Китарата, Фреди портиерът и още трима-четирима избухнаха, завикаха обидни думи. Само Биберона, Томи Жепето и Емпайър Стейт мълчаха: Томи Жепето, защото бе зает с бръснача си, а Емпайър Стейт, защото беше гламав и навярно ням, макар че никой не беше сигурен за последното. Нямаше никакви съмнения обаче, че е гламав.

Биберона се опита да хване нещо от объркания разговор.

— Утре сутринта ще го пишат във вестника.

— Я го пишат, я не — каза Портър.

— Щом го казаха по радиото, що да не го пишат! — каза Фреди.

— В бял вестник такива неща не се пускат. Освен ако е изнасилил някоя.

— Хващаш ли се на бас? На какво? — каза Фреди.

— Хващам се на всичко, дето можеш да го загубиш — отвърна Портър.

— Петарка.

— А, чакай — викна Портър. — Кажи къде?

— Как къде? Залагам петарка, че утре сутринта ще го пишат във вестника.

— На спортната страница ли? — попита Томи Цяра.

— Или в хумористичните вестници? — каза Нерон Браун.

— Не бе, човек. На първа страница. Залагам пет долара — на първа страница.

— Майната му къде — викна Китарата. — Момчето са го смазали от бой, а вие тука се разправяте дали някой идиот ще го пише

във вестниците. Смазали са го, нали? Мъртъв е. Щото подсвирнал на някаква бяла женска. Скарлет О'Хара!

— Що го е направил? — попита Фреди. — Не знае ли, че е в Мисисипи? Къде се намира? Да не мисли, че е в света на Том Сойер?

— Е, подсвирнал е! Какво от това? — Китарата се разгорещяваше. — Сега да умре за това!

— Той бил от Севера — каза Фреди. — И какво? Перчи се по земята на прангите. За какво се мисли?

— За мъж, за какво? — каза Томи Жепето.

— Ама е сбъркал — отвърна Фреди. — В земята на прангите няма мъже.

— Друг път няма — каза Китарата. — Поне един...

— Кой? — попита Фреди.

— Как кой? Тил.

— Той е мъртъв. Умрелият не е мъж. Умрелият мъж е труп и нищо друго. Труп.

— И живият страхливец не е мъж — каза Портър.

— За кого говориш? — веднага се обиди Фреди.

— Я мирясайте — каза Томи Цяра.

— За тебе! — викна Портър.

— Страхливец ли ме наричаш? — Фреди искаше първо да уточни фактите.

— Почеши се, щом те сърби.

— Ако ще се карате, вълн от заведението.

— Ще му кажа аз на тоя мръсен негър — каза Портър.

— Сериозно ви говоря — продължи Томи Цяра. — Какво се разправяте. Момчето е мъртво. Майка му пищи. Не дава да го заровят. Малко ли черна кръв се лее по улиците. Щом ви се пролива кръв, що не убиете тоя, дето го е ритал по лицето.

— Те ще го хванат — каза Уолтърс.

— Кого ще хванат? Кого ще хванат? — изуми се Портър. — Ти да не си мръднал нещо? Ще ги хванат, как не, и ще направят голямо тържество. И медали ще им дадат.

— Ъхъ. Целият град се готви за парад — каза Нерон.

— Ще ги хванат те.

— И да ги хванат, какво? Да не би да ги затворят? Друг път.

— Как може да не ги затворят? — гласът на Уолтърс стана писклив от вълнение.

— Как ли? Ей тъй — Портър си играеше с верижката на часовника.

— Ама сега всички знаят за това. Навсякъде знаят. Законът си е закон.

— Хващаш ли се на бас? Сигурни пари ще спечелиш!

— Глупак си ти, глупак. Само един закон има за черния — дето го праща на електрическия стол — каза Китарата.

— Казват, Тил имал нож — рече Фреди.

— Винаги така правят. Може да е имал пакетче дъвки, ама те ще се закълнат, че носил ръчна граната.

— Аз пък казвам — да си е затварял устата — каза Фреди.

— Ти си затваряй устата — сръза го Китарата.

— Недей така бе, човек! — Фреди пак усети заплахата.

— Лош е Югът — каза Портър. — Лош. И нищо не става по-добро в нашите Съединени американски щати. На бас, че и на баща му са му разгонили фамилията някъде из Тихия океан.

— И да не са, сега ще се погрижат. Помниш ли какво направиха с онези войници през 1918-а?

— Ооо! Само това не почвай...

Заразказваха си за минали зверства, първо случки, за които са чували, после — на които са били свидетели, и накрая — които са станали със самите тях. Цяло евангелие на унижението, яростта и гнева, което като сърп се връщаше при тях и ставаше на смях. Те избухваха силно, кискаха се на бързината, с която са тичали, на позата, която са заели, на хитрината, с която са избягнали или намалили някаква заплаха, за своята мъжественост или човешка същност. Само Емпайър Стейт мълчеше и стоеше с метла в ръка, зяпнал, с изражението на много интелигентно десетгодишно дете.

Мълчеше и Китарата. Възбудата му бе преминала, само следите ѝ останаха в очите му.

Биберона го изчака да му обърне внимание. После двамата излязоха и тръгнаха бавно по улицата.

— Какво има? Много скапан беше, кат влезе.

— Нищо — каза Биберона. — Къде да идем да пийнем?

— При Мери?

- Не. Там женските няма да ни оставят на мира.
- Сега е осем и половина. „Кедърът“ отваря в девет.
- Дявол да го вземе! Ти мисли. Аз съм уморен.
- У дома имам нещичко — предложи Китарата.
- Екстра. Работи ли ти кутията?
- Не. Не съм я поправял.
- Искam музика. Музика и нещо за пиене.
- Мис Мери тогава. Дамите ще ги пратя да работят при другите.
- Тъй ли? Да видим как ще им кажеш какво да правят.
- Хайде, хайде. Тук не е Ню Йорк. Няма голям избор.
- Добре. При Мери тогава.

Преди да стигнат до ъгъла на улиците „Рай“ и Десета, минаха край малка сладкарница-пекарница. Китарата преглътна силно и забърза. Заведението на Мери, бар и салон, беше най-доходното в „Кръводарителното“. Макар че и на другите три ъгъла имаше по една кръчма, успехът на Мери се криеше в нея самата — хубава, макар и прекалено изрисувана барманка и отчасти собственичка, тя се държеше дръзко, шегуваше се и забавляваше добре клиентите си. Курвите се чувствуваха сигурни в нейния бар, самотните пияници можеха да пият на спокойствие, „кръстосвачите“ намираха пиленца или ястреби — според вкуса си. Продаваха се и непълнолетни момичета. Недоволни домакини там изглеждаха по-хубави и танцуваха до изнемога. Пубертетчетата учеха там „нещата от живота“. Там всички намираха радост. Защото при Мери светлините ги правеха по-привлекателни — ако не хубави, поне чаровни. Музиката оцветяваше разговорите и се втъкаваше в тях, другаде те щяха да изгаснат. Храната и пиететата подбуждаха хората към поведение, което напомняше за нещо дълбоко драматично.

Но всичко това започваше към единадесет часа. В осем и половина, когато Китарата и Биберона влязоха, заведението беше почти празно. Те седнаха в сепаре и поръчаха скоч със сода. Биберона изпи едно на екс, поръча второ и едва тогава попита Китарата:

- Защо ме наричат Биберон?
- Дявол знае. Нали така се казваш?
- Казвам се Мейкън Дед.
- Затуй ли ме домъкна дотук — да ми кажеш как се казваш?
- Трябва да знам.

— Я пий.
 — Ти си знаеш името, нали?
 — Стига де. Какво има?
 — Цапардосах стария.
 — Цапардоса го?
 — Тъхъ. Ударих го. В радиатора го шибнах.
 — Какво ти е направил?
 — Нищо.
 — Как тъй нищо. Ей така стана и го цапна.
 — Тъхъ.
 — Без причина?
 — Удари майка ми.
 — А...
 — Той удари нея, аз — него.
 — Не е шега работа.
 — Тъхъ.
 — Сериозно.
 — Зная — въздъхна тежко Биберона. — Зная.
 — Разбирам те.
 — Ами. Не можеш да ме разбереш, ако не се случи с тебе.
 — Мога, мога. Едно време много ходех на лов. Когато бях дете, в Юга...
 — Я стига, пак ли ще слушаме за Алабама?
 — Не Алабама. Флорида.
 — Все едно къде...
 — Слушай сега, Биберон, слушай. Ходех много на лов. От малък, едва ли не веднага след като съм проходил. Добър ловец бях. Всички разправяха, че съм дивак. Всичко чувах, всичко помирисвах и виждах като котка. Дивак, истински. Разбираш ли? И не ме беше страх нито от тъмното, нито от сенките, нито от странните шумове. Не ме беше страх и да убивам. Всичко убивах — зайци, птици, змии, катерички, сърни. Малък бях. Нищо не ме смущаваше, във всичко се прицелвах. Големите все ми се смееха, наричаха ме роден ловец. После, като се преместихме на север с баба, само това ми липсваше от Юга. През лятото баба ни пращаше на гости на юг и аз само за лов мислех. Качваха ни на автобуса и цяло лято прекарвахме при сестрата на баба, леля Флорънс. Щом пристигнех, търсех си чичовците да ходим на лов.

Едно лято — бил съм на десет-единайсет години — пак излязохме в гората и аз останах сам. Видях следи на елен. Не беше сезон за елени, но това никак не ми пречеше. Видех ли елен, убивах го. Следите бяха вярно на елен, ама малко по-особени, по-ситни. Нали знаеш, те стъпват в следите си. Ако не ги познаваш, ще си помислиш, че е минало двуного. Та тръгнах по следата и стигнах до някакви храсти. Много светло беше и изведнъж видях между клонките гръб на животно. С първия изстрел го свалих, с втория го довърших. И да ти кажа, много се зарадвах. Вече си представях как го показвам на чичовците. Ама като се приближих — много бавно се приближих, да мога да стрелям пак, ако хукне, — видях, че съм убил кошута. Не млада, стара, ама кошута все пак. Зле се почувствувах... зле. Разбираш ли? Убил съм кошута. Кошута.

Биберона гледаше Китарата с широко отворени очи на пиан, който иска да не му личи.

— Затуй зная какво ти е било, като си видял баща ти да удря майка ти. Също като с тази кошута. Мъжът не трябва да прави такива неща.

Биберона кимна, но Китарата виждаше, че казаното не е стигнало до съзнанието му, че той може и да не знае какво е кошута и дори да знае, то не е същото като майка му. Китарата прокара пръст по ръба на чашата.

— А тя какво му е сторила?

— Нищо. Усмихна се. Не му харесала усмивката ѝ.

— Нищо не разбирам. Говори по-разбрано. И стига си пил. Знаеш, че не можеш да носиш.

— Как тъй не мога да нося?

— Извинявай. Пий си.

— Китара, аз се опитвам да говоря сериозно с тебе, а ти дрънкаш глупости.

— Слушам те.

— А пък аз говоря.

— Говориш, ама какво казваш? Баща ти цапнал майка ти, защото тя му се усмихнала. Ти си цапнал баща ти, защото той цапнал нея. Така ли си прекарвате вечерите у вас, или искаш да ми кажеш нещо друго?

— После дойде горе да говори с мен.

— Кой?

— Стария.
 — Какво вика?
 — Трябвало да съм цял и да зная цялата истина.
 — Давай нататък.
 — Щял да купува „Ири Лакъуона“, пък майка ми не му дала.
 — Аха. Значи тя е за бой.
 — Много смешно.
 — Що не се смееш тогава?
 — Смея се. Отвътре.
 — Биберонче...
 — Какво?
 — Значи баща ти цапнал майка ти.
 — Тъй.
 — А ти си цапнал него.
 — Тъй.
 — И никой не се възхищава от тебе?
 — Бре, Китарата, пак си прав.
 — Нито майка ти, нито сестрите ти, а пък най-малко баща ти.
 — Той пък най-малко.
 — Почва да те ругае.
 — Аха. Не, не. Той...
 — Говори ти спокойно?
 — Тъй!
 — Обяснява ти това-онова.
 — Тъхъ.
 — Защо я е ударил.
 — Тъхъ.
 — За нещо, дето се е случило отдавна? Преди да се родиш?
 — Позна. Ама си умно негърче. Ще кажа някоя добра дума за тебе в Оксфордския университет.
 — А по-добре да не ти го е казвал, защото то не те засяга, пък и нищо не можеш да направиш.
 — Отличен. Господин Бейнс, Китарата, Доктор по философия!
 — Но това нещо все пак те смущава.
 — Чакай да помисля. — Биберона затвори очи и се опита да опре брада с ръката си, но му дойде много трудно. Искаше да се напие колкото може по-бързо. — Е, да, смущава ме. Особено преди да дойда

тука. Знам ли... — Той стана сериозен и лицето му доби напрегнатото изражение на възрастен, който се опитва да не повърне или... да не се разплаче.

— Забрави го, Биберон. Забрави го, каквото и да е. Няма нищо. Каквото ти е казал, забрави го.

— Дано да мога. Дано.

— Хората правят какви ли не работи. Особено ние. Ние нямаме козове и за да останем в играта, само да останем в играта и на белия свят, правим какво ли не. Даже против волята си. Даже против близките си. Дори и не знам защо. Само че ти не го взимай навътре и не го натрапвай на друг. Опитай се да го разбереш, а ако не можеш, забрави го и гледай да си силен.

— Не знам, Китара. Тия работи са по-силни от мене.

— Не го допускай. Освен ако имаш някакъв план. Я виж Тил. Дето викаш, тия работи и от него са били по-силни. Затуй сега той е само новина по радиото.

— Той е бил луд.

— Не. Млад е бил, ама не луд.

— Кой го интересува дали Тил спи с някоя бяла женска? Кой не може да спи с бяла? Ама защо се хвали? Никой не го интересува.

— Белите ги интересува.

— Тогава те са по-смахнати и от него.

— Разбира се. Само че те са смахнати и са живи.

— Е, по дяволите Тил. На мен ми е пламнала главата...

— Добре ли те чух, братко?

— Добре де, не исках да кажа това...

— От какво ти е пламнала главата? Не си харесваш името?

— Да. — Биберона отпусна глава до стената на сепарето. — Не си харесвам името.

— Слушай, мойто момче. Негрите ги кръщават както дойде. При тях всичко е както дойде.

Очите на Биберона се премрежиха, говорът му стана завален.

— Защо не както трябва?

— Както дойде, е най-добре. Хайде. Ще те заведа у вас.

— Не, не мога да се върна в къщи.

— Така ли? А къде?

— Нека да остана при тебе, в квартирата ти.

— Ама ти знаеш какво е там. Единият трябва да спи на пода. Пък и...

— Аз ще спя на пода.

— Може да ми дойдат гости.

— Без майтап?

— Без майтап. Да тръгваме.

— Няма да се прибирам у дома, Китара. Чу ли?

— Да те заведе ли при Хагар? — Китарата повика келнерката за сметката.

— Хагар. Да-а. Сладката Хагар. Как ли ѝ е името?

— Нали сега го каза?

— Фамилията. На татко ѝ името.

— Питай Реба. — Китарата плати сметката и помогна на Биберона да стигне до вратата. Навън бе захладняло, вятърът се бе усилил. Китарата раздвижи рамене от студ.

— Само Реба не питай — каза Биберона. — И Реба не си знае фамилията.

— Питай Пилат.

— Ъхъ. Пилат ще питам. Тя знае. Държи го в тая идиотска кутийка, дето ѝ виси на ухото. Нейното име и на всички други. На бас, че и мойто е там. Ще я питам как ми е името. Ти знаеш ли как бил кръстен бащата на стария?

— Не. Как?

— Някакъв бял го кръстил.

— Вярно ли?

— Аха. И той го приел. Като овчица. Що не го е застрелял някой?

— Какво ще го застрелва? Той вече е бил мъртъв. Мейкън Дед.

---

[1] Инициалите на президента Рузвелт. — Б.пр. ↑

[2] Тялото на нашия бог Исус Христос да пази твоята душа (лат.).
— Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

И тази година той купи коледните подаръци от смесения магазин „Рексол“. Един ден преди Коледа беше закъснял, а и нямаше нито настроение, нито енергия да помисли какво да вземе и да пазарува порано. Отегчението, което започна като лека инфекция, го обзе изцяло. Нищо не си струваше да прави, за нищо не си струваше да говори. Трескавите приготовления в къщи му се виждаха неистински и безрадостни. Както всяка година, майка му се оплакваше от невероятните цени на елхите и маслото. Не че тяхната елха щеше да е по-различна от друг път — нещо голямо и сенчесто в ъгъла, отрупано с играчки от детството ѝ. Не че ще могат да се ядат сладките ѝ или пуйката щеше да е добре опечена. Баща му раздаде на всички пликове с различни суми. Не му идваше наум, че може да им се иска поне веднъж той да отиде в универсалния магазин и да им избере нещо.

Биберона имаше да купува малко подаръци и всичките ги взе от „Рексол“. Одеколон и пудра за Магдалена, наречена Лена. Пудриера за Коринтянката. Двукилограмова кутия с шоколади за майка си. И неща за бръснене на баща си. Единственият труден подарък беше за Хагар. Трудно можеше да ѝ избере нещо набързо, защото тя харесваше всичко, но не предпочиташе нищо. По-важно беше, че той не знаеше дали да продължава. Да продължава да ходи с Хагар. Той рядко я водеше някъде, освен на кино, и никога на веселби, където хора от неговата среда танцуваха, забавляваха се и завързваха любовни връзки. Всичките му познати знаеха за Хагар, знаеха, че тя за него е „едно на ръка“, не истинска или законна приятелка, не жена, за която може да се ожени. И само една или две от „сериозните“ му приятелки му вдигнаха скандал заради нея, тъй като повечето не я смятаха за съперница.

Сега, след дванадесет-тринадесет години, тя започна да му омръзва. Странностите ѝ вече не го предизвикваха, а зашеметяващата леснина, с която той се намести и остана между краката ѝ, се превърна от страхотен късмет, както той си мислеше някога, в досада от нежеланието ѝ да го накара да се бори за това, да се блъска, да направи нещо трудно. Дори не трябваше да си плаща. Тя му се отдаваше

свободно и изцяло и той загуби целия си плам. Не се вълнуваше, кръвта му не кипваше на врата или в сърцето при мисълта за нея.

Тя беше третата бира. Не първата, която гърлото посреща с почти просълзена благодарност, не втората, която потвърждава и увеличава удоволствието от първата. А третата — нея я изпиваш, защото е пред тебе, защото не вреди, защото какво значение има.

Може би краят на годината беше добро време за скъсване. Тази връзка не водеше доникъде, а го правеше ленив, като разглезена мечка, която само си подава лапата и загребва от меда, загубила умението да се катери по дърветата и да се бори с пчелите — но не и спомена колко вълнуващо е всичко това.

Естествено ще ѝ купи нещо за Коледа, нещо хубаво, с което да го помни, но не и да си въобрази, че ще се жени за нея. На витрината имаше бижута. Може да ѝ харесат, но ще бледнеят пред диамантения пръстен, който Реба носеше в пазвата си. Часовник „Таймекс“? Няма да го погледне. Заяпан в стъклената тръба с часовниците, той започна да се ядосва. Друга Коледа просто избираше (или караше сестрите си да избират) от многото неща, които Хагар беше споменавала. Все вещи, дето нямаха място в дом като нейния: атлазена хавлия в морскосиньо (за жена, живееща в къща без баня), диадема с кадифена панделка, гривна с фалшиви диаманти заедно с обеци, ниски обувки от лак, одеколон „Бели рамене“. Биберона понякога се чудеше на определения ѝ избор и на желанието ѝ за още и още, докато се сети, че Пилат и Реба не празнуват никакви празници. И все пак те бяха щедри от все сърце, до нехайство. Правеха всичко каквото можеха, за да задоволят всяка прищявка на Хагар. Когато той за пръв път я взе в прегръдките си, тя беше суетно и малко студено създание. Той предпочиташе да си спомня как я бе взел в прегръдките си, докато всъщност тя го викна в спалнята и започна с усмивка да разкопчава блузата си.

От първия миг, когато я видя — той беше на дванадесет години, а тя — на седемнадесет — Биберона се влюби дълбоко. В нейно присъствие беше ту смутен, ту остроумен. Тя се държеше с него като с дете, не му обръщаше внимание, дразнеше го. Правеше каквото си иска с него, а той беше благодарен само да я гледа как прави нещо или изпада в някакво настроение. Ако събираше с охота наемите на баща си, то беше, защото му оставаше време да отиде във винарската къща с

надеждата, че Хагар ще е там. Можеше да наминава, когато иска, затова все гледаше да я види след училище.

Минаха години, а той все още се задъхваше в присъствието на Хагар. Задиша по-нормално едва когато Китарата го заведе на събиране в Саутсайд и той се хареса, без да се старае, на местните момичета на неговата възраст. Но макар и да не му спираше вече дъхът, Хагар все още можеше да раздвижва онова нещо в панталона му, когато той беше вече на седемнадесет, а тя — на двадесет и две години. Тя го направи в един съвсем скучен и равен ден, нищо и никакъв мартенски ден, в който Биберона дойде у тях за две бутилки вино с двуцветния форд на баща си. Всичките му непълнолетни приятели смятаха, че алкохолът е жизнено необходим за всяко събиране, търсеха все Биберона и разчитаха на него да го осигури. Като стигна до дома на Пилат, той намери там домашна буря.

Новият любовник на Реба ѝ поискал малък заем, а тя му отговорила, че няма никакви пари. Тъй като вече получил два-три хубави подаръка от нея, без да си иска, решил, че тя го лъже и се опитва да го чупи. Караха се в задния двор, тоест той се караше. Реба плачеше и се опитваше да го убеди, че не го лъже. Тъкмо Биберона отвори вратата, и Хагар връхлетя от спалнята, където бе видяла всичко от прозореца. Тя изкрещя на Пилат:

— Мамо! Удря я! Видях го! С юмрук, мамо!

Пилат вдигна очи от географията за четвърти клас и я затвори. Отиде до етажерката над сухата мивка, сложи географията там и взе нож. На Биберона му се стори, че тя прави това много бавно. Все така бавно Пилат излезе през предната врата — задна врата нямаше — и в този момент Биберона чу писъците на Реба и псувните на мъжа.

Не му мина и през ум да спре Пилат — устните ѝ не се движеха, а обещата ѝ проблясваше като огнена, — но тръгна след нея, заедно с Хагар към двора. Приближавайки се изотзад, Пилат притисна гърлото на мъжа с дясната си ръка, а с лявата опря ножа до сърцето му. Изчака той да усети острието и умело го мушна на няколко милиметра в кожата под ризата му. Без да пуска врата му, така че той не я виждаше, но усещаше лепкавата кръв по ризата си, тя му заговори:

— Няма да те убия, миличък. Не бери страх. Само един миг ми стига, ей го сърцето ти, ама аз няма да натисна. Щото ако натисна, право в сърцето ти отива. Затуй трябва хич да не мърдаш, чу ли? Един

сантиметър да мръднеш и няма да мога да се спра. Сега дупчицата е малка, миличък, все едно игла те е убола. Две лъжици кръв ще загубиш, не повече. Ако съвсем не мърдаш, мога да го извадя без грешка. Но преди това искам да си поговорим.

Мъжът затвори очи. По слепоочията му потече пот. Съседите, чули виковете на Реба, се струпяха в задния двор на Пилат. Те веднага разбраха, че този човек е новодошъл... Иначе щеше да знае това-онова за Реба — че тя раздава всичко, каквото има, и един петак да имаше в къщата, щеше да му го даде. И нещо по-важно — нямаше да си играе с човек на Пилат, която на никого не пречеше и помагаше на всички, но се славеше с това, че може да се измъкна от кожата си, да запалва храст на петдесет ярда от нея и да превръща човека на зряла ряпа. И всичкото — защото няма пъп. Затова те не го жалеха, само изпъваха вратовете да чуят по-добре какво му казва Пилат.

— Тая, миличък, ми е единственото дете. Първото ми дете е тя, пък да можеше да се обърнеш и да ми видиш лицето, ама ти не можеш, щото току-виж ми се хлъзнала ръката, щеше да видиш, че ми е и последното. Глупави са жените, а пък майките са най-глупавите сред тях. Нали ги знаеш майките? Нали и ти си имаш майка? Как няма да имаш, знам аз какво говоря. Майките се ядосват, много ги боли, щом някой не им харесва децата. Най-нещастна бях, като разбрах, че едно момчурляче не ми харесвало момиченцето. Така се ядосах, че не знаех какво да сторя. Ние правим каквото можем, ама нямаме мъжката ви сила. Затуй ни е тъй мъчно, щом голям мъж почне да бие някоя от нас. Разбираш ли ме? Хич не ми се ще да го вадя този нож и ти друг път пак да ми мъчиш момиченцето. Щото за едно нещо съм сигурна — каквото и да е сторила тя, към тебе е била добра. А пък не ми се ще и да го натисна по-навътре и на майка ти да ѝ стане мъчно, както на мен сега. Да ти кажа правичката, не зная какво да направя. Не можеш ли да ми помогнеш? Кажи какво да направя?

Мъжът се задъхваше и Пилат поотпусна гърлото му, но не и сърцето.

— Пусни ме — прошепна той.

— Ммм?

— Пусни ме. Вече няма... да ѝ вдигам ръка. Обещавам.

— Вярно ли, миличък?

— Вярно. Обещавам. Повече няма да ме видите.

Реба седеше на земята, прегърнала колене, и зяпаше с подутото си око сцената, като на кино. Устата ѝ беше разцепена, бузата — силно натъртена. Бе се опитвала да спре кръвта от носа си и си бе изцапала полата и ръцете, но една малка струйка продължаваше да се процежда.

Пилат измъкна ножа от ризата на мъжа и отпусна ръката си. Той позалитна, погледна първо кръвта по дрехите си, после Пилат, облиза устни и заотстъпва заднешком под нейния поглед. Устните ѝ останаха неподвижни, докато той не хукна по пътя и не изчезна.

Сега цялото внимание се насочи към Реба, която едва-едва се изправи. Нещо се било счупило отвътре, там, където я бе ритал. Пилат опипа ребрата ѝ и каза, че няма нищо счупено. Но Реба заяви, че иска да отиде в болница. (Тя отдавна мечтаеше да бъде пациентка в болница; все се опитваше да я приемат, защото във филмовото ѝ въображение болницата беше хубав хотел. Все даваше кръв, дори не ѝ позволяваха толкова често и тя престана, когато преместиха кръводарителното в някаква канцеларска клиника, далеч от „Мърси“.) Сега Реба настояваше и Пилат се принуди да ѝ повярва, че е пострадала. Един съсед им предложи да ги закара и те тръгнаха, като оставиха Биберона да купи вино от Хагар.

Той остана много доволен от цялото представление и последва Хагар в къщата, за да се посмеят и да поговорят развълнувано за случката. Тя беше толкова спокойна, колкото той — възбуден, и отговаряше на брътвежа му с едносрични думи.

— Какво ще кажеш, а? Шест сантиметра по-висока от него, пък разправя, че била слаба.

— Ние сме слаби.

— В сравнение с какво? С Б-52 ли?

— Никоя жена не е толкова силна, колкото е.

— Дано. Стига ѝ и половината на това.

— Силните мускули нищо не са, жените са слаби в друго.

— В какво? Кажи в какво? Ти къде си слаба?

— Не става дума за мене, а за другите жени.

— Ти нямаш ли слаби места?

— Досега не съм си открила.

— Сигурно си мислиш, че можеш да ми надвиеш.

Все това го занимаваше на седемнадесет години — кой може да му надвие.

— Може и да мога — каза Хагар.

— А! Я по-добре да не се опитвам, че Пилат сега ще дотърчи с ножа.

— Плаши ли те Пилат?

— Тъхъ. Теб не те ли плаши?

— Не, мене никой не ме плаши.

— Аха. Ти си опасна. Зная.

— Не съм опасна. Просто не давам друг да ми казва какво да правя. Правя каквото си искам.

— Пилат ти заповядва.

— Аз не я слушам, ако не искам.

— Да можех и аз така с мама...

— Майка ти командува ли те?

— Е, не че ме командува... — Биберона се помъчи да намери дума за вечното опяване на майка си, на което той се смяташе за жертва.

— На колко си години? — попита Хагар и повдигна вежди като жена, която пита малко дете на колко е години.

— На седемнадесет.

— Вече си мъж за женене — тя го каза с тон, който подчертаваше, че не трябва да оставя майка си да му казва какво да прави.

— Тебе чакам да взема — каза той, като се опитваше да си възвърне (или да придобие) някаква мъжка насмешливост.

— Бая ще чакаш.

— Що?

Хагар въздъхна, сякаш той злоупотребява с търпението й.

— Аз искам да съм влюбена в тоя, за когото се оженя.

— Пробвай мене. Може да се влюбиш, ако опиташ.

— Много си малък за мене.

— Въпрос на вкус.

— Тъхъ. Моят вкус.

— Ти си като всички жени. Чакаш Принца да дойде в тръс и да тури спирачка пред портата ти. После ти се спускаш леко по стълбите и о, чудо. Погледите ви се срещат, той те грабва на седлото и двамата се отнасят с вятъра. Засвирват цигулки, а на конската задница се

появява надписът „С разрешение на Метро Голдуин Майер“. Нали така?

— Така.

— А междувременно какво ще правиш?

— Ще гледам как расте буцата в панталоните на едно момченце.

Биберона се усмихна, но не му беше смешно. Хагар се засмя. Той скочи да я хване, но тя избяга в спалнята и затвори вратата. Той потърка опакото на дланта си по брадата, като гледаше към вратата. После вдигна рамене и си взе двете бутилки вино.

— Биберон — Хагар показва глава от спалнята. — Ела тук.

Той се обърна и сложи бутилките на масата. Вратата беше отворена, но Хагар не се виждаше, чуваше се само смехът ѝ, тихият ѝ смях, който беше само за нея, сякаш бе спечелила някакъв бас. Той се втурна така бързо, че не успя да избегне зелената торба, която висеше от тавана. Докато стигна до Хагар, на главата му вече се бе появила цицина.

— Какво сте сложили вътре? — попита я той.

— Нещо на Пилат. Тя го нарича „моето наследство“.

Хагар си разкопчаваше блузата.

— Какво е наследила? Тухли ли?

После видя гърдите ѝ.

— Ето, това правя междувременно.

Волно и леко се мятаха и смяха тогава, а след това започнаха да прекарват толкова време в квартирата на Китарата, докато той беше на работа, колкото той самият, след като се върнеше. Тя стана уж тайна, но неотменима част от живота му. Кокетираше с него, понякога задоволяваше апетитите му, понякога му отказваше. Той никога не знаеше кога какво ще направи тя и защо. Биберона смяташе, че Пилат и Реба знаят, но те никога не намекнаха за промяната в отношенията му с Хагар. Макар че вече не я обожаваше така, както когато беше дванадесетгодишно дете, той бе във възторг, че спи с нея. Тя беше странна, капризна и чудата, разглежена, но някак си невинно и поради това по-приятна от повечето му връстнички. Понякога не искаше да го види по цели месеци, докато един ден той се появяваше и тя го посрещаше мила и усмихната.

След около три години на ту разпалваща се, ту угасваща страст, Хагар започна все по-малко да му отказва, а по времето, когато той

удари баща си, вече го приемаше безусловно. Нещо повече, започна да го чака, и колкото по-зает ставаше той с другите, толкова по-голямо желание имаше тя да го види. Започна да се цупи, да се сърди, да го обвинява, че не я обича и не иска повече да я вижда. И макар че той почти не мислеше за възрастта си, тя не забравяше за своята. Биберона проточи безгрижното си детство до тридесет и една години. Хагар стана на тридесет и шест и започна да се изнервя. Тя категорично постави дълга в центъра на техните отношения; той започна да мисли как да се измъкне.

Когато плати на касата избраните подаръци и излезе от магазина, Биберона беше решил да скъса с нея.

Ще ѝ напомня, че сме братовчеди, мислеше си той. Няма въобще да ѝ купува подарък, вместо това ще ѝ даде една хубава сума. Ще ѝ обясни, че иска тя да си купи нещо много хубаво, но че неговите подаръци я компрометират. Че тя има нужда от друг човек, не от него. От солиден мъж, който да се ожени за нея. Той ѝ пречи. И тъй като са роднини и така нататък, тя трябва да си потърси някой друг. Ще каже, че след всичките тези години него го боли за това, дълбоко го боли, но ако обичаш някого така, както я обича той, трябва да мислиш първо за него. Той не иска да бъде егоист към жената, която обича.

След като обмисли внимателно какво ще ѝ каже, стори му се, че вече е водил разговора и уредил всичко. Върна се в канцеларията на баща си, взе пари от сейфа и написа на Хагар хубаво писмо, което завършваше с думите: „Искам също да ти благодаря. Благодаря ти за всичко, което си била за мене. За това, че ме направи щастлив през всичките тези години. Подписвам това писмо не само с любов, но и с нещо повече — с признателност“.

И наистина го подписа с любов, но думата „признателност“ и прямата хладина на „благодаря ти“ запратаха Хагар в някакво искрящо синьо пространство, където въздухът беше рядък и цареше тишина, където хората говореха шепнешком или въобще не издаваха звуци и където всичко бе мразовито, освен пламъка, който от време на време избухваше в гърдите ѝ и загасваше с пукане, щом тя хукнеше по улиците да търси Биберона.

Биберона остана на бюрото на баща си дълго след като беше запечатал парите и писмото в плика. Прави сметки, събира по няколко пъти дълги колонки с цифри и все му излизаха осемдесет цента повече или по-малко. Все още беше объркан и раздразнен, но не заради Хагар, а защото преди време говори с Китарата за акцията на полицията. Убито беше шестнадесетгодишно момче. Връщало се от училище, намерили го удушено, вероятно с въже, а лицето му било обезобразено. На помощ на местните полицаи дойдоха хора от щатските парашутни части. Те заявиха, че убийството прилича на друго едно — през 1953-а, навръх Нова година, пак било убито момче, а през 1955-а — четирима мъже, все по същия начин — с удушване и обезобразяване на лицето. В билиардните и бръснарницата на Томи се говореше, че това пак е работа на Уини Рут Джуд. Правеха си шеги и повтаряха на новодошлите историята на Уини Рут — как през 1932-ра тя била изпратена в лудница за престъпници, защото убивала с брадва жертвите си, насичала ги на парчета и ги напъхвала в сандъци. Всяка година бягала от лудницата по два-три пъти.

Веднъж дори успяла да измине двеста мили и да прекоси два щата, преди да я хванат. Тъй като по това време, през декември, в града стана жестоко убийство, хората от Саутсайд решиха, че тя го е извършила. Оттогава насам, щом имаше някое много зверско убийство, негрите казваха, че е Уини Рут. Казваха го, защото и Уини Рут, и жертвите бяха бели. По такъв начин те обясняваха нещо, което според тях беше бяла лудост — престъпления, които се замислят и извършват сякаш от истински умопомрачени срещу напълно непознати хора. Такива убийства можеха да се извършат само от някой друг смахнат от тази умопобъркана раса, а Уини Рут напълно отговаряше на условията. Негрите бяха твърдо убедени, че при тях убийства стават само по сериозни причини: отнемане на чуждото (ако хванат някого с чужда жена), нарушаване на законите на гостоприемството (ако някой бръкне в чужда паница и отмъкне месото) или обидни думи, засягащи мъжествеността, честността, човешината или здравия разсъдък на другия. И нещо по-важно — те смятаха тези престъпления за законни, защото ги извършваха в изблик на ярост — от яд, ревност, унижение и така нататък. Необяснимите убийства ги забавляваха, освен ако жертвата не беше от техните, разбира се.

Сега размишляваха защо Уини Рут е извършила това последното убийство. Някой каза, че след толкова време в пандиза ѝ се е поискал мъж и тя тръгнала да го търси. Ама знаела, че голям мъж няма да я погледне, затуй налетяла на момче. Друг каза, че сигурно никак не обичала плъстени обувки и като избягала от пандиза и извървяла на свобода четиристотин мили и пак видяла дете с плъстени обувки, не издържала и изпаднала в амок.

Но във всичките тези шеги се таеше скрит ужас. Полицията бе съобщила, че някой мярнал „рошав негр“ да бяга от училищния двор, където намерили трупа.

— Сам Шепърд като уби жена си с брадва, пак го видяха той рошав негр — каза Портър.

— С чук, мой човек — каза Китарата. — С дващсет и седем удара с чук.

— Боже господи. Защо са му трябвали дващсет и седем? Тежко убийство.

— Всяко убиване е тежко — каза Томи Цяра. — Мъчно се убива човек. По филмите показват как героят хваща някого за врата, жертвата покашля малко и издъхва. Не им вярвайте, приятели. Човешкото тяло е здраво. Идват му сили, когато е в смъртна опасност.

— Ти убивал ли си през войната, Томи?

— Минаха ми няколко през ръцете.

— С ръце ли ги уби?

— С щик, приятелче. В деветдесет и втора имахме щикове. Гората Бело беше блеснала от щикове. Направо блестеше.

— Е, и как беше?

— Неприятно. Изключително неприятно. Дори и да знаеш, че и той иска да ти направи същото, пак е много некрасиво.

Както винаги, всички се изсмяха на изисканата реч на Томи.

— То туй е, защото хич не ти се е искало да си във войската — каза някакъв дебел. — Какво ще кажеш, ако си вървиш по улицата и срещнеш Орвал Фобъс?

— Мале, как ще го претрепя — каза някакъв набит мъж.

— Повтаряй го това и скоро ще ти одерат кожата в полицията.

— На мен не ми е рошава косата.

— Ще ти я разрошат те.

— Ще ти ударят няколко пиринчени бокса. И ще ти разрошат главата, а не косата.

Само Емпайър Стейт се изкикоти от все сърце. На Биберона му се стори, че останалите се засмяха слабо и неспокойно. Всеки в този салон знаеше, че могат да го приберат, както си върви по улицата, и докато докаже кой е и къде е бил по време на убийството, доста зор ще види.

Имаше и друго нещо. От известно време насам Биберона усещаше, че едно или повече убийства наистина са били видени или извършени от негри. Някой нещо изпускаше, друг казваше някаква подробност за жертвата. Например, че Уини Рут не понасяла плъстени обувки. Било ли е момчето наистина с плъстени обувки. Имало ли го е това във вестника? Или просто някой шегаджия си бе изфантазирал някаква подробност?

Двете Томита вече метяха. „Затворено“, казаха те на някакъв човек, който се показва на вратата. „Затваряме.“ Разговорът замря, но на хората не им се тръгваше. На Китарата също, но най-накрая той си нахлузи сакото, размени на шега няколко боксови удара от разстояние с Емпайър Стейт и тръгна след Биберона към вратата. Гирляндите и светлинките на магазините в Саутсайд бяха едни никакви, особено в сравнение с коледните украшения и камбанки по електрическите стълбове в центъра. Само там светлините бяха големи, ярки, празнични и пълни с надежда.

Двамата тръгнаха по Десета улица към квартирата на Китарата.

— Ама шибана работа — каза Биберона.

— Шибан свят — каза Китарата. — Скапан, шибан свят.

Биберона кимна:

— Томи Жепето каза, че момчето било с плъстени обувки.

— Тъй ли? — попита Китарата.

— Какво тъй ли? Много добре знаеш. Нали и ти се смя.

Китарата го погледна:

— Какво току душиш?

— Знам кога ме будалкат.

— Добре, будалкам те. Е, и какво? Може да не ми се говори за това.

— Не ти се говори с мене. В бръснарницата целият се беше превърнал на разговор.

— Виж какво, Биберонче. Отдавна сме заедно, нали? Близки сме, но това не значи, че не сме различни. Не можем винаги да мислим по един и същи начин. Да оставим тая работа настрана, а? Какви ли не хора има по света — някои са любопитни, други не са, едни говорят, други крещат, едни ритат, други ги ритат. Да вземем баща ти например. Той е от тези, дето ритат. Първия път, когато го видях, той ни изритваше от дома ни. Още тогава сме били различни, но все пак станавме приятели...

Биберона спря, накара и Китарата да спре и да се обърне.

— Няма сега да ми четеш скапания си морал.

— Какъв морал бе, човек. Опитвам се да ти кажа нещо.

— Кажи ми тогава, не ми чети твоя скапан, шибан морал.

— Кое е морал, бе? — попита Китарата. — Когато две минути ти не можеш да кажеш нищо? Когато трябва да слушаш човека, вместо да говориш? Това ли е морал?

— Да четеш морал, е да говориш на тридесет и две годишен мъж като на десетгодишно дете.

— Искаш ли да говоря или не?

— Давай. Говори си, само не с този тон. Все едно ти си учителят, а пък аз — сополиво учениче.

— Там е работата, Биберон. Тебе по те интересува тона ми, отколкото това, което ти казвам. Опитвам се да ти втълпя, че няма нужда да мислим еднакво за всичко, че двамата сме различни, че...

— Искаш да кажеш, че имаш някаква скапана тайна и не ти се ще да я знам.

— Искам да кажа, че ме интересуват някои неща, от които ти не се интересуваш.

— Откъде знаеш, че не се интересувам?

— Познавам те. Отдавна се знаем. Имаш си изисканите приятели и пикниците на остров Оноре и можеш да изхабиш половината от мозъка си по хубавия задник на някоя. Имаш оная, червенокосата, имаш и една за Саутсайд и бог знае какво между тях.

— Не ти вярвам. След толкова години да ме подценяваш само заради хубавия ни квартал?

— Не заради хубавия ти квартал, а заради местата, които посещаваш. Защото ти никъде не живееш. Нито на улица „Недокторска“, нито в Саутсайд.

— Ти ми завиждаш...

— За нищо не ти завиждам.

— Можеш да идваш навсякъде с мен. Нали те карах да дойдеш на Оноре...

— По дяволите Оноре! Чу ли? В този негърски рай мога да отида само с кутия динамит и кибрит.

— Нали ти харесваше там.

— Никога не ми е харесвало. Идвах с тебе, но никога не ми е харесвало. Никога.

— Лошо ли е негрите да имат вили край плажа? Ти какво искаш бе, Китара? Сърдиш се на всеки негър, дето не търка подовете и не бере памук. Тука не е Монтгомъри, щат Алабама.

Китарата го погледна вбесен, но после се разсмя.

— Прав си, Биберон. През целия си живот не си казвал по-вярна приказка. Тук определено не е Монтгомъри, щат Алабама. Я ми кажи, какво щеше да правиш, ако беше? Ако се окаже, че тук е един друг Монтгомъри?

— Ще си купя билет за самолета.

— Точно така. Виж как научи нещо за себе си, дето не го знаеше досега — кой си и какъв си.

— Аха. Аз съм човек, който отказва да живее в Монтгомъри, щат Алабама.

— Не-е. Ти си човек, който не може да живее там. Ако стане горещо, ти ще се разтопиш. Не си сериозен човек, Биберон.

— Сериозен е друга дума за нещастен. Знам аз кой е сериозен. Моят старият е сериозен. Сестрите ми и те са сериозни. А никой не е по-сериозен от майка ми. Толкова е сериозна, че направо чезне. Онзи ден я гледах в задния двор. Толкова студено беше, че камъкът се пукаше, но тя трябвало да посее някакви луковици преди петнадесети декември. Така каза, излезе, коленичи и започна да прави дупки.

— Е, и какво искаш да ми кажеш?

— Ами там е работата, че тя държеше да ги посади. Не че точно тогава трябваше. Обича да сади цветя. Наистина обича. Ама да ѝ беше видял лицето — най-нещастната жена на света, най-трагичната. И защо го прави, къде е удоволствието от това? Не съм чул през живота си майка ми да се смее. Понякога се усмихва и дори издава някакъв слаб звук. Но не ми се вярва да се е смяла с глас.

Без какъвто и да е преход и без да знае накъде е тръгнал, той започна да разказва на Китарата как сънувал майка си. Нарече го сън, защото не искаше да му каже, че наистина се е случило, че го бе видял с очите си.

Той седи в кухнята и излива в канала остатъка от кафето си. Поглежда през прозореца и вижда Рут да копае в градината. Прави дупчици и слага в тях нещо като лукче. Той стои и я гледа безучастно, а от дупчиците започват да растат лалета. Първо самотна зелена тръбичка, после две листа се отварят от стъблото, по едно от двете страни. Той разтърква очи и гледа пак. Вече няколко стъбла излизат от земята зад нея — или от посадените от нея луковици, или пък покълнали от дългото стоене в торбата. Те растат и се размножават, стават толкова гъсти, че се притискат помежду си и в роклята на майка му. А тя все не се обръща и не ги забелязва. Копаете си. Някои стъбла пускат глави, кървавочервени глави, които се полюляват и я докосват по гърба. Накрая тя забелязва, че те растат, кимат и я докосват. Биберона я чака да подскочи от страх или поне от изненада. Не, тя се дърпа и дори ги потупва, но игриво, закачливо. Цветята растат ли, растат и накрая той вижда само раменете ѝ и ръцете, които се размахват силно пред разпукващите се, разлюлени пъпки. Те я задушават, отнемат ѝ дъха с меките си, неравни устни. А тя само се усмихва и ги отпъжда, сякаш са безвредни пеперуди.

Той знае, че са опасни, че скоро ще изсмучат всичкия въздух около нея и ще я оставят отпусната на земята. Но тя не се усеща. Накрая я покриват цялата и той вижда само купчина преплетени лалета, навели се ниско над тялото ѝ, което рита в последната си тръпка.

Той описва всичко това на Китарата, сякаш сънят доказваше тезата му, че е опасно да си сериозен. Опитва се да го разкаже безгрижно, но накрая Китарата го погледна право в очите и попита:

— Защо не отиде да ѝ помогнеш?

— Какво?

— Да ѝ помогнеш, да я измъкнеш оттам.

— Но на нея ѝ харесваше, забавляваше се. Харесваше ѝ.

— Сигурен ли си? — Китарата се усмихваше.

— Как да не съм? Сънят е мой, нали?

— И майката е твоя.

— А, виж какво, ти правиш от нищо нещо. Приемаш цялата работа свръхсериозно само за да бъде на твоето. Първо не съм прав, дето не живея в Алабама. После не съм прав, дето не съм се държал както трябва в съня си. Сега не съм прав, дето съм го сънувал. Разбираш ли? За тебе всяка дреболия е въпрос на живот и смърт. Почваш да ми приличаш на стария. Той ще иска да му се извиня, ако сложа някой кламер в друго чекмедже, а не там, където трябва. Какво ви става на вас всичките?

— Май всички са криви, само ти си на прав път.

Биберона преглътна. Спомни си онази вечер, когато удари баща си. Отдавна беше, тогава сънува как всички са се наблъскали от едната страна на улицата и вървят натам, откъдето той се връща. Никой не отиваше в неговата посока. Сякаш бе сънувал и Китарата сред тях.

— Може — каза той. — Но аз поне знам къде отивам.

— Къде?

— Където празнуват.

Китарата се усмихна. Зъбите му се бялнаха като снежинките, които се стелеха по самото му.

— Весела Коледа — каза той. — И честита Нова година.

Той махна с ръка и зави към дома. Изчезна сред снежните сенки на Саутсайд, преди Биберона да го попита къде отива и да го спре.

Той се отказа от колонките със сметки и затвори счетоводната книга в магазина на Съни. Нещо ставаше с Китарата, нещо вече беше станало. Непрекъснато се заяждаше с Биберона за начина му на живот, а този разговор беше само още един пример за промяната в него. Биберона вече не можеше да изтича по стълбите и да го измъкне от стаята му, за да отидат на забава или в кръчмата. И не искаше да говори за момичета и пианство. Само от спорта продължаваше да се интересува и от музика. Извън тях той беше само мрачно настроение и златни очи. И политика.

Но Китарата създаде дух на искреност и това караше Биберона да говори за семейството си повече от обичайното, както и да защитава насмешливо начина си на живот. Женски и забави на Оноре. Китарата знае, че той не се интересува само от това, нали? Знае, че Биберона има и други интереси. Например какви, попита се той. Е, той

е много добър в бащиния си бизнес например. Всъщност дори отличен. Но трябваше веднага да признае, че недвижимите имоти не го интересуват истински. Ще се побърка, ако трябва цял живот да мисли за наеми и собственост. Но той така ще си прекара живота, нали? Така предполагаше баща му, а сигурно и той така е приел.

Китарата може и да е прав отчасти. Животът му наистина е безсмислен, безцелен и е вярно, че другите не го интересуват ужасно много. Нищо не желае толкова силно, че да поеме риск заради него, да си направи труда да го получи. И все пак, какво право има Китарата да говори така? И той не живее в Монтгомъри. Само работи в автомобилния завод, ходи потайно някъде, кой знае къде, и се навърта в бръснарницата на Томи. При него жена не се задържаше повече от няколко месеца — след този период започвала да намеква „да си уредят положението“.

Той трябва да се ожени, помисли си Биберона. Дали и аз да не се ожения? За кого? Около него се въртяха жени, беше подходящ кандидат за много момичета от обществото в Оноре. Да избере някоя — червенокосата. Да си вземе хубава къща. Баща му ще помогне да я намерят. Да стане истински партньор на баща си и... И какво? Не може да не го чака нещо по-добро от това. Не се настърви за пари. Никога не му се отказваха пари и не можеше да усети странния им чар. Политиката, поне политиката в бръснарницата, към каквато Китарата проявяваше интерес, го приспиваше. Отегчаваше го. Всички го отегчаваха. Целият град му беше скучен. А най-скучни бяха расовите проблеми, които така поглъщаха Китарата. Какво щяха да правят, ако не можеха да бистрят проблема с черните и белите. Кой щяха да са те, ако не можеха да описват обидите, насилието и гнета, от които се състоеше животът им (и новините по телевизията)? Ако нямаха Кенеди и Илайджа^[1], да се карат за тях? Намираха си извинения за всичко. За всяка несвършена работа, за всяка неплатена сметка, за всяка болест, за всяка смърт бе виновен Белият. И Китарата ставаше същият като тях — само дето не търсеше извинения за себе си, но се съгласяваше с всяко чуто оплакване.

Биберона отиде в банята, която беше и кухненски килер, и включи котлона, за да си направи нескафе. Отвътре чу припряно чукане по прозореца. Върна се в канцеларията и видя през изписаните букви очите на Фреди. Отключи вратата.

— Здравсти, Фреди. Какво има?

— Търся някъде да се сгрея. Тази вечер не се спрях, нали идва Коледа.

Фреди беше пазач в универсалния магазин, но разнасяше и покупки и бележки.

— Дадоха ли ти нов пикап? — попита Биберона.

— Ти луд ли си? Първо тоя да се разпадне на улицата, чак тогава ще ми дадат сносен пикап.

— Сложил съм вода за кафе. Искаш ли?

— Разгеле. Видях, че светиш и си мисля: не може да няма там чаша горещо кафе. Да ти се намира и нещо за добавка в кафето?

— Намира се.

— Браво.

Биберона отиде в банята, вдигна капака на тоалетното казанче и извади една четвъртинка, скрита там заради Мейкън, който не разрешаваше да се внася алкохол в канцеларията. Той донесе бутилката в стаята, сложи я на бюрото и отиде да направи кафето в банята. Като се върна, Фреди се опитваше да не му личи, че вече е надигнал шишето. Наля по малко в кафето и Биберона се огледа за цигари.

— Тежки времена, момче — каза Фреди разсеяно, като отпи. — Тежки времена — после, сякаш забеляза нещо да липсва, попита: — Къде ти е приятелчето?

— Китарата ли?

— Тъхъ, Китарата. Къде е той?

— Няколко дена не съм го виждал. Нали го знаеш Китарата. Вземете, че изведнъж изчезне. — Биберона забеляза колко бяла е косата на Фреди.

— На колко си години, Фреди?

— Кой знае. Сутринта са създали земята, а мене — следобеда — той се захили. — От доста време ме има.

— Тук ли си роден?

— Не-е. На юг. В Джаксънвил, Флорида. Лошо място, мойто момче, лошо място. В Джаксънвил дори нямат сиропиталище за черните сирачета. Затуй гледат да ги тикнат в затвора. Разправям им на тия, дето все за седящи стачки говорят, че съм раснал в пандиза и че от нищо не ми пука.

— Не знаех, че си сирак.

— Е, не съвсем. Имам роднини, но мама умря и никой не искаше да ме вземе. Щото така умря, затова не искаха.

— От какво умря?

— От духове.

— От духове?

— Не вярваш ли в духове?

— Е — усмихна се Биберона, — сигурно искам да вярвам.

— Не е лошо да повярваш, момче. Щото те са тука.

— Тука ли? — Биберона не се огледа, но му се искаше. Навън вятърът виеше в мрачината, а Фреди, същинско джудже, проблясваше със златните си зъби.

— Не искам да кажа точно в тази стая. Макар че може — той вдигна глава и се заслушва. — По света ги има.

— Ти виждал ли си ги?

— Много често. Духове убиха майка ми, това не съм видял, но оттогава насам...

— Кажи ми нещо за тях.

— Не-е. Няма да ти кажа за тези, дето съм виждал. Те не обичат.

— Ами кажи ми за този, който не си го видял. Дето убил майка ти.

— Е, добре, за него може. Та тя минавала по двора със съседката — приятелки били — и двете видели по пътя да идва някаква жена. Спрели да я видят коя е. Жената се приближила, съседката ѝ казала здрасти и щом го казала, жената се превърнала на бял бик. Току пред очите им. Мама паднала на земята и веднага започнали родилни мъки. Щом съм се родил и ме показали на нея, тя изкрещяла и изпаднала в несвяст. Не се съвзела. Баща ми умрял два месеца, преди да се родя и никой, дори близките ми, не искал да вземе бебе, докарано на този свят от бял бик.

Биберона се разсмя. Не искаше да обиди Фреди, но не можа да се спре. Колкото повече се опитваше, толкова повече го напушваше.

Фреди изглеждаше по-скоро изненадан, отколкото обиден.

— Май не ми вярваш?

Биберона не можеше да му отговори от смях.

— Добре — каза Фреди и вдигна ръце. — Смей си се. Ама има едни странни неща, дето нищо не знаеш за тях. Ще чуеш. Много

странни неща. Чудни работи стават и в нашия град.

Биберона вече победи смеха си.

— Какво? Чудни работи в нашия град? Не съм виждал напоследък бели бикове.

— Отвори си очите. Питай твоето приятелче. Той знае.

— Какво приятелче?

— Китарата. Питай го какви чудни неща стават. Питай го как така изведнъж започнаха да шарят с Емпайър Стейт.

— Емпайър Стейт?

— Тъй, тъй. Емпайър Стейт.

— Никой не шари с Емпайър Стейт. Той е шантав. Мотае се с метлата, лигите му текат. Даже не може да говори.

— Вярно, че не говори. Но това не значи, че не може. Не говори, само защото преди години намери жена си в леглото с чужд мъж и оттогава няма какво да каже.

— А Китарата какво прави с него?

— Хубав въпрос. Полицията също иска да знае отговора.

— Как стигна от Емпайър Стейт до полицията?

— Ти не си ли чувал? Разправят, полицията търси черния, дето убил бялото момче в училищния двор.

— Зная. Това го знаем всички.

— Е, убиецът приличал на Стейт. И Китарата го води тук-там. Крие го май.

— Няма нищо чудно. Нали го знаеш Китарата? Щом законът преследва някого, той ще го скрие. Мрази белите, еле пък полицаите. Щом те гонят някого, Китарата ще му помогне.

— Нищо не разбираш. Не изглежда само да го крие, по-скоро го е направил.

— Ти да не си пийнал, Фреди?

— Ъхъ, пийнал съм малко, но това нищо не променя. Виж сега. Помниш ли кога убиха Емет Тил? През петдесет и трета. Е, точно след това убиха бяло момче в училищния двор.

— Не знам, не помня датите на убийствата, дето не съм ги извършил аз.

— Не знаеш ли? — на Фреди не му се вярваше.

— Не знам. Да не искаш да кажеш, че Стейт го е направил?

— Казвам само, че той така се държи, че Китарата знае за това и че в този град стават чудни работи. Това казвам.

Яд го е, че се смях за майка му и за тази история с белия бик, помисли си Биберона. Сега гледа да си върне.

— Дръж си очите на четири — продължи Фреди, — на четири.

Той погледна шишето, видя, че е празно, и тръгна да си отива.

— Ъхъ. Чудни неща стават тука. Ама не ми казвай името, ако научиш нещо. Същото беше, когато онзи, застрахователният, скочи от покрива. Чувал ли си ти за него?

— Чувал съм май.

— Трябва да си бил мъничко бебенце тогава. 1931-ва. Е, пак ставаха едни чудни работи...

Фреди си закопча палтото и смъкна ниско ушите на шапката си.

— Благодаря за кафето. Съвзех се, съвсем се съвзех.

Извади ръкавиците и тръгна към вратата.

— Моля, Фреди. Весела Коледа, ако не се видим дотогава.

— И на теб. И на вашите. Предай на господин Дед и на майка ти „Весела Коледа“.

Той пак се усмихваше. Стигна до вратата и си сложи ръкавиците. После се обърна бавно и застана с лице към Биберона.

— Да ти кажа, още някой може да знае какво става. Коринтянката. Нея питай.

Зъбите му проблеснаха весело и той изчезна.

---

[1] Илайджа Мухамад (Пул) — водач на организацията „Черни мюсюлмани“ от 1934 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Страхът не си отиде. Биберона лежеше в леглото на Китарата с лице към слънцето и си представяше какво ще усети, когато щипката за лед потъне в гърлото му. Не му помогна мисълта за бликнала виненочервена кръв, нито въпросът — ще се разкашля ли от щипката или не. Страхът лежеше на гърдите му като две кръстосани лапи.

Той затвори очи и скри лицето си с ръка, за да не преосвети слънцето негатива на мислите му. Виждаше в тъмнината под лакътя си как го удрят много щипки за лед, повече от дъждовните капки, които като дете се опитваше да хване с език.

Преди пет часа почука на вратата на Китарата. Стоеше там, вир-вода от летния дъжд, който все още чукаше по прозореца, и си представяше, че капките са стоманени щипчици.

— Да? — тонът беше малко нападателен. Китарата вече не отваряше, преди да попита кой чука.

— Аз съм, Биберона — отговори му той и зачака да щракнат трите ключалки.

Биберона влезе, свил рамене под мокрото си сако.

— Имаш ли нещо за пиене?

— Хайде, хайде, нали знаеш? — Китарата се усмихваше, златните му очи не гледаха така пронизително. Не бяха се виждали много от спора за Оноре срещу Алабама, но тази разправия действаше очистително и на двамата. Държаха се непринудено, защото вече не трябваше да се преструват. Щом се стигнеше до щекотливи теми, започваха словесни рундове, пълни с духовитости. Освен това приятелството им се изложи на други, по-конкретни изпитания, и издържа — последните шест месеца бяха опасни за Биберона и Китарата на няколко пъти му помогна.

— Тогава кафе — каза Биберона и седна тежко като старец на леглото. — Докога си отказал пиенето?

— Завинаги бе, човек. Край. Искаш ли чай?

— Господи.

— И не много силен. На бас се хващам, че според тебе чайт расте в торбички.

— Господи боже мой.

— Като памука в Луизиана. Само че черните, дето го берат, носят превръзки и тюрбани. По цяла Индия само това има — храсти с цъфнали бели торбички чай.

— Дай ми чай, Китара. Само чай. Без география.

— Без география? Добре. А да ти сипя малко история в чая? Или малко политиконмия? А, не. И това е география. По дяволите, Биберонче, май целият ми живот е география.

— Като вариш чай на гостите, не си ли миеш чайника?

— Аз например сега живея в Севера. И какъв е първият въпрос? Севера е на север от кое? Ами на север от Юга. Севера съществува заради Юга. Следва ли оттук, че Севера е различен от Юга? Няма начин! Юга просто е на юг от Севера.

— Тези скапани листа не се слагат във врящата вода, а тя се налива отгоре им. В порцеланов чайник!

— Но тук се забелязва известна разлика. Северняците, естествено кореняците, са капризни на храна. Е, не точно на храна. Всъщност пет пари не дават за храната. За друго правят фасони — за сервизи и какво ли не още. Еле пък за чашки и чинийки. А пък чая — няма да различат „Ърл грей“ от разтворения концентрат на стареца Липтън.

— Аз искам чай, човече, а не каква да е плява.

— Старият Липтън взел, че накъсал и боядисал стари броеве „Ню Йорк таймс“, сложил ги в малки торбички и негрите от Севера загубили ума и дума. Не могли да се сдържат. Забелязал ли си? Как ги обожават белите торбички?

— Исусе!

— И той е северняк. Може да е живял в Израел, но в душата си е северняк. В сърцето си. В мъничкото си шибано червено сърчице. Южняците го мислят за техен, но това е, защото за пръв път го видели като висял на едно дърво. Това им е близко. Висящи и окачващи. Но северняците са друго...

— Чакай сега, за кои говориш? За черните или за белите?

— Черни? Бели? Ти да не си от ония негри, дето само за това мислят? Кой казва нещо за черните? Това е просто урок по география.

Китарата даде на Биберона димящата чаша чай.

— Това ако е чай, аз съм рохко сварено яйце.

— Ето, виждаш ли? Капризни хора. Що трябва да си рохко сварено яйце? Не може ли просто сварено яйце? Или само обикновено яйце? Или само яйце? Пък и защо точно яйце? Негърът много неща е бил, но яйце не е ставал досега.

Биберона се разсмя — такъв си е Китарата. Приятелят му се добира вир-вода до вратата му, готов да се тръшне и да умре, а ето го сега — смее се, разлива си чая и се задавя от смях:

— Как тъй? Що да не стане яйце? Може, стига да иска.

— Не. Яйце не може. Не му е в характера. Липсва му в гените. Гените няма да му дадат да стане яйце, каквото и да прави. Природата му отказва: „Не, не можеш да станеш яйце, черньо. Виж, гарга може. Или маймуна-песоглавец. Но яйце — не. Яйцата са друго нещо, тънка работа. Крехки са те. И бели“.

— Има кафяви яйца.

— Мелези. Тях кой ги иска.

— Французите.

— Е, да, ама във Франция. А в Конго — не. В Конго французинът няма и да се докосне до кафявото яйце.

— Защо?

— Страх го е да не му стане нещо на кожата. Като от слънцето.

— Французите обичат слънцето. Навсякъде търсят слънце. В Ривиерата...

— Търсят френско слънце, не конгоанско. В Конго ще го мразят слънцето.

— Е, аз имам право да бъда това, което искам. Искам да бъда яйце.

— Пържено ли?

— Пържено.

— Тогава някой трябва да ти пръсне черупката.

Китарата смени настроението по-бързо от светкавица. Биберона си избърса устата, като избягваше погледа му, защото фосфорът отново проблясваше в очите на приятеля му. Стаичката затаи дъх в очакване. Всъщност това беше малка заградена веранда на втория етаж — така хазайката хем получаваше наем, хем имаше нощен пазач. Външната

стълба беше много подходяща за ерген човек. Особено за такъв потаен като Китарата Бейнс.

— Дай ми квартирата за нощес — помоли Биберона. Китарата си разглеждаше ноктите.

— Някоя женска ли?

Биберона поклати отрицателно глава.

Китарата не му повярва. Не повярва на приятеля си, че наистина иска да бъде сам в нощта преди деня на собствената си смърт.

— Плаши ме това. Много ме плаши.

Биберона нищо не каза.

— Няма какво да се емчиш. Не и пред мен. Всички знаем, че си смел, когато поискаш.

Биберона вдигна очи, но нищо не каза.

— Все пак — продължи Китарата внимателно, — тя може да ти пререже гърлото. Още един смел негър ще стане зян!

Биберона посегна към кутията „Пал мал“. Беше празна. Той измъкна дълга угарка от капачката на буркан с фъстъчено масло, която този ден беше пепелницата на Китарата, протегна се на леглото и заопипва с дългите си пръсти джобовете, където можеше да има кибрит.

— Всичко е наред — каза той.

— Друг път — отвърна Китарата. — Нищо не е наред. Нищо и никъде.

Той стана, главата му почти опря тавана. Безразличието на Биберона го ядоса и той се опита да се успокои, като заоправя стаята. Изпод стола с висока облегалка в ъгъла извади празен кашон и започна да го пълни с боклуци — изгорели клечки от перваза, кокали от вчерашното свинско печено. Смачка картонени чаши, натъпкани с остатъци от зелена салата, и ги хвърли в кашона.

— Не знам негър да не иска да е хладнокръвен. Не е лошо ти да можеш да се владееш, ами другите?

Той погледна косо Биберона, нащрек за някакъв знак, някакво откrehване. Нова беше тази тишина. Нещо се е случило. Китарата искрено се безпокоеше за приятеля си, но и не искаше нищо да се случва в тази стая, за да не идва полицията. Той вдигна пепелника от капачка.

— Чакай. Има два-три хубави фаса — каза Биберона тихо.

Китарата изсипа целия пепелник в кашона.

— Защо правиш така? Нали знаеш, че нямаме цигари?

— Тогава си мръдни задника и иди да купиш.

— Я стига. Стига с тези глупости. — Биберона стана от леглото и посегна към кашона. Но Китарата го дръпна и го захвърли в ъгъла, а боклуците, събрани в него, се върнаха по старите си места. Гъвкав като котка, без нито едно излишно движение, Китарата вдигна ръка от леглото люлка и опря юмрук в стената, така че Биберона не може да помръдне.

— Слушай ме — гласът му беше тих. — Слушай ме като ти казвам нещо.

Те застанаха глава срещу глава, пръсти срещу пръсти. Левият крак на Биберона се клатеше във въздуха, фосфорните очи на Китарата поопърлиха сърцето му, но той издържа на погледа им.

— Ами ако не искам? Тогава какво? Ще ме убиеш ли? Нали знаеш, че се казвам Мейкън Дед, че съм вече мъртъв?

Китарата не се засмя на познатата шега, но тя успя да смекчи чертите на лицето му и очите му вече не гледаха така свирепо.

— Някой трябва да го каже на убиеца ти — каза Китарата.

Биберона се изсмя и се дръпна към леглото.

— Прекалено много се безпокоиш, Китара.

— Колкото трябва се безпокоя. А сега искам да знам ти защо не се тревожиш. Знаеш, че днес е тридесетият ден и пак идваш тук. Някой ако иска да те намери, първо тук ще търси. И да не е първо тук, все едно, ще дойде. На това отгоре искаш да те оставя сам. Какви ги вършиш?

— Виж какво — каза Биберона. — При всичките опити се изплаших само два пъти — при първия и при третия. Оттогава се оправям, нали?

— Да, ама този път има нещо особено.

— Нищо особено няма.

— Ти си особен, ти.

— Ами, особен. Уморен съм само. Омръзна ми да се изплъзвам на смахнати хора, омръзна ми този скапан град, омръзна ми да се скитам по улиците и никъде да не стигам.

— Е, щом си само уморен и всичко ти е омръзнало, случил си. Чака те вечен покой. Само дето леглото не е много удобно, но в

моргата не слагат дюшеци.

— Този път тя може да не дойде.

— Шест месеца вече не пропусна нито веднъж. На какво разчиташ, че ще си даде почивка ли?

— Повече не мога да се крия от тая кучка. Ще сложа край на всичко това. Не искам след месец пак да го преживявам.

— Защо не накараш близките ѝ да направят нещо?

— Нали аз съм ѝ близките?

— Виж какво, Биберонче. Ако кажеш, ще се чупя. Но само за една минута ме изслушай. Последния път тази жена размахваше нож за дране на кожи „Карлсън“. Знаеш ли колко е остър един „Карлсън“? Ще те нареже като лазерен лъч.

— Зная.

— Не знаеш. Ти се беше заврял под бара, а ние с Мун я хванахме.

— Знам какво размахваше тя.

— Утре Мун няма да го има в тази стая. И Китарата няма да го има, ако ти се вода по акъла. Този път тя може да вземе пистолет.

— Кой е луд да даде пистолет на негърка?

— Който даде на Портър пушка.

— Това беше преди години.

— Не че пистолетът ме тревожи. Плаши ме твоето поведение. Ти сякаш го искаш. Сякаш го чакаш.

— Какви ги измисляш?

— Я се виж. Как си се наконтил.

— Нали ходих на работа в магазина на Съни. Знаеш го стария, иска да съм добре облечен, когато съм в канцеларията.

— Имал си време да се преоблечеш. Минава полунощ.

— Е, добре. Изкъпал съм се. Очаквам го. Нали това ти разправях, че вече не искам да се крия...

— Тайна, а? Тайничка имаш.

— Ставаме двама.

— Двама ли? Ти и тя?

— Не. Ти и аз. И ти напоследък хвърляш разни димни завеси. — Биберона погледна Китарата и се засмя. — Казвам ти, да не си мислиш, че нищо не забелязвам.

Китарата също се ухили. Сега, след като се знаеше, че има тайна, той пак стана добрият стар приятел.

— Добре, сър, добре, господин Дед. Ваша си работа. Само бихте ли помолили посетителката да поразтреби, преди да тръгне? Иначе като се върна, трябва да ви търся главата из угарките. Много мило ще бъде, ако я постави така, че да я видя веднага. Ако пък тя си загуби главата, кърпи има на задната полица в килера.

Китарата си взе кафявото кожено яке и тръгна към вратата.

— Цигари! — викна след него Биберона. — Донеси ми цигари, преди да изчезнеш.

— Дадено! — викна Китарата от стълбите. Мисълта му вече бе отлетяла от Биберона към шестимата старци, които го чакаха.

Тази нощ той не се върна.

Биберона лежеше тихо на слънцето, главата му беше празна, дробовете му копнееха за цигара. Постепенно се възвърнаха страхът от смъртта и нетърпението тя да дойде по-скоро. Преди всичко той искаше да избяга от нещата, които знаеше, да не се замесва в разказаното. А всичко за този свят му бе казано от другите. Почувствува се като буните за техните деяния и омрази. Той самият нищо не бе направил. Никога не бе действувал независимо, освен дето онзи път удари баща си, но след този свой единствен акт научи нежелани неща и почувствува отговорността от познанието. Баща му му разказа за Рут и поиска от него да я презре, но Биберона усещаше, че му налагат чужда воля, че му стоварват тежест, която не заслужава. Не беше виновен за всичко станало, не искаше да се променя, да мисли или да направи нещо.

Въргалияше се в леглото на Китарата със същото ленно усещане за собствена правота, с което бе проследил като таен агент майка си, когато тя излезе от дома им преди около седмица.

Тогава се връщаше от някакво парти, току-що бе спрял буика на Мейкън до тротоара и изгасил светлините, когато видя майка си да върви по улица „Недокторска“. Макар че беше един и половина през нощта и яката на палтото ѝ беше вдигната, тя не се движеше като човек, който върши нещо потайно, а по-скоро с някаква решителна

стъпка. Нито забързана, нито безцелна. Просто с равномерната стъпка на жена, която отива да върши някаква работа — скромна, но почитена.

След като Рут зави, Биберона изчака малко и запали колата. Караше едва-едва, гледаше да не превключва на висока скорост. Зави и той зад ъгъла, видя Рут на автобусната спирка и изчака на тъмно, докато автобусът дойде и тя се качи.

Това едва ли беше любовна среща. Иначе мъжът щеше да я вземе с колата си някъде наблизо. Щом обичаш една жена, няма да я оставиш да идва при тебе посред нощ с обществен транспорт, особено ако е стара като Рут. Пък и кой мъж ще иска жена над шестдесет години?

Кошмарно беше това преследване на автобуса — той спираше много често, стоеше дълго на спирките и Биберона едва успяваше да види дали тя не е слязла. Включи радиото, но вместо да успокои нервите му, музиката ги изостри. Раздразни се много и сериозно си помисли дали да не се върне.

Накрая автобусът спря на гарата. Последна спирка. Той я видя да слиза заедно с малкото пътници и да влиза в чакалнята. Помисли си, че сега ще я загуби, няма да види на кой влак ще се качи. Пак реши да се върне. Късно стана, той беше капнал, пък и не беше съвсем сигурен дали иска да знае още нещо за майка си. Но след като стигна дотук, глупаво беше да се връща и да оставя нещата висящи. Закара колата на паркинга и тръгна бавно към гарата. Може би тя не чака влак, помисли си той. Може би онзи я взема оттук.

Биберона се огледа внимателно, преди да отвори вратите. Нямаше я вътре. Сградата беше малка и проста. Стара, но добре осветена. Над скромната чакалня висеше гербът на Мичиган в ярки цветове на „Техниколор“, вероятно нарисуван от учениците от някоя художествена гимназия. Два розови елена стояха изправени на задните си крака, а между главите им бе кацнал орел. Крилата му бяха разтворени и приличаха на вдигнати рамене. Главата му бе обърната наляво; едното му свирепо око пронизваше окото на елена. На дълга лента под герба се нижеше, пурпурен латински текст: „Si Quaeris Peninsulam Amoenam Circumspice“^[1]. Биберона не разбра латинския и се зачуди защо щатът на хищните росомахи има елени на герба си. Той си спомни разказа на Китарата как е убил сърна. „Един мъж не трябва да прави това.“ Обзе го нещо като угризение, но той се отърси от него и тръгна да дири майка си. Зад гарата я нямаше. После видя, че горе

има още един перон, към него водеха стълби, а на стрелката пишеше: „Предградия Феърфийлд и Нортистърн“. Може да е там. Изкачи се предпазливо по стълбите, като се оглеждаше да не я срещне или изпусне. Високоговорителят наруши тишината и обяви, че влакът за Феърфийлд тръгва в два и петнадесет от горния перон. Биберона хукна по стълбите и стигна тъкмо навреме, за да види как Рут се качва в един вагон и сам да се метне в друг.

Влакът спря на десетина спирки през десетина минути. Биберона все се показваше между вагоните, за да види дали не е слязла. След шестата спирка той попита кондуктора кога е следващият влак за града. „В пет и четиридесет и пет“, му отвърна той.

Биберона погледна часовника си. Вече беше три. Половин час по-късно, когато кондукторът обяви: „Феърфийлд, последна спирка“, той се показва навън и този път я видя. Втурна се след нея зад дървения навес, който пазеше чакащите пътници, от вятъра, докато чу широките ѝ гумени подметки по стълбите.

По улицата имаше магазинчета, всичките затворени — вестникарски будки, кафенета, книжарници. Домове нямаше. Богатите от Феърфийлд не живееха край гарата и по пътя се виждаха много малко къщи. Рут все пак продължи с равномерната си стъпка по улицата и след няколко минути се озова на широкия криволичещ път, който водеше към гробището на Феърфийлд.

Докато разглеждаше желязната украса над входа, Биберона си спомни откъслечни разговори — майка му бе разказвала колко старателно е търсила парцел за тялото на доктора, за да не бъде заровен той в гробище само за негри. А преди четиридесет години тук е имало само ферми и общинско гробище, твърде незначително, за да го е грижа някого дали там са заровени бели или черни.

Биберона се облегна на едно дърво и зачака на входа. Дори да се бе съмнявал в думите на баща си, сега вече знаеше, че всичко е вярно. Тя беше глупава, егоистична, странна, малко безсрамна жена. Той пак се почувствува обиден. Защо няма в семейството му поне един нормален?

Чака я един час.

— Здравей, мамо — каза той. Опита се да предаде хладната жестокост, която го бе обзела, опита се да я изплаши, като изскочи внезапно иззад дървото.

Успя. Тя залитна и хлъцна.

— Мейкън! Ти ли си? Тук? Боже мой, аз... — тя се опита отчаяно да нормализира положението, като мигаше, опитваше се да се усмихне и търсеше подходящи, възпитани думи и обноси.

Биберона я спря.

— Дошла си да полегнеш на гроба на баща си, нали? Нали и преди е било така? От време на време си прекарвала по някоя нощ с баща си?

Раменете на Рут сякаш увиснаха, но тя каза с учудващо твърд глас:

— Да вървим към гарата.

Четиридесет и пет минути чакаха влака под навеса и никой от двамата не каза нито дума. Слънцето се показа и освети имената на младите влюбени, надраскани по стените. Няколко души се качиха по стълбите на перона.

Влакът пристигна на заден ход от резервния коловоз, а те още не си бяха казали нито дума. Едва когато колелетата се завъртяха и локомотивът се покашля, Рут започна. Започна по средата на изречението, сякаш бе обмисляла всичко това, откак тръгна със сина си от входа на феърфийлдското гробище.

— ... защото аз съм всъщност една малка жена. Не че съм дребна, ами малка. Малка съм, защото съм била натискана и не съм израсла. Живях в огромна къща, която тежеше отгоре ми. Нямах приятелки, само съученички, които искаха да пипнат роклята ми и белите ми копринени чорапки. Но не ми и трябваше приятелка, защото имах него. Аз бях малка, а той — голям. Само за него беше важно дали съм жива или мъртва. Много хора ги беше грижа за мен, но само за него това беше истински важно. Не беше добър човек той. Нагъл беше, а често и глупав, и унищожителен. Но за него беше важно, Мейкън, дали съм жива и как живея, а нито тогава, нито сега има на света друг, който да се интересува от мене. За такова нещо всичко бих направила. За мене беше важно да бъда в негово присъствие, сред неговите неща, нещата, които ползуваше, които докосваше. По-късно трябваше просто да знам, че го има на този свят. Когато си отиде, аз продължих да поддържам това усещане, че го е грижа за мен...

Не съм странна жена. Аз съм малка жена.

Не знам какво ти е казал баща ти за мен в тази ваша канцелария. Но знам много добре, както си знам и името, че ти е казал само удобните за него неща. Сигурна съм, че не ти е казал как уби баща ми и как се опита да убие теб. Защото вие двамата отнемахте моето внимание от него. Знам, че това не ти го е казал. Не ти е казал също, че изхвърли лекарството на баща ми, но това е истина. И аз не можах да спася татко. Мейкън взе лекарството, а аз просто не знаех какво е то. И тебе нямаше да мога да спася, ако не беше Пилат. Ако ти си тук, то се дължи на Пилат.

— Пилат? — Биберона се разбуди. Досега слушаше майка си някак унило, като човек, който знае, че го лъжат.

— Пилат. Старата, луда, мила Пилат. Откак татко умря, ние с баща ти няхмахме никакви отношения. Лена и Коринтянката тогава бяха мънички. Имахме ужасна разпрания. Той заплашваше, че ще ме убие. Аз заплашвах, че ще кажа на полицията какво е сторил на татко. Нищо не направихме. Сигурно парите на баща ми са му били по-важни от удоволствието да ме убие. Пък и аз с радост щях да умра, ако не бяха децата. Но той все пак се премести в друга стая и заживяхме така, докато повече не можех да издържам. Докато реших, че е по-добре да умра, отколкото да живея, без никой да ме докосва, без никой да ме поглежда с желание да ме докосне. Тогава започнах да идвам до Феърфийлд. Да разговарям. Да разговарям с някого, който не ми се смее и иска да ме изслуша. Някой, на когото да се доверявам. Някой, който се доверява на мен. Някой, който... го е грижа за мен. Заради мен самата. Знаеш ли, аз бях на двадесет години, когато баща ти спря да спи в моето легло. Това не е лесно, Мейкън. Никак не е лесно. Като станах на тридесет години, май ме беше страх, че ще си умра така.

По това време Пилат се премести тук. Дойде в града, сякаш беше негова собственица. Пилат, Реба и момиченцето на Реба, Хагар. Пилат веднага пристигна да види Мейкън и щом ме погледна, разбра какво ми е на душата. Един ден ме попита: „Искаш ли го?“, „Искам някого“, й отвърнах аз. „Той не е по-лош от другите“, каза тя. „Освен това ще забременееш и детето трябва да е от него. Той трябва да има син. Иначе ще свърши родът ни.“

Тя ме накара да правя странни работи. И ми даде нещо зеленикавосиво като трева да му го слагам в храната — Рут се засмя. — Бях като доктор, като химик, който прави важен научен

експеримент. И се получи. Четири дни Мейкън идва при мене. Дори от канцеларията се връщаше посред бял ден, за да бъде с мен. Изглеждаше озадачен, но идваше. После всичко свърши. След два месеца бях бременна. Щом разбра, той веднага заподозря Пилат и ми каза да махна детето. Но аз не исках и Пилат ми помогна да му устоя. Без нея нямаше да ми стигнат силите. Тя ми спаси живота. И твоя, Мейкън. И твоя живот спаси. Бдеше над тебе, сякаш си нейно дете. Докато един ден баща ти я изхвърли.

Биберона опря глава о студената дръжка на седалката пред себе си. Остана там, докато хладът премина в него. После се обърна към майка си.

— Беше ли в леглото до баща си, когато той умря? Гола?

— Не. Но бях коленичила по комбинезон до леглото и целувах хубавите му пръсти. Само те не се бяха...

— Ти си ме кърмила.

— Да.

— Докато съм пораснал... доста голям.

Рут се обърна към сина си. Вдигна глава и се взря дълбоко в очите му.

— Освен това се молах за теб. Всяка нощ и всеки ден. На колене. Кажи ми сега. Какво съм съгрешила на колене?

Това беше началото. Сега всичко ще свърши. След малко Хагар ще влезе и този път той ще я остави да го направи. После няма да има спомен кой е бил той и къде. Нито спомен за Магдалена, наричана Лена, и за Коринтянката, нито за баща му, който се е опитвал да го убие още преди да се роди. Нито за великолепната омраза между баща му и майка му, омраза гладка и твърда като стомана. И той няма да има тези сънища наяве и няма да чува ужасните думи на майка си: „Какъв грях? Какво съм съгрешила на колене?“.

Биберона чу стъпките ѝ, после чу как бравата се завъртя, заяде и пак се завъртя. Знаеше, без да отваря очи, че тя стои там и го гледа през прозореца.

Хагар. Смъртоносната Хагар с щипката за лед, Хагар, която веднага след благодарственото му коледно писмо започна всеки ден да търси по кофи, бюфети и рафтове в мазето някакво удобно за носене оръжие, с което да убие истинската си любов.

„Благодарственото“ му писмо попадна в живо месо, но не заради него хукна тя да търси оръжие по бюфети и мазета. Това стана, защото видя в прегръдките на Биберона някакво момиче с бакърено-копринена коса, която се стелеше по ръкава на палтото му. Те седяха в заведението на Мери, пиеха „Джак Даниъл“ с лед и се усмихваха един на друг. Отзад момичето приличаше малко на Коринтянката или на Лена, но когато се обърна със смях към Биберона и Хагар видя сивите ѝ очи, юмрукът, който само си седеше от Коледа в гърдите ѝ, насочи като нож показалеца си към Биберона. И така, както новата луна търси прилива, всеки месец Хагар изравяше някакво оръжие и се измъкваше от дома, за да намери мъжа, за когото се смяташе родена на този свят. Това, че беше пет години по-стара от него и при това негова първа братовчедка, никак не притъпяваше страстта ѝ. Всъщност зрелостта и кръвното родство превръщаха тази жар в треска, в напаст, а не любов. Тя буквално я поваляше нощем и я вдигаше сутрин, защото повлечеше ли се вечер към леглото, след още един ден, прекаран без него, сърцето биеше в гърдите ѝ като юмрук в ръкавица. А сутрин, много преди да се разбуди напълно, тя усещаше толкова горчив и силен копнеж, че той я изтръгваше от съня, от който всички видения сякаш са пометени.

Тя се движеше из къщата, по верандата, по улиците, до зарзаватчийницата и месаря като разбунен призрак, който никъде и в нищо не намира покой. Нито в първия пролетен домат, току-що откъснат, разцепен, посолен и сложен пред нея от баба ѝ. Нито в сервиза от розово стъкло от шест части, който Реба спечели на лотарията в кино „Тиволи“. Нито във фигуралната свещ, която двете направиха за нея — Пилат я отля, а Реба издълба малки цветчета с пила за нокти и я сложи в истински купешки свещник до леглото ѝ. Нито дори във високото яростно слънце по пладне, нито в морско тъмните вечери. Нищо не можеше да откъсне мисълта ѝ от устата, която Биберона не целуваше, краката, които не тичаха към него, очите, които вече не го виждаха, ръцете, които вече не го докосваха.

Попипваше некърмилите си гърди и понякога летаргията ѝ изчезваше, а на нейно място се появяваше пустош, премерената подлост на наводнението или снежната лавина, която за спасителите от хеликоптера изглежда безразлично природно явление, но за жертвите, поемащи последния си дъх, е умишлено и лично зло. Пресметнатият бяс на акулата започваше да расте в Хагар; като същинска вещица,

яхнала метлата си в нощта, полетяла към някое ритуално детеубийство, разбунена от черния вятър и от кола между краката ѝ, като невеста, на която мъжът ѝ е дошъл до гуша и тя се е загрижила добре ли е сварена овесената му каша и силна ли е лугата, разбъркана в нея, като кралица или куртизанка, поразена от красотата на смарагдовия пръстен, преди да сипе отровата от него в старото червено вино, Хагар се възбуждаше от подробностите на делото си. Тя го издебваше. Когато юмрукът в гърдите ѝ се превръщаше на насочен показалец, когато каквото и да е докосване до него бе по-добро от нищо, тя го издебваше. Щом не можеше да получи любовта му (а непоносима бе мисълта, че той не се сеща за нея), тя щеше да се задоволи със страха му.

В такива дни, с разрошена като градоносен облак коса, тя претърсваше Саутсайд и улица „Недокторска“, докато го намереше. Понякога минаваха два или три дни и тези, които я забелязваха, съобщаваха, че „Хагар пак е хукнала подир Биберона“. Жените я наблюдаваха от прозорците си. Мъжете вдигаха поглед от дъските за дама и се питаха дали този път ще успее. Никой не се учудваше докъде може да докара човека несподелената любов. Те бяха виждали как жени вдигат поли над главите си и вият като кучки от несподелена любов. Как мъже седят пред вратите с метален вкус в устата от несподелена любов. „Слава богу — си шепнеха те, — слава богу, че не ме е сполетяла такава гробищна любов.“ Емпайър Стейт беше още един пример за такова нещо. Той се бе оженил за бяло момиче във Франция и я бе довел у дома. Много щастлив и също толкова работлив, той живя с нея шест години, докато един ден се върна у дома и я намери с друг мъж. Друг негър. Като откри, че бялата му жена обича не само него, не само другия негър, ами цялата им раса, той седна, затвори уста и повече не продума. Томи Желето го настани да работи като портиер, за да го спаси от приют, поправителен дом или лудница, все едно.

Така че набезите на Хагар бяха неделима част от тайнството на любовта, която необяснимо те „понася“ нанякъде. И ако съседите се интересуваха изключително много от начина на изразяване на тази любов, последствията не ги засягаха особено. В края на краищата, така му се пада, защо се забърква със собствената си братовчедка?

Биберона имаше късмет, че поне засега тя се оказваше най-несръчният убиец на света. Въпреки цялата ѝ ярост, при вида на жертвата я обземаше страхопочитание, тя се разтреперваше като лист и ударите на ножа, чука или щипката за лед не стигаха целта си. Щом някой я хванеше за китката изотзад или я отблъснеше и ѝ стовареше един по устата, проваляйки опита ѝ за убийство, тя се сгърчваше и още там заплакваше с очистителни сълзи, които продължаваха под камшика на Пилат — него тя посрещаше с облекчение. Пилат биеше, Реба ревеше, а Хагар се свиваше. До следващия път. А следващият път беше сега и Хагар натискаше бравата в малката ергенска квартира на Китарата.

Беше заключено. Тя прекрачи през парапета на верандата и напъна прозореца. Биберона чу шумовете, чу дрънченето на стъклото, но не пожела да се помръдне или да махне ръка от очите си. Не трепна и като чу как се строши прозорецът.

Преди да протегне ръка през дупката и да отмести райбера, Хагар си obu обувката. Дълго, дълго повдига прозореца. Висеше странично над парапета с цялата тежест на единия крак. Прозорецът се плъзна по изкривената странична част на касата.

Биберона не пожела да погледне. Пот изби по кръста му и потече встрани по подмишниците. Но страха го нямаше. Той лежеше неподвижен като утринна светлина и всмукваше във волята си цялата сила на света. Той повели тя да умре. Или тя ще ме убие, или ще падне мъртва. Или аз ще живея на този свят както искам, или ще умра поради това. Ако ще живея, нека тя да умре. Единият или другият. Аз или тя. Избирай.

Умри, Хагар. Умри, умри, умри.

Но тя не умря. Изпълзя в стаята и пристъпи към малкото желязно легло. Държеше касапски нож, вдигна го високо над главата си и го стовари в меката плът на шията му, над яката на ризата. Ножът удари ключицата и се изви към рамото му. Раничката на кожата започна да кърви. Биберона потръпна, но не махна ръката си и не отвори очи. Хагар вдигна пак ножа, този път с двете ръце, но разбра, че не може да замахне надолу. Както и да се опитваше, ябълчните стави на раменете ѝ не се подчиняваха. Минаха десет секунди. Петнадесет. Скована жена и замръзнал мъж.

На тридесетата секунда Биберона разбра, че е победил. Махна си ръката и отвори очи. Погледът му мина по изпружените ѝ вдигнати ръце.

О, помисли си тя, като видя лицето му, забравила съм колко е хубав.

Биберона седна, пусна краката си встрани и се изправи.

— Ако си задържиш така ръцете каза той — и после ги свалиш бързо, ще си вкараш ножа право между краката. Защо не го направиш? Така ще си решиш всичките проблеми.

Той я потупа по бузата и се извърна, да не гледа разширените ѝ, тъмни, умолителни и кухи очи.

Тя дълго остана така. Едва по-късно я намериха. Макар че можеха да се сетят къде е. Стига да забележеха, че я няма. Сега дори и Рут знаеше. Преди една седмица бе научила от Фреди, че за шест месеца Хагар се е опитвала шест пъти да убие Биберона. Рут се втренчи в златните зъби на Фреди и каза:

— Хагар?

Години не я беше виждала. Само веднъж бе ходила в дома на Пилат, много, много отдавна.

— Хагар?

— Хагар, ами.

— Пилат знае ли?

— Как не. Всеки път я пердаши, но не помага.

Рут си отдъхна. За миг ѝ се бе сторило, че тъй като Пилат бе дала живот на сина ѝ, сега може да иска смъртта му. Но веднага след този миг на облекчение тя почувствува болка, защото Биберона не ѝ беше казал за това. После съзна, че той всъщност нищо не ѝ казва от години насам. Синът ѝ никога не е бил човек за нея, отделен, жив човек. Той ѝ беше страст. Понеже така отчаяно искаше да легне отново с мъжа си и да му роди още едно дете, този син беше първият плод от така желаната връзка между нея и Мейкън, който трябваше да ги държи заедно и да възобнови любовния им живот. Тя го усещаше силно още преди раждането му, още от трепета пред отвратителния зелено-сив прах на Пилат, който разбъркваше в дъждовната вода и слагаше в храната на мъжа си. Но след няколко дни на сексуална хипноза

Мейкън изпадна в ярост, а щом научи, че е бременна, се опита да я накара да пометне. После усещаше бебето в гаденето, след като Мейкън я накара да изпие половин унция рициново масло, в горещата тенджера, от която изля врялата вода и седна отгоре ѝ, в сапунената клизма, в куката за плетене (Рут клечеше в банята, ревеше, пъхаше само върха ѝ и се страхуваше от мъжа, който крачи отвън). Накрая, след като я удари с юмрук в корема (беше посегнала да вземе чинията му от закуската, когато той погледна корема ѝ и стовари юмрук върху него), тя избяга в Саутсайд да търси Пилат. Никога не беше ходила в тази част на града, знаеше улицата на Пилат, но не и къщата. Пилат нямаше нито телефон, нито адресен номер. Рут попита някакъв минувач и той я упъти към малка кафява къщица навътре от непавирания път. Пилат седеше на стол, Реба я подстригваше с бръснарски ножици. Тогава за пръв път видя Хагар — трябва да е била на четири-пет години. Топчеста, с четири дълги плитчици — две като рогчета встрани и две като опашчици отзад. Пилат успокои Рут и ѝ даде праскова, но тя не я изяде, защото ѝ прилоша от мъха. Старата жена я изслуша и изпрати Реба до магазина да купи царевично брашно на бучки „Арго“. Сипа малко в дланта си и предложи на Рут, а тя покорно си взе една и я сложи в уста. Щом усети колко са вкусни и хрупкави, тя поиска още и докато си тръгне, изяде половин кутия. (Оттогава започна да дъвче царевични бучки, парченца лед, лешници, орехи, а веднъж в пристъп на истерия си сложи в устата няколко дребни камъчета. „Като чакаш дете, трябва да ядеш каквото му се поиска, ѝ бе казала Пилат, иначе то ще дойде на този свят гладно за това, дето не си му го дала.“ Рут не можеше да ухапе добре. Зъбите ѝ бяха изтръпнали от копнеж. Както котката иска да дращи, тя търсеше да впиے зъби в нещо хрупкаво, а щом не намереше, само скърцаше със зъби.)

Както дъвчеше „Арго“, Рут остави Пилат да я заведе в спалнята, да я обвие с домашен, набързо стъкмен колан, тесен на чатала, и да ѝ заповяда да го държи до четвъртия месец и „повече никакви такива с Мейкън и да не си завираш нищо в утробата“. Каза ѝ също да не се безпокои — Мейкън нямало да ѝ досажда. Тя, Пилат, щяла да се погрижи за това. (Години след това Рут научи, че Пилат сложила малка кукла върху стола на Мейкън в канцеларията му. Кукла-мъж с боядисана пилешка костича, забодена между краката, и боядисан

червен кръг на корема. Мейкън я бутнал от стола и със земемерния пергел я занесъл в банята, където я залял със спирт и я запалил. Девет пъти я горил, докато огънят стигнал до вътрешностите ѝ от слама и памук. Но сигурно е запомнил кръглия червен корем, защото оттогава нататък оставил Рут на мира.)

Когато бебето се роди на другия ден, след като тя бе стояла в снега с изкуствени рози в нозете и мъж със сини криле над главата, то бе за нея хубава играчка, отмора, развлечение, физическо удоволствие, когато го кърмеше, докато Фреди (все тоя Фреди) не я хвана. Тогава детето вече не беше плюшената ѝ играчка. То се превърна в бойно поле, по което воюваше с мъжа си, също както каубоите и индианците във филмите. Всеки от тях объркан от стойностите на другия, всеки убеден в собствената си чистота и вбесен от идиотщината на другия. Разбира се, индианецът беше тя. Каубоят ѝ отне земята, обичаите и честта, тя се превърна в изтривалка за краката на съдбата си, като си запази правото на дребни предизвикателства.

Но кой беше този неин син? Този висок мъж с плът отвън и чувства отвътре, за които тя самата нищо не знаеше, но друг някой знаеше, и то толкова, че искаше да го убие. Изведнъж светът се отвори пред нея като едно от огромните ѝ лалета и показва злия си жълт пестник. Досега бе култивирала собственото си нещастие, бе го оформила в изкуство и път. Сега съзря друг свят извън своя собствен — по-голям и по-злостен. Извън кревата с балдахин, където докторът се изду и изгни (с изключение на хубавите му пръсти, единственото нещо, което внукът му наследи от него). Извън градината и аквариума, където златните рибки умираха. А тя си мислеше, че всичко е свършило. Че е победила рициновото масло и тенджерата с парата, която така изгори и сгърчи кожата ѝ, че не можеше нито да уринира, нито да сяда да крои и шие заедно с дъщерите си. Въпреки всичко бе родила детето и макар че то не можа да премахне пропастта между нея и Мейкън, все пак съществуваше, беше единствената ѝ победа.

Сега Фреди ѝ казваше, че нищо не е свършило. Че някой пак се опитва да го убие. Да ѝ отнеме единственото агресивно деяние с великолепия му завършек. Че човекът, който грози живота му, е от рода на Мейкън.

— Боли — каза тя на Фреди, като слагаше в джоба си наема, който той ѝ даде. — Боли, ще знаеш.

Качи се по стълбите към верандата и влезе в кухнята. Без да знае какво ще направи кракът ѝ, тя ритна вратичката на шкафа със старата ключалка под мивката. Вратичката ѝ отговори с тъничко изскърцване и пак се отвори. Рут я погледна и я ритна отново. Тя пак изскърца, но не се затвори.

— Да се затваряш — прошепна Рут. — Да се затваряш.

Вратата остана отворена.

— Затваряй се. Чуваш ли ме? Затваряй се. Затваряй се. Затваряй се!

Сега тя крещеше.

Магдалена, наречена Лена, чу виковете и изтича по стълбите в кухнята. Свари майка си вторачена и разговаряща с мивката.

— Мамо? — Лена беше изплашена. Рут я погледна:

— Какво има?

— Не знам... Чух те май да викаш нещо.

— Намери някой да оправи тази врата. Искam да се затвори. Здраво.

Лена зяпна, като видя как Рут изтича край нея. А като я чу да тича по стълбите, сложи ръка на уста от изумление. Рут беше на шестдесет и две години. Лена не бе имала представа, че майка ѝ може така бързо да се движи.

Страстите на Рут приличаха на дълбок, но тесен улей. Живяла дълго без секс, само от самозадоволяване, тя видя в скорошната смърт на сина си унищожението на последния си любовен акт.

Със същата решителна стъпка, с която отиваше до гробището шест-седем пъти в годината, Рут излезе от дома, хвана автобус 26 и седна точно зад шофьора. Свали си очилата и ги избърса с края на полата. Беше спокойна и целеустремена както винаги, щом смъртта се обърнесе към някого, който ѝ принадлежи. Така беше и когато смъртта полъхна в рядката коса на баща ѝ и разроши кичурите му. Беше я обзело същото хладнокръвие и сръчност, грижеше се за доктора и сякаш опираше ръка в гърдите на смъртта и я отблъскваше, отказваше ѝ, пазеше живота на баща си дори когато той вече искаше да умре, когато болката му премина в отвращение и ужас, защото и сам усещаше вонята си. По-късно той беше много слаб, за да се бори

срещу опитите ѝ да му спаси живота, крееше и мразеше безкрайно тази жена, която не му даваше мира, не откъсваше блесналите си възсветли очи от него и като магнит го теглеше с тях от тясната земя, за която той копнееше. Рут си избърса очилата, за да вижда табелките на улиците („Яж череши — ѝ бе казала Пилат — и няма да ги носиш тези стъклъца на очите си.“); в главата ѝ нямаше друга мисъл, освен да стигне там, на улица „Дарлинг“, където живее Пилат, а сигурно и Хагар. Как се е превърнало топчестото момиченце с тежките плитки в бъдещ убиец, погнал с нож в ръка сина ѝ? Сигурно Фреди лъже. Сигурно. Ще видим.

Щом изчезнаха бреговете на реката и се появиха магазинчета между паянтовите къщи, Рут дръпна връвта за слизане. Тръгна към подлеза на улица „Дарлинг“. Не беше близо и тя се изпоти, докато стигне до къщата на Пилат. Вратата беше отворена, но вътре нямаше никой. Къщата миришеше на плодове и тя си спомни как последния път тук ѝ бе прилошало от прасковата. Ето, на този стол се свлече. Ето и подставката за правене на свещи и тенджерата, където домашният сапун на Пилат ставаше на твърда жълто-кафява плоча. Тогава този дом ѝ беше убежище и въпреки сегашната ѝ студена ярост, той пак приличаше на странноприемница, на сигурно пристанище. Мухоловка без никакви мухи висеше от тавана, заедно с някаква торба. Рут погледна в спалнята, видя три малки легла, влезе и седна като Златокоска на най-близкото. Тази двустайна къща нямаше задна врата, само голямата стая, където живееха, и тази спалня. Имаше и мазе, в него се влизаше отвън през метална врата и каменни стълби.

Рут седеше и чакаше гневът и решимостта ѝ да втасат. Помисли си на кого ли е това легло. Вдигна одеялото и видя само дюшеклък. И другото беше така, но не и третото. На него имаше чаршафи и възглавница с калъфка. Това сигурно е на Хагар, помисли си тя. Гневът ѝ се втечни и я заля. Тя излезе от спалнята, като гледаше да потисне яростта си, за да може да чака и да чака, докато някой се върне. Закрачи из другата стая, хванала лактите си с длани, когато изведнъж чу тананикане като че ли иззад къщата. Пилат, помисли си тя. Пилат все си тананика и дъвче нещо. Рут ще я попита първо дали е вярно това, дето го разправя Фреди. Трябваше ѝ спокойното мнение на Пилат, нейната честност и равновесие. Тогава ще знае как да постъпи. Или ще разтвори ръце и ще остави яростта си да прави каквото може,

или... Рут усети пак чудесното хрупкане и вкуса на царевични бучки. Но сега тя само изскърца със зъби, излезе на верандата и мина край къщата през тютюна, който растеше див и занемарен наоколо.

На пейката седеше жена със стиснати между коленете ръце. Не беше Пилат. Рут спря и загледа гърба на жената. Никак не приличаше на гърба на смъртта. Изглеждаше уязвим, мек, като лесно раним пищял — уж целият от кост, а боли от най-лекия удар.

— Реба? — каза тя.

Жената се обърна и се втренчи в нея с най-тъжните очи, които Рут бе виждала.

— Няма я Реба — каза жената, сякаш Реба никога няма да се върне. — Какво ще обичате?

— Аз съм Рут Фостър.

Хагар се вкамени. Вълнението я прониза като светкавица. Майката на Биберона, силуетът, който тя е виждала вечер през завесите на отворения прозорец, докато седеше отсреща и се надяваше първо да го срещне, после само да го види и накрая просто да бъде близо до обичайните му неща. Тайни нощни бдения, станали още по-тайни, защото бяха израз на всеизвестна лудост. Очертания, които видя един-два пъти на страничната врата, когато жената изтърсваше покривка или чердже. Сега не можеше да си спомни какво ѝ е казал Биберона за майка си, какво знае от Пилат и Реба, толкова я завладя присъствието на неговата майка. Болезненото удоволствие на Хагар премина в усмивка.

На Рут това не направи никакво впечатление. Смъртта винаги се усмихва. И диша. И изглежда безпомощна като пищял или като малко черно петънце на розите „Кралица Елизабет“, или като ципица на окото на мъртва златна рибка.

— Опитваш се да го убиеш — тонът ѝ беше обикновен. — Господ ми е свидетел, само да му падне косъм от главата и аз ще ти извия врата.

Хагар я погледна изненадано. Никого не обичаше повече на този свят от сина на тази жена, повече от всеки друг искаше той да е жив, но нямаше никаква власт над хищника, който живееше в нея. Изцяло обзета от тази любов на анаконда, тя нямаше характер, нямаше страхове, желания или собствен разсъдък. Затова доста искрено отговори на Рут:

— Ще се опитам да не го убивам. Но не мога да ти обеща сѣвсем.

Рут чу молбата в думите ѝ. Стори ѝ се, че гледа не човек, а стремеж, клетка, червено кръвно телце, което нито знае, нито разбира кое го тласка цял живот да преследва една цел — да плува по тъмен тунел към сърдечния мускул или очния нерв, за да ги поддържа, както и да взема от тях.

Хагар сведе очи и се загледа жадно във фигурата на жената, която досега беше само силует за нея. Жената, която спеше в една и съща къща с него, която го викаше у дома и той идваше, която знаеше тайната на плътта му, помнеше го отдавна, откак се бе родил. Жената, която го познаваше, бе чакала първите му зъби, бе пъхала пръст в устата му, за да му почеше венците. Бе му чистила задничето и слагала вазелин на пениса, бе бърсала повръщаното от него с чиста бяла пелена. Тази жена го бе хранила със собствените си зърна, носила го бе под сърцето си — близо, топло и сигурно, бе разтворила краката си заради него много по-широко, отколкото самата Хагар. Тази жена дори сега можеше спокойно да влезе в стаята му, ако поиска, да помирише дрехите му, да погали обувките му, да сложи глава точно там, където е лежала неговата. И нещо повече, много повече — тази слаба лимоненожълта жена знаеше с абсолютна сигурност нещо, за което Хагар би си дала главата — че още днес ще го види. Такава огромна ревност я обзе, че тя потрепери. „Тебе, помисли си тя. Теб трябва да убия май. Тогава той може да дойде при мене или да ми разреши да отида при него. Той е моят дом на този свят.“ После го каза на глас:

— Той е моят дом на този свят.

— А аз съм неговият — каза Рут.

— Пък той пет пари не дава и за двете ви.

Обърнаха се и видяха Пилат, облегната на перваза. Не се знаеше откога е там.

— Хич и не му връзвам кусур. Две големи жени говорят за един мъж така, сякаш той е къща или му трябва къща. Не е къща той, мъж е и ако нещо му трябва, няма да го търси от вас двете.

— Остави ме на мира, мамо. Само ме остави на мира.

— Той нали те остави на мира. Ако искаш още по-голямо спокойствие, да те запратя по средата на другата седмица и там да те оставя.

— Душата ми вадиш! — Хагар викаше и забиваше пръсти в косата си. Беше най-обикновен жест на раздразнение, но тя го правеше така непохватно, че за Рут стана ясно — нещо в това момиче наистина не е наред. Това тук беше дивото на Саутсайд. Не бедността, мръсотията или шумът, не само крайната необузdana страст, при която дори любовта избива в щипка за лед, а някаква пълна липса на контрол. Живеещите тук знаеха, че всеки по всяко време може да направи всичко. Това не беше пустошта, в който съществува някаква система или логиката на лъвовете, дърветата, жабите и птиците, а дива пустош без тези неща.

Не го бе забелязала в Пилат — нейното равновесие преобладаваше над цялата ѝ ексцентричност. Пилат поне беше единственият човек, който можеше да се противопостави на Мейкън. Макар че първия път Рут се изплаши от нея — тогава Пилат почука на кухненската врата и заяви, че търси брат си Мейкън. (Рут още се плашеше от нея — не от късата ѝ коса, редовно подстригвана по мъжки, не от големите ѝ сънни очи и неспиращите устни, не и от кожата ѝ — гладка, без косми, белези и бръчки. Защото Рут го бе виждала. Това място на корема ѝ, където трябваше да има пъп, а нямаше. Дори и да не се страхуваш от жена без пъп, не можеш да не я приемеш сериозно.)

Сега Пилат вдигна властно ръка и спря воя на Хагар.

— Сядай тук. Сядай и да не излизаш от двора.

Хагар отпусна рамене и се повлече към пейката. Пилат обърна очи към Рут.

— Влез вътре. Почини си, преди да вземеш пак автобуса.

Двете седнаха една срещу друга.

— Нещо ми съхнат прасковите в тази горещина — каза Пилат и протегна ръка към кошницата. — Дано са останали няколко хубави. Да ти нарежа ли?

— Не, благодаря — каза Рут. Сега се разтрепери малко. След силните думи на Пилат към внучката ѝ, този спокоен, почти салонен тон я обезоръжи, върна я прекалено бързо и внезапно към обичайните ѝ достойни обноски. Рут притисна длани в скута си, за да спре треперенето.

Толкова бяха различни тези две жени. Едната черна, другата лимонена. Едната с корсет, другата чисто гола под роклята си. Едната

начетена, но малко видяла. Другата чела само учебник по география, но пребродила страната от единия край до другия. Животът на едната бе изцяло зависим от парите, а другата бе безразлична към тях. Но това бяха маловажни неща. И двете бяха живо заинтересувани от сина на Мейкън Дед, и двете поддържаха близки връзки с бащите си, които им бяха опора.

— Последния път, като бях тук, пак ми предложи праскова. И пак бях дошла за сина си.

Пилат кимна и разцепи прасковата с нокътя на десния си палец.

— Не можеш ѝ прости. Не можеш ѝ прости само задето се е опитала. Ама май трябва да я разбереш. Помисли си малко. Ти сега искаш да я убиеш, е, поне да я осакатиш, защото се е опитала да ти го отнеме. Тя ти е враг, защото иска да го махне от живота ти. Е, в нейните очи има още един човек, дето се опитва да го махне пък от нейния живот. И това е той самият. Затуй той ѝ е враг. Той е този, който се опитва да махне себе си от живота ѝ. А тя по-скоро ще го убие, но няма да допусне това. С други думи, вие и двамата мислите едно и също.

Аз правя каквото мога, за да ѝ попреча. Знаеш, тя е и мое дете, но я съдирам от бой всеки път, щом се опита. Само за опита, защото трябва да знаеш: тя никога няма да стигне до края. Ами нали още преди да дойде на този свят той вече се пазеше да не го убият? Лежеше в корема ти, а собственият му баща се опитваше да го затрие. И ти му помагаше малко. Той трябваше да се пребори с рициновото масло и с куките за плетене, и с горещата пара, и с какво ли още не, дето го опитвахте вие с Мейкън. Ама той победи. Най-безпомощен когато беше, пак победи. Друго няма да го убие, ами собственото му невежество. И няма жена да го убие. По-скоро жена ще му спаси живота.

— Никой не живее вечно, Пилат.

— Как тъй?

— Никой, разбира се.

— Никой?

— Никой.

— Защо пък не?

— Смъртта е така естествена, както и животът.

— Какво ѝ е естественото на смъртта? То по-неестествено нещо няма.

— Ти смяташ, че хората трябва да живеят вечно?

— Някои да.

— Кой го решава това? Кой казва кои да живеят и кои да умрат?

— Самите хора си решават. Хората умират, когато искат и ако искат. Няма защо да умира човек, ако не иска.

Рут изстина. Вечно е била уверена, че баща ѝ поиска да умре.

— Де да можех да разчитам на думите ти за сина ми. Но ще бъда наистина глупава, ако ти повярвам. Ти нали си видяла как умира баща ти? Както и аз видях моя. Видяла си как го застрелват. Как мислиш, той искал ли е да умре?

— Видях как го застреляха на оградата. На метър и половина от земята подскочи. Видях го да се гърчи на земята, ама не съм го видяла да умира. Срещата съм се с него, откак го застреляха.

— Пилат, вие сами сте го погребали — Рут ѝ говореше като на дете.

— Мейкън го погребва.

— Все същото.

— И Мейкън се е срещал с него. След като го погребва, след като куршумите го свалиха от оградата. И двамата сме се виждали с него. Аз още се виждам. Той ми помага, много ми помага. Питам го за някои неща и той ми казва.

— Какви неща?

— Всякакви. Хубаво е да знаеш, че е някъде тук. Казвам ти, на него може да се разчита. И още нещо. Той ми е единствен. Рано си загубих близките. Ти не знаеш какво е това. След като тате го застреляха на оградата, ние с Мейкън се скитахме наоколо няколко дни, после се скарахме и аз останах сама. Тогава май бях на дванадесет години. Тръгнах сам-самичка, първо към Вирджиния. Спомнях си едва-едва, че тате имал там роднини. Или мама. Май някой казваше нещо такова. Не помня мама, защото тя умряла, преди да се родя.

— Преди да се родиш? Как може...?

— Тя умряла и в следващия миг аз съм се родила. Но вече била мъртва, когато съм поела въздух. Не съм ѝ виждала лицето. Даже не знам как се казва. Но си спомням, че била от Вирджиния. Във всеки случай аз поех нататък. Търсех някой да ме прибере и да ми даде малко

работа, че да изкарам пари да стигна там. Седем дена се скитах, докато най-сетне ме прибра семейството на един проповедник. Хубаво беше там, само че ме караха да нося обувки. И на училище ме пратиха. Училището — една стая, всички седяха заедно. На дванадесет години бях, ама дотогава не бях виждала училище, затова ме сложиха при най-мъничките. Даже ми хареса, особено географията. Заради географията се научих да чета. На учителката ѝ беше забавно, дето толкова ми харесва географията. Даже ми даде учебника да си го занеса в къщи и там да си го разлиствам. Да, ама проповедникът започна да ме пипа. Нищо не разбирах тогава, знам ли как да го спра? Жена му го хвана, като се опитваше да ме пипа по гърдите, и ме изгони. Взех си географията с мене. Можех да остана в този град, някое негърско семейство щеше да ме вземе. Тогава старите, като не можеха да работят, гледаха децата. Хората ходеха на работа и си оставяха децата по съседските къщи. Ама нали той беше проповедник, реших по-добре да се омитам. Нямах пукната пара, защото там не ми даваха заплата, само храна и квартира. Взех си географията и един камък за спомен и се ометох.

Една неделя срещнах берачи. Сега им викат сезонни работници, тогава бяха просто берачи. Те ме прибраха и бяха много добри с мене. Ценихме се в щата Ню Йорк да берем боб, после другаде — за нещо друго. Където и да отидех, си вземах по един камък. Берачите бяха всичко на всичко четири-пет семейства. Добри хора и добре се отнасяха с мен. Три години останах с тях. Заради една жена останах, щото много ми хареса. Тя ме научи на много неща и с нея не ми липсваше толкова много моето семейство — Мейкън и тате. Не съм и мислила да ги оставям, ама така стана — трябваше. По едно време вече не ме искаха.

Пилат смучеше костилката на прасковата. Лицето ѝ потъмня при спомена как другите са я „откъснали“ от себе си.

Имало едно момче. Племенник или братовчед на тая жена. Тогава Пилат била на петнадесет години. Един ден валяло така силно, че трябвало да останат по колибите (някои имали само палатки), защото в такъв дъжд нищо не може да се бере. Пилат и момчето легнали заедно. Той не бил по-голям от нея. Така, както всичко в нея му харесало, нищо не го изненадало. Затова без умисъл той споменал една вечер пред мъжете (но и жените чули), че не знаел, дето някои

хора имат пъпове, а други нямат. Мъжете и жените вдигнали вежди и го попитали какво иска да каже. Хъката-мъката той си признал. Първо мислел, че се тревожат, дето е спал с хубавото момиче, но скоро разбрал, че са смутени от пъпа.

Жената получила задача да разбере вярно ли е това. На другия ден тя извикала Пилат в колибата.

— Легни — казала тя. — Искam нещо да проверя.

Пилат легнала на сламеника.

— Вдигни си роклята — казала жената. — По-високо. Догоре.

После облещала очи и се хванала за устата, Пилат скочила.

— Какво? Какво има?

Погледнала се да не би някоя змия или отровен паяк да е пропъзлял по краката ѝ.

— Нищо — казала жената. И после: — Дете, къде ти е пъпът?

Пилат не била чувала думата пъп и не знаела за какво говори жената. Погледнала си краката, разкрасени върху грубия дюшек.

— Пъпът? — попитала тя.

— Ето това. Виж — и жената си вдигнала роклята и смъкнала ластика на гащите от тлъстия си корем. Пилат видяла нещо малко като тирбушонче точно в средата, нещо сякаш направено за наливане на вода в него, като въртопчетата край бреговете на реките. Брат ѝ имал същото на стомаха си. Той има, тя — не. Той пишка прав, тя — клекнала. Той си има пишка като на коня, тя — като на кобилата. Той има плоски гърди само с две зърна, тя — виме като на кравата. Той има тирбушонче на стомаха си, тя — не. Мислела, че това е една от разликите между мъжете и жените. Момчето, с което спала, също имало такова. Но досега не била виждала женски корем. И от ужаса на другата жена разбрала, че не е хубаво да го нямаш.

— За какво е? — попитала тя.

Жената преглътнала.

— За... за да се види, че човекът е роден нормален.

Това не го разбрала, но разбрала по-късно разговора с другите жени от лагера. Трябвало да се маха. Много съжалявали, била им много симпатична и така нататък, добре работела и много помагала на всички. И все пак трябвало да се махне.

— Заради корема ли?

Жените не отговорили. Гледали в земята.

Пилат си тръгнала с повече от припечеленото, защото жените не искали да я сърдят. Страх ги било, че може да се ядоса и нещо да им навреди, пък и изпитвали жал, заедно с ужаса, че са живели с едно същество, което не е създадено от бога.

Пилат си тръгнала. И пак към Вирджиния. Но сега можела да събира реколта и търсела други берачи или жени, тръгнали подир мъжете си на сезонната им работа — зидари, хамали, железарски работници. През трите години, прекарани по пътищата, тя видяла много такива жени, натъпкали цялата си покъщнина във фургони. Те пътували към градовете — там се събирали и разпределяли негри за работа, която може да се върши само при хубаво време. Работодателите не искали жените, за да не се трупат бедни негри в градовете, където се вършела работата, но те все пак идвали и се ценели като слугини или ратайкини по фермите, а живеели, където сварят, стига да е без пари или почти без пари. Но Пилат не търсела постоянна работа в град, където има много негри. Всичките ѝ срещи в тези градчета от Средния запад с негри-собственици или занаятчии били неприятни. На жените им не се харесвали трепкащите волни гърди под роклята ѝ и те ѝ го казвали. И макар че по улиците имало доста полуголи негрчета, Пилат вече била на години и можела да им докара беля на главата. Освен това тя не искала да се спира на едно място.

Накрая я взели някакви берачи, които се прибирали в родното си място и спирали тук-там по за седмица-две, щом намерели работа. Тя пак легнала с мъж и пак била изгонена. Само че този път нямало учтиви, но твърди думи, нито щедър дял от припечеленото. Един ден просто заминали, докато тя била в града за хляб. Върнала се в лагера и намерила само загасващия огън, торбичката с камъни и географията, сложена на един клон. Взели ѝ дори и канчето.

Имала шест медни пенита, пет камъка, учебник по география и два масура черна прежда номер 30. В този момент трябвало да решава дали да тръгне за Вирджиния, или да заседне в някой град, където сигурно ще трябва да носи обуца. Решила да направи и двете, първо последното, за да постигне първото. С шестте пенита, книгата, камъните и преждата тя се върнала в града. Там за черни жени имало работа на две места — в перачницата и отсреща — в хотела —

публичен дом. Пилат избрала перачницата, влязла и казала на трите момичета, с ръце до лактите във водата:

— Може ли да спя тук нощес?

— Никой не спи тук.

— Зная. Аз може ли да спя?

Те повдигнали рамене. На другия ден я взели за перачка за десет centa на ден. Работила там, ядяла там, спяла там и пестяла. Ръцете ѝ загрубели от полската работа, започнали да омекват. Но преди да загрубеят и от прането, кожата на кокалчетата се напукала от триене и търкане и шурнала кръв. Пилат едва не съсипала едни чаршафи, но другите момичета ѝ помогнали и ги изпрали отново.

Елин ден видяла влак да отпътува нанякъде:

— Закъде е този влак? — попитала тя.

Отговорили ѝ:

— Към Юга.

— А колко струва?

Засмели се. Казали ѝ:

— Туй са товарни влакове. Само два вагона има за пътници и не пускат черни.

— А черните как пътуват?

— За какво им е да пътуват — казали те. — Е, ако трябва — с фургон. В конюшната ще питаш кога е следващият. Там знаят дали някой ще пътува и кога.

Така и направила и към края на октомври, малко преди да настъпят студовете, била вече на път за Западна Вирджиния, която според географията ѝ и без това била близо. Щом стигнала във Вирджиния, сетила се, че не знае къде точно да си търси близките. Там имало повече негри, отколкото била виждала досега. До смъртта си щяла да си спомня спокойния живот сред тях.

Вече се била научила да си казва само първото име, щом я попитат. Фамилията ѝ не се харесвала на хората. Но сега била принудена да пита познават ли семейство на име Дед. Хората се мръщели и отговаряли: „Не, не сме чували такова име“.

Била в Кълпепър, Вирджиния, и перяла в хотел, когато научила за някаква негърска колония от фермери. Те живеели на един остров край брега на щата. Отглеждали зеленчуци и добитък, правели уиски и продавали малко тютюн. Стопански били независими, не общували

много с други негри, но се ползували с уважението им. До острова им се стигало само с лодка. Една неделя тя успяла да убеди лодкаря да я закара.

— Какво ще търсиш там? — попитал той.

— Работа.

— Там ще работиш?

— Защо не?

— Те много-много не обичат чужди.

— Закарай ме. Ще си платя.

— Колко?

— Пет цента.

— Боже господи! Готово. Ела в девет и половина.

На острова имало не повече от двадесет и пет — тридесет семейства. Пилат им дала да разберат, че не се страхува от работа, но не ѝ харесва на брега и не обича заседналия живот в градовете. Приели я. Работила там три месеца, копала, орала, сяла, ловила риба и помагала при казаните с ракия. „Трябва само да си крия корема“, решила тя. Така и станало. Вече била на шестнадесет години и се zalюбила с един мъж от острова. Успяла и да забременее. Макар че мъжът искал да я вземе, тя не пожелала, за ужас на тамошните жени, които били твърдо убедени, че техните мъже са най-търсените в света. Затова хората от острова се женели главно помежду си. Пилат се страхувала, че няма да може вечно да крие корема си от един съпруг. А щом съзре гладката ѝ кожа, и той ще направи като всички други. Колкото и невероятно да било решението ѝ, никой не я изгонил. Грижили се за нея и с напредване на бременността ѝ давали все по-лека работа. Когато се раждало детето, момиче, двете акушерки били така заети с това, което ставало между краката ѝ, че не забелязали гладкия ѝ като балон корем.

Първото нещо, което първескинята потърсила у бебето, бил пъпът. Слава богу, имало си пъп. Пилат си спомнила как била кръстена тя самата, с името, което сега носела на ухото си, и като минали деветте дни, поискала Библия. На острова имало псалтир, но не и Библия. Който искал да ходи на служба, отивал на голямата земя.

— Можете ли да ми кажете хубаво име за момиче от Библията?
— попитала Пилат.

— Колкото искаш — казали те и на един дъх ѝ изредили двадесетина. От тях тя избрала Ребека, като го съкратила на Реба.

Редно било след раждането бащата на Пилат отново да ѝ се яви. Тя се чувствувала много самотна и потисната. Не пускали бащата на детето при нея, защото още не била „чиста“, и тя редувала мрачните самотни часове с радостните с бебето. Ясно като бял ден баща ѝ казал: „Песен, песен“, после се облегнал на прозореца и промълвил: „Не можеш да излетиш и да оставиш тялото“.

Пилат разбрала всичко. Тя пеела добре и песните веднага прогонили тъгата ѝ. Знаела също, че баща ѝ казва да се върне в Пенсилвания и да събере каквото е останало от човека, убит от нея и Мейкън. Нямало никакво значение, че тя самата не нанасяла ударите. Тогава те двамата били едно цяло, така че тя участвувала в деянието му. Когато детето станало на шест месеца, тя го оставила на майката на баща му и тръгнала за Пенсилвания. Опитали се да я спрат, защото идвала зима, но тя не им обърнала внимание.

След един месец се върнала с торба и я прибавила към географията, камъните и двата масура прежда.

Когато Реба навършила две години, Пилат станала неспокойна. Сякаш била обречена от географията си да скита из страната, да стъпи във всеки розов, жълт, син или зелен щат. Напуснала острова и започнала скитничеството си, което продължило повече от двадесет години, докато на Реба се родило дете. Никъде не било като на острова. След дълга връзка с някой мъж тя търсела друг, но никой не бил като островитянина.

Подир време престанала да се тревожи за корема си и престанала да го крие. Разбрала, че мъжете могат да се сношават с безръки, еднокраки, гърбави, слепи или пияни жени, жени с ножове, джуджета, малки деца, затворници, момчета, овци, кози, черен дроб и дори някои растения, но от нея — жената без пъп — се ужасявали. Замръзвали при вида на този корем, който приличал на гръб, омеквали и дори се държали хладно, ако тя се събличала съвсем и тръгнела към тях, показвайки им нарочно слепия си като коляно корем.

— Ама ти каква си? Да не си някаква морска сирена? — викнал един и си грабнал чорапите.

Това я изолирало. Не само нямала семейство, но се отдалечила още повече от другите черни. Като се изключи краткото щастие на

острова, тя нямала други близки връзки, другарство в брака, изповедно приятелство или религия в общината. Мъжете се мръщели, жените шушукали и криели децата зад полите си. Дори пътуващите циркове отказвали да я приемат, защото нейната ненормалност нямала едно важно качество — не била гротескна. Всъщност какво имало за гледане. Недостатъкът ѝ, колкото и страшен да бил, не ставал за сцена. За него трябвало потайност, клюка и време, за да се превърне любопитството в драма.

Накрая Пилат се обидила. Макар невежеството ѝ да било огромно, тя била природно интелигентна и разбирала какво е нейното положение на този свят и какво ще си остане. Тогава се отказала от всички предубеждения и започнала от нулата. Като начало си отрязала косата. Поне за това да не мисли. После се заела да разбере как иска да живее и какво е важно за нея. Кога съм щастлива и кога съм тъжна и каква е разликата? Какво трябва да зная, за да не умра? Мисълта ѝ минала по криви улички и безцелни кози пътечки, понякога стигала до дълбочини, а друг път — до прозренията на тригодишно дете. През цялото това ново, макар и обикновено търсене на познание, тя достигнала до едно върховно убеждение: тъй като нямала страх от смъртта (нали често разговаряла с мъртвия), от какво друго да се бои? Това, плюс чуждоземното ѝ съчувствие към хората в беда, я направило по-зряла и като резултат от придобитите и събрани знания, тя успяла криво-ляво да се задържи в границите на сложно устроения свят на черните. Роклята ѝ може да им се струвала дръзка, но уважението ѝ към съкровено у другите — а те много държали на това — я компенсирало. Имала навика да гледа човека право в очите, а тогава това се смятало за връх на грубостта, приемало се само у децата и хората извън закона, но иначе една лоша дума не казвала. В жилите ѝ течала не кръв, а палмово масло, затова първо нахранвала гостенина си — все едно дали е дошъл по работа или не, — а после разговаряла с него. Смеела се, но никога не се усмихвала и до 1963 година, до шестдесет и осмата си година, не проляла нито една сълза. За последен път плакала, когато Цирцея ѝ донесла за закуска черешово сладко.

Явно не я било грижа за хигиената и етикета, но много държала на човешките отношения. Дванадесетте години в Монтуър, когато баща ѝ и брат ѝ се отнасяли с обич към нея и където тя самата помагала на поверените ѝ домашни животни, я научили кои обноси са

най-добри. По-добри от тези на мъжете, които я наричали сирена, или от тези на жените, които замитали стъпките ѝ и слагали огледалца пред вратата.

Била естествен лечител, можела да се оправя сред пияните мъже и кресливите им жени, помирявала ги за по-дълго от обикновено, защото била различна от тях. Но най-важното, много слушала своя наставник — бащата, който понякога ѝ се явявал и ѝ казвал това-онова. След като се родила Реба, той вече не идвал със стария си работен комбинезон и грубите обувки, както бил, когато го застреляли, а и после, в пещерата на края на гората, след като тя и Мейкън избягали от дома на Цирцея. Сега се явявал с бяла риза, синя яка и кафяво кепе. Бос бил (обувките висели вързани на рамото му) — сигурно го болели краката, защото все си разтърквал пръстите, като седял край леглото ѝ, на верандата или се облягал на казана за ракия. Пилат първо правела вино, после почнала да вари и уиски и това ѝ станало постоянна прехрана. Този занаят ѝ давал повече свобода, отколкото който и да е друг, защото тя нито имала капитал, нито искала да прави любов за пари. Установила се в негърския район и полицията и шерифът почти не я закачали, защото продавала на дребно и не се занимавала с допълнителните дейности на кръчмарите — жени и хазарт, и рядко разрешавала да се пие купеният алкохол още там. Тя правела и продавала пиене. Точка.

След като Реба пораснала и започнала да живее от един оргазъм до друг, като си починала само за да роди едно дете — Хагар, Пилат решила, че е време за промени. Не заради Реба, която харесвала техния начин на живот, а заради внучката. Хагар била придирчива. Още на две години мразела мръсотията и безредието. На три години вече била суетна и горделива. Обичала хубави дрехи. Смаяни от нейните желания, Пилат и Реба с радост се опитвали да ги изпълняват. Глезели я, а тя им го връщала, като гледала да не ѝ личи колко ѝ е неудобно от тях.

Пилат решила да намери брат си, ако е още жив, защото детето, Хагар, имало нужда от семейство, от близки, от по-различен живот, а доколкото помнела Мейкън, той наистина бил различен. Преуспял, консервативен, той носел нещата, които щели да се полюбят на Хагар. Освен това Пилат искала да се сдобри с него. Попитала баща си къде е Мейкън, но той само пристъпил от крак на крак и поклатил глава. Така

че Пилат отишла за пръв път доброволно в полицията, а оттам я изпратил в Червения кръст, които я препратили към Армията на спасението, а те от своя страна — към Обществото на приятелите, които я върнали в Армията на спасението. Те пък писали до своите клонове в големите градове, от Ню Йорк до Сейнт Луис и от Детройт до Луизиана, с молба да прегледат телефонните указатели. И наистина секретарката на един шеф го намерила. Пилат се изненадала от успеха им, но шефът — никак, защото едва ли имало много хора с такова име.

Пътували като аристократи (с влак и два автобуса), защото Пилат имала много пари; кризата от 1929 година създала толкова купувачи на евтино домашно пиене, че Пилат минала без помощта на Армията на спасението. Пристигнала с куфари, зелена торба, голяма дъщеря и внучка, за да намери един непреклонен, негостоприемнен и злопамятен брат, който се срамувал от нея. Пилат искала веднага да си продължи по пътя, но жената на брат ѝ гинела без обич тогава, както и сега, седейки срещу Пилат и слушайки историята на нейния живот, която тя нарочно удължавала, за да не мисли Рут за Хагар.

---

[1] „Ако търсиш красив полуостров, огледай се наоколо.“ — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

— Закарах я у тях. Прибирам се и я гледам — стои посред стаята. Просто я закарах у тях. Жалка работа, наистина жалка.

Биберона вдигна рамене. Не искаше да говори за Хагар, но нямаше друг начин да седне с Китарата и да го пита за нещо друго.

— Какво си й направил? — попита Китарата.

— Аз да съм й направил нещо? Нали я видя с касапския нож. И ме питаш?

— Не, преди това. Тя не е на себе си.

— Същото, дето и ти го правиш с някоя жена всеки шест месеца — скъсах с нея.

— Не ти вярвам.

— Истина е.

— Не, има нещо друго тука.

— Значи аз съм лъжец?

— Както искаш. Но това момиче го боли, и то от теб.

— Какво те прихваща? Не виждаш ли, че месеци наред се опитва да ме убие, а аз с ръка не я пипвам. За нея се загрижил. Изведнъж се превърна в следовател. Напоследък много често го носиш този ореол. Бяла роба имаш ли?

— Това пък какво е?

— Това — че ми писна да ме критикуваш. Зная, че за много неща сме различни. Зная, че ме мислиш за луд — ти каза „несериозен“, — но щом сме приятели... Аз бъркам ли ти се?

— Не, никак.

Няколко минути Биберона си играеше с бирата си, а Китарата сърбаше чай. Седяха в заведението на Мери, един неделен следобед, няколко дена след последния опит на Хагар да убие Биберона.

— Не пушиш ли? — попита той.

— Не, отказах ги. И много по-добре се чувствавам. — Настъпи дълга пауза, после Китарата продължи: — И ти трябва да откажеш цигарите.

Биберона кимна:

— Тъхъ. Ще ги откажа, ако се вода с теб. И пушенето, и жените, и пиенето — всичко. Ще започна потаен живот, ще се скитам с Емпайър Стейт.

Китарата се намръщи:

— Сега кой се бърка?

Биберона въздъхна и погледна приятеля си право в очите.

— Аз. Искам да знам защо от Коледа насам ходиш насам-нататък с Емпайър Стейт.

— Той е в опасност. Помагам му.

— И това е всичко?

— Какво друго?

— Знам ли какво друго. В едно съм сигурен, има и нещо друго. Ако не можеш да ми кажеш — добре, кажи, че не можеш. Но нещо става с тебе. И аз бих искал да знам какво.

Китарата не отговори.

— Отдавна сме приятели, Китара. Всичко знаеш за мен. Аз всичко мога да ти кажа. Сигурно сме различни, но аз ти вярвам. Само че вярването е еднопосочно. Нали ме разбираш? Аз споделям с тебе, а ти — не. Нямах ли ми доверие?

— Знам ли.

— Опитай.

— Не мога. И други са замесени.

— Не ми казвай за другите. Кажи ми за себе си.

Китарата дълго го гледа. „Може би, мислеше си той. Може би мога да ти се доверя. Все пак ще рискувам, защото някой ден...“

— Добре — каза той. — Но да знаеш, че това нещо оттук не трябва да излиза. Иначе ми окачаш примка на шията. Все още ли искаш да ти го кажа?

— Да.

— Сигурен ли си?

— Да.

Китарата доля вода в чая си и се загледа в чашата, докато листата се утаиха по дъното.

— Сигурно знаеш, че понякога белите убиват черни, а хората клатят глави и викат: „Тц, тц, тц, как не ги е срам“.

Биберона вдигна вежди. Мислеше си, че Китарата ще го посвети в някаква своя сделка. А той пак почваше да опява за расизма.

Говореше бавно, сякаш всяка дума е важна и сякаш слуша внимателно собствените си думи.

— Аз не мога да цъкам с език: „Тц, тц, тц“. Нещо трябваше да направя. Какво друго, освен да им отвърна със същото. За да има равновесие. Всеки мъж, всяка жена, всяко дете носи в себе си пет до седем поколения. Всяка смърт е смърт на пет-шест поколения. Не можеш да ги спреш да не ни убиват, да не се отърват от нас. Веднъж като успеят, отърват се от пет-шест поколения. Затова аз се опитвам да създавам равновесие.

Има една организация. Състои се от няколко души, които не се страхуват от рисковете. Те самите нищо не започват и дори нямат никакъв избор. Безразлични са като дъжда. Но щом белите убият черен — мъж, жена или дете, и техният закон и съд нищо не направят, тази организация си избира произволна бяла жертва и я убива по същия начин, ако е възможно. Ако негърът е обесен, бесят, ако е изгорен, горят, ако е изнасилване и убийство, изнасилват и убиват. Ако могат. Ако не могат точно по същия начин, правят го както могат. Но го правят. Нарекли са се „Седемте дни“. Седем мъже са. Винаги и само седем. Ако някой от тях умре или ги напусне, или вече не го бива, избират друг. Не веднага, защото за такъв избор трябва време. Но те май не бързат. Тяхната тайна е времето. Да мине време, да оцелеят. Не да се разрастват — това е опасно, защото могат да ги разкрият. Те не си пишат имената по клозетите и не се хвалят пред жените. Време и мълчание. Това им са оръжията. И винаги ще ги има.

Всичко започнало през 1920 година, когато белите убили някакъв войник в Джорджия, а преди това му изрязали тестисите. После ослепили един ветеран, който се върнал от Първата световна война, от Франция.

Отмъстителите действуват до ден-днешен. Аз съм един от тях.

Биберона затихна, докато Китарата говореше. После се почувствува напрегнат, похабен и безучастен.

— Ти? Ти ще убиваш хора?

— Не хора, бели.

— Но защо?

— Нали ти казах. Трябва, необходимо е. За да се запази съотношението.

— А ако не го правите? Ако просто оставите нещата така?

— Тогава този свят е джунгла и аз не мога да живея в него.

— Защо не откриете убийците? Защо ще убивате невинни? Защо не само тези, които са го направили?

— Няма значение кой е убиецът. Всеки един от тях може да го направи. Затова си изпраща кой да е. Няма невинни бели, защото всеки от тях е потенциален, ако не действителен негроубиец. Да не мислиш, че Хитлер ги е изненадал? Да не мислиш, че участваха във войната, защото го имат за луд? Хитлер е най-естественият бял на света. Той убиваше евреи и цигани, защото нямаше нас подръка. Мислиш ли, че Хитлер може да потресе някого от Ку Клукс Клан? Не, не може.

— Но тези, дето линчуват и режат тестиси, са луди, Китара, луди са.

— Щом направят такова нещо с някой от нас, все казват, че убийците били луди или заблудени. Все едно да кажеш, че са били пияни. Или че са имали запек. Ти нали не се напиваш дотолкова, че да извадиш очите на някого или да му размажеш мозъка? Нито пък изпадаш в чак такова заблудение. Нито пък си толкова луд. Или запечен. Негрите, най-лудите и заблудени хора в Америка, никога не са дотам луди и заблудени. Не-е. Белите са противоестествени. Противоестествени като раса. И за да победиш такъв враг, трябва голямо усилие на волята.

— Ами свестните бели? Някои бели са правили жертви заради негрите. Истински жертви.

— Просто има един-двама естествени бели. Но те не могат да спрат убиването. Те надигат гневен глас, но то не спира. Могат дори да си вземат беля на главата, а убиването все продължава и продължава. И ние също.

— Не си прав. Не са един-двама. Много повече са.

— Така ли? Биберонче, ако Кенеди се натряска и му стане скучно, както си седи край някоя стара печка в Мисисипи, така и ще тръгне да линчува. За едното забавление. При тези обстоятелства противоестественото в него ще изплува на повърхността. Аз, аз знам, че аз никога няма да тръгна да линчувам, колкото и да се напия или отегча. Зная, че и ти няма да тръгнеш, нито който и да е мой познат негър. Никога. Къде да е, кога да е, просто да стане и да тръгне да търси някой бял, за да го насече. Но те го правят. Дори не за пари,

макар че всичко друго правят за пари. Просто за развлечение. Противоестественно.

— Ами... — Биберона започна да се рови в паметта си за някой бял, който неоспоримо се е борил за негрите. — Ами Швайцер? Алберт Швайцер. Той ще го направи ли?

— Моментално. Пет пари не е давал за тези африканци. Все едно, че експериментира с плъхове. Той себе си е изпитвал като в лаборатория. Доказвал е, че може да работи с човешки кучета.

— Ами Елинър Рузвелт?

— За жените не знам. Не знам на какво са способни техните жени, но си спомням една снимка с бели майки, които си вдигат нависоко децата, за да видят добре как на едно дърво гори негрър. Затова си имам своите съмнения за Елинър Рузвелт. Виж, за господин Рузвелт нямам. Него спокойно можеш да го преместиш с инвалидния му стол в някое прашно алабамско градче, да му дадеш малко тютюн, дъска за „дама“, уиски и едно въже и той ще го направи. Искам да кажа, че при дадени обстоятелства те всичките го правят. А при същите обстоятелства ние няма да го направим. Затуй няма значение, че някои от тях не са го направили. Нали слушам. Нали чета. И вече знам, че те го знаят. Знаят, че са чудовища. Техните писатели и художници от години им го казват. Че са противоестествени, че са покварени. Те наричат това трагедия. Във филмите го наричат приключение. То си е направо поквара, а те се опитват да го направят славно и нормално. Пък то не е. Болестта им е в кръвта, в строежа на хромозомите.

— Можеш ли да го докажеш научно?

— Не.

— Не трябва ли първо да се докаже, преди да се действа така?

— Те нещо доказват ли научно, преди да ни убиват? Не. Първо ни убиват, а после търсят някакво научно доказателство защо трябва да умрем.

— Чакай, Китара. Щом са толкова лоши, чудовищни, както казваш, защо искаш да си като тях? Не искаш ли да си по-добър?

— По-добър съм.

— Но правиш неща, които правят най-лошите от тях.

— Да, но аз разсъждавам.

— Какво разсъждаваш?

— Първо, не го правя за удоволствие; второ — не за власт, слава, пари или земя; трето — не се сърдя на никого.

— Как така? Как може да не се сърдиш?

— Да, никак не се сърдя. И не обичам да убивам. И ме е страх. Не е лесно, ако не си сърдит, пиан, тъпкан с наркотици или ако лично нямаш нищо против човека.

— Не виждам какво ви носи това. На когото и да било.

— Казах ти. Брой. Равновесие. Съотношение. И земята.

— Нищо не разбирам.

— Земята е пропита с черна кръв. А преди нас с индианска кръв. Нищо не може да ги излекува, а ако продължават така, няма да остане нито един от нас, а и да оцелее някой, няма да има земя за него. Така че броят трябва да остане непроменен.

— Но те са повече от нас.

— Само на Запад. Но все пак не трябва да ги оставяме да взимат превес.

— Но тогава трябва да разгласите, че организацията съществува. Това може да ги спре. Защо я пазите в тайна?

— За да не ни хванат.

— Не може ли поне да кажете на негрите? Да ни обнадеждите?

— Не.

— Защо не?

— Заради предателството. Възможността за предателство.

— Добре, тогава нека те да знаят. Нека белите да знаят. Както мафията или клана. Може страхът да ги спре.

— Глупости говориш. Как можеш да кажеш на едните и другите да не разберат? Освен това ние не сме като тях. Мафията е чудовище. Както и Ку Клукс Клан. Едните убиват за пари, другите — за развлечение. А имат и големи доходи, и закрила. А ние нямаме. И не само другите не знаят нищо. Ние и на жертвите не казваме. Само им прошепваме: „Дошъл е твойт Ден“. Красотата на делото ни е в тайната, в ограничеността. В това, че никой не изпитва чудовищното удоволствие да говори за това. Да разказва за това. Ние не си разказваме подробностите помежду си. Всеки от нас просто получава поръчение. Ако негрът е убит в сряда, взима го, който е Сряда. Ако е в понеделник — взима го Понеделник. Само си съобщаваме, че работата е свършена, а не как и с кого. А ако на някого му дойде много,

както стана с Робърт Смит, знаеш какво направили, само и само да не се разприказва. А и Портър. Много зле беше. Решихме друг да му поеме деня. Трябваше да си почине. Сега се оправя.

Биберона се взря в приятеля си. Конвулсията, която досега задържаше, разтреса тялото му.

— Не го възприемам, Китара.

— Знам.

— Не е както трябва.

— Кое?

— Първо, може да ви хванат.

— Може. Ако ме хванат, ще умра по-рано, пък и по по-лош начин. Не ме интересува кога ще умра и как. А за какво. То е същото, за което живея. Освен това, ако ме хванат, ще ме съдят и убият за едно престъпление, най-много за две, но не и за всичките. А в седмицата остават още шест дни. Много отдавна ни има. И ще ни има, да знаеш.

— Не можете да се жените?

— Не.

— И да имате деца?

— Не.

— Какъв живот е това?

— Пълен.

— Без любов.

— Без любов? Без любов? Ти не ме ли слушаше? Аз това го правя не защото мразя белите, а защото обичам нашите. Тебе обичам. Целият ми живот е любов.

— Ти не си наред.

— Така ли? А тези евреи, дето са оцелели от концентрационните лагери и сега преследват бивши нацисти, те от омраза към нацистите ли го правят или от любов към загиналите?

— Не е същото.

— Само защото имат пари и слава.

— Не, защото ги предават на съда. А вие убивате, и то не убийците. Вие убивате невинни.

— Казах ти, че няма никакви...

— И нищо не се оправя, като...

— Ние сме бедни хора, Биберонче. Аз работя в завод за автомобили. И другите едва свързват двата края. Къде са парите,

държавата, страната, които ще финансират нашата справедливост? Евреите съдели своя улов в съдилища. Нашите съдилища къде са? Има ли един съд в един град от тази страна, където съдебните заседатели ще ги намерят за виновни? И до ден-дневен в някои щати негър не може да свидетелствува срещу бял. Съдията, заседателите, съдът са длъжни пред закона да не обръщат внимание на думите на черния. Значи негърът е жертва на едно престъпление само ако някой бял го потвърди. Само тогава. Ако имаше нещо подобно на справедливост или съд, когато някой смахнат убие негър, нямаше да има „Седемте дни“. Но такова нещо няма и затова съществуваме ние. Правим го без пари, без подкрепа, без съдийски мантии, без вестници, без сенатори, без лобисти и дори без илюзии!

— Говориш като онзи, червенокосия негър, дето се нарече Хикс? Защо да не станеш като него и да не се казваш Кирката Хикс?

— Хикс, Бейнс, какво значение има? Пет пари не давам за имената.

— Но той иска нещо да каже с това, да каже на белите, че не приема робското си име. Ти това не разбираш.

— Дявол ги взел какво знаят или мислят белите. Освен това аз си приемам името. То ми е част от същността. Китарата е моето име, Бейнс е името на робовладелеца. Аз съм и едното, и другото. Не ми пречат робските имена, пречи ми робското положение.

— Е, променя ли се робското ти положение, като пречукваш бели?

— Ако щеш вярвай.

— А моето робско положение променя ли се?

Китарата се усмихна.

— Променя ли се, а? Не, дявол да го вземе — намръщи се Биберона. — Повече ли ще живея, само защото вие следите вестниците и после издебвате някой беден бял?

— Не е въпросът да живееш повече, а как живееш и защо. И ще могат ли твоите деца да имат деца. Ние се опитваме да създадем свят, в който някой ден белите ще размислят, преди да линчуват.

— Китара, тези глупости няма да променят моя живот, нито на който и да е друг негър. Това вашето е лудост. И още нещо — навик. Ако продължавате да го правите, на всекиго ще посегнете. Разбираш

ли ме? Торпедото си е торпедо, каквито и да са му основанията. Ще премахват всеки, който не ви харесва. И мене можете да премахнете.

— Не убиваме негри.

— Чу ли се какво каза? Негри. Не Биберона. Не: „На тебе не мога да посегна“, а „Не убиваме негри“. Дявол да го вземе, ами ако си промените парламентарните закони?

— Дните са си Дни. Отдавна е така.

Биберона помисли.

— Има ли други младоци? Другите по-стари ли са? Ти ли си най-младият?

— Защо?

— Защото младоците променят законите.

— За себе си ли се безпокоиш? — попита Китарата. Стори му се смешно.

— Не, всъщност не. — Биберона си изгаси цигарата и посегна да вземе друга. — Кажи ми кой е твоят?

— Неделята. Аз съм Неделята.

Биберона потърка глезена на по-късия си крак.

— Страхувам се за теб, човече.

— Странно. И аз се страхувам за теб.

ГЛАВА СЕДМА

Хората, които не живеят край морето, знаят това много добре. Знаят си Горчивия поток или Прашната река, които текат през Уайоминг, знаят, че за тях морето е само голямото и чисто Солено езеро в Ута и като нямат морско крайбрежие, им стига само бряг и плаж. Поради липса на море, те рядко мечтаят за бягство. Но хората край Големите езера се объркват — те живеят на ръба на страната, ръб, който е граница, но не е крайбрежие. Те като че ли дълго време вярват, също като морските, че живеят на някакъв предел, където единственият път води към бягство и невъзвратимост. Но тези пет Големи езера, които река Сейнт Лорънс храни със спомени от морето, са всъщност част от сушата, нищо че криволичещата река ги свързва с Атлантика. Разберат ли това хората от езерата, обзема ги остър копнеж за заминаване, за разрив с това място, разрив необходим и пълен с блянове; може би вкус към други улици, друг наклон на слънчевите лъчи; може би жажда около теб да има само непознати; може дори да е желание да чуеш как зад гърба ти щраква бравата.

За Биберона беше бравата. Искаше да усети как тежката бяла врата на улица „Недокторска“ се затваря зад него и да знае, че може би чува за последен път падането на резето.

— Всичко ще е твое. Всичкото. Ще бъдеш свободен. Парите са свобода. Няма друга свобода.

— Знам, тате, знам. И все пак трябва да се махна. Не напускам страната, но искам да разчитам само на себе си. Ще си намеря работа, ще живея отделно. Ти си го направил на шестнадесет години, Китарата — на седемнадесет. Всички. А аз още живея у дома и работя при теб, не защото съм се трепал да получа това място, а защото съм ти син. А вече минах тридесетте.

— Трябваш ми тука, Мейкън. Ако си щял да заминаваш, трябвало е да тръгнеш преди пет години. Сега вече завися от теб — трудно му беше да моли, но правеше, каквото можеше.

— Само една година. Една година. Дай ми пари за една година и ме пусни. Като се върна, една година ще работя без пари и ще ти се

издължа.

— Не е до парите. Ти да си тук, да се грижиш за имотите. За всичко, дето за теб ще остане. Да опознаеш работата, да знаеш как да я вършиш.

— Дай ми малко средства сега, когато ми трябват. Недей като Пилат да ги слагаш в зелена торба и да ги окачаш на тавана, та никой да не може да ги стигне. Не ме карай да чакам...

— Какво каза? — Като стар пес, който пуска ухапаната обувка, щом подуши сурово месо, Мейкън Дед смени умолителното си изражение и наостри ноздри от някакъв нов интерес.

— Казах дай ми малко...

— Не, не за това. За Пилат и за торбата.

— А, да. Има торба. Не си ли я виждал? Зелената торба, дето виси на тавана. Нарича я „моего наследство“. Не можеш да прекосиш стаята, без да се цапнеш в нея. Не я ли помниш?

Мейкън запремигва, но се овладя и каза:

— През живота си не съм стъпвал у Пилат. Веднъж погледнах през прозореца, но беше тъмно и не видях нищо да виси на тавана. Кога видя торбата за последен път?

— Преди девет-десет месеца. Е, и какво?

— Дали е още там?

— Защо не?

— Зелена казваш. Сигурен ли си, че е зелена?

— Аха, зелена. Тревистозелена. Какво има? Какво те безпокои?

— И тя ти каза, че това ѝ е наследството? — Мейкън се усмихваше, но така лукаво, че Биберона не можеше да го нарече усмивка.

— Не, не тя. Хагар ми каза. Аз отивах към... към другия край на стаята и нали съм висок, ударих си главата в нея. И цицина ми излезе. Попитах Хагар какво е и тя каза „наследството на Пилат“.

— Цицина ти излязла?

— Да, тухли ли имаше вътре... Какво, да не би да я съдиш?

— Обядвал ли си?

— Десет и половина е, тате.

— Иди при Мери. Вземи две порции печено. Ща се видим в парка срещу „Мърси“. Там ще обядваме.

— Тате...

— Тръгвай. Прави каквото ти казват. Тръгвай, Мейкън.

Срещнаха се в паркчето срещу болницата „Мърси“. Беше пълно с гълъби, ученици, студенти, пияници, кучета, катерички, деца, дървета и секретарки. Двамата цветнокожи седяха на желязната пейка, малко отдалечена от многолюдните алеи, но не съвсем накрая. Бяха много добре облечени, прекалено добре, за да ядат свинско печено в хартия, но в този топъл септемврийски ден всичко изглеждаше естествено, в пълен унисон с добротата, обзела целия парк.

Вълнението на баща му събуди любопитството на Биберона, но не и страховете му. Все нещо се случваше, все нещо се променяше. Освен това знаеше, че ако баща му е на тръни и все се оглежда да няма наблизо някого, то е, защото баща му иска нещо, а не той, Биберона. Сега можеше да гледа баща си безучастно, след като в онзи влак бе изслушал тъжната, тъжна песен на майка си. Думите ѝ все още се рееха в паметта му: „Какво съм съгрешила на колене?“.

Някъде навътре и дълбоко, където се криеше сърцето му, той се чувствуваше употребен. Някак всеки го използваше за нещо или като нещо. Някакъв свой замисъл осъществяваха чрез него, превръщаха го в субекта на бляновете си за богатство, любов или мъченичество. Уж всичко правеха за него, а не се получаваха това, което той иска. Преди време бе водил дълъг разговор с баща си, който го отдалечи от майка му. После имаше разговор с майка си, за да научи, че още преди да се роди, преди да се е образувало първото му нервно окончание в утробата, той вече е бил обект на големи спорове и борба. А сега единствената жена, която уж го обичаше повече от живота, повече от своя живот, всъщност го обичаше повече от неговия живот, защото последната половин година все се опитваше да го лиши от него. А сега и Китарата, единственият трезв и сигурен човек, когото познаваше, се бе въодушевил от нещо, бе се втурнал нанякъде и вместо сладки приказки лееше кръв. Лика-прилика си бяха с Емпайър Стейт. Затова сега Биберона чакаше с любопитство, но без вълнение и надежда, поредното искане.

— Слушай сега. Яж си месото и слушай. И не питай нищо, защото ще си изгубя мисълта. Преди време ти разказвах за детството си във фермата. За Пилат и за мене. За убийството на баща ми. Но не цялата история. Кое то остана, беше за мен и Пилат. Опитах се да те държа далече от нея и ти казах, че тя е змия. Сега ще разбереш защо.

В краката му се търкулна червена топка. Мейкън я взе и я хвърли на момиченцето. Изчака, докато детето се върна при майка си, и започна да разказва.

Шест дни след като умрял първият Мейкън Дед, децата му, шестнадесетгодишният Мейкън Дед и дванадесетгодишната Пилат, останали без дом. Объркани и измъчени, те отишли при най-близката им негърка, Цирцея, акушерката, при която те и двамата се родили и която присъствувала на смъртта на майка им и на именуването на Пилат. Тя работела в голяма къща, почти палат, недалеч от Данвил, прислужвала на „господата фермери“, както ги наричали тогава. Щом видели пушека на кухненската печка, децата се приближили и й викнали от зеленчуковата градина. Цирцея ги пуснала да влязат, като стискала длани от облекчение и им повтаряла колко се радва, че са живи. Не знаела какво е станало с тях след убийството. Мейкън й казал, че сам е заровил баща си край потока в „Небесата на Линкълн“, там, дето двамата ходели за риба и баща му веднъж хванал четирикилограмова пъстърва. Гробът не бил много дълбок, но той натрупал отгоре камъни.

Цирцея решила да останат при нея, докато решат заедно какво да правят и къде да отидат. Не било трудно да ги скрие в къщата. Имало стаи, където почти не се влизало, но за по-сигурно можела да ги скрие в собствената си стая (там никой нямал право да пристъпи). Но тя била малка, затова решила да останат в две стаи на третия етаж, които служели само за склад. Цирцея щяла да им носи храна, вода за миене и щяла да им изхвърля гърнето.

Мейкън попитал не може ли да работят там, няма ли да ги вземе господарката за черна работа в кухнята или по двора, за каквото и да е.

Цирцея няколко пъти си прехапвала езика, докато намери подходящи думи да му отговори:

— Ти луд ли си? Нали си видял убийците? Те знаят, че си ги видял. Щом възрастен са убили, какво, мислиш, ще направят с тебе? Бъди разумен. Ще видим, ще измислим нещо.

Мейкън и Пилат останали две седмици и нито ден повече. Той от пет-шестгодишен работел яко на фермата, а тя била дива още по рождение. Не можели да понасят тишината, стените, скучно им било да не правят нищо и да чакат събитието на деня — храната или ходенето до тоалетната. Каквото ще да става, само да не стъпват все по

килими, да не ядат блудкавата, сладникава храна на белите и да не гледат крадешком небето иззад завесите в слонова кост.

Пилат се разплакала, когато Цирцея ѝ донесла за закуска бял препечен хляб и сладко от череши. Тя искала нейните си череши, от нейното си дърво, с дръжки и кокички, а не този прекалено сладък бъркоч. Щяла да умре, ако не клекне под вимето на Юлисис Грант и не цръкне топлото ѝ мляко в устата си, ако не откъсне домати от стъблото и не го изяде още там. Желанието за някои храни я съсипвало. А като се прибавило и възпалението на ухото, след като тя собственооръчно го пробивала, Пилат била близо до лудост. Преди да избягат от фермата, тя взела парчето амбалажна хартия с името си от Библията и след като дълго се колебала между една кутийка за енфие и боне със синя панделка, решила да вземе месинговата кутийка, която била на майка ѝ. През тъжните си дни в палата размисляла как да си направи обеща от тази кутийка, където да сложи името си. Намерила жичка, но не могла да я промуши. Най-накрая, след много молби и рев, пратила Цирцея при един негър-ковач, който запоил златната жичка към кутийката. Пилат търкала ухото си, докато изтръпнало, обгорела края на жичката и го продупчила. Мейкън свързал двата края, но ухото се подуло и гноясало. Цирцея я научила да слага паяжини, за да изтеглят гнойта и да спрат кръвта.

През нощта на същия ден, когато плакала за череши, двамата решили да се махнат, щом ухото ѝ оздравее. И без това на Цирцея не било никак лесно да ги държи там, а ако научели господарите ѝ, можело да я изгонят.

Една сутрин Цирцея се качила на третия етаж с покрита чиния остатъци и намерила две празни стаи. Не взели дори и одеяло. Само нож и тенекиена чаша.

Първият ден навън бил пълен с радост. Яли малини и ябълки; събули си обувките и оставили росната трева и стоплената от слънцето кал да гали краката им. През нощта легнали в копа сено, така щастливи от чистия въздух, че могли спокойно да спят с полските мишки и кърлежите.

Следващия ден било приятно, но не чак толкова вълнуващо. Изкъпали се в един завой на Съскуехана и тръгнали през полета, гори, дерета и безлюдни пътеки на юг, към Вирджиния, защото според Мейкън там имали роднини.

На третия ден се събудили и видели на петдесетина метра от тях да седи човек, който съвсем приличал на баща им. Не ги гледал, просто си седял. Щели да му викнат и да се втурнат към него, но той се виждал през тях някъде в далечината. Изплашили се и избягали. През целия ден го виждали ту тук, ту там, гледал във вировете, откроявал се на фона на чинарите, закривал си очите от слънцето и се вторачвал от скалите в широката долина под тях. Щом го мернели, той се обръщал и тръгвал в обратна посока. Сега дори земята, дето само нея познавали, при това добре, започнала да ги ужасява. Слънцето припичало, въздухът бил хубав, но щом вятърът духнел някое листо, щом изпръхвал фазан в тревата, те изтръпвали от страх. Птиците кардинали, сивите катерички, градинските змии, пеперудите, дивите прасета и зайците — всички тези обичани неща, които някога били част от живота им, сега се превърнали в страшни знаци за нещо, което ги търсело и преследвало. Дори ромонът на реката бил като зов на някакво течно гърло, което само ги дебнело. Така било през деня. А колко по-ужасна била нощта.

Точно преди да се мръкне, когато слънцето ги оставило сами, когато излезли от някаква гора и потърсили билото, за да видят оттам я някоя ферма, я изоставена колиба, където да прекарат нощта, те съзрели пещера, а на входа ѝ стоял баща им. Този път той им кимнал да го последват. Трябвало да избират между безкрайната нощна гора и човека, който приличал на баща им, и те избрали него. Щом е баща им, няма да им направи нищо лошо, нали?

Следвайки ръката на баща си и погледа, който хвърлял от време на време назад, те се приближили бавно към входа.

Погледнали в пещерата и видели само голяма тъмна бездна. Баща им бил изчезнал. Ако не се отдалечават от входа, тук не е лошо от другаде; може би той просто ги е търсел, за да им покаже какво да направят и къде да отидат. Те се настанили на някаква скала, която стърчала като полица от друга скала. Зад тях не се виждало нищо. Само присъствието на прилепите ги безпокояло. Но тук било по-добре, отколкото в онази тъмнина — външната.

На съмване, след неспокоен и не много дълбок сън, той се събудил с ужасната нужда да се облекчи, тъй като вече три дни се хранели с диви плодове. Смъкнал се надолу, без да се обади на сестра си, и понеже не искал да кляка на билото под току-що изгрялото

слънце, влязъл навътре в пещерата. Като свършил, тъмнината вече се поразсеяла и той видял на четири-пет метра от него човека, който се размърдал в съня си. Мейкън се опитал да си закопчае панталоните и да се измъкне незабелязано, но листата и клонките запукали под краката му и изтръгнали човека от съня му. Той вдигнал глава, обърнал се и се усмихнал. Мейкън видял, че е много стар, много побелял, а усмивката му била ужасна.

Мейкън отстъпил с протегнатата назад ръка, като все си мислел как тялото на баща му се гърчело и подскачало цели няколко минути в калта. Опрял се неволно о стената на пещерата и едно парче се откъртило в ръката му. Той го стиснал и замерил хилещия се мъж. Ударил го над окото. Шурнала кръв и прогонила усмивката от бледото лице, но не попречила на мъжа да се приближава все повече и повече, като все си бършел кръвта от лицето и я размазвал по ризата. Мейкън грабнал друг камък, но този път не улучил. Мъжът продължил да се приближава.

Тъкмо когато Мейкън вече смятал, че си поема последния дъх, силен писък продънил тунела на пещерата и събудил прилепите. Кървящият старец се обърнал нататък и гледал черното момиче достатъчно дълго, за да може Мейкън да си извади ножа и да го забие в гърба му. Той политнал напред, после обърнал глава да ги погледне. Устните му се размърдали и той промълвил нещо като: „За какво?“. Мейкън го промушил отново и отново, докато оня спрял да движи устни, вече не се опитвал да говори, не подскачал и не се гърчел на земята.

Задъхан от усилието да промушва ребрата на стареца, Мейкън се върнал да вземе одеялото, на което спал онзи. Искал старецът да изчезне, да се покрие, да потъне, да го няма. Дръпнал заедно с одеялото и голям брезент. Под него видял три дъски върху плитка дупка. Спрял се за малко, после ритнал дъските. Под тях имало малки сиви торбички, вързани отгоре с тел, наредени като яйца в гнездо. Мейкън взел една. Била изненадващо тежка.

— Пилат — викнал той. — Пилат.

Но тя сякаш била пуснала корени — не мърдала, вторачена със зяпнала уста в мъртвия. Мейкън я задърпал за ръкава към дупката с торбичките. Телта се развързала трудно (трябвало да я извива със

зъби), но накрая успял да отвори една торбичка и изсипал върху листата и клонките късове самородно злато.

— Злато — прошепнал той и веднага се изправил да се изпикае, като крадец при първа кражба.

Животът, сигурността и луксът се разперили пред очите му като опашка на паун. Като се опитвал да различи прекрасните цветове на всеки къс, видял прашните ботуши на баща си от другата страна на плитката дупка.

— Наистина е тате — казала Пилат. Сякаш в отговор на това, че го е познала, той си поел дълбоко дъх, обърнал очи, прошепнал тихо: „Песен, песен“ и изчезнал, сякаш се стопил.

Пилат започнала да тича из пещерата, да го вика, да го търси, а Мейкън трупал торбичките със златото върху брезента.

— Хайде, Пилат, да се махаме оттука.

— Това не можем да го вземем — казала тя и посочила с пръст направения вързоп.

— Как? Да не го вземаме? Ти дали си с всичкия си?

— Това е кражба. Убихме човек. Ще ни търсят навсякъде. Ако му вземем парите, ще помислят, че затова сме го направили. Да ги оставим, Мейкън. Не трябва да ни хващат с тези пари.

— Не са пари, злато е. Ще ни стигне за цял живот, Пилат. Ще си купим нова ферма. Ще си...

— Остави го, Мейкън, остави го. Нека го намерят тука.

И тя завикала:

— Тате! Тате!

Мейкън я зашлевил и кутийката на ухото ѝ се разлюляла. Пилат я задържала за малко в шепи, после скочила като антилопа срещу брат си. Сборили се точно пред отворените очи на мъртвия. Тя не била много по-слаба от Мейкън, но все пак не можела да му надвие. Щял да я пребие до безсъзнание, ако тя не грабнала ножа, още мокър от кръвта на стареца, и не го опряла в сърцето му.

Мейкън замръзнал и я загледал в очите. Нарекъл я с какви ли не мръсни думи, но тя нищо не отвърнала. Заотстъпвал заднешком и се отдалечил малко от пещерата.

Цял ден я дебнал да излезе. Цял ден тя стояла вътре. През нощта седнал направо под едно дърво, без да се страхува от нищо нощно, което преди ги плашело, и чакал с широко отворени очи да се покаже

вълнистата ѝ глава от пещерата. Оттам не се чувало нищо. Чакал цяла нощ. Призори тръгнал стъпка по стъпка към пещерата. Надявал се, че тя още спи. Точно тогава чул кучета и разбрал, че наблизил има ловци. Хукнал направо през гората и спрял едва когато лаят вече не се чувал.

Още един ден и една нощ се опитвал да се върне в пещерата, като гледал да избегне ловците, ако са наблизил. Накрая успял, след три дни и две нощи. Вътре старецът все още го гледал кротко, но брезента и златото ги нямало.

Секретарките си бяха отишли. Отидоха си и децата и кучетата. В парка останаха само гълъбите, пианиците и дърветата.

Биберона едва се бе докоснал до месото. Наблюдаваше лицето на баща си, блеснало от пот и породените от спомена чувства.

— Тя го е взела, Мейкън. Взела го е в края на краищата.

— Откъде знаеш? Не си я видял — каза Биберона.

— Брезентът беше зелен — Мейкън Дед потърка ръце. — Пилат дойде в нашия град през 1930 година. Две години по-късно държавата изкупи всичкото злато. Мислех, че го е профукала през тези двадесетина години, откак се разделихме, защото беше без пукната пара, когато пристигна тук. Естествено беше да си помисля, че го е профукала всичкото. Сега ми казваш, че има зелен вързоп, пълен с нещо, от което ти е излязла цицина на главата. Това е златото, момче. Златото е!

Той се обърна с лице към сина си и облиза устни.

— Мейкън, вземи го и ще получиш половината. После ходи където щеш. Но преди това го вземи. За нас двамата. Моля те, сине, вземи златото.

ГЛАВА ОСМА

Всяка нощ на Китарата му се мяркаха парцалчета от нови неделни рокли — бели и пурпурни, сиво-сини, розови и бели, дантела и муселин, кадифе и коприна, памук и атлаз, рипс и бродерия. Цяла нощ му се мяркаха и той си спомняше как Магдалена, наричана Лена, и Коринтянката се навеждат срещу вятъра да хванат червените като сърчица парцалчета плюш, които се носеха под втренчения поглед на господин Робърт Смит. Само че парцалчетата на Китарата бяха други. На него му се мяркаха парченца от неделни рокли, но те не летяха, а висяха кротко във въздуха като целите ноти от последния такт на великденски химн.

Избухнала бомба бе изхвърлила от една църква четири черни момиченца и Китарата трябваше да причини по подобен начин смъртта на четири бели момиченца някоя неделя, защото той беше Неделята. Нито жица, нито автоматичен нож можеше да му свърши работа. Трябваша му взривни материали или картечница, или ръчни гранати. А те струваха пари. Знаеше, че Дните все по-често щяха да имат за задача да убиват бели на групи, защото все повече негри биваха убивани на групи. Единичната, самотна смърт излизаше бързо от мода и не беше зле Дните да се подготвят за това.

Затова когато Биберона му предложи да откраднат и да си разделят златното съкровище, Китарата се усмихна.

— Злато? — не можеше да повярва.

— Злато.

— Никой няма злато, Биберонче.

— Пилат има.

— Забранено е със закон.

— Затова го държи. Не може да го похарчи, а не може и да съобщи в полицията, че са й го откраднали, защото — откъде го има?

— А как ще се отървем от него, как ще го превърнем на пари?

— Остави това на баща ми. Той познава банкови служители, те пък познават други. Ще му го заменят за сухо.

— Сухо. — Китарата се засмя тихичко. — Колко сухо ще дадат?

- Ще се разбере.
- Как ще го делим?
- На три.
- Баща ти знае ли?
- Още не. Той си мисли, че е само за мене и за него.
- Кога ще му кажеш?
- След това.
- Ще се върже ли?
- Какво ще прави?
- А кога ще вземем златото?
- Когато си поискаме.

Китарата протегна ръка.

- Дадено, мой човек.

Биберона удари длан в неговата. Китарата се почеса по тила и вдигна лице към слънцето, обзет от мисълта за простор и разкош.

- Сега трябва да измислим как да го вземем — каза Биберона.

— Бързо, бързо, като хала — продължи Китарата, усмихнат на слънцето, затворил очи в очакване, сякаш се подготвяше за златото, като поемаше частичка от лъчите му.

— Като хала? — След като Китарата изпадна във възторг, Биберона се оклюма. Някакъв инат в него го караше да не поднася на табла всичко пред приятеля си. В това приключение трябваше да има някаква трудност, някакво усложнение.

— Какво, отиваме сега там и го грабваме от стената, тъй ли? Пък Пилат или Реба ако кажат нещо, ще ги сбием да не пречат. Тъй ли искаш? — той се опита да бъде колкото се може по-ироничен.

- Пораженец. Това си ти. Пораженец.

- По-скоро съм разумен.

— Хайде, хайде, негоднико. Татенцето ти пробутва готина работа, пък ти искаш да се потрудиш.

— Искam само да изляза оттам жив и здрав, че да ми влезе в работа това нещо, дето ще го свия. Не искам с него да плащам на специален хирург да ми извади от тила щипка за лед.

- Щипката няма да може да ти пробие тила, черньо.

- Може да ми пробие сърцето.

- То пък за какво ти е?

- Да ми помпа кръвта. И ако може по-дълго.

— Добре. Имаме си задача. Мъничка задача: как могат двама големи мъже да вземат двадесеткилограмова торба от къща с три жени, дете и трите заедно не тежат повече от сто и петдесет кила.

— За да натиснеш спусък, колко кила трябва да си?

— Какъв спусък? В тая къща никой няма пистолет.

— Знам ли какво има Хагар.

— Виж какво, Биберонче. Тя вече цяла година се опитва да те убие. С какво ли не, само пистолет още не е вадила.

— Е, и какво от това? Сигурно размисля. Чакай до другия месец.

— Другият месец ще е късно, нали? — Китарата сведе глава встрани и се усмихна на Биберона момчешки и закачливо. От много, много време Биберона не го бе виждал така спокоен и сърдечен. Помисли си дали да не го посвети в тайната си тъкмо по тази причина — можеше да свърши работата сам, но искаше пак да го види как се шегува, мил и усмихнат, а не с онзи мрачен убийствен поглед.

Срещнаха се отново в неделя на шосе номер 161, далеч от негърския квартал. По пътя се редуваха дворове за автомобили на старо, млекарници и закусвални на фирмата „Белият замък“. Тази сутрин нямаше купувачи. Само от време на време някой автомобил нарушаваше мъртвешката тишина край старите коли, наредени като надгробни камъни.

От последния им разговор насам — от онзи, важния, когато Китарата му обясни с какво се занимава, а не другите, случайните, след това, Биберона все не се осмеляваше да зададе въпроса, който не го оставяше на мира: „Правил ли си го?“. Той едва можа да го формулира в главата си и сигурно никога нямаше да го каже на глас. Дълбоко впечатление му направи сериозността и ужаса на тяхната работа, както и опасността. Китарата бе казал, че Дните никога не обсъждат извършеното с подробности, затова Биберона бе сигурен, че ако попита, приятелят му пак ще се намръщи. И ще се отдръпне. Но въпросът си оставаше. „Правил ли го е? Убивал ли е човек?“ Също като старците от Десета улица сега той купуваше сутрешните и вечерните вестници и двуседмичникът на негрите и четеше неспокойно, търсейки съобщения за съмнителни, безсмислени убийства. Като откриеше някое, проследяваше съобщенията, докато се появеше заподозрян. Тогава пък гледаше дали някой черен не е убит от своите.

„Правил ли си го?“ Беше като момиченце в пубертета, което се чуди защо приятелката му се държи някак поновому, защо изглежда друга — по-различна, отделена, съсредоточена — и дали е още девствена? „Направи ли го? Усети ли нещо и особено, и обикновено, дето аз още не знам какво е? Знаеш ли какво е да заложиш собствената си кожа? Как е? Страх ли те беше? Друг човек ли си сега? Аз ако го направя, ще се променя ли?“

Може да го попита някой ден, но не и днес, когато Китарата се държи както едно време. Биберона беше дванадесетгодишен, приятелят му — в пубертета, двамата правеха какви ли не щуротии: ходеха наперено, кривяха се, беснееха по града и търсеха с кого да се сбият или поне кого да изплашат — други момчета, момичета, кучета, гълъби, старци, училищни директори, пияници, сладоледаджии или конете на боклукчиите. Щом успееха, се понасяха като вятър, хилеха се в шепите си и от това им ставаше още по-забавно. А ако не им провървеше, ако си намереха майстора, ако някой им излезеше с потезка обида или не им обърнеше внимание, или пък те обръщаха на бяг, тогава си правеха майтап за негова сметка, докато потта на смущението се изпареше от дланите им. Сега вече бяха мъже и все по-рядко се нуждаеха от това да събудят ужас в някого, ако не за друго, то поне да го усетят те самите, но пък този страх беше по-голям. Да владееш някого със страх, все още бе по-сладко, отколкото по какъвто и да било друг начин (като се изключат жените, които те двамата спечелваха с чар, но задържаха с безразличие).

Сега пак бяха като преди и Биберона искаше да запази това усещане.

Но имаше и нещо друго. Китарата се бе посветил доброволно и трепетно на една кауза, която винаги щеше да го изпълва с ужас, остър и хладен като нож. Биберона искаше по-умерени неща, той можеше да вирее само в присъствието на човек, който събужда страх. Баща му, Пилат, Китарата. Те го влачеха, той им завиждаше за безстрашието, завиждаше и на Хагар, макар че вече не се плашеше от нея — тя беше само една глупачка, която се стреми не толкова към смъртта, колкото към вниманието му. Само Китарата можеше все още да му създава усещане за опасност и ходене по ръба на пропастта. Затова Биберона го посвети в тази работа не толкова заради помощта, колкото, за да

придаде острота на една почти шеговита кражба. Рамо до рамо с Китарата Биберона можеше да очаква от нея и забавление, и страх.

Скитаха се по шосе 161, често спираха да разгледат колите, размахваха ръце, подкачаха се как най-добре да ограбят тази колиба, която, както каза Китарата, „няма нито заключена врата, нито затворен прозорец“.

— Ама има хора — не го оставяше Биберона. — Трима души. Всичките луди.

— Три жени.

— Луди жени.

— Но жени.

— Китара, не забравяй как Пилат се е сдобила със златото. Три дни е чакала в пещерата с мъртвия и чак тогава го е измъкнала навън. На дванадесет години при това. Щом това е направила на дванадесет години, за да го свие, какво ли ще направи сега, почти на седемдесет, за да го запази?

— Няма нужда от грубости. Трябва хитрост.

— Добре. Кажи как да ги изхитрим, че да излязат от къщата.

— Я да помислим сега. — Китарата се спря да почеше гърба си на телефонен стълб. Затвори очи — или от облекчение, или от напъване да мисли. Биберона се зазяпа в небето за вдъхновение, после погледна покривите на паркингите и видя над ниската сграда на „Нелсън Буик“ бял паун. Щеше да отмине присъствието му като един от тези блянове, които му се появяваха винаги, когато нерешителността му се сблъскваше с действителността, но Китарата отвори очи и каза:

— Я виж ти! Това пък откъде се взе?

Биберона си отдъхна:

— Сигурно от зоологическата градина.

— От тая, сиромашката? Дето има в нея две скапани маймуни и няколко змии?

— Ами откъде тогава?

— Знам ли?

— Виж, полетя надолу — Биберона усети отново неудържима радост от всичко, което лети. — Едва хвърчи тая, пък виж как се перчи.

— Тоя.

— Ъ?

— Паунът е мъжки. Само мъжкият има такава опашка със скъпоценни камъни. Гледай го ти — паунът разтвори широко опашката си. — Хайде, Биберонче, да го хванем.

Китарата хукна към оградата.

— Защо? — попита Биберона, като тичаше подире му. — Какво ще го правим, ако го хванем?

— Ще го изядем! — викна Китарата, прехвърли се леко над двойните тръби на оградата и задебна птицата от разстояние, като навеждаше глава настрани, за да заблуди пауна, който се разхождаше околен един сиво-син буик. Птицата прибра опашка и повлече краищата ѝ по чакъла. Двамата се спряха да го гледат.

— Прехвърча като пиленце. Как така?

— Много опашка, много нещо. Натезават му скъпоценните камъни. Също както суетата. Никой не може да лети с такъв баласт. Искаш ли да летиш, изхвърляш го, защото те тегли надолу.

Паунът скочи на капака на буика, разтвори опашка и засенчи блестящата кола.

— Шашма — засмя се тихо Китарата. — Бяла шашма.

Биберона също се засмя. Погледаха още малко и оставиха употребяваните коли и чисто белия паун.

Но птицата ги настрои на друга вълна. Вместо да обсъждат кражбата, те започнаха да фантазират какво ще правят със златото, щом го превърнат на суха пара. Китарата, забравил новия си аскетизъм, си позволи радостта да събуди стари мечти: какво ще купи на баба си и на брат ѝ, чичо Били, който дошъл от Флорида да ги гледа след смъртта на баща им; какъв паметник ще сложи на гроба на баща си — „розов, с издълбани лилии“; разни работи за брат си и сестрите и за децата на сестрите. Биберона също се размечта, но не за неподвижните неща, които си поиска Китарата. Биберона искаше да има лодки, коли, самолети и да командува голям екипаж. С тези пари ще бъде своенравен, щедър, тайнствен. Но докато се смееше и разправяше какво ще прави с тях и как ще живее, усещаше фалшиви нотки в гласа си. Струваше му се, че иска парите отчаяно, но дори да избяга от този град, от улица „Недокторска“, от магазина на Съни и заведението на Мери, не можеше да си представи по-различен живот от досегашния. Нови хора. Нови места. Власт. Това искаше в живота. И не можеше да се разпали от приказките на Китарата за елегантни

дрехи за себе си и за брат си, разкошно ядене за чичо Били и карти по цяла седмица, при което залозите в началото ще бъдат по десет, а после по двадесет долара. Той крещеше „Ухааа“, когато Китарата изброяваше всички тези неща, но тъй като собственият му живот не беше неприятен и дори бе удобен и малко луксозен, той се почувствува в чужда територия. Просто искаше да се махне от миналото на родителите си, както и от настоящето им, което заплашва да стане и негово настояще. Мразеше тази жлъч между майка си и баща си, убеждението им в собствената правда, от което и двамата не искаха да отстъпят на крачка. Опитите му да избегне тези неща, да застане над тях, успяваха само когато търсеше лекото, без сериозни последици. Той избягваше да се ангажира, избягваше силните чувства и решенията. Искеше да знае колкото се може по-малко, да има чувства само колкото да прекара деня приятно и да бъде интересен само дотолкова, че да събуди интереса на другите, но не и да си спечели пагубната им преданост. Хагар му даде последното и много повече драма, отколкото някога би му потрябвало наново. Досега смяташе, че детството му е било безплодно, но познанието, дошло от Мейкън и Рут, обви детските му спомени в уж дезинфекцирани чаршафи, натежали от вонята на болест, скъперничество и злопаметни сърца. Когато се разбунтуваше, макар и на дребно, Китарата винаги беше с него. Но ето че тази крачунималчовска покана за независимост, макар връчена — не, а просто наложена от баща му, предлагаше някаква възможност за успех.

Той почти очакваше приятелят му да се изсмее, да му откаже с някоя хаплива забележка, която да му напомни, че сега Китарата е таен човек, човек с кръвни задължения. Но като гледаше лицето на приятеля си, обяснявайки му колко леко могат да вземат златото, реши, че не е сгрешил. Може пък да му е омръзнало да е професионален убиец, може да се е отказал. Дали го...? „Правил ли си...?“ Слушаше как Китарата описва с подробности ястия, дрехи и надгробни камъни и се чудеше дали приятелят му просто не можа да устои на съблазънта на нещо, което никога не бе имал — парите.

Китарата се усмихваше срещу слънцето и говореше ласкаво за телевизори, легла с пиринчени украшения и седмични игри на карти, но съзнанието му беше заето с чудесата, които тринитротолуолът може да извърши.

Като свършиха с въображаемото си пръскане на пари, вече беше почти пладне и те бяха стигнали до края на Саутсайд. Тогава продължиха да обсъждат кражбата. Китарата вече беше готов. Биберона все още проявяваше предпазливост. Твърде голяма според Китарата.

— Не те разбирам. Излизаш ми със страхотно предложение, от това по-гот — здраве. Три дни го говорим, а когато трябва да се свърши работата, ми излизаш с някакви номера, че не можело да стане. Ти какво, да ме чупиш ли искаш?

— Защо да те чупя? Щях ли да ти го кажа иначе?

— Знам ли. Даже не знам защо го правиш. Ти ме познаваш, сещаш се защо се захващам с тази работа. Но на теб никога не са ти липсвали пари.

Биберона не обърна внимание на думите „защо се захващам с тази работа“ и отговори колкото можеше по-спокойно:

— Трябват ми пари, за да се махна. Казах ти бе, човек. Да изчезна оттук. Да съм си господар.

— С един милион в джоба ще си бъдеш господар?!

— Гледай си работата. Какво те интересува защо ги искам?

— Защото не съм сигурен, че ги искаш. Поне не толкова, че да отидеш и да ги грабнеш.

— Искам ги аз. Да не се караме. Знаеш, кражба с взлом е сериозно престъпление. Хич не искам да попадам...

— Каква кражба с взлом, бе? Няма такова нещо. Нали са на Пилат?

— Е, и какво?

— Тя е твой човек.

— Ама е човек, пък някои хора могат да крещят.

— Е, и кое е най-лошото? Най-лошото, дето може да се случи? Нахлуваме, нали тъй? Да речем и трите са в къщи. Те са жени. Какво могат да направят? Могат ли да ни надвият?

— Може би.

— Я стига. Кой? Хагар ли? Тя като те види и предава богу дух. Пилат ли? Та тя те обича. С пръст няма да те пипне.

— Сигурен ли си?

— Да. И виж, ако имаш угризения, кажи си. Какво, дето сте роднини ли? Че баща ти нали й е брат, пък то от него дойде.

— Не е това.

— Какво тогава?

— Те са луди, Китара. Не се знае какво могат да направят, и те самите не знаят.

— Знам, че са луди. Не е нормален човек, ако живее като тях — ако продава вино по за половин долар и пикае в кофа, а пък над смахнатата му глава да висят милион долара. Страх ли те е от лудостта? И ти си луд, ако те е страх.

— Просто не искам да ме хванат. И не искам да лежа в затвора. Затова да обмислим, че да не стават тези работи. Много ли искам? Да обмислим.

— Не ми прилича на обмисляне, прилича ми на колебание.

— Обмисляне е — как да ги изкараме от къщата, как ние да влезем. Как да отрежем торбата отгоре, да се измъкнем и да излезем на улицата. С тях трите нищо не може да се предвиди. Те нямат ред в живота си. Нямат редовни навици. После пияниците. Някой от тях може да намине по всяко време, те не живеят по часовник. Самата Пилат едва ли разбира часа, освен по слънцето.

— Нощем нали спят.

— Който спи, може да се събуди.

— Който се събуди, може да бъде повален с един удар.

— Никого не искам да повалям. По-добре да ги няма, когато правим удара.

— Какво може да ги накара да излязат?

Биберона поклати глава:

— Може би земетресение.

— Ами да направим земетресение тогава.

— Как?

— Да подпалим къщата. Да им пуснем вътре миризлив пор. Мечка. Каквото и да е.

— Я по-сериозно.

— Опитвам се, миличък. Те никъде ли не ходят?

— Трите заедно ли?

— Трите заедно.

Биберона сви рамене.

— На погребения. На погребения ходят. И на цирк.

— Е, да чакаме някой да умре ли? Или „Ринглинг брадърс“ да дойдат в града?

— Само гледам да измисля нещо. Точно сега няма никакъв шанс.

— Като няма шанс, има риск.

— Бъди разумен.

— Какво разумен? Разумен човек може ли да се сдобие с гърне злато? Не може. Трябва да си неразумен! Не знаеш ли? Как така?

— Виж какво...

— Няма какво да гледам. Ти гледай. Имаш ли живот? Имаш. Тогава го живеи. Живей си живота, дявол да го вземе!

Биберона отвори широко очи. Опита се да не преглътне, но призивът в гласа на Китарата изпълни устата му със сол. Същата сол, дето е на дъното на морето и в потта на конския врат. С толкова силен и нужен вкус, че жребците препускат мили и дни наред заради него. Беше нов вкус, превъзходен и негов собствен. Цялата му нерешителност, всичките съмнения и фалш се изплъзнаха от него без звук, без следа.

Сега знаеше защо се е колебал — не за да направи неестествено трудна една лесна работа, не за да държи Китарата в ръцете си. Просто досега не вярваше в това. Когато баща му му разказа цялата история, тя му заприлича на някаква приказчица.

Не бе повярвал, че има злато, че то е там и само трябва да се вземе. Много просто му се стори всичко това. Но Китарата вярваше, придаваше на делото някаква освежителна конкретност, превръщаше го в нещо важно, истинско и дръзко. Някакво същество се събуждаше в Биберона, някакво ясно очертано същество. Виж, то можеше да се присъедини към хора при Томи Жепето с нещо повече от смях. Той не бе имал други сблъсъци в живота си, освен онзи случай с баща си, но от него очите на старците в заведението на Томи нямаше да заблестят.

Биберона не осмисли всичко съвсем ясно. Той само вкуси солта и чу призивния ловджийски рог в гласа на Китарата.

— Утре — каза той. — Утре срещу вдругиден. През нощта.

— По кое време?

— В един и половина. Ще дойда да те взема.

— Гот.

На онова шосе, далече от Биберона и Китарата, паунът разпери опашка.

През есенните нощи вятърът разнася от езерото към някои части на града сладникава миризма. Нещо като кристализиран джинджифил или сладък изстуден чай, в който плува тъмночервена детелина, с тъмно карамфилче в него. Няма обяснение за тази миризма, тъй като на 19 септември 1963 година езерото беше така препълнено с отпадъци от фабриките и химикали от производството на пластмаси, че власите на върбите покрай брега висяха тънки и бледи. Шараните изплуваха с обърнати кореми по плиткото, а лекарите знаеха, но не съобщаваха официално, че който плува в тази вода, непременно ще получи възпаление на ухото.

И все пак този аромат съществуваше, напомняше за подправки, за Изтока, за раирани шатри и за това „дзин-дзин“, с което дрънчат гривните по глезените. Хората край езерото отдавна не забелязваха миризмата, защото с появата на климатичните инсталации те затвориха прозорците си и спяха леко под бръмченето на техните електромотори.

Така мирисът на джинджифил се носеше незабележим по улиците, покрай дърветата, над покривите, изтъняваше и отслабваше, докато най-накрая стигаше до Саутсайд. Там някои къщи не само нямаха климатични инсталации, но дори и мрежи за прозорците, които бяха широко отворени за даровете на нощта. Там мирисът на джинджифил беше остър, объркваше сънищата и лъжеше спящия, че има бленуваните от него неща. На хората от Саутсайд, които в такива нощи не спяха, мирисът създаваше усещане за близост и далечина едновременно. Двамата мъже, застанали край боровете на улица „Дарлинг“ — точно до кафявата къща, където влизаха пияниците, — усещаха въздуха, но той не им миришеше на джинджифил. На всеки от тях му се стори, че така мирише свободата, или справедливостта, или разкошът, или откъсването.

Вдишвайки въздуха, който сякаш идваше от пазара в Акра, те имаха усещането, че чакат много дълго. Единият се облягаше на дървото с левия крак във въздуха. Най-накрая единият докосна другия по лакътя и двамата тръгнаха към отворения прозорец. Влязоха без пречки. Макар че нарочно бяха постояли в тъмнината под боровете, по-дълбоката тъмнина вътре ги изненада. Никой не бе виждал такава чернота, нито дори зад собствените си клепки. Но още повече от

тъмнината ги смути разликата между горещината навън (сънната джинджифилова горещина караше хората да бършат гънките по вратовете си) и ледения студ в къщата на Пилат.

Изведнъж луната се появи и светна като фар в стаята. И двамата я видяха едновременно. Тя тегнеше и зеленееше на небето, със зеленото на великденско яйце, оставено много дълго в боята. И също както на Великден тя обещаваеше всичко — възнесението и най-съкровено желание на сърцето. Власт над всичко, пълна свобода и висша справедливост. Китарата се наведе пред нея и преплете пръсти, за да направи стъпало. Биберона сложи единия си крак на него, надигна се, опрян на главата на Китарата, и се намести на раменете му. Китарата се изправи бавно. Биберона плъзна ръце по торбата, докато стигна гърлото ѝ. Смяташе да пререже въжето, но торбата беше завързана с тел. Дано да успее да го среже с ножа, защото клещи не носеха. Стърженето на ножа изпълни стаята. Никой не може да спи на такъв шум, помисли си той. Най-накрая няколко нишки се скъсаха и след миг цялата тази чернота щеше да се отдели от тавана. Очакваха торбата да е толкова тежка, че да ги събори, затова се бяха уговорили Биберона да прошепне сигнал, Китарата да приклепне и приятелят му веднага да се спусне на земята. Но не стана нужда да прилагат тази ловка комбинация — торбата се оказа много по-лека и Биберона лесно се смъкна. Щом се изправиха и двамата, се чу тежка въздишка. Всеки сметна, че идва от другия. Биберона подаде ножа на Китарата, той го затвори и го пхна в задния си джоб. После пак се разнесе дълбока въздишка и още по-пронизващ мраз. Хванал торбата отгоре и отдолу, Биберона тръгна след Китарата към прозореца. Китарата се прехвърли и протегна ръце да помогне на Биберона. Лунната светлина явно си правеше шеги с тях, защото му се стори, че точно зад приятеля му стои някакъв мъж. Обгърнати от топлината, от която дойдоха преди няколко минути, те се отдалечиха от къщата и тръгнаха по пътя.

На друг отворен прозорец от същата страна на къщата, близо до мивката, където Хагар си миеше косата, а Реба киснеше шарен боб, се появи женско лице. „За какъв дявол им е притрябвало това?“ — зачуди се жената. После зачовърка перваза, отцепи една треска и си я пхна в устата.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Амануенсис. Тази дума избра и тъй като беше дума от деветнадесети век, майка ѝ я одобри и с удоволствие наблюдаваше зяпналите си гостенки, щом им кажеше като каква работи дъщеря ѝ у поетесата — лауреатка на щата. „Тя е амануенсис у Майкъл-Мери Греъм.“ Крехката латинска дума караше другите да мислят, че работата на дъщеря ѝ (макар че тя не беше задължена да работи) е сложна, изисква голямо внимание и напълно съответствува на образованието ѝ. Гостенките не смееха да разпитват (само гледаха да запомнят думата, но после не я намираха в речниците), защото името Майкъл-Мери Греъм ги респектиреше. Това беше лъжа, разбира се, и по-простата дума „секретарка“ също беше лъжа, но Рут я повтаряше със самоувереност, защото я взимаше за чиста монета. Тя не знаеше и никога не разбра, че Коринтянката беше слугиня на мис Греъм.

Тъй като не я биваше за нищо, освен да прави червени плюшени рози, Коринтянката не можа да си намери лесно работа според образованието. Трите години в колеж, още една година във Франция и фактът, че е внучка на видния д-р Фостър трябваше да доведат до нещо по-изискано от двете униформи, които висяха в сутерена на мис Греъм. Знаеше се, че тя и Магдалена, наричана Лена, ще се омъжат добре, но очакванията на Коринтянката бяха по-големи заради колежа. Там се бе научила да бъде просветена съпруга и майка, способна да даде своя дял за цивилизацията — в случая за облагородяването на местното общество. А ако не се стигне до брак, имаше и други възможности — учителка, библиотекарка или... е, нещо интелигентно и общественополезно. Тъй като тези две поприща не я потупаха веднага по рамото, тя просто зачака. Светлокожа и възвишена, тя вярваше заедно с майка си, че един негър с добра професия може само да мечтае за нея. Започнаха почивки и уикенди в други градове, а също така посещения и чайове в техния, в домове, където идваха такива мъже. Първият черен лекар, дошъл в града през четиридесетте години, когато тя завърши, имаше син, пет години по-малък от нея. Вторият, зъболекар, имаше две малки момиченца; третият беше много стар

(разправяха, че бил алкохолик) и имаше двама сина, вече със семейства. Идваха и учители, двама адвокати, един собственик на погребално бюро, но дори когато някой от тях беше подходящ за нея, те не я избираха. Беше хубавка, приятна, баща ѝ имаше пари, които можеха да им потрѣбват, но ѝ липсваше амбиция. Трябваша им жени, които могат да се справят с трудности, не са така сраснали с охолния живот, че да нямат никаква предприемчивост, никакъв глад или енергия. Искаха жени, които с радост да се катерят по обществената стълбица, да придобиват това-онова, да се трудят, за да задържат постигнатото. Искаха жени, които ще се жертвуват и ще оценят жертвите на съпрузите си. Коринтянката им идваше прекалено изисквана. Негърският колеж „Брин мор“ през 1940 година. Франция през 1939. Много им беше. Фиск, Хауърд, Теледега, Тугалу — това им беше ловната територия. Жена, която говори френски и е пътувала на „Куин Мери“, може да не се отнася както трябва с бъдещите пациенти или клиенти. Ако пък си учител, няма защо да си вземеш жена с по-добро образование от твоето. Е един момент дори пощенски чиновници вече ставаха за кандидати на Лена и Коринтянката, но това беше доста след като навършиха тридесет и пет години и Рут се примири с жестоката истина, че дъщерите ѝ няма да вземат лекари. Това беше шок и за трите, но те го понесоха само защото заобиколиха по-голямата истина — че може би въобще няма да се оженят.

Магдалена, наричана Лена, изглежда, се примири с живота си, но Коринтянката се събуди една сутрин като четиридесет и две годишна майсторка на изкуствени рози и изпадна в жестока депресия, която трая до момента, в който тя реши да се махне от тази къща. Започна усилено да търси работа и получи втория шок. Беше завършила преди двадесет и една години и това ѝ пречеше да заеме учителско място. Нямахше някои нови квалификации, които се изискваха от министерството на образованието. Тя реши да постъпи в щатското училище за учители и да завърши необходимите курсове, дори отиде да се запише. Но видът на тези млади гърди като торпеда и абсолютната голота на лицата я извя от сградата като листо пред буря. За нейно голямо нещастие, защото тя нищо не умееше да прави. „Брин Мор“ бе свършил това, което се очакваше от четиригодишно свободно образование — бе я направил негодна за осемдесет процента от полезната работа на този свят. Първо, като я приучи към отмора,

себеусъвършенстване и мотане из къщи. Второ, като ѝ внуши, че да работи, е унизително за нея. Когато завърши, черните момичета се търсеха само за един вид труд, все едно от какво семейство са. А през 1963 година единствената грижа на Коринтянката беше семейството ѝ да не разбере какво работи тя вече две години.

На улицата избягваше другите слугини, а тези, с които често пътуваше в автобуса, бяха решили, че тя върши някаква по-важна работа, защото ходеше на високи токове, само жена, която не е на крак по цял ден, може да издържи дългия път до дома. Коринтянката внимаваше много — не носеше чанта с обувки, престилки или униформи. Само книга. Малка сива книга със златни букви на корицата — „Разкази на Доде“. Щом влезеше в къщата на мис Греъм, тя си обличаше униформата (която все пак беше в дискретно синьо, не бяло), обуваше чехли и коленичеше край кофата със сапунена вода.

Мис Греъм беше във възторг от роклите на Коринтянката и малко наперените ѝ обноски. Това придаваше на къщата така желаната екзотичност, тъй като мис Греъм беше сърцето, пулсът на литературния свят в града. Майкъл-Мери Греъм беше много внимателна с Коринтянката. Когато даваше големи празненства, наемаше шведска готвачка, а за тежката работа — една стара бяла алкохоличка, която работеше и в „Гудуил индъстрис“. Търпеше и не съвсем превъзходното готвене на Коринтянката, защото Майкъл-Мери ядеше само няколко прости ястия. Освен това беше приятно и леко да имаш прислужница, която може да чете, и изглежда, познава някои от големите класици в литературата. Толкова е хубаво да подариш на прислужницата си един „Уолдън“^[1] за Коледа, вместо мизерния плик с пари и да можеш да кажеш това на приятелите си. В света на Майкъл-Мери Греъм слабият ѝ либерализъм, останка от бохемската ѝ младост, и позата ѝ на чувствителна поетеса минаваха за анархизъм.

Коринтянката беше наивна, но не и глупачка. Господарката ѝ така и не разбра, че прислужничката ѝ е била в европейски колеж и знае и други френски думи, освен тези, на които мис Греъм я научи (например „антре!“). Всъщност работата се отразяваше добре на Коринтянката. В тази къща тя получи нещо, което нямаше досега — отговорност. Почувствува се по-добре, замени високомерието си с увереност в себе си. Унижението от униформата (макар и синя) и измамата се компенсирала от истинската радост от изкараните със

собствен труд пари. Сега вече не получаваше подаяние, не беше като дете. За нейна изненада добре сгънатите банкноти, които Майкъл-Мери й даваше всяка събота по обед, се оказаха само с два долара по-малко от седмичната заплата на истинските секретарки.

Като се изключи търкането на кухненските плочи и излъскването на дървените подове, работата не беше тежка. Поетесата живееше сама и подчиняваше времето и дейностите си на тежката отговорност да си творец. Нима може да постъпи другояче, след като е поетеса. Брак, деца — всичко бе принесено в жертва на Великата Мъка. Дори домът ѝ плащаше дан на това строго себеотричане (и на щедрото завещание от баща ѝ). Цветове, мебели и срещи се избираха, за да вдъхновяват. Тя обичаше да казва, щом не одобряваше нещо: „От *това нещо* в моя дом и един стих не можах да напиша“. *Това нещо* можеше да е ваза или домъкнатата от водопроводчиците нова тоалетна чиния, растение или коледен венец, подарен ѝ от третокласниците от „Сейнт Джон“ в знак на благодарност за вълнуващото литературно четене на предваканционния им празник. Всяка сутрин между десет и обед тя пишеше, както и всеки следобед между три и четири и петнадесет. Вечерите често се посвещаваха на разговори и срещи с местни поети, художници, музиканти и белетристи, на които те хвалеха или хулеха други творци, презираха пазара и го ухажваха. Майкъл-Мери Греъм беше кралицата на тази група, тъй като поезията ѝ бе излязла първо през 1938 година, в книжка със заглавие „Сезони на душата ми“; през 1941 година, пусна втори сборник, наречен „По-далечни брегове“. Освен това стихотворенията ѝ се появяваха в поне двадесет малки литературни и две „луксозни“ списания, шест университетски издания и неделните притурки на безброй вестници. В периода от 1938 до 1958 година тя спечели девет пъти наградата „Поет на годината“, като достигна върхната си точка с така желаното щатско лауреатство. Най-известното ѝ стихотворение, „Повик“, бе изпълнено на церемонията от групата за хоров речитатив към гимназията „Сейнт Джон“. Всичко това не намали неохотата на издателите ѝ да пуснат пълните ѝ избрани съчинения (с предварително заглавие „Най-далечни брегове“). Но у нея нямаше нито капка съмнение, че и това ще стане.

Когато мис Греъм видя за пръв път Коринтянката, не остана с добри впечатления. Първо, защото кандидатката дойде десет минути по-рано и Майкъл-Мери, която спазваше разписанието си с точност до

една минута, се видя принудена да отвори по басмен пенъоар. Вече раздражена, тя не хареса крехката ѝ фигура. Явно тази не може да слага мрежи на прозорците, да сваля кепенците или пък да върши тежка работа по почистването. Но като чу името ѝ, Майкъл-Мери беше така очарована, че веднага я нае. После разказваше на приятелите си, че поетичната ѝ чувствителност е надделяла над здравия разум.

Господарката и прислужничката се разбираха добре и към края на шестия месец Майкъл-Мери ѝ предложи да научи машинопис. Така че Коринтянката в края на краищата щеше да стане амануенсис.

Скоро след като мис Грѐм я насърчи да се научи да пише, за да ѝ помага в работата, някакъв черен мъж седна до Коринтянката в автобуса. Тя не му обърна внимание, видя само, че е зле облечен и на години. Но скоро усети, че той я зяпа. Бързото ѝ стрелване с крайчеца на окото срещна сияещата му усмивка. Коринтянката извърна глава и остана така, докато той слезе.

На другия ден мъжът пак беше там. Тя пак изрази своето презрение. После дните до края на седмицата минаваха без зоркия му поглед. Но в понеделник той се появи пак. Гледаше я едва ли не похотливо. Тези случайни срещи продължиха около месец. Коринтянката си помисли, че трябва да се страхува от него, защото той сякаш я изчакваше, сигурно, самоуверено. Една сутрин, точно преди да слезе, мъжът пусна бял плик на седалката до нея. Тя го остави там чак до спирката си, но не устоя на изкушението да го грабне крадешком, като ставаше да дръпне връвта за слизване.

Докато чакаше млякото на Майкъл-Мери да кипне, тя отвори плика и извади поздравителна картичка. Думата „приятелство“, изписана с украсени букви, висеше над букет от сини и жълти цветя, а вътре я имаше пак като заглавие на стихче:

*„Приятелството е протегната ръка,
усмивка — знак за силна обич,
и двете ти предлагам аз сега,
сърцето си в ръцете ти ще сложа.“*

Бяла ръка, нито мъжка, нито женска, държеше друг, по-малък букет с жълто и синьо. Нямаше подпис.

Коринтянката я хвърли в кесията с боклука. Картичката остана там целия ден, но и Коринтянката не я забрави. Вечерта тя зарови ръка в обелките от грейпфрут, чаените листа и обвивките на салама, извади я, изчисти я и я сложи в чантичката си. Не знаеше защо. Този човек беше досадник и флиртът я обиждаше. Но много отдавна никой, съвсем никой, не бе правил опит (сериозен) да флиртува с нея. Картичката поне можеше да послужи като тема за разговор. Да я беше подписал, не защото искаше да му знае името, а защото така щеше да изглежда по-истинска. Иначе някой може да помисли, че тя си я е купила.

Две седмици след това мъжът не се появи в автобуса. Когато най-после го видя да се качва, Коринтянката едва се въздържа да не го заговори или поне да покаже, че го е забелязала. Като наближи неговата спирка, той се наведе към нея и ѝ каза: „Дано да не съм ви обидил“. Тя вдигна очи, усмихна му се лекичко и поклати глава. Той не каза нищо повече.

В следващите дни те се поздравяваха и накрая се заговориха. Скоро приказваха приятелски (макар и внимателно, предпазливо) и поне тя очакваше с нетърпение срещите им. Вече знаеше, че той се казва Хенри Портър и върши черна работа по хорските дворове. Тя се радваше, че не спомена на никого нито за картичката, нито за него.

Макар и приятни, разговорите им бяха изпълнени с любопитство. Всеки внимаваше да не задава някои въпроси — да не би и той да трябва да отговаря на тях. Къде точно живеете? Познавате ли този и този?

По някое време Портър предложи да я посреща след работа. Нямал кола, но понякога взимаше колата на някакъв приятел. Коринтянката се съгласяваше — получи се двойка влюбени на средна възраст, които се държаха като хлапета, страхуваха се родителите им да не разберат за тази връзка, за която не са дорасли. Той я разхождаше със стария сив олдсмобил — из природата, в откритите кина за зрители в коли — или седяха на лошо кафе в евтини заведениета, където нямаше кой да ги познае.

Коринтянката знаеше, че се срамува от него, че ще трябва да го прибави към другата си тайна — работата си, че той не може да стъпи в дома ѝ. И го мразеше за срама, който я изпълва. Мразеше го понякога точно посред явното му обожание към нея, честите му комплименти за

външния ѝ вид, обноските ѝ, гласа ѝ. Но това кратко презрение никога не се задържаше и тя не се отказваше от срещите в автомобила, в кината, където за пръв път беше обект на нечий глад и създаваше някому радост.

По едно време Коринтянката започна да подозира, че Портър се държи дискретно не само от почителност към нея (общественото положение и така нататък), а защото той също не иска да бъде разкрит. Първо си помисли, че е женен. Той отрече, но в очите му имаше копнеж, който тя взе за хитрост, и това само увеличи подозренията ѝ. Най-накрая, за да докаже ергенството си, пък и заради удобствата на истинското легло, той я покани в квартирата си. Тя веднага отказа и повтаряше отказа си няколко дни, докато той я обвини в нещо, което си беше абсолютно вярно: че се срамува от него.

— От тебе? — очите и устата ѝ се разшириха от изненада (истинска изненада, защото не очакваше той да се сети за такова нещо). — Ако ме беше срам от тебе, нямаше въобще да се срещаме, да не говорим така — и тя посочи света извън колата, в която седяха, редиците автомобили, паркирани в горещото кино.

Портър прокара кокалчето на пръста по бузата си.

— Е, нещата, дето ми ги казваш, не могат хем да са верни, хем да са неверни.

— Не съм ти казвала нищо друго, освен истината. Мислех си, че и двамата знаем... разбираме... проблема.

— Може — каза той. — Да го чуем, Кори. — Сгънатият му пръст сега се движеше по нейната брадичка. — Да го чуем този проблем.

— Баща ми. Само баща ми... той е един такъв...

— Какъв?

Коринтянката вдигна рамене.

— Много добре знаеш. Той не иска да общувам с... разни хора. Много е строг.

— Затова ли не искаш да дойдеш у дома?

— Съжалявам, няма как. Аз живея там. Не мога да му кажа за нас. Още не. — „А кога?“, помисли си тя. „Ако не на четиридесет и четири години, тогава кога? Ако не сега, когато побелявам по слабините и гърдите ми сами увиснаха, тогава кога?“

Портър изрече на глас собствения ѝ въпрос:

— Тогава кога?

Тя не можа да му отговори веднага. Само докосна с пръсти челото си и каза:

— Не знам. Честна дума, не знам.

И жестът, и синовната ѝ привързаност бяха фалшиви и тя съзна колко глупаво изглежда. Такива неща правеха в тази кола, такива неща позволяваше на езика си да изрича, дори преди пет минути... а сега си разтрива слепите очи и казва с декламаторския глас на Майкъл-Мери: „Не знам“. Всичко това я смути и сигурно е отблъснало Портър, който махна ръка от лицето ѝ и хвана кормилото. Точно в началото на втория филм той запали колата и тръгна бавно по чакълената пътека.

Никой нищо не каза, докато не се вляха в движението около центъра. Стана десет и половина. Коринтянката беше казала на майка си, че до късно ще пише на машина у мис Греъм. Майка ѝ отвърна само: „В тази горещина?“. Коринтянката седеше кротко, обзета от срам, но без да допуска тази дума до съзнанието си, когато се сети, че той си кара към автобусната спирка, откъдето тя обикновено се прибираще пеша. Изведнъж в главата ѝ като светкавица проблесна мисълта, че той повече няма да се срещне с нея и дните се затъркаляха отпреде ѝ като зацапан сив килим в празен, безлюден салон под наем.

— У дома ли ме караш? — Тя успя да го каже без тревога, дотолкова успя, че думите ѝ прозвучаха безгрижно и дръзко.

Той кимна и каза:

— Не ми трябва кукла. Искам жена. Зряла жена, която не се страхува от татко си. Ти май не искаш да пораснеш, Кори.

Тя се загледа през предното стъкло. Зряла жена? Опита се да се сети за някоя зряла жена. Майка ѝ? Лена? Жените от деканата в „Брин Мор“? Майкъл-Мери? Дамите, които посещаваха майка ѝ и ядяха торта? Никоя от тях май не ставаше. Тя не познаваше зрели жени. Всичките бяха кукли. Кого има предвид той, жените в автобуса ли? Другите прислужнички, които не криеха какво работят? Или черните жени, които нощем се скитаха по улиците?

— Като жените в автобуса ли? Вземи си една от тях. Защо не оставиш поздравителна картичка в техния скут? — Думите му бяха попаднали в живо месо — той я бе сравнил и то не в нейна полза, с единствените хора, към които изпитваше безспорно превъзходство. — Ще умрат от радост, ако им пуснеш картичка в скута. Направо ще умрат. Ама едно нещо забравям. Как ще им дадеш картичка, като не

могат да я прочетат. Ще трябва да си я занесат у дома и да чакат до неделя да им я прочете свещеникът. Пък и да им я прочете, няма да разберат. Но какво от това — ще видят цветята и заврънкулките на буквите и ще са щастливи. Какво от това, че в смесения магазин не е имало по-смешен, по-банален и по-търговски боклук от тази картичка? Те не могат да познаят посредствеността, дори да ги цапардоса по тлъстите лица. Ще се захият, ще се заудрят по тлъстите бедра и ще те прикоткат още в кухнята. Направо на масата за закуска. Ама ти на тях няма да им купиш картичка от петнадесет цента, колкото и глупава да е, защото те са зрели жени и тях няма какво да ги ухажваш. На тях им излизаш със „Здрасти, що не дойдеш довечера в квартирата ми?“ — Тя почти крещеше: — Ама не. Ти искаше дама. Дето да знае как да сяда, как да се облича и как да се храни с прибори. Е, има разлика между жена и дама и ти много добре знаеш аз коя от двете съм.

Портър паркира на тротоара и без да изгася мотора, се протегна през нея и отвори. Коринтянката излезе и се опита да тресне вратата, но ръждясалите панти на стария олдсмобил не ѝ направиха тази услуга. Остана ѝ само жестът.

Като стигна до номер 12 на улица „Недокторска“, вече трепереше неудържимо. Изведнъж спря и се смрази. След две секунди се обърна и хукна по улицата към колата на Портър. В мига, щом сложи крак на първото стъпало на къщата, тя видя как зрелостта ѝ омеква и загнива пред купчинка червени плюшени парченца върху кръгла дъбова маса. Колата още беше там, моторът бръмчеше. Никога през живота си Коринтянката не бе тичала така бързо, нито когато търчеше на пет години из тревата на остров Оноре, където цялото семейство ходеше на почивка. Нито когато хукна по стълбите, след като видя за пръв път какво е направила болестта с дядо ѝ. Хвана дръжката на вратата, но тя беше заключена. Портър си седеше почти както преди, когато тя се опита да затръшне вратата. Коринтянката се наведе и зачука по прозореца. Профилът на Портър не помръдна. Тя продължи да чука по-силно, не я беше грижа кой ще я види под сивия бук, на един завой от дома. Толкова близо и толкова далеч от него, тя беше като в сън — там си и не си там, на косъм си от нещо и не го достигаш.

Тя, Коринтянката Дед, дъщеря на богат рентиер и на изисканата Рут Фостър, внучка на великолепия и обожаван д-р Фостър, който втори в града си купи двуколка; жена, която бе пътувала на „Куин

Мери“ и по цял Париж на французите им бяха текли лигите по нея; Коринтянката Дед, която остана недокосната през всичките тези години (е, почти през всичките и почти недокосната), сега удряше по вратата на колата на един общ работник. Цял живот ще удря, само да се отърве от плюща. Червеният плюш, който политна по снега през онзи ден, когато с Лена и майка си минаха край болницата на път за универсалния магазин. Майка ѝ беше бременна — когато го научи за пръв път, Коринтянката се смути. Помисли си само как ли ще ѝ се смеят приятелите, като разберат, че има бременна майка. Много ѝ олекна, като разбра, че скоро няма да проличи. Но към февруари майка ѝ натежа и трябваше да излиза по малко, да се разхожда. Те вървяха бавно в снега и гледаха да няма хлъзгаво. Като минаха край „Мърси“, видяха цяла тълпа да наблюдава човек на покрива. Коринтянката го зърна преди майка си, а когато Рут погледна нагоре, тя така се стресна, че изпусна кошницата и разсипа навсякъде розите. Коринтянката и Лена се захванаха да ги събират, изтърсваха снега от палтата си и все поглеждаха към човека със сините крила на покрива на болницата. Смеяха се двете с Лена, събираха розите, поглеждаха към него и се смееха от страх, смущение и шемет. После всичко се омеси — червеният плюш, писъците и човекът, който се разби в паважа. Тя видя тялото му съвсем ясно. Учуди се, че няма кръв. Червеното беше само в ръцете им и в кошницата. Майка им стенеше все по-силно и сякаш потъваше в земята. Най-накрая донесоха носилка за счупеното като на кукла тяло (то изглеждаше още по-кукленско, защото нямаше кръв), а после и стол с колела за майка ѝ, чийто родилни мъки веднага започнаха.

Коринтянката продължи да прави рози, но мразеше това глупаво занимание и все си намираше повод пред Лена да се измъкне. Розите ѝ говореха за смърт. Първо смъртта на човека със сините крила. После нейната, собствена. Защото тя беше сигурна, че ще умре, ако Портър не обърне глава и не се наведе да отвори вратата. Тя удряше по стъклото, докато я заболяха пръстите, за да привлече вниманието на живата плът зад стъклото, и щеше да го пробие с юмрук, само и само да докосне човека вътре, да усети топлината му, защото друго не можеше да я защити от задушавачата смърт на сухите рози.

Той не мръдна. Ужасена, че може да смени скоростите и да тръгне, Коринтянката се покатери на бронята ѝ се просна на капака на

колата. Не го гледаше през предното стъкло. Само лежеше, простряна напречно, и драскаше с пръсти по стоманата, за да се задържи. За нищо не мислеше. Мислеше само какво да прави тялото ѝ, за да се задържи, да не се пуска. Дори ако той подкараше със сто мили в час, тя нямаше да се пусне. Бе свила очи от напрежението да се задържи на капака и не чу как вратата се отвори и затвори, нито стъпките на Портър, който мина отпред. Тя първо изпищя, щом той сложи ръка на раменете ѝ и започна да я тегли леко в прегръдката си. Занесе я до предната врата, постави я на крака, за да отвори, и ѝ помогна да се настани на предната седалка. Вътре в колата той постави главата ѝ на рамото си и изчака да заглъхне тихият ѝ плач, после излезе да вземе чантата ѝ, паднала на тротоара. Потеглиха към улица Петнадесета, номер 3, към къща, собственост на Мейкън Дед, където живееха шестнадесет квартиранти и имаше таванско прозорче, от което същият този Хенри Портър бе крещял, плакал, размахвал пушка и уринирал върху главите на жените в двора.

Нямаше още полунощ и беше горещо, достатъчно горещо, че да се ядосват хората, ако във въздуха не се носеше приятният мирис на нещо като сладък джинджифил. Коринтянката и Портър влязоха в хола през предната врата. Под кухненската врата имаше светлина, там се играеха карти. Никакви други квартиранти не се виждаха.

Коринтянката забеляза само леглото, желязно легло, боядисано в болнично бяло. Щом влезе в стаята, тя се отпусна на него. Чувствуваше се изкъпана, изтъркана, изсушена и за пръв път — лека. Портър се съблече след нея и легна. Помълчаха, после той се обърна и раздели краката ѝ със своите.

Коринтянката погледна надолу.

— За мен ли е това? — попита тя.

— Да — каза той. — За тебе е.

— Портър.

— Това е... за тебе. Вместо рози. И копринено бельо. И шишенца с парфюм.

— Портър.

— Вместо шоколадови кремове в кутия като сърце. Вместо голяма къща и огромна кола. Вместо дълго пътуване...

— Портър.

— ... в чиста бяла яхта...

— Не.

— Вместо пикници...

— Не.

— ... и риболов...

— Не.

— ... и старини на верандата.

— Не.

— Това е за тебе, моето момиче. Да, да. За тебе е.

Събудиха се в четири часа сутринта, по-скоро тя се събуди. Когато отвори очи, той я гледаше и очите му преливаха или от сълзи, или от пот. Въпреки отворения прозорец, в стаята беше много горещо.

— Банята — прошепна тя. — Къде е банята?

— На края на хола — каза той. После, извинително: — Имаш ли нужда от нещо?

— О! — Тя отметна няколко кичура сплъстена мокра коса от челото си. — Моля ти се, нещо за пиене. Студено.

Той се облече бързо, без да слага риза и чорапи, и излезе от стаята. Коринтянката стана и започна да се облича. В стаята май нямаше огледало, тя се изправи пред отворения прозорец. Горната част на стъклото беше достатъчно тъмна, за да се огледа в нея и да оправи косата си. После видя стените. Когато за пръв път влезе в стаята и се отпусна на леглото, ѝ се стори, че по стените има тапети. Сега видя, че това са календари. Цели редици — автомобилни части от „Есенд-Джей“, от Хъдсън от 1939 година, строителната организация „Кайахога ривър“ („Ние строим за радост, ние сме радостни, че строим“), козметични средства „Лъки Харт“ (жена с коса на вълни се усмихваше със силно напудреното си лице), вестник „Кол енд поуст“. Но повечето бяха от застрахователната компания „Северна Каролина“. Те буквално покриваха стената и всичките бяха обърнати на декември. Сякаш той бе събирал всички календари от 1939 година. Някои от тях бяха големи, с дванадесетте месеца. Имаше и заградени с кръгчета дати.

Докато тя ги зяпаше, Портър влезе с чаша вода, в която кубчетата лед стигаха до ръба.

— Защо събираш календари? — попита тя.

Той се усмихна.

— Да минава времето. Заповядай, това ще те разхлади.

Тя взе чашата и пийна от нея, като се стараеше да не докосва кубчетата със зъбите си и го гледаше над ръба ѝ. Той стоеше бос, с мокра от потта коса, залепнала като боя по бузите му, и на нея ѝ стана леко. Вместо суетност, обзе я самоуважение, нещо съвсем ново. Беше изпълнена с благодарност към този мъж, който наемаше малка стаичка от баща ѝ, ядеше с нож и нямаше нито един чифт официални обувки. Съвършен образец на мъжете, от които я пазеха родителите ѝ (и от които тя самата се пазеше) през целия си живот, защото такива мъже бият жените си, изневеряват им, посрамват ги и ги изоставят. Коринтянката се приближи до него, наклони с пръсти брадата му и го целуна лекичко по врата. Той обхвана главата ѝ с ръце, а тя затвори очи и се опита да остави чашата на масичката.

— Тъъъ. Скоро ще съмне. Да те закарам.

Тя се подчини и се дооблече. Слязоха тихичко по стълбите и минаха край големия триъгълник светлина на пода пред кухнята. Там още играеха на карти, но вратата сега беше открехната. Портър и Коринтянката минаха бързо през светлината.

Все пак се чу глас:

— Ти ли си, Мери?

— Не, аз съм, Портър.

— Портър? — гласът нещо не вярваше. — Ти коя си смяна?

— После ще ти се обадя — каза Портър и отвори предната врата, преди любопитството на оня да го изведе в хола.

Коринтянката се притисна до Портър, макар че скоростният лост ѝ пречеше, и облегна глава на седалката. Пак затвори очи и започна да вдишва дълбоко сладкия въздух, който брат ѝ поемаше преди три часа.

— Пооправи си косата — каза Портър. Така му харесваше, като момиче, но не искаше обясненията ѝ пред родителите, ако още са будни, да изглеждат смешни.

Тя поклати глава. Вече за нищо на света няма да събере косата си в кок на тила.

Портър паркира под същото дърво, където Коринтянката се бе хвърлила върху капака на колата. Сега, след като си прошепнаха няколко признания, тя измина четирите пресечки и вече не се страхуваше да се изкачи по стъпалата.

Щом затвори вратата, чу гласове и инстинктивно попипа пуснатата си коса. Гласовете идваха отвъд трапезарията, отвъд

затворената врата на кухнята. Мъжки гласове. Коринтянката премигна. Току-що идваше от къща, където мъжете говореха нещо възбудено в кухнята, и намираше същата сцена у дома. Почуди се дали тази част от нощта, която не ѝ беше позната, не принадлежи открай време само на мъжете. Дали в тази потайна доба мъжете не поникват като великани от зъбите на драконите и не се събират в кухните на жените, докато те спят. Тя се приближи на пръсти до вратата. Говореше баща ѝ:

— Още не си ми обяснил защо го взе със себе си.

— Вече има ли значение? — Това беше гласът на брат ѝ.

— Той знае за това — каза баща ѝ. — Как да няма значение.

— За какво знае? Нали нямаше нищо? Провалихме се. — Гласът на Биберона се издуваше като пришка.

— Грешка направихме, не сме се провалили. Значи то е някъде другаде. Толкова.

— Да, другаде е — в монетния двор. Искаш ли да отида там?

— Не! — Мейкън удари по масата. — Трябва да го има. Трябва.

Коринтянката не разбираше за какво говорят толкова разгорещено, пък и не искаше да остава и да разбере, за да не се отвлече от доволството, което изпитваше. Тя ги остави и се качи по стълбите.

Долу, в кухнята, Биберона скръсти ръце на масата и наведе глава над тях.

— Пет пари не давам. Пет пари не давам къде е.

— Грешка направихме — каза баща му. — И забъркахме една каша... Не че трябва да се откажем.

— Мене ще ме хвърлят в затвора, а ти викаш на това каша.

— Но сега си още вън, нали? Двайсет минути си бил там.

— Два часа.

— И две минути нямаше да са, ако ми беше позвънил веднага, щом сте пристигнали в полицейското. Дори преди това, когато са те арестували.

— Полицейските коли нямат телефони.

Биберона беше уморен. Повдигна глава и я опря на ръката си, като си говореше сякаш на ръкава.

— Щяха да те пуснат, ако беше сам. Само като им кажеше името си, щяха да те пуснат. Ама ти — с този негър от Саутсайд. Затова е цялата работа.

— Не е затова, ами защото имахме в колата торба с камъни и човешки кости. И ако си полицаи с капка мозък в главата, ще се сетиш, че тези кости някога са били на някое човешко същество.

— Някога — да. Но не тази вечер. И вчера не. Трябва време, за да стане един труп на скелет. И те го знаят. Не ми казвай, че Китарата не им се е сторил подозрителен. Този жълтоок негър изглежда способен на всичко.

— Те не го видяха, преди да ни спрат. Нищо не са видели. Изтикаха ни встрани и ни казаха да излизаме. Защо? Защо ни спряха? Ние не карахме с превишена скорост. Просто си карахме.

Биберона потърси цигара. Пак се ядоса, като си спомни как го проснаха върху капака на колата с разперени ръце и крака и го опипаха навсякъде, по краката, гърба, задника, ръцете.

— Какво има да спират хора, дето не превишават скоростта?

— Спират, когото си искат. Видели са ви черни. Нали търсят негъра, дето убил онова момче.

— Кой каза, че е негър?

— Във вестника пише.

— Те винаги така пишат. Всеки път...

— Все едно. Да беше сам и да им беше казал името си, нямаше да те приберат, нямаше да претърсват колата и да отворят торбата. Те ме познават. Видя ли как си промениха поведението, щом дойдох?

— Не са си променили поведението, щом дойде...

— Какво?

— Промениха го, като дръпна онзи мръсник в ъгъла и си отвори портфейла.

— Ти се благодари, че имам портфейл.

— Благодаря се, господ ми е свидетел.

— И всичко щеше да приключи, ако не беше този негър от Саутсайд. Заради него викнаха и Пилат.

Мейкън потърка колене. Тежеше му, че Пилат трябваше да отървава сина му от затвора. — Парцалива контрабандистка. Кучка.

— Кучка, а? — Биберона се закиска. Главата му беше замаяна от изтощение и бавното изчезване на напрежението. — Ти си мислеше, че тя го е откраднала. През всичките тези години... през цялото време си я обвинявал в това. — Сега Биберона се смееше с глас. — Измъкнала се била от пещерата с голяма торба злато на рамо, дето сигурно тежи

петдесет кила, петдесет години го била мъкнала из цялата страна и нищичко не похарчила. После го окачила на тавана като торба с лук. — Биберона отметна глава и смехът му изпълни кухнята. Мейкън мълчеше. — Петдесет години... Петдесет години мислиш за това злато! Скапана работа. Скапана. — По страните му се стичаха сълзи от смях. — Скапана и шантава. До един сте шантави, направо не сте с всичкия си. Цялата работа е съвсем смахната, само мисълта за това...

— Кое е по-смахнато? Да мъкнеш със себе си торба със злато, или торба с някакви кости? А? Кое? — попита Мейкън.

— Не знам. Наистина не знам.

— Щом е способна на едното, способна е и на другото. Нея трябваше да задържат. Като им казахте, че костите са нейна собственост, трябваше да я затворят още щом дойде.

Биберона избърса сълзите си с ръкава.

— За какво да я затварят? И след тази история, дето я разказа? — Той започна отново да се смее. — Тя влезе като Луиз Бийвър или Бътерфлай Маккуин, взети заедно. „Да, сър. Как не, господине...“

— За малко. Дори гласа си промени.

— Не ти ли казвах, че е змия? За секунда се измъква от кожата си.

— Даже изглеждаше различна. По-ниска. По-ниска и жалка.

— Защото си ги искаше обратно. Искаше да ѝ върнат костите.

— Костите на бедния ѝ съпруг, дето нямала пари да го зарови. Пилат има ли някъде съпруг?

— Папата да е женен?

— Е, получи си ги. Върнаха ѝ ги.

— Знае тя какво прави. За знаене, знае. Но как е разбрала толкова бързо? Тя влезе... как да ти кажа... подготвена. Всичко е било намислено вече. Полицаят трябва да ѝ е разказал всичко, докато я доведе в участъка.

— Ъ-ъ. Те не правят така.

— А откъде знае?

— Не се знае какво знае Пилат.

Биберона поклати глава.

— Само Сянката знае.

Сега му беше смешно, но преди, докато седяха с Китарата с белезници на ръцете на дървената пейка, по гърба му лазеха мравки от

страх.

— Кости на бял човек — каза Мейкън. Изправи се и се прозина. Тъмнината на небето се разсейваше. — Черна кучка да скита из страната с кости на бял. — Той пак се прозина. — Никога няма да я разбере тази жена. На седемдесет и две години станах, ще умра и нито едно нещо няма да разбере у нея. — Мейкън тръгна към кухненската врата и я отвори. После се обърна и каза на Биберона. — Само че това знаеш ли какво значи? Щом му е взела костите и е оставила златото, то трябва да е още там — и той затвори вратата, преди синът му да успее да възрази.

„Там да изгние, помисли си Биберона. Само някой да каже думата «злато», и ще му избия зъбите.“ Седна в кухнята. Пиеше му се още кафе, но беше много уморен, за да си направи. След минута майка му ще слезе долу. Тя стана, когато двамата се прибраха, но Мейкън я отпрати пак горе. Биберона потърси още една цигара. Гледаше как зората затъмнява електрическата крушка над мивката. Показваше се весело слънце — още един горещ ден. Но колкото по-силно грееше то, толкова по-тъжен ставаше Биберона. Сам, без Мейкън, той преживяваше отново събитията от миналата нощ, спомняше си дребни неща, подробности, но не беше сигурен, че тези неща наистина са станали. Може и да си ги е измислил. Но Пилат наистина беше пониска. В приемната на участъка тя не стигаше и до рамото на сержанта, а неговата глава пък едва стигаше до брадата на Биберона. Но нали Пилат беше висока колкото Биберона? А когато скимтеше пред полицая и потвърждаваше лъжата на двамата — че били отмъкнали торбата на шега, — тя го погледна от долу на горе. И ръцете ѝ трепереха, като разправяше, че когато полицаят я събудил, не знаела за изчезването на торбата; чудела се на кого му трябват костите на съпруга ѝ; него го линчували в Мисисипи преди петнадесет години и не ѝ разрешили да сваля трупа от въжето; тя напуснала града, а като се върнала след време, костите сами били паднали на земята, тя ги събрала и искала да ги погребее, но „погребалните“ ѝ поискали петдесет долара за ковчег, пък дърводелецът ѝ поискал двадесет и пет долара и половина за сандък от борово дърво, ама тя нямала двадесет и пет долара и половина, затова взела, каквото останало от господин Соломон (все го наричаше господин Соломон, защото той бил такъв един достоен негър), сложила го в една торба и го понесла със себе си.

„Нали и в Библията пише, че когото бог е събрал, никой човек не може да раздели? В евангелието от Матей, двадесет и втора глава. Бракът ни е скърпен от закона“ — нареждаше тя. Дори очите ѝ, големите ѝ сини очи, се смалиха, като продължи: „Затуй си мислех — да е с мен, че като умра някой ден, да ни сложат заедно в дупката. Чак за Страшния съд ще се надигнем. Хванати за ръка“.

Биберона бе изненадан. Мислеше, че Пилат познава Библията само колкото да вземе някое име от нея, а тя цитираше точно и дори знаеше откъде. Освен това гледаше Биберона, Китарата и Мейкън така, сякаш за пръв път ги вижда. Дори като я попитаха познава ли ги, тя отвърна рязко:

— Този не го познавам — и погледна брат си. После посочи Китарата, който седеше като вкаменен, с очи на мъртвец. — А този май се е мяркал в квартала.

После Мейкън ги закара обратно с колата — Пилат седеше отпред, а те двамата с Китарата — отзад. Китарата не каза нито дума. Гневът му беше като мараня, така трептеше по кожата му, че въздухът от отворения прозорец им се струваше хладен.

И пак стана промяна. Пилат си възвърна височината. Главата ѝ, увита в копринен парцал, стигаше, както техните, до тавана. Тя говореше, но само на Мейкън, и никой друг не промълви нито дума. Леко, сякаш някой я бе прекъснал за малко, тя разказа на брат си нещо съвсем различно от това, което каза на полицаите.

— Цял ден и цяла нощ останах вътре, а като подадох глава на другата сутрин, тебе те нямаше. Страх ме беше да не те срещна, но от тебе нямаше и следа... След три години се върнах там. През зимата. Навсякъде беше натрупал сняг и едва си намирах пътя. Първо се обадох на Цирцея, после потърсих пещерата. Да ти кажа, едва стигнах, щото бях още много слаба. Снегът отвсякъде засипваше. Ама бъркаш, ако мислиш, че съм се върнала за торбичките. Аз тогава не ги погледнах, че след три години ли? Отидох, щото татко ми каза. Той ми се явяваше от време на време. Казваше ми какво да правя. Първо ми каза да пея: „Песен“ — прошепна ми той. „Песен, песен.“ После, като се роди Реба, дойде и направо ми каза: „Не можеш да отлетиш и да оставиш тялото“ — така ми каза. Човешкият живот е ценен. Не можеш така да изчезваш и да го оставяш. Веднага разбрах какво ми казва, щото нали той беше там, когато го направихме. Искаше да каже, че ако

отнемеш на някого живота, той става твоя собственост. От никого не можеш да се отървеш, като го убиеш. Човекът си остава и си е твой. Затова трябваше да се върна. Намерих пещерата. Той си беше там. Вълци или някакви други животни сигурно са го влачили, защото беше на входа, там, дето спяхме. Сложих си го в торбата, парче по парче. Имаше малко парцали по него, но костите бяха съвсем чисти и изсъхнали. Оттогава го държа при мен. Тате така ми каза и прав беше, ще знаеш. Не можеш да отнемеш на някого живота, да си заминеш и да го оставиш. Животът си е живот. Скъпоценен е. Мъртвите, които убиеш, са твои. Каквото и да стане, те са си при тебе, в ума ти. Затова е по-добре да носиш костите със себе си, където и да отидеш. Така си освобождаваш разсъдъка.

„Така си размътваш разсъдъка — помисли си Биберона, — завинаги го размътваш.“ Стана от масата. Трябваше да поспи, преди да потърси Китарата.

Като се тътреше по стълбите, той си спомни гърба на Пилат на излизане от буика — въобще не беше приведен под тежестта на торбата. Спомни си и как яростно я гледаше Китарата, когато тя си тръгна. Мейкън закара и него, но Китарата нито отговори, нито се обърна, когато Биберона му каза довиждане.

Биберона се събуди по обед. Някой бе влизал в стаята му и бе поставил вентилаторче на пода до леглото. Дълго слуша бръмченето му, после стана и отиде в банята да си напълни ваната. Беше му горещо, отпусна се в хладката вода, като все още се потеше и се чувствуваше твърде изморен, за да се сапуниса. От време на време си пръскаше лицето с вода, за да омекне двудневната му брада. Чудеше се дали ще може да се избърсне, без да си накълца бузите. Ваната беше неудобна, не можеше да се протегне, а беше време, когато едва ли не плуваше в нея. Погледна си краката. Левият изглеждаше почти колкото другия. Плътна поглед нагоре по тялото си. Полицаят сякаш още го държеше, от това докосване плътта му потръпваше, както конска задница, на която кацват мухи. И още нещо. Нещо като срам бе полепнало по кожата му. Срам, че го проснаха, опипаха го и му нахлузиха белезници. Срам, че е откраднал скелет, като дете, замислило беля навръх Все Светии, а не мъж, който прави голям удар.

Срам, че трябваше да го отърват баща му и леля му. Още срам, като видя как баща му се криви пред полица с угодлива усмивка — „Стават тези неща“. Но нищо не можеше да се сравни със срама, който изпита, когато гледаше и слушаше Пилат. Не толкова от сценката, в която тя се превъплъти в ролята на добрата всеопрощаваща леля, а от факта, че тя може и поиска да я изиграе — заради него. За човека, който преди малко бе отмъкнал от дома ѝ нейното наследство. Какво от това, че според него тя също го бе „откраднала“... От кого? От мъртвия? От баща му, който също е искал да го открадне? И тогава, а и сега? Той самият го открадна, пък и беше готов — поне се уверяваше в това да я повали на земята, ако влезе внезапно в стаята по време на кражбата. Да повали на земята същата стара негърка, която му свари първото превъзходно рохко яйце, показва му небето, синьото му, дете било като панделката на майка ѝ, така че оттогава той го поглеждаше и не чувствуваше никакво разстояние, то му беше близко, познато, като стаята му, сякаш там му е мястото. Тя му разказваше приказки, пееше му песни, даваше му банани и царевичен хляб, а през първия студен ден от годината — гореща орехова супа. И ако майка му не лъжеше, тази старица — която сега караше шестдесетте, но беше пъргава и имаше кожа на момиче — го бе върнала на този свят, което можеше да стане само по чудо. Тъкмо тази жена, която той се канеше да просне безжизнена на земята при нужда, се домъкна в полицейското и направи на полицаите малка сценка — подложи се цялата на смеха им, на съжалението им, презрението им, подигравките им, неверието им, подлостта им, капризите им, досадата им, властта им, гнева им, скуката им — на всичко това, което щеше да им свърши работа — на нея и на него самия.

Биберона плискаше във водата с крака. Сети се пак как Китарата гледаше Пилат, с брилянтен омраза в очите. Нямахше право да я гледа така. Сега Биберона знаеше отговора на въпроса, който не може да зададе на Китарата. Китарата може да убива, би убил и сигурно бе убивал. Седемте дни бяха следствие на тази способност, не те я бяха породили. „Не. Няма право да я гледа така“, си помисли Биберона, изправи се във ваната и започна бързо да се сапунива.

Септемврийското слънце го удари още щом излезе от дома и заличи приятното усещане след банята. Мейкън бе взел буика — поради годините ходеше все по-малко и по-малко пеша — и Биберона

се запъти към дома на Китарата. Като завиваше зад ъгъла, видя познат сив олдсмобил с пукнато задно стъкло, паркиран пред къщата. В него имаше няколко души, а във вратата — Китарата и Томи Жепето. Биберона забави крачка. Томи говореше, Китарата кимаше. После двамата си стиснаха ръцете. Биберона не бе виждал такова ръкостискане — първо Томи пое ръката на Китарата в дланите си, после Китарата пое ръката на Томи в своите. Томи влезе в колата, а Китарата хукна по страничните стълби към стаята си. Олдсмобилът — сигурно 53-а или 54-а година — зави на сто и осемдесет градуса и пое към Биберона. Като мина край него, хората вътре гледаха право напред. На волана беше Портър, до него — Емпайър Стейт. От другата страна седеше Томи Жепето. На задната седалка бяха Томи Цяра и един, казваха му Нерон. Другите не познаваше.

Сигурно са те, помисли си той. Сърцето му заби до пръсване. Шест мъже, между тях Портър и Китарата. Това са Дните. А и тази кола. Нали от нея слизаше понякога Коринтянката недалеч от дома. Биберона първо бе помислил, че някой ѝ прави от време на време услуга да я докара до дома. Но тъй като тя не спомена за това и напоследък бе станала една кротка и заоблена, той реши, че тайно се среща с някого. Стори му се смешно, симпатично и малко тъжно. Но сега знаеше, че нейният човек е в тази кола и е от Седемте дни. Глупачка, помисли си той. Хубав избор. Толкова е глупава, толкова е глупава. Господи!

Сега не му беше до Китарата. После ще го види.

Хората се държаха много по-добре, много по-учтиво и разбиращо с Биберона, когато той беше пийнал. Той не се променяше от алкохола, но когато беше под въздействието му, хората ставаха съвсем други. По-хубави ставаха, не повишаваха тон и когато го докосваха, макар за да го изхвърлят от къщата, задето се е изпикал в кухненската мивка, или да му пребъркат джобовете, когато дремеше върху пейка на спирката, правеха го нежно, с любов.

Два дни и една нощ остана в това състояние — от леко опиянение до безпаметство — и щеше да го продължи с още един ден, ако не беше отрезвяващият разговор с Магдалена, наричана Лена, с която той не бе разменял повече от четири последователни изречения от девети клас насам.

Един ден се върна рано сутринта и тя го чакаше най-отгоре на стълбите. Завита в найлонов халат и без очила, Лена изглеждаше недействителна, но мила, също като човека, който преди малко му пребърка джобовете.

— Ела тука. Искам нещо да ти кажа. Можеш ли да дойдеш за минута — тя шепнеше.

— Хайде друг път — и той беше мил, гордееше се с любезния си тон, като се има предвид колко беше уморен.

— Не може — каза тя. — Сега трябва да го видиш. Днес. Само го погледни.

— Лена, съвсем съм скапан — започна той мило и разумно.

— Само за минута. Важно е.

Той въздъхна и тръгна с нея през хола към стаята ѝ. Тя се приближи до прозореца и посочи с ръка.

— Виж там долу.

Стори му се, че се придвижва бавно, но грациозно — отиде до прозореца, дръпна завесите, проследи сочещия ѝ показалец. Видя само ливадата встрани от къщата. Нищо не се движеше там, но той реши, че не го е виждал заради ранната светлина.

— Какво?

— Кленчето. Ей там.

Тя посочи малко кленово дръвче, високо около метър.

— Сега листата вече трябва да почервеняват. Септември свършва. Но те само се свиват и окапват още зелени.

Той се обърна към нея и се усмихна:

— Ти каза, че било важно. — Не се сърдеше, дори не се дразнеше, радваше се на спокойствието си.

— Важно е. Много е важно — говореше тихо, не откъсваше поглед от дръвчето.

— Обясни ми тогава. След малко отивам на работа.

— Зная. Но една минута можеш да ми отделиш, нали?

— Обаче не за да зяпам изсъхнал храст.

— Още не е изсъхнал. Но скоро и това ще стане — листата не почервеняват.

— Лена, шери ли си пила?

— Не се шегувай с мен — каза тя със стоманена нотка в гласа.

— Ама си пила.

— Ти не ме слушаш.

— Слушам те. Седя и слушам новините на деня — един храст умира.

— Не си спомняш, нали?

— Какво?

— Ти се изпика на него.

— Какво?

— Изпика се отгоре му...

— Лена, нали може друг път да поговорим.

— И мене напика.

— Ъъ... Лена, вършил съм и лоши неща, дето не ми е много приятно да си ги спомням. Но, кълна се в господ, не съм те напикавал.

— Беше лято. Същата година, когато тате купи пакарда. Отидохме на разходка и на теб ти се допишка. Помниш ли?

Биберона поклати глава:

— Не, не си спомням.

— Аз те заведох. Бяхме сред природата, нямаше тоалетни. Накараха мене. Мама искаше, но тате не й разреши. Той не искаше сам да те заведе. Коринтянката навири нос и отказа веднага, затова накараха мене. И аз бях на високи токчета. И аз бях момиче, но ме накараха. Спуснахме се встрани от пътя. Разкопчах ти панталоните и се обърнах, да не те смуцавам. Наоколо растяха виолетки и диви нарциси. Набрах си, откъснах си и клонки от едно дърво. Като се върнах у дома, ги забодох в пръстта там долу — тя кимна към прозореца. — Издълбах дупка и ги забодох. Обичам цветя. Аз първа започнах да правя изкуствени рози. Не мама. Не Коринтянката. Аз. С радост ги правех, защото това ме изпълваше с... кротост. В лудниците затова карат хората да плетат кошници или килимчета от парцали — така се държат кротко. Ако не се занимават с кошницата, може да открият какво не е наред и... да направят нещо. Нещо ужасно. Като ме напика, искаше ми се да те убия. Даже един-два пъти се опитах — на дребно: оставях сапун във ваната ти и други такива неща. Но ти не се хлъзна и не си строши главата, нито пък падна по стълбите или нещо такова. — Тя се засмя: — После забелязах нещо. Посадените цветя, дето ги напика — те изсъхнаха наистина, но не и клончето. И аз вече

не се сърдех за напикаването, защото дръвчето растеше. Но сега то умира, Мейкън.

Биберона потърка крайчеца на окото си с безименния пръст. Така му се спеше.

— Ама това е била страхотна пикня, а? Да му пусна ли още една?

Магдалена, наричана Лена, извади ръката си от джоба на халата и го цапардоса по устата. Той се вкамени и посегна към нея, но се отказа. Тя не обърна внимание на това и каза:

— Да не ми е името Магдалена, ако повече ти цепя басма. Мислех си, че щом дървото е живо, всичко е наред. Но забравям, че можеш и по друг начин да се изпикаеш върху някого.

— Виж какво... — Биберона вече беше изтрезнял и говореше без запъване. — Разбирам те за шерито и мога да ти прощавам. Но има една граница — не ми посягай. Какви са тези приказки за напикаване?

— Ти цял живот ни напикаваш.

— Ти си луда. Някога да съм ви се месил? Виждала ли си ме да казвам на някого в тази къща какво да прави или да издавам заповеди? Не ходя с тояга. Знаеш, че живея и оставям другите да живеят.

— Ти си казал на тате, че Коринтянката се среща с един мъж. Тайно. И...

— *Трябваше.* Много ми се иска тя да си намери някого, но този го *познавам*. Знаем се и не мисля, че той... — Биберона спря, защото не можеше да й обясни. За Дните, за съмненията си.

— О? — Гласът ѝ преливаше от сарказъм. — Да имаш предвид някого другиго за нея?

— Не.

— Не? Ама той е от Саутсайд и не ѝ подхожда? За тебе подхожда, за нея — не, така ли?

— Лена...

— Какво разбираш ти от подхождане? И откога ти пука дали Коринтянката пада, или става? Цял живот ни се смееш. На Коринтянката. На мама. На мене. Използуваш ни, командуваш ни, преценяваш ни — как ти готвим храната, как ти въртим къщата. А сега изведнъж си се загрижил за доброто на Коринтянката и я разделяш от мъжа, когото не одобряваш. Кой си ти, та ще одобряваш или няма да одобряваш? Аз тринадесет години съм дишала въздуха на този свят, когато са се оформили белите ти дробове. Коринтянката — дванадесет.

Ти не знаеш едно-едничко нещо за мен или за нея: ние правим рози — само това знаеш. Но сега ти ще кажеш кое е най-добро за същата тази жена, която ти е бърсала лигите по брадата, защото не си можел още да плюеш. Пропиляхме си моминството като намерен грош по тебе — когато спеше, пазехме тишина, когато беше гладен — готвехме, когато ти се играеше — забавлявахме те. А щом порасна и научи разликата между жена и двуцветен форд, животът в тази къща спря за тебе. А ние пак трябваше да ти перем белъто, да ти оправяме леглото, да ти бършем мръсната ивица на ваната и да чистим тук и там, където си изцапал. И до ден-днешен ти не си попитал нито една от нас дали не е изморена, дали не е тъжна и дали не иска чаша кафе. Никога не си вдигал нищо по-тежко от ходилата си и не си решавал задача, по-сложна от четвърти клас. Откъде си получил *правото* да решаваши съдбите ни?

— Лена, по-кратко. Не искам да те слушам.

— Ще ти кажа откъде. От свинското черво, дето ти виси между краката. Ама нека ти кажа отсега, братче, и още нещо ще ти трябва. Не знам откъде ще го вземеш, кой ще ти го даде, но ще ти трябва още нещо. Той ѝ забрани да излиза от къщи, накара я да си напусне работата, изгони него от квартирата и му наложи заповед на заплатата. И всичко това заради тебе. Ти си същият като него. Съвсем същият. Заради него не отидох в колеж. Страх ме беше да не направи нещо на мама. Да не мислиш, че го удари, защото искаше да защитиш мама? Да не мислиш, че вярваме това? Не, лъжа е. Ти просто пое властта, показани, че имаш право да казваш на нея и на всички нас какво да правим.

Тя спря изведнъж и Биберона чу дишането ѝ. Когато заговори отново, тонът ѝ беше друг. Стоманата я нямаше, на нейно място се появи жива, плавна музика.

— Бяхме момичета, ти още не беше роден. Той ни заведе на ледниците. Закара ни с хъдсъна. И двете бяхме наконтени, стояхме пред потните негри и смучехме лед през кърпичките си, наведени напред, за да не се окапем. Имаше и други деца. Боси, голи до кръста, мръсни. Но ние стояхме настрана, близо до колата, с бели чорапки, панделки и ръкавици. Той разговаряше с мъжете, но все ни поглеждаше, нас и колата. Колата и нас. Затова ни докара, да ни видят, да ни завидят, на него да завидят. После едно от момченцата се доближи и сложи ръка на косата на Коринтянката. Тя му предложи

парченце лед и преди да се усетим, той вече тичаше към нас. Бутна парчето лед в мръсотията и ни наблъска в колата. Първо ни показва, после ни размазва. Цял живот беше така — хвалеше се с нас като с девиците от Вавилон, после ни унижаваше като курвите на Вавилон. А сега той пак бутна парчето лед от ръката на Коринтянката. И ти си виновен за това! — Магдалена, наричана Лена, плачеше. — Ти си виновен. Ти си жалък, глупав, егоистичен, омразен човек. Дано да ти свърши добра работа свинското ти чревце, грижи се добре за него, защото няма нищо друго в тебе. Искам да те предупредя — тя извади очилата от джоба си и си ги сложи. Зад лещите очите ѝ станаха двойно по-големи, много бледи и студени: — Вече няма да правя рози и това ти е последното изпикаване в тази къща. — Биберона нищо не каза. А сега — прошепна тя, — махай се от стаята ми.

Биберона се обърна и прекоси стаята. „Добър съвет, помисли си той. Да я послушам.“ И затвори вратата.

---

[1] Философска книга от Торо. — Б.пр. ↑

КНИГА II

ГЛАВА ДЕСЕТА

Когато Хензел и Гретел видели къщата на полянката в гората и се спрели, мъхът на вратлетата им сигурно е понастръхнал. Коленете едва ги държали и само заслепяващият глад можел да ги тикне напред. Нямало кой да ги предупреди или да ги спре — далеч били вече смирените им и тъгуващи родители. Затова забравили настръхналите си космици и омекналите колене и се втурнали с всички сили към къщата, където живеела по-стара от смъртта жена. Голям човек също може да получи сили от глада. Ако мисли, че ще го утоли, той забравя за слабостта в коленете си и за нервните удари на сърцето си. Особено ако обектът на неговото желание е не сладкиш с джинджифил или дъвка на дражета, а злато.

Биберона мина наведен под клоните на черните орехи и тръгна право към голямата рушаща се къща. Знаеше, че там някога е живяла една старица, но сега нямаше никакви признаци на живот. Той не забелязваше цяла една вселена от горски същества, притаили се в пластовете бръшлян, който бе станал толкова гъст, че Биберона можеше да си пъхне ръката до лакътя в него. Същества, които пълзяха, които се прокрадваха и дебнеха и не затваряха очи. Същества, които риеха и сновяха насам-натам, но толкова тихо, че не се различаваха от стъблата на бръшляна, по които се лепяха. Рождение, живот и смърт — всичко това ставаше върху скритата част на едно листо. От неговото място къщата имаше вид на разядена от скоротечна болест, от която бяха останали тъмни и гнойни язви.

На една миля зад него бе бетонният път и утешителният шум на няколко автомобила, един, от които беше на преподобния Купър, каран от тринадесетгодишния му племенник.

По пладне, му бе казал Биберона, ела по пладне. Спокойно можеше да каже и двадесет минути, а сега, останал сам, нападнат от така наречената от гражданите дрезгава тишина, му се искаше да бъдат само пет минути. Но и да нямаше работа момчето, щеше да е глупаво да излезе „по работа“ на петнадесет мили от Данвил и да остане една-единствена минута.

Нямаше защо да измисля тази дълга история, за да обясни търсенето на пещерата — да не би някой да го попита. Освен това лъжите трябва да бъдат много прости — като истината. Многого подробности са просто излишни. Но беше много уморен след дългото пътуване с автобус от Питсбърг веднага след луксозния полет и се страхуваше, че няма да бъде убедителен.

Пътуването със самолета го въодушеви, събуди илюзиите му и усещането за неуязвимост. Високо над облаците, тежък и някак лек, обзет от тишината на скоростта (пилотът каза „пасажерска скорост“), седнал в сложното метално нещо, превърнато в искряща птица, той не можеше да повярва, че някога е правил грешка или че ще прави. Само една мисъл го безпокоеше — че го нямаше и Китарата. Всичко щеше да му хареса — гледката, храната, стюардесите. Но Биберона искаше да свърши тази работа сам, без чужда намеса. Този път щеше да бъде солист. Горе във въздуха, далеч от истинския живот, той се чувствуваше свободен, но долу на земята, когато преди тръгване разговаряше с Китарата, крилете на чуждите кошмари пляскаха пред лицето му и го сковаваха. Гневът на Лена, разпуснатата, несресана коса на Коринтянката, която подхождаше на замрелите й устни, засиленият надзор на Рут, бездънната алчност на баща му, празните очи на Хагар — не знаеше заслужава ли това, но знаеше, че му е писнало и трябва да се махне бързо. Съобщи решението си първо на Китарата, а не на баща си.

— Тате мисли, че онова е още в пещерата.

— Може. — Китарата сръбна чай.

— Ама си струва да се провери. Веднъж завинаги ще знаем.

— Напълно съм съгласен с теб.

— Отивам да го търся.

— Сам ли?

Биберона въздъхна.

— Да-а. Сам. Трябва да се махна оттук. Аз наистина искам да замина някъде далеч.

Китарата остави чашата и сплете пръсти пред устата си.

— Няма ли да е по-лесно, ако отидем двамата? Нещо ако стане?

— Може да е по-лесно, но е и по-подозрително двама да се скитат по горите. Ако го намеря, домъквам го тук и ще го делим, както се бяхме разбрали. Ако не е, пак ще се върна.

— Кога тръгваш?

— Утре сутринта.

— Баща ти какво каза, като разбра, че отиваш сам?

— Още не съм му обадил. Засега само ти знаеш. — Биберона стана и отиде до прозореца, който гледаше към малката веранда на Китарата. — Майната му.

Китарата го наблюдаваше внимателно.

— Какво ти става? — попита той. — Защо си толкова скапан? Не ми приличаш на човек, тръгнал да се провере под дъгата.

Биберона се обърна и седна на перваза.

— Дано да има дъга. Дано никой да не е свил гърнето, защото то ми трябва.

— На кого не му трябва.

— Не толкова, колкото на мен.

Китарата се усмихна.

— Сега май те хвана треската. По-здравео отпреди.

— Да, да. Всичко е по-зле отпреди или може би е същото. Знам ли. Едно зная — искам да си живея живота, а не да съм момче за всичко на баща си. А ще си остана такъв, докато живея тук, докато нямам собствени пари. Трябва да се махна от тази къща. Като тръгвам, не искам да дължа на никого нищо. Моето семейство ме побърква. Татко иска да бъда като него и да мразя майка си. Майка ми иска да мисля като нея и да мразя баща си. Коринтянката не ми говори. Лена иска да се махам. А Хагар иска да ме оковат към кревата ѝ или да умра. Всеки иска нещо от мене, разбираш ли? Нещо, дето от другото не могат да го получат. Нещо, дето си мислят, че го имам. Не знам какво е това нещо, не знам какво искат те всъщност.

Китарата протегна крака.

— Искат ти живота, мой човек.

— Живота ми?

— Какво друго?

— Не... Хагар ми иска живота, близките ми... те...

— Не, не да ти отнемат живота. Искат ти живия живот.

— Нещо не те разбирам.

— Виж. Ние сме на такова дередже. Всеки иска живота на черния. Всеки. Белите искат или да сме мъртви, или да си мълчим — което е все едно и също. Белите жени, и те. Те искат нас, разбираш ли,

„всемирно“, по човешки, без „расови предразсъдъци“. Искат ни кротки, освен в леглото. В леглото обичат малката расова превръзка на слабините. А извън него искат да сме личности. Ти им казваш: „Ама те линчуваха баща ми“, а те ти отговарят: „Е, да, ама ти си по-свестен от линчуващите, забрави го“. А пък черните жени те искат целия. Любов му викат на това, и разбиране. „Защо не ме *разбираш*?“ А искат да кажат: „Не обичай никого на света, освен мен“. Казват ти: „Бъди разумен“, а ти разбирай: „Не ходи никъде, дето ме няма“. Кажи им, че искаш да се гмурнеш на дъното на океана, само да хвърлиш един поглед, и ще ти скрият кислорода. Даже няма нужда да ходиш толкова далеч. Само си купи тропет и кажи, че искаш да свириш. О, те обичат музиката, но само след осмия ти работен час в пощата. Дори и да успееш, дори да си инат и проклет и стигнеш до връх Еверест или пък почнеш да свириш добре, ама наистина добре, така пак не им стига. Издухваш си дробовете в тропета, а те искат и с последния си дъх да им казваш, че ги обичаш. Искат цялото ти внимание. Ако си рискувал нещо, те ти казват, че не си искрен. Не можеш дори живота си да рискуваш, собствения си живот, човече, ако не е заради тях. Не можеш дори да умреш, ако не е заради тях. Защо имаш живот, ако не можеш дори да избираш за какво да умреш?

— Никой не може да избира за какво да умре.

— Може, може, а пък ти ако не можеш, защо не опиташ, по дяволите?

— Нещо си огорчен. Щом така мислиш, защо са тези номера с броя на населението? Расовото съотношение да оставало все едно и също. Щом те попитам защо го правиш, ти ми говориш за любов. Обичал си негрите. А пък сега разправяш...

— От любов го правя. От какво друго? Не мога ли да обичам нещо, което критикувам?

— Да, но като изключим цвета на кожата, ти не можеш да кажеш с какво се различават исканията на бялата жена от исканията на черната. Всички искали живота ни, живия ни живот. Тогава, като изнасилват или убият черна жена, защо Дните изнасилват и убиват бяла? Защо въобще те е грижа за черната?

Китарата вдигна глава и погледна косо Биберона. Ноздрите му се разтвориха.

— Защото тя е моя.

— Да, разбира се. — Биберона не се опита да скрие неверието в гласа си. — Значи всички искат да ни убиват, освен черните, така ли?

— Така.

— Тогава защо баща ми, който е също толкова черен, се е опитал да ме убие още преди да се родя?

— Сигурно е смятал, че си момиче. Знам ли. Има ли нужда да ти казвам, че баща ти е много особен негър? Той ще пожъне това, което ние сме посели. Нищо не може да се направи. Той се държи като бял, мисли като бял. Всъщност, добре че го спомена. Можеш ли да ми кажеш как, след като е загубил всичко създадено от баща си и белите са взели земите, след като е *видял* как белите застрелват баща му, как може да прегъва колене? Защо ги обича толкова? Ами Пилат? Тя е още по-лоша. И тя е видяла всичко и какво прави? Първо отива да вземе костите на бялото копеле, за да получи някакво смахнато самонаказание, и второ, оставя златото на белия там, където си е. Е, това ако не е доброволно робство... Тя се превърна на добрата леля, защото си е такава.

— Виж какво, Китара. Първо, баща ми пет пари не дава дали някой бял ще живее, или ще пие луга. Той просто иска тяхното. А Пилат си е малко шантава, но нали искаше да ни изкара оттам. Ако не беше нейната хитрина, сега щяха да ни гният кокалите в затвора.

— Моите, не твоите. Тя искаше теб да отърве, не мене.

— Е, стига. Не е честно.

— Вярно не е. Ама аз от „честно“ отдавна съм се отказал.

— Дори към Пилат? Защо? Тя знаеше какво сме направили и все пак ни отърва. Унижи се заради нас, направи се на шут, пълзя. Нали й видя лицето? Виждал ли си такова лице през живота си?

— Веднъж. Само веднъж — каза Китарата. Спомни си пак как майка му се усмихна, когато белият й даде четири десетдоларови банкноти. Нещо повече от благодарност имаше в очите й. Много повече. Не любов, но готовност за любов. Мъжът й бе разполовен надве, после машината го върнала обратно. Китарата чу работниците да разправят как сложили двете половинки в ковчега, без дори да ги сглобят — отрязаната страна отдолу, кожата нагоре. Една срещу друга. Всяко око се взираше дълбоко в другото. Всяка ноздра вдишвала въздуха, изпуснат от другата. Лявото рамо пресичало отгоре дясното. Като дете Китарата се страхуваше, че щом баща му се събуди за

Страшния съд, ще види първо не сияние или величествена глава на господ, или пък дъгата, ами собственото си око.

И все пак майка му се усмихна и показа готовност да обича човека, който носеше отговорност за това разделяне на баща му за цяла вечност. Не от фондана на жената на надзирателя му прилоша. Това стана по-късно. Поболя се от това, че вместо застраховка за живот, собственикът даде на майка му четиридесет долара, „да се оправите с децата“, а пък тя ги взе радостно и купи на всичките по една голяма ментова захарна пръчка в самия ден на погребението. Двете сестри на Китарата и момченцето засмукаха кокаленобялата и кървавочервената пръчка, а Китарата не можеше. Държа я в ръка, докато залепна. Цял ден я държа. Край гроба, на вечерята, през цялата безсънна нощ. Другите му се смееха, смятаха, че е стиснат, а той не можеше нито да я изяде, нито да я хвърли. Най-накрая, в пристройката, я пусна във вонящата дупка на земята.

— Веднъж — каза той. — Само веднъж — и пак го разтресе гадене. — Не забравяй най-важното, най-важното. Не оставяй братята Кенеди да те измамат и да ти кажа право: дано баща ти да е прав за това в пещерата. И дано да не ти хрумне нещо друго, като го намериш.

— Това пък какво значи?

— Значи, че съм нервен. Много нервен. И тази работа ми трябва.

— Ако си закъсал, мога да ти дам.

— Не на мен. На нас. Имаме работа да вършим. — Китарата присви очи й погледна Биберона. — Съвсем скоро един от нас остана на улицата и няма защо да ти казвам кой го изхвърли. И на заплатите му е наложен заповор, защото същият този казал, че му дължи наем за два месеца. Този има нужда от наема за една дупка в стената два на два, колкото рибата има нужда от външни джобове. Сега ние трябва да се погрижим за нашия човек, да му намерим квартира, да платим стария наем и...

— Аз съм виновен. Чакай да ти кажа какво стана.

— Не, нищо не ми кавай. Не ти си хазаинът и не ти си го изхвърлил. Може да си дал пушката, но не си натиснал спусъка. Не те виня.

— Защо не? Говориш за баща ми, за сестрата на баща ми, а ако те оставя, ще говориш и за моята сестра. Защо въобще ми имаш доверие?

— Миличък, дано никога да не си задавам този въпрос.

И все пак добре свърши този мрачен разговор. Нямаше истински гняв и нищо непоправимо не се каза. Когато Биберона си тръгна, Китарата му подаде ръка и Биберона я шляпна със замах. Може би от умората, дланите им сякаш се докоснаха съвсем слабо.

На летището в Питсбърг той разбра, че Данвил е на 240 мили на североизток и дотам може да се стигне само с автобус на „Грейхаунд“. Неохотно, с нежелание да се откаже от лукса на самолетното си пътуване, той взе такси от летището до автогарата. Там трябваше да чака два часа за автобуса. Когато се качи, бездействието, разгледаните илюстрирани списания и разходките по съседните улици го бяха уморили. Заспа петнадесет минути след като излязоха от Питсбърг. Събуди се късно следобед, един час преди Данвил. Баща му говореше с възторг за тукашната природа, но за Биберона тя беше просто зелена, навлязла в сиромашкото си лято, малко по-хладна от родния му град, макар че беше по на юг. Сигурно планините дават тази разлика в температурите, помисли си той. Няколко минути се опита да се наслаждава на пейзажа, който прелиташе край прозореца, но скоро го обзе отегчението на градския човек от повторемостта в природата. На някои места имаше много дървета, другаде нямаше. Хълмовете в далечината бяха като хълмовете във всяка далечина. Загледа се в надписите край пътя — имена на градове, които бяха разположени на двадесет и две мили по-нататък, на седемнадесет мили на изток, на пет мили на североизток. Имена на железопътни възли, окръзи, кръстопътища, мостове, гари, тунели, планини, реки, притоци, перони и наблюдателни пунктове. Всеки си върши своето, помисли си той, и всеки, който си има работа в Дъдбъри Пойнт например, вече знае къде се намира това селище.

В куфара имаше две бутилки „Къти Сарк“, а също и две ризи и малко бельо. На връщане този голям куфар ще носи истинския си товар, мислеше си той. А сега се ядоса, че го е дал в багажното под автобуса, защото му се пиеше. Според часовника — златния „Лонжин“, подарен от майка му — до следващата спирка оставаха още двадесет минути. Той се облегна назад и се опита да заспи. Очите му се свиваха от непрекъснатото наблюдение на равния пейзаж.

За негово голямо учудване, в Данвил му казаха, че автогарата всъщност е едно ресторантче по шосе 11, където се продават билети,

кюфтета, кафе, бисквити със сирене и фъстъчено масло, цигари, бонбони и студено месо. Няма гардероб, няма шкафчета, които се заключват, няма таксита, а като пристигна, видя, че няма и мъжка тоалетна.

Изведнъж се почувствува нелепо. Какво да прави? Да си остави куфара и да попита: Къде е пещерата край фермата, в която баща ми е живял преди петдесет години? Не познаваше никого, не знаеше имена, освен първото име на някаква старица, която вече не е жива. И за да не привлича повече вниманието на хората от този малък фермерски град, тъй като вече биеше на очи с бежовия си костюм с жилетка, закопчаващата се до долу светлосиня риза, черна плетена връзка и хубавите си обувки „Флорсхайм“, той попита човека зад щанда дали може да си остави багажа при него. Онзи погледна куфара и сякаш заобмисля молбата на Биберона.

— Ще си платя — каза Биберона.

— Тук го остави, до щайгите с бутилките — каза човекът. — Кога ще го прибереш?

— Тази вечер.

— Хубаво. Тук ще си го намериш.

Биберона тръгна от ресторанта-автогара с малка чанта с нещата си за бръснене и се заразхожда по улиците на Данвил, щат Пенсилвания. И в Мичиган бе виждал такива градчета, но никога нищо не бе правил в тях, освен да зарежда колата. Трите магазина на една от улиците вече затваряха. Беше пет и половина и всичко на всичко десетина души се разхождаха по тротоарите. Имаше и един негър — едър, възрастен, с остра кафява капа и старомодна яка. Биберона тръгна подире му, настигна го и попита с усмивка:

— Мога ли да ви попитам нещо?

Човекът се обърна, но не отговори. Биберона се почуди дали не го е обидил с нещо.

— Какво обичате?

Говореше малко напевно, като белия зад щанда.

— Търся... Цирцея, една жена, Цирцея се казва. Не точно нея, ами къщата ѝ. Да знаете къде е живяла? Не съм оттука. Преди малко пристигнах с автобуса. По работа съм дошъл, по една застрахователна полица, и трябва да видя тука някои имоти.

Човекът го слушаше и явно нямаше намерение да го прекъсва, затова Биберона завърши изречението си неловко с:

— Дали знаете?

— Преподобният Купър сигурно знае — каза човекът.

— Къде мога да го намеря? — На Биберона му се струваше, че в разговора нещо липсва.

— На улица „Стоун“. Продължавате по тая, стигате до пощата, минавате край нея и стигате до улица „Уиндзър“. Следващата е „Стоун“. Той живее там.

— Църквата там ли е? — Биберона предполагаше, че свещеникът ще живее до църквата.

— Не, не. Преподобният Купър живее на улица „Стоун“. Май му беше жълта къщата.

— Благодаря — каза Биберона. — Много ви благодаря.

— Няма нищо — отвърна човекът. — Довиждане — и той си тръгна.

Биберона си помисли да се върне ли за куфара, отказа се и тръгна към улица „Стоун“. Позна пощата по американското знаме. Тя бе паянтова сграда, до нея се намираше магазинът за всичко, който служеше и за канцелария на „Уестърн Юниън“. Зави наляво, но не видя никакви табели. Как да намери улица „Уиндзър“ или улица „Стоун“, щом няма табели? Мина по една улица без магазини, после по друга и тъкмо щеше да се връща в магазина за всичко и да търси в телефонния указател на „Американска методистка църква“, когато съзря бяло-жълтата къща. Това трябва да е, помисли си той. Качи се по стълбите, решен да внимава как се държи. Крадецът трябва да е учтив и да печели благоразположение.

— Добър вечер. Тук ли е преподобният Купър?

На вратата стоеше жена.

— Да. Заповядайте. Сега ще го извикам.

— Благодаря — каза Биберона, влезе в холчето и зачака.

Появи се дребно, топчесто човече, което си играеше с очилата.

— Да, сър? Мене ли търсите? — очите му се плъзгаха по дрехите на Биберона, но в гласа му нямаше излишно любопитство.

— Да. Тъж... как сте?

— Добре, добре. А вие?

— И аз съм добре — Биберона се чувствуваше много неудобно и му личеше. Никога не му се бе налагало да прави добро впечатление на непознат, не му бе трябвало нищо от непознат и не помнеше да е питал някого как е. По-добре да си го кажа, помисли си той. — Вие можете да ми помогнете. Казвам се Мейкън Дед. Баща ми е оттук...

— Дед? Мейкън Дед ли казахте?

— Да — Биберона се усмихна извинително заради името. — Баща ми...

— Гледай ти! — преподобният Купър си свали очилата. — Гледай ти! Естер! — той сякаш хвърли думите си през рамо, без да сваля очи от госта. — Естер! Ела тука — после на Биберона: — Познавах твоите близки.

Биберона се усмихна и поотпусна рамене. Хубаво е да дойдеш в чужд град и да намериш непознат, който знае близките ти. През целия си живот бе чувал тази дума, изговаряна с трепет в гласа: „Тук живея, ама близките ми...“ или „Тя така се държи, сякаш няма близки“, или „Имаш ли близки да живеят тука?“. Преди не знаеше какво значи това — връзка между хората. Спомни си как Фреди седеше пред магазина на Съни малко преди Коледа и казваше: „От близките ми никой не ме приема“. Биберона се усмихна широко на преподобния Купър и жена му:

— Така ли?

— Сядай тука, момче. Значи, на Мейкън Дед си син. Познавах го аз. Е, не чак толкова добре. Баща ти беше четири-пет години по-голям от мене, а и те не слизаха много-много в града. Ама стария всички тука го помнят. Старият Мейкън Дед, дядо ти. Добри приятели бяха с баща ми. Тате беше ковач. От нашите само аз съм с призвание. Е, е, е — преподобният Купър се хилеше и потъркваше колене. — Господи, забравих се. Ти трябва да си гладен. Естер, дай му нещо да хапне.

— Не, не. Благодаря, сър. Може нещо малко за пиене. Ако пиете, де.

— Ами, да. Нищо купешко нямаме, за съжаление, ама... Естер!

Тя беше тръгнала към кухнята.

— Донеси чаши и онова уиски от бюфета. Тука е дошло момчето на Мейкън Дед, уморено е, иска да пийне. Кажи сега как ме намери? Не вярвам татко ти да ме помни.

— Може и да ви помни. Попитах един човек на улицата и той ми каза.

— Попитал си за мен? — преподобният Купър искаше да си изясни всичко и вече се готвеше какво ще разказва на приятелите си: как човекът дошъл у тях, как първо попитал къде живее...

Естер влезе с рекламен поднос „Кока кола“, на който имаше две чаши и голям буркан за майонеза с нещо като вода вътре. Преподобният Купър го наля топло и чисто в двете чаши. Без лед, без вода — чисто ръжено уиски, което разкъса гърлото на Биберона още с първата глътка.

— Не. Не съм питал за вас. Питам къде е живяла една жена на име Цирцея.

— Цирцея! Ох, господи, старата Цирцея!

— Той ми каза да се обърна към вас.

Преподобният Купър се засмя и си наля още уиски.

— Всички тука ме познават и аз познавам всички.

— Ами... аз знам, че баща ми е останал малко при нея, след като... когато те... след като баща му умрял.

— Хубава им беше фермата. Доста хубава. Сега е собственост на едни бели. Нали те това искаха. Затова го и застреляха. Много злини причиниха. Изпоплашиха хората. Баща ти нали имаше сестра на име Пилат?

— Да, сър, Пилат.

— Жива ли е още?

— О, да. Доста.

— Тъй ли? Хубаво момиче беше, ама хубаво. Моят баща й направи обещата. По това и разбрахме, че са живи. Когато застреляха стария Мейкън Дед, никой не знаеше децата убити ли са или какво. После, след няколко седмици, Цирцея дойде в работилницата на баща ми. Точно където е пощата сега, че отсреща — там му беше на тате ковачницата. Тя дойде, носеше малка метална кутийка, а вътре — хартийка. На нея беше написано името на Пилат. Цирцея нищо не каза на тате, само помоли да направи обещата. Откраднала една брошка от господарите си. От нея баща ми взе златната игличка и я запои за кутийката. Така разбрахме, че са живи и Цирцея се грижи за тях. Тогава слугуваше у семейство Бътлър, белите богаташи, но беше и добра акушерка. Всички тука сме раждани при нея. Аз също.

Може би заради уискито, но сега Биберона слушаше с някаква вътрешна топлина тази история, която бе чувал много пъти с половин ухо. Може би защото беше тук, на мястото, всичко му се струваше много истинско. Приказките на Пилат за пещери, гори и обеци, както и на баща му — за готвенето на диви патици, му се струваха екзотични, дошли от друг свят и друго време, а може би дори измислени. Тук, в дома на енорийския свещеник, седнал в стола с плетено дъно до пианото, той пиеше домашно уиски от буркан за майонеза и всичко му изглеждаше истинско. Без да знае, бе минал точно край мястото, където била направена обещата на Пилат; тази обеща, която така го бе очаровала като дете, обещата, от която тукашните цветнокожи разбрали, че малките на убития са живи. Намираще се в гостната на сина на човека, който бе измайсторил обещата.

— Хванаха ли убийците?

Преподобният Купър повдигна вежда.

— Да ги хванат ли? — попита той, много изненадан. — Какво ще ги хващат? Те никъде не са бягали.

— Искам да кажа съдиха ли ги? Арестуваха ли ги?

— Защо ще ги арестуват? Дето са застреляли някакъв си негър? Ти откъде идваш, викаш?

— Поне не се ли опитаха да разберат кой го е извършил?

— Всички знаехме кой — господарите на Цирцея, Бътлърови.

— И никой нищо не направи? — Биберона се изненада от собствения си гняв. Когато за пръв път научи, не се ядоса. Защо сега?

— Какво да сторим? Белите пет пари не даваха, черните не смееха. Нямаше полиция. Сега тези работи ги оправя шерифът. Преди не беше така — един-два пъти в годината минаваше окръжният съдия. После тези, дето се омърсиха, притежаваха половината окръг. Земята на Мейкън им беше като трън. Ние се благодарихме, че децата са се отървали.

— Казвате, Цирцея работела у убийците на дядо ми. Тя знаеше ли?

— Как няма да знае.

— И скрила татко и леля у тях?

— Там ги скри.

— В същата къща.

— Да, там беше най-добре. В града щяха да ги забележат. А там кой ще ходи да ги търси.

— А тате... баща ми знаеше ли?

— Не знам какво е знаел, дали Цирцея му е казала. След убийството не съм го виждал. Никой не го е виждал.

— А къде са сега тези Бътлъррови? Тук ли живеят още?

— Измряха. До един. Последната от тях, дъщерята Елизабет, се спомина преди няколко години. Ялова като камък и стара като камък. Има провидение, синко. Неведоми са пътищата господни, но ако доживееш, само да доживееш, и разбираш, че има провидение. Кражбите и убийствата не им донесоха нищо добро, ама нищичко.

— Пет пари не давам дали на тях им е било добре, нали на друг са навредили.

— Към вас белите други ли са?

— Ами... не са май. Но понякога все пак нещо може да се направи.

— Какво? — свещеникът се интересува искрено. Биберона можеше да отговори само с думите на Китарата, затова не каза нищо.

— Виж какво имам тука — преподобният се обърна и показа на Биберона бучка колкото орех зад ухото си. — Отидохме веднъж във Фили да участвуваме в парада на примирието. Беше след Първата световна война. Канени бяхме, имяхме пропуск, но на белите не им хареса да сме там. Предизвикаха сбиване. Започнаха да ни замерят с камъни и да ни псуват. Пет пари не давах, че сме в униформи на американската армия. Е, дойдоха полицаи на коне, за да ги усмирят, както си мислехме ние. А те налетяха на нас. С конете. Това ми е от конско копито. Какво ще кажеш, а?

— Боже господи.

— Ти да не си дошъл да си го върнеш? — свещеникът се наведе напред.

— Не, просто минавах. Викам си, защо да не видя фермата.

— Цирцея им върна каквото имаше да се връща.

— Какво им е сторила?

— Какво ли не.

— Жалко, че не съм дошъл по-рано да я видя. Трябва да е умряла на сто години.

— Повече. Тя беше на сто години аз като бях момче.

— Наблизо ли е фермата? — Биберона проявяваше сдържан интерес.

— Не е далеч.

— Щеше ми се да я видя, щом съм бил път дотук. Тате все ми разправяше за нея.

— Точно зад къщата на Бътлърви се намира, на около петнадесет мили. Мога да те закарам. Мойта таратайка е на поправка, вчера трябваше да е готова. Ще проверя.

Биберона чака четири дни да поправят колата. Четири дни беше гост на преподобния Купър и обект на дълги посещения от страна на всички старци в града, които помнеха баща му или дядо му, или бяха само чували за тях. Всичките повтаряха по нещо от тяхната история, всичките разправяха колко красиво било в „Небесата на Линкълн“. Седнали в кухнята, те гледаха Биберона с такива овлажнели очи, говореха с толкова любов и почит за дядо му, че старецът започна да му липсва. Спомни си думите на баща си: „Работех рамо до рамо с тате. Рамо до рамо“. На времето му се стори, че баща му се хвали колко мъжествен е бил като малък. Сега разбра, че е било нещо друго. Баща му е обичал своя баща, били са близки; дядото на Биберона е обичал сина си, доверявал му се е, смятал го е за достоен да работи „рамо до рамо“ с него. „Нещо избесня в мене, бе казал баща му, като го видях на земята.“

Това беше истинско чувство, а Биберона само се бе престорил на гневен, когато говореше с преподобния Купър за възможността „да се направи нещо“. Тези старци помнеха и двамата Мейкън Дед като изключителни мъже. Пилат помнеха като хубаво, диво, горско момиче, „дето никой не можеше да ѝ нахлузи обуца“. Само един помнеше баба му. „Хубава, ама приличаше на бяла. Индианка май. С черна коса и дръпнати очи. При раждането умря.“ Колкото повече разправяха старците, колкото повече научаваше той за единствената ферма в окръга, дето се отглеждали праскови, истински праскови като в Джорджия, за пиршествата след лов, за клането на прасетата през зимата, за съсипващата работа в стопанството, толкова повече усещаше някаква липса в живота си. Те разправяха как копали кладенци, слагали клопки, секли дървета, палели огън в овощните градини, за да сгреят дръвчетата през студените пролети, обзядвали млади коне и дресирали кучета. И във всичко това присъствуваше

собственият му баща, вторият Мейкън Дед, човек от тяхното време, силен като бивол, който можел да язди бос и без седло, и който, както никой не оспорвал, надтичвал, надоравал, надстрелвал, надбирал, надяздвал всички. Биберона не можеше да разпознае у сегашния суров, алчен, студен човек момчето, за което те говореха, но обичаше това описвано от тях момче, обичаше и бащата на това момче, с хамбара му с четиriskатен покрив, прасковените дървета и неделния риболов при пукване на зората, във вира, който бил широк два акра.

Те разказваха ли разказваха, присъствието на Биберона разпалваше спомените им. За добри времена, за трудни времена; нещата са се променили, нещата са си все същите; а над всичко това се извисяваше едрият, великолепен Мейкън Дед, чиято смърт, както се стори на Биберона, станала начало на собственото им умиране, макар че тогава те били още момчета. Мейкън Дед бил такъв фермер, какъвто те искали да бъдат — разумен напоител, производител на праскови, колач на прасета, пекач на диви пуйки, човекът, който можел да изоре четиридесет бразди за нула време и при това пеел като ангел зад ралото. Дошъл бил отникъде, невеж като пън и беден като каторжник, имал само документи за освободен роб, една библия и хубава чернокоса жена. Първата година наел десет акра, на другата — още десет. След шестнадесет години имал една от най-хубавите ферми в околията Монтуър. Ферма, която като с четка оцветявала живота на другите и им шептяла своята проповед. „Виждате ли? — казвала им фермата. — Виждате ли какво можете да направите и вие? Какво като не знаете буквите, какво като сте родени роби, какво като сте си загубили имената и бащите, какво от това? Ето, тук се вижда какво може да направи човек с разум и труд. Стига сте хленчили, им казвала тя, стига сте гонили вятъра. Използвайте си възможностите, а ако не може — използвайте невъзможностите. Ние живеем тук, на тази земя, в тази нация, точно тук, в тази страна. Не другаде! Имаме си дом в тези скали, не разбирате ли! В моя дом никой не е гладен. В моя дом никой не плаче. Щом аз имам дом и вие имате! Грабнете го! Хванете се за тази земя! Вземете я, дръжте я, братя, разтърсете я, братя, изстискайте я, претърколете я, извийте я, пребийте я, наритайте я, нацелувайте я, нашибайте я, стъпчете я, изкопайте я, изровете я, засадете я, косете я, наемете я, купете я, продайте я, притежавайте я,

застройте я, умножете я и я предайте на младите — чувате ли ме? Предайте я!“

Но го застреляли в главата и изiali хубавите му джорджийски праскови. Тогава, още като момчета, тези старци започнали да умират. Сега се втрещваха в Биберона през нощните им разговори и копнееха за нещо. За някаква дума от него, дето да разпали отново бляна им и да спре смъртта, от която умираха. Затова той започна да им говори за баща си, за познатото им момче, за сина на легендарния Мейкън Дед. Прехвалваше го малко и те живнаха. Колко къщи има баща му (ухилиха се), как купува на всеки две години нова кола (засмяха се), а като им каза, че баща му се опитал да купи „Ири Лакъуона“ (така му звучеше по-добре), те подсвириха от радост. Такъв си е той! Такъв си е синът на стария Мейкън Дед! Поискаха да знаят всичко и Биберона не се усети как ги засипва със сметки като счетоводител, как описва авоари, сделки, наеми, заеми от банката и нещо ново, което баща му ще предприеме — ще играе на борсата.

Изведнъж, посред приказките, Биберона пожела златото. Поиска му се да стане веднага и да отиде да го намери. Да изтича там и да го измъкне под носа на Бътлърви, дето смятат, че ако убият човека, затриват корена му. Биберона искреше в светлината на тяхното обожание и побесняваше от гордост.

— За коя се ожени татко ти?

— За дъщерята на най-богатия черен доктор в града.

— Такъв си е той! Такъв си е Мейкън Дед!

— Прати ли те да учиш!

— Прати сестрите ми. Аз работя рамо до рамо с него в канцеларията.

— Тъй! Оставил те е у дома, пари да печелиш. Мейкън Дед ли няма да напечели пари!

— Каква кола кара?

— Буик. Двеста двадесет и пет.

— От коя година?

— Тази година!

— Това е той! Това е Мейкън Дед! Ще я купи „Ири Лакъуона“. Щом я иска, ще я купи! Ей, боже! Сигурно белите не ги свърта от него. Не могат те да му стъпят на врата. Не и на Мейкън Дед! Поне не на този свят! Нито пък на другия! Ха! Дявол го взел! „Ири Лакъуона“!

След дългото чакане, преподобният Купър все пак не можа да го закара. Допълваше дохода си на проповедник с работа в магазина и трябваше да отиде първа смяна. Племенникът му, наречен Племенника, защото нямаха друг, бе изпратен да закара Биберона до фермата, докъдето се стига с кола. Племенника беше на тринадесет години и очите му едва стигнаха до кормилото.

— Има ли книжка? — попита Биберона госпожа Купър.

— Няма още — отвърна тя и като видя ужаса в очите му, му обясни, че по фермите момчетата по неволя се научават да карат рано.

Биберона и Племенника тръгнаха веднага след закуска. Почти час пътуваха, защото пътят всъщност беше две криволичещи шосета и те караха двадесет минути след един камион, тъй като не можеха да изпреварят. Племенника почти не говореше. Интересуваха го само дрехите на Биберона и той ги разглеждаше при всяка удобна възможност. Биберона реши да му подари една от ризите си и му каза да спре на автогарата, за да си вземе куфара.

Най-накрая Племенника забави на някакво шосе, покрай което нямаше къщи. Спря.

— Какво има? Искаш аз да карам?

— Не, сър. Пристигнахме?

— Къде сме пристигнали?

— Там е, отвъд — и той посочи някакви храсти. — Там е пътят към къщата на Бътлъррови, а фермата е зад нея. Пеша трябва. С кола не може.

Вярно беше. Дори пеша Биберона едва стъпваше по каменистия път, обрасъл с растения. Искаше Племенника да го изчака, докато огледа бързо района, за да се върне после сам. Но момчето си имаше работа. Щяло да се върне да вземе Биберона.

— След час — каза той.

— За един час само ще се върна до града — каза Племенника.

— Преподобният Купър каза да ме докараш и върнеш, не да ме оставяш наред път.

— Мама ще ме бие, ако не си свърша работата.

Биберона се ядоса, но не му се щеше да показва на момчето, че е неспокоен и не иска да остава сам. Погледна тежкия си, претрупан часовник и се съгласи да го чака по обяд. Беше девет часът.

Ниските клони на старите орехи събаряха шапката му, затова той я взе в ръка. Крачолите на панталоните му без маншети потъмняха от цяла миля мокри листа. Тишината бучеше в ушите му. Беше напрегнат и тревожен, а златото не му излизаше от ума, както и лицата на мъжете, с които пи снощи. Скоро стъпи на чакъла и листата на автомобилната алея около най-голямата къща, която бе виждал.

Тук са живели, помисли си той, тук се е разплакала Пилат, когато й дали сладко от череши. За миг спря. Тази къща сигурно е била красива, приличала е на палат, но те и двамата разказваха колко затворени се чувствували в нея, колко трудно се виждало небето от стаята им, колко отблъскващи били килимите и драпериите. Без да знаят кой е убил баща им, те по инстинкт са мразели къщата на убийците. А и тя приличаше на такава. Тъмна, порутена, злокобна. Толкова самотен се бе почувствувал само в друг един миг — когато коленичи пред прозореца и поиска да литне. От прозореца на втория етаж, който още не бе покрит с бръшлян, го гледаха детски очи. Той се засмя. „Сигурно виждам себе си, спомням си как все гледах небето през прозореца.“ А дали не е от светлината, която прониква през дърветата? Четири изящни клони крепяха портала, а на огромната двойна врата имаше тежко чукче от месинг. Той го вдигна и пусна: звукът потъна като една-единствена дъждовна капка в памук. Нищо не помръдна. Той погледна към пътеката, към зелената пустош, откъдето бе дошъл, към зеленикавочерния тунел, чийто край не се виждаше.

Бяха му казали, че фермата е недалеч от къщата на Бътльрови, откъм задната страна, но като знаеше представите им за разстояние, той реши да тръгне веднага. Ако намери каквото търси, ще трябва да се върне през нощта, естествено с инструменти, но трябва да познава и района. Поиска му се да завърти кръглата дръжка. Тя не мръдна. Вече се беше обърнал, тръгваше си, когато пак се сети нещо — блъсна вратата и тя се отвори с въздишка. Той погледна вътре. Не толкова тъмнината, колкото вонята, му попречиха да види каквото и да било. Беше животинска миризма, от космати животни, престояла, задушаваща, вездесъща. Той се закашля и се огледа къде да плюе, защото вонята вече беше в устата му и обвиняваше зъбите и езика му. Извади кърпичка от задния си джоб и я сложи на носа си. Дръпна се от отворената врата и тъкмо да изхвърли сутрешната си закуска, вонята изчезна съвсем внезапно. Замени я приятен остър аромат като на

джинджифил — хубав, чист, изкусителен. Изненадан и съблазнен от него, той се върна и влезе вътре. След една-две секунди вече виждаше ръчно изработения дървен под на огромния хол, а в дъното — широка стълба, чийто край се губеше в тъмнината. Очите му минаха по стълбите.

Като всяко дете, той бе сънувал вещици, които го гонеха по тъмните улички и между дървета по полето, докато стигнеше някакви стаи, откъдето нямаше изход. Вещици с черни рокли и червени фусти; вещици с розови очи и зелени устни; дребни вещици, дълги източени вещици, намръщени вещици, усмихнати вещици, красиви вещици и хилещи се вещици, вещици, които летяха, вещици, които тичаха, и други, които просто се носеха по земята. Затова щом видя жената в края на стълбата, не устоя да не се качи към протегнатите ѝ ръце, с широко разтворени за него пръсти, зяпнала за него уста и очи, които го поглъщаха. Насън не можеш да не се изкачиш по стълбите. Тя го сграбчи, сграбчи го за раменете, дръпна го към себе си и го притисна здраво. Главата ѝ стигна до гърдите му, замая го допирът на косата ѝ до брадата му, сухите, кокалести ръце, стиснали като стоманени пружини гърба му, отпуснатата ѝ уста, която бърбеше нещо в жилетката му, но той знаеше, че винаги, винаги в мига на скока или лепкавата прегръдка, той ще се събуди с вик и ерекция... Сега имаше само ерекция.

Биберона затвори очи, нямаше сили да се дръпне, преди да свърши сънят. Някакъв глух шум в краката му го накара да изплува от всичко това. Той погледна и видя около себе си цялата глутница златооки кучета. Всяко имаше същите умни детски очи, които бе видял през прозореца. Внезапно жената го пусна и той погледна и нея. До спокойните, трезви и преценяващи погледи на кучетата нейните очи изглеждаха луди. До сресаната им, добре гледана и гладка като метал козина нейната коса беше разрошена и мръсна.

Тя заговори на кучетата.

— Махайте се. Хелмут, тръгвай. Хорст, хайде.

Кучетата се подчиниха на жеста ѝ.

— Ела, ела — каза тя на Биберона. — Влизай.

Тя го хвана за ръката и той я последва с рамо напред, с длан в дланите ѝ, като дете, което не иска да си легне да спи. Двамата се провряха през телата на кучетата, които се движеха край краката му. Тя

го заведе в една стая, накара го да седне в сив кадифен диван и прогони всички кучета, като остави само двете в краката си.

— Помниш ли овчарките? — попита тя, като си дръпна стола и се настани близо до него.

Беше стара. Толкова стара, че се беше обезцветила. Толкова стара, че само устата и очите ѝ се различаваха на лицето. Нос, брада, скули, чело и врат отдавана се бяха предали на гънките и плетениците на тази кожа, подложена на непрестанна промяна.

Биберона се напъна да мисли логично, но насън това е толкова трудно: Може би тази жена е Цирцея. Но Цирцея не е жива. А тази жена е жива. Дотук стигна и повече не можа, защото, макар че жената говореше с него, тя сигурно беше мъртва. Не заради бръчките и това лице, което бе толкова старо, че не може да е живо, а защото от беззъбата ѝ уста излизаше силният, мелодичен глас на двадесетгодишно момиче.

— Знаех си, че някой ден ще се върнеш. Не, не е съвсем така. Понякога съм се съмнявала, а понякога въобще не мислех за това. Ама права излязох. Ти се върна.

Ужасно беше да чува как този глас излиза от такова лице. Може би му имаше нещо на ушите. Поиска да чуе собствения си глас и да заложи на логиката.

— Извинете, аз съм синът му. Аз съм синът на Мейкън Дед. Вие не ме познавате.

Тя престана да се усмихва.

— И аз се казвам Мейкън Дед, но съм на тридесет и две години. Вие сте познавали баща ми и неговия баща.

Дотук добре. Неговият глас беше същият. Сега му трябваше да знае правилно ли е преценил ситуацията. Тя не му отговори.

— Вие сте Цирцея, нали?

— Да, Цирцея — каза тя, но изглежда, бе загубила всякакъв интерес към него. — Казвам се Цирцея.

— На гости съм тук — каза той. — Няколко дни бях у преподобния Купър и жена му. Те ме докараха дотук.

— Мислех, че си той. Мислех, че си дошъл да ме видиш. Къде е той? *Моят* Мейкън?

— У дома. Жив е. Разказвал ми е за вас.

— А Пилат? Тя къде е?

— И тя е там. Добре е.

— Ами ти приличаш на него. Наистина.

Но думите ѝ не звучаха убедително.

— Той сега е на седемдесет и две години — каза Биберона. Мислеше, че така ще ѝ стане ясно, ще разбере, че той не може да бъде нейният Мейкън, който тогава е бил на шестнадесет години. Но тя каза само едно „Ъъ...“, сякаш нито седемдесет и две, нито тридесет и две, нито която и да е възраст значеше нещо за нея. Биберона си помисли на колко ли е години.

— Гладен ли си? — попита тя.

— Не, благодаря. Закусих.

— Значи си на гости у малкия Купър.

— Да, госпожо.

— Завързак. Казвах му да не пуши, ама чуват ли те децата.

— Мога ли да запаля? — Биберона се бе поотпуснал и се надяваше, че една цигара ще му помогне.

Тя вдигна рамене.

— Прави каквото щеш. Сега всеки прави каквото си ще.

Биберона запали. Кучетата изсумтяха при драскането на клечката и не откъсваха поглед от пламъчето.

— Шшш — каза Цирцея.

— Красиви са — каза Биберона.

— Кои?

— Кучетата.

— Не са красиви те, особени са, но нали прогонват всичко живо... Съсипах се да ги гледам. На госпожица Бътлър бяха. Тя ги отглеждаше, кръстосваше. Все искаше да ги приемат в Американската асоциация на собствениците на кучета.

— Как ги нарече?

— Овчарки. Немски овчарки.

— Какво правиш с тях?

— Отглеждам ги. Продавам ги. Докато умрем тука всички заедно. — Тя се засмя.

Имаше изящни обноски, които не вървяха със съдраните ѝ мръсни дрехи, както силният ѝ млад и обработен глас не отиваше на сбръчканото ѝ лице. Докосваше бялата си коса, пусната права или сресана на плитка, сякаш оправяше паднал кичур на сложна изящна

прическа. Усмивката ѝ — сякаш слюда се разтваряше в капка киселина — се придружаваше от потупване с пръсти на брадата. Тази смесица от изящество и благородна реч накара Биберона да си помисли, че тя е стара глупачка.

— Защо не излизате от време на време?

Тя го погледна.

— Сега тази къща ваша ли е? Завещана ли ви е? Затова ли сте останали тук?

Тя стисна с венци устните си.

— Ако стоя тук сама, то е, защото тя умря. Уби се. Свършиха се всичките пари и тя се уби. Застана най-отгоре на стълбата, дето ти беше преди малко, и се хвърли от перилата. Ама не умря веднага. Седмица-две лежа. Само двете бяхме. Кучетата тогава живееха отделно, в кучкарник. Аз я извадих на този свят, както и майка ѝ, и баба ѝ. Акуширала съм почти всички в окръга. И всичките оживяха. Всички, само майка ти не. Баба ти, де. Сега акуширам кучета.

— Един приятел на преподобния Купър каза, че баба изглеждала като бяла. Така ли?

— Не. Смесена беше. Главно индианка. Хубава жена, ама буйна. Като млада я помня. Луда беше по мъжа си, повече от луда. Разбираш ли? Някои жени прекалено силно обичат. Трепереше над него като квачка. Непокойна любов, непокойна.

Биберона се сети за Хагар, правнучката на тази смесена жена, и каза:

— Знам за какво говориш.

— Ама добра жена беше. Когато умря, плаках като дете. Като дете. Бедната Песен.

— Какво? — (дали старицата не фъфлеше?).

— Като дете плаках, когато...

— Не, как се казвала?

— Песен. Песен се казваше.

— Песен. Мъртва песен. Откъде е получила такова име?

— Ти твоето откъде си го получил? Белите ни кръщават като състезателни коне.

— Сигурно. Тате ми разказа как е получил своето.

— Как го е получил?

Биберона ѝ разказа историята за пияния янки.

— Е, не беше длъжен да го остави. Тя го накара. Тя го накара да си остави това име — каза Цирцея, когато той свърши.

— Тя ли?

— Песен. Жена му. Срещнали се в един фургон, който пътувал на север. През целия път яли орехи. Тя ми разказа. Фургон с освободени роби отивали в обетованата земя.

— И тя ли е била робиня?

— Не, тя не. Все се хвалеше с това, че никога не е била робиня. Нито роднините ѝ.

— Тогава какво е правила в този фургон?

— Не мога ти каза, защото не знам. Не ми е минавало през ум да я попитам.

— Откъде са идвали? От Джорджия?

— Не. Вирджиния. И двамата живеели във Вирджиния, неговите и нейните. Някъде към Кълпепър. Шарлемейн или нещо такова.

— Пилат май е била там за малко. Тя е живяла по цялата страна, преди да дойде при нас.

— Тя омъжи ли се за момчето?

— Кое момче?

— Бащата на детето ѝ.

— Не. Не се е омъжвала.

— Знаех си. Срам я беше.

— От какво?

— От корема ѝ.

— А, това ли.

— Сама се роди. Аз почти не ѝ помогнах. Мислех си, че и двете са умрели — и майката, и детето. Когато се показва, щях да припадна. Не бях чула удари на сърце. А тя се показва. Баща ти много я обичаше. Мъчно ми беше, като разбрах, че са се скарали. Затова ми е хубаво сега, че пак са се събрали. — От приказките за миналото тя се бе разгорещила и Биберона реши да не ѝ казва, че Мейкън и Пилат просто живеят в един и същ град. Чудеше се откъде знае тя за тяхната разпра и дали знае защо е станала.

— Вие сте знаели за скарването им? — попита той тихо, небрежно.

— Само че са се скарали, друго не. Пилат се върна тук, след като се роди детето ѝ. Една зима беше. Тя ми каза, че се скарали, след като

избягаха оттук, и че оттогава не била го виждала.

— Пилат ми каза, че след като избягали от тази къща, живели няколко дни в пещера.

— Така ли? Сигурно е било в Ловджийската. Ловджиите понякога сядат там да си починат. Хапват, пушат и спят. Там хвърлиха и тялото на стария Мейкън.

— На кого? Аз мисля, че... Тате ми беше казал, де го е заровил. Край някакъв поток или река, където ловели риба.

— Зарови го, но много плитко и много близо до водата. При първия голям дъжд трупът изплува. Около месец, след като децата избягаха. Някакви мъже ловили риба и го видели. Труп на негър. Знаели на кого е. Хвърлили го в пещерата. Лято беше. Да бяха го заровили. Казах на госпожа Бътлър — как не ги е срам.

— Тате не знае това.

— Е, не му казвай. Нека си живее спокойно. И без това не е лесно да убият баща ти. Няма защо да му казваш какво е станало с трупа.

— Пилат каза ли ви защо се е върнала тук?

— Да. Баща ѝ я накарал. Той ѝ се явявал понякога.

— Ще ми се да видя пещерата. Дето той... дето го хвърлили.

— Няма да има нищо за гледане. Отдавна беше то.

— Знам, но може да има нещо останало. Да го заровя, както е редно.

— Е, достойна мисъл. Мъртвите не обичат да остават непогребани. Никак не обичат. Лесно ще го намериш. Тръгваш по пътя, от който дойде. Вървиш на север, докато стигнеш до едни стъпала. Те са разрушени, но още се различават. Точно там се отваря гората. Влизаш в нея, повървяваш малко и ще видиш поточе. Прегази го. После има още малко гора, а пред тебе — няколко хълма. Пещерата е точно преди хълмовете. Ще я намериш. Друга няма. Кажи на баща си, че си го погребал както трябва. В гробище, може и с надгробен камък. Хубав. Дано и мене ме намерят скоро и някой се смили. — Тя погледна кучетата. — Дано да ме намерят скоро, да не лежа дълго тук.

Мисълта ѝ докосна разсъдъка му и той преглътна.

— Нали идват да те виждат?

— Кучкари идват от време на време. Те сигурно ще ме намерят.

— Преподобният Купър... Те там мислят, че си умряла.

— Много хубаво. Тези негри от града не ги обичам. Кучкарите идват и човекът, дето носи храната за кучетата, идва веднъж седмично. Те ще ме намерят. Дано да е скоро.

Той разхлаби яката си и запали цигара. Седеше в тази тъмна стая с жената, която бе акуширала баща му и Пилат, която бе рискувала работата си, а може би и живота си, за да ги скрие след убийството на баща им, бе им изхвърляла гърнетата и носила нощем храна и вода за миене. Дори се бе измъкнала до селото, за да поръча обеща от кутийка за енфие от името на момичето Пилат. После излекувала възпаленото ѝ ухо. И след всичките тези години се бе развълнувала, защото го бе взела за баща му. Такава лечителка и акушерка в друг един свят щеше да стане главна сестра в болницата „Мърси“. А тя гледаше овчарките и имаше само една егоистична мисъл: като умре, някой да я намери, преди да я изядат кучетата.

— Напусни тази къща. Продай тези проклети кучета. Аз ще ти помогна. Трябват ли ти пари? Колко? — обзе го жалост. Стори му се, че тя му се усмихва от благодарност. Но гласът ѝ беше хладен.

— Да не мислиш, че не мога да си тръгна, ако поискам? Прибери парите си в джоба.

Обиден, че тя така отвърща на доброто му чувство, той я попита със същия хладен тон:

— Толкова ли много си обичала тези бели?

— Да ги обичам? — попита тя. — Да ги обичам?

— Ами тогава защо се грижиш за кучетата им?

— Ти знаеш ли защо се уби тя? Не можеше да гледа как се съсипва къщата. Не можеше да живее без слуги и пари и всичко, дето може да се купи с пари. Свърши и последният цент, а приходите отиваха за данъци. Първо уволни прислужничките от втория етаж, после готвачката, после кучкаря, градинаря, шофьора и жената, която переше веднъж седмично. Продаде колата, после започна да продава какво ли не — земя, бижута, мебели. Последните няколко години ядяхме от градината. Накрая тя не можа да издържи. Не можеше без слуги, без пари. Не можеше. Всичко бе загубила.

— Но не и тебе. — Не му беше трудно да ѝ се озъби.

— Не, не и мене. Просто се самоуби.

— А ти си ѝ още вярна.

— Ти не ме слушаш. Ушите ти са на главата, но не са свързани с мозъка ти. Казах ти, че тя се уби, за да не върши това, дето аз цял живот съм го вършила! — Цирцея се изправи, кучетата също. — Чуваш ли ме? Видя какво съм работила през целия й живот и умря, чуваш ли ме, умря, за да не живее като мене. Толкова я отврати моят живот и моята работа, че тя се уби, за да не живее така, а пък ти ми разправяш, че съм останала тук, защото я обичам. Сигурно имаш акъл колкото една пръдня!

Кучетата заръмжаха и тя ги погали по главите. Те застанаха от двете й страни.

— Обичаха я тази къща. Обичаха я. Докараха отвъд океана мрамор с розови жилки. Наеха от Италия майстор да направи полилея, а аз на два месеца се качвах със стълба и го чистех с бял муселин. Обичаха я. Крадяха заради нея, лъжеха заради нея, убиваха заради нея. Но само аз останах. Аз и кучетата. И вече никога няма да я чистя. Една пращинка няма да мръдна, едно парченце кал. Всичко в тоя техен свят ще се събори и ще изгине. Полилеят вече падна и се разби на парчета. Сега е долу в балната зала. На парчета. Нещо му е разяло въжетата. Ха! Искам да видя как всичко си отива, да съм сигурна, че никой нищо няма да поправи. Затуй вкарах тука кучетата. Да не пускат никого. Тя като умря, надойдоха разни да крадат. Аз насъсках кучетата. После направо ги вкарах вътре, при мен. Да видиш какво й направиха спалнята. Там на стените имаше тапети. Къде ти! Копринен брокат, дето белгийки са го шили цели шест години. Обичаше го, ах, как го обичаше. Трийсет немски овчарки за един ден го свалиха от стената. Да знаех, че миризмата няма да те задуши, щях да ти го покажа. — Тя огледа стените наоколо. — Тази е последната стая.

— Защо не ми позволиш да ти помогна? — каза той след малко.

— Ти ми помогна. Ти влезе и се направи, че не ти мирише, и ми разказа за Мейкън и сладката ми малка Пилат.

— Сигурна ли си?

— Съвсем, няма какво повече.

Двамата станаха и тръгнаха към стълбите.

— Внимавай къде стъпваш. Няма светлина.

Отвсякъде прииждаха кучета и ръмжаха.

— Време е да ги храня — каза тя.

— Биберона тръгна по стълбите. По средата се спря и се обърна към нея.

— Казваш, жена му го накарала да остане с това име. А как му беше истинското име?

— Джейк, струва ми се.

— Джейк кой?

Тя вдигна рамене като Шърли Темпъл — безпомощно малко момиченце.

— Тя само Джейк ми каза.

— Благодаря ти — отвърна той малко по-силно, отколкото трябваше, защото искаше благодарността му да пресече вонята, която пак нахлуваше над ръмженето на кучетата.

Но ръмженето и миризмата го преследваха през зеления тунел чак до чакъления път. Като стигна там, беше вече десет и половина. Биберона тръгна по един страничен път, като обмисляше какво да прави. Кога да се върне? Да вземе ли кола под наем, или да поиска от свещеника? Дали са му докарали куфара? Какви инструменти ще му трябват? Фенерче и какво друго? Какво ще измисли за обяснение, ако го открият? Разбира се: търси останките на дядо си, за да ги погребее прилично. Повървя още малко, после тръгна и си помисли дали върви в правилна посока.

Реши да свърне, когато видя от един храст да стърчат краищата на две-три дъски. Може това да са стъпалата, за които му каза Цирцея. Не бяха съвсем стъпала, а останки. Цирцея от години не е излизала от къщата, помисли си той. Преди са били стъпала, но сега вече са изгнили. И ако тя го е упътила точно, можеше да отиде там и да се върне преди дванадесет. Поне да огледа на светло.

Той предпазливо раздели храстите и навлезе в гората. Нямаше и следа от пътека. Продължи още малко, чу бълбукане на вода и тръгна по този звук. Стори му се, че той идва някъде отвъд дърветата пред него. Но се бе излъгал. Повървя петнадесетина минути, докато стигна до потока. „Прегازی го“, бе казала тя и той помисли, че ще има мостче или нещо такова. Нямаше. Погледна отсреща и видя хълмове. Сигурно е там. Точно там. Реши, че ще успее за около час да се върне на пътя. Седна, свали си обувките и чорапите, напъха чорапите в джоба и нави панталоните. Хванал обувките си в ръка, той нагази. Не очакваше толкова студена вода и хлъзгави камъни в потока, падна на едното си

коляно и си измокри обувките, като се опря с ръце о дъното. Едва се изправи и изля водата от обувките. И тъй като вече беше мокър, нямаше защо да се връща. Продължи да гази. След половин минута дъното изведнъж хлътна с около педя и той пак падна, само че този път потъна съвсем и само мярна някаква прозрачна рибка, докато главата му изчезваше под водата. Като пръскаше вода от носа и устата си, той изруга поточето, което беше много плитко за плуване и много скалисто за газене. Трябваше да вземе пръчка и да опитва дълбочината, преди да стъпи, но беше прекалено развълнуван. Продължи да гази, като опипваше предварително с крак. Движеше се бавно — водата беше половин-един метър дълбока и десетина метра на ширина. Ако не умираше от нетърпение, щеше да намери по-тясно място за пресичане. Много късно се сети какво трябваше да направи, вместо да се хвърли направо. Сега тази безполезна мисъл само го подразни. Най-сетне достигна отсрещния бряг. Хвърли си обувките на сухата земя и се измъкна от водата. Задъхан, той посегна към цигарите, но видя, че са мокри. Легна на тревата, за да се стопли на силното слънце. Отвори уста, за да измие чистият въздух езика му.

След малко стана и си сложи мокрите чорапи и обувки. Погледна часовника си. Той тиктакаше, но циферблатът беше счупен, а голямата стрелка — изкривена. Да не спирам, каза си той и пое към хълмовете, а те, измамни като рекичката, се оказаха по-далече, отколкото му се стори преди. Не знаеше, че е толкова трудно да вървиш сред дървета, храсти и дива земя. Доскоро гората за него беше градинският парк, подредените дървета на остров Оноре, там като дете ходеше на излети и тичаше по малки, удобни пътечки. „Той взе под наем десетина акра дива гора и ги разработи“, казваха старците за стария Мейкън Дед и фермата му. Това ли е разчиствал? Такива дървета ли е сякъл? Тази земя ли е разработвал, дето не може да се върви през нея?

Потеше се в мократа си риза, вече започна да чувства острите камъни под краката си. От време на време стигаше до полянки и там отново се ориентираше към ниските хълмове.

Най-накрая равната земя свърши и започна леко нанагорнище, покрито с храсти, фиданки и камъни. Той тръгна по края, като търсеше откъде да мине. На юг подножието на хълмовете ставаше по-скалисто и фиданките изчезваха. Изведнъж видя на пет-шест метра черната дупка в скалата. Да не бяха толкова гладки подметките му, щеше да

стигне до нея безопасно, макар и доста трудно. Избърса с ръкав потта от челото си, измъкна тясната черна връзка, която висеше на врата му, и я пхна в джоба си.

В устата му пак се появи солен вкус. Беше така възбуден от това, което се надяваше да намери там, че трябваше да изсуши ръцете си по топлите камъни. Спомни си за жалките гладни очи на старците, които поглъщаха жадно всяка дума за дръзките успехи на сина на Мейкън Дед; за белите, които нахлули в овощната градина и яли от джорджийските праскови, след като застреляли дядо му в главата. Биберона си пое дълбоко дъх и започна да превзема скалите.

Щом стъпи на първия камък, замириса му на пари, макар че това изобщо не беше миризма, а нещо като бонбон, секс и мека блещукаща светлина. Като музика от пиано на фона на няколко цигулки. Беше я усещал и преди — когато чакаше под боровете до къщата на Пилат; по-силно, когато луната освети зелената торба, виснала от тавана като изпълнено обещание, а най-силно — когато тупна леко на пода с торбата в ръка. Лас Вегас и заровени съкровища, крупиета, фургони от Фаргоу, гишета за печалбите на конни състезания и преливащи петролни кладенци; зарове, фалшове и лотарийни билети; търгове, банкови трезори и сделки с хероин. Тези неща причиняваха парализа, треперене, изсъхване на гърлото и изпотяване на дланите; нетърпение, както и усещането, че „те“ са победени или са на твоя страна. Спокойни мъже ставаха и така хвърляха на масата карта „дама“, че едва не й счупваха врата. Жени прехапваха долните си устни и слагаха малки червени кръгчета върху номерираните квадрати; телохранители и отлични студенти не изпускаха из очи касата и изчисляваха какво е разстоянието до вратата. Да спечелиш. Нищо не е така хубаво на този свят.

Биберона стана по-пъргав, изкачваше се нагоре, забиваше колене в дупките, търсеше с пръсти здрава земя или издатини по скалите. Отказа се да мисли и остави тялото си само да върши работата. Най-накрая се изправи на равно, на шест метра вдясно от входа на пещерата. Там видя стара пътека. Ако не бързаше толкова много, щеше да я открие още преди това. По тази пътека са вървели ловците, а също Пилат и баща му. Никой от тях не се е качвал по шест метра стръмна скала и не си е съдирал дрехите.

Той се вмъкна в пещерата и мракът го заслепи. Отстъпи и пак влезе, като закри очи с ръка. След малко вече можеше да различава земята от стените. Видя издадената скала, където бяха спали те. Беше по-голяма, отколкото си я представяше. По земята имаше следи от огньовете, а на входа — няколко огромни камъка, единият като корона. Но къде бяха костите? Цирцея каза, че го хвърлили тук. Може би по-навътре, при плитката дупка? Биберона нямаше фенерче, а кибритът му беше мокър. Все пак се опита да намери суха клечка. Една-две само изпращяха, другите не ставаха за нищо. Но очите му вече привикваха с тъмното. Отскубна клон от един храст до входа и тръгна навътре, като метеше пред себе си. След девет-десет метра забеляза, че стените се сближават. Таванът не се виждаше. Той спря и тръгна бавно настрана, като опипваше на метър пред себе си с върха на клона. Ръката му докосваше скалата, той отърсваше сухите изпражнения на прилепите и продължаваше наляво. Клонът вече не докосваше земята. Биберона спря, наведе го още и пак стигна до дъното. Като го вдигаше, сваляше и движеше напред и назад, той разбра, че е намерил дупката. Беше към половин метър дълбока и два метра широка. Задраска трескаво по дъното с клона. Стигна до нещо твърдо, после пак. Биберона преглътна и падна на колене. Присви очи колкото можеше, но нищо не видя. Изведнъж се сети за запалката в джоба на елечето си. Пусна клона и я затърси, почти загубил сваяст от миризмата на парите — блещукащите светлини, музиката от пианото. Извади запалката, като се молеше да работи. При втория опит изскочи пламъче и той се взря в дупката. Запалката угасна. Той я щракна отново и закри с ръка тънното пламъче. На дъното на дупката видя камъни, дъски, листа, дори тенекиена чаша, но не и злато. Просна се по корем, протегна ръка, заопипва дъното, драскаше, дърпаше, удряше. Нямаше малки, тлъсти, издути торбички със злато. Нищо нямаше. Съвсем нищо. Без да се усети, взе да вие и едно дълго „ooo“ огласи пещерата. Прилепите се събудиха, юрнаха се внезапно и се гмурнаха в тъмнината над главата му. Те го стреснаха и той подскочи на крака, при което подметката на дясната му обувка се отпра от меката щавена кожа. Прилепите го изгониха навън, той тичаше накриво, като вдигаше по-високо десния си крак със скъсаната обувка.

Като излезе пак на слънце, спря да си поеме дъх. Очите му се изпълниха с прах, сълзи и прекалено ярка светлина, но той беше много

възмутен и сърдит, за да ги разтърка. Само хвърли запалката високо и далече сред дърветата в подножието на хълма и закуцука по пътеката, без да гледа накъде върви. Стъпваше както му беше най-удобно. Много се изненада, когато се озова пак при поточето, но по-нагоре по течението, където можеше да се пресече, защото там беше широко три-четири метра и толкова плитко, че се виждаше каменистото. Имаше и мостче от дъски. Той седна, завърза си подметката към горницето с тънката плетена връзка и мина по набързо скованото мостче. От другата страна имаше пътека през гората.

Биберона започна да се тресе от глад. От истински глад, а не някогашното усещане, че не си се заситил съвсем, или от нетърпението да вкусиш нещо хубаво. Истински глад. Струваше му се, че ако не хапне нещо в този миг, ще издъхне. Затърси по храстите, клоните, по земята някакъв дребен плод, орех, лешник, каквото и да е. Но не знаеше къде растат те, нито какво да търси. Разтреперан, със сгърчен стомах, той ошмули малко листа и си ги сложи в устата. Бяха горчиви като жлъчен сок, но Биберона все пак ги сдъвка, после ги изплю и лапна други. Спомни си каква закуска му поднесе госпожа Купър и колко се отврати от нея. Пържени яйца, целите в мазнина, пресен портокалов сок, в който плуваха семките и парченца от плода, дебело парче бекон, гореща овесена каша и сухари. Той разбра, че се е постарала, но сигурно заради снощното уиски можа да изпие само две чаши чисто кафе и да изяде два сухара. От всичко останало му се повръщаше, а и това, което изяде, той изхвърли пред вратата на Цирцея.

Няколко храста му препречиха пътя. Щом ги раздели сърдито, той видя пред себе си стъпала и шосе. Бетонена настилка, коли, оградни диреци, цивилизация. Дори знаеше къде се намира слънцето по пладне, а сега то се бе търкулнало с една четвърт от пътя си надолу. Сигурно беше към един часа. Племенника трябва да е идвал и да си е отишъл. Потърси портфейла си в задния джоб. Водата го бе обезцветила по края, но вътре беше сухо. Петстотин долара, шофьорската му книжка, телефонни номера на листчета, картата му за обществена застраховка, останалият купон от самолетния билет, бележки за химическо чистене. Той огледа пътя нагоре и надолу. Трябваше да намери храна, затова тръгна на юг — там трябва да е Данвил, ще се прибере на автостоп. Беше не само изгладнял като вълк,

но и краката го боляха. Едва третата кола, шевролет от 54-а година, спря. Шофьорът негър прояви към дрехите на Биберона същото любопитство, както и Племенника. Той сякаш не забеляза дупката на коляното и под мишницата, вързаната с връзка обувка, листата в косата на Биберона и мръсотията по целия костюм.

— Накъде си, мой човек?

— За Данвил съм. Докъдето ме закараш.

— Качвай се. Не ми е по пътя — ще се отклоня за Бъфорд, ама поне донякъде ще стигнеш.

— Много съм ти благодарен — отговори Биберона. Хареса му седалката на колата, как му хареса! Отпусна капнал гръб на найлоновата калъфка и въздъхна.

— Хубав костюм — каза човекът. — Не си май тукашен.

— Не. От Мичиган съм.

— Тъй ли? Леля ми се премести там. Във Флинт. Знаеш ли го Флинт?

— Аха, зная го.

Стъпалата на Биберона пееха. Меката кожа под големия пръст надпяваше петите. Той не смееше да размърда пръсти, за да не спре песента.

— Е, как е във Флинт?

— Скапано. Няма живот там.

— Тъй си и мислех. Хубаво име, ама...

Докато се качваше в колата, Биберона видя опаковка от шест кока-коли на задната седалка. Не ги забравяше.

— Мога ли да купя една кока-кола? Нещо съм жаден.

— Топла е — каза човекът.

— Стига да е мокра.

— Заповядай.

Биберона се протегна и извади една бутилка.

— Имаш ли отварачка?

Човекът взе бутилката, пхна върха в устата си и бавно отвори запушалката. Силна пяна изби по цялата му брада и по краката, преди Биберона да смогне да я поеме.

— Гореща — човекът се засмя и се избърса със синьо-бяла кърпичка.

Биберона изгълта кока-колата, заедно с пяната за три-четири секунди.

— Искаш ли още?

Пиеше му се, но отказа. Поиска само цигара.

— Не пуша — каза човекът.

— О — отвърна Биберона, опита се да потисне едно дълго оригване и не успя.

— Автогарата е точно след завоя — бяха недалеч от Данвил. — Лесно ще стигнеш пеша.

— Много ти благодаря — Биберона отвори вратата. — Колко ти дължа? За колата и останалото?

Човекът се усмихваше, но сега изражението му се промени.

— Гарнет се казвам, Фред Гарнет. Не съм богаташ, ама една кола и да те докарам, мога без пари.

— Аз не исках да...

Но господин Гарнет бе протегнал ръка и затвори вратата. Биберона го видя как клатеше глава като потегли.

Така го боляха краката, че му идеше да се разплаче, но се добра до автогарата и в закусвалнята потърси човека на тезгяха. Него го нямаше, но някаква жена се опита да му помогне. Последва дълъг разговор, от който той разбра, че чантата му я няма и човека го няма, тя не знаела дали я е взело едно чернокожо момче или не, нямали гардероб, тя много съжалявала, защо не попитал началника на автогарата дали момчето е взело чантата и може ли да му услужи с нещо друго.

— Кюфтета — каза той. — Няколко кюфтетата ми дайте и чаша кафе.

— Да, сър. Колко?

— Шест — каза той, но на четвъртото стомахът му се сви и той се сгърчи от болка, която го придружи по целия път до Роаноук. Но преди да замине, позвъни на преподобния Купър. Телефонът вдигна жена му, която каза, че мъжът ѝ бил още на товарното пристанище и ако бързал, щял да го свари там. Биберона ѝ благодари и затвори. Като пристъпваше като кокона с високи токове, той се добра до пристанището, което беше доста близо до автогарата. Влезе и попита първия срещнат за преподобния Купър.

— Куп ли? — отвърна човекът. — Отиде май към склада. Ей там, видите ли?

Биберона погледна накъдето сочеше пръстът му и закуцука през чакъла и траверсите към склада.

Там нямаше никой. Само някакъв старец тътреше касетка.

— Извинете — каза Биберона. — Препод... тук ли е още Куп?

— Ей сега си тръгна. Ако изтичаш, ще го стигнеш — каза човекът и избърса обилната пот от челото си.

На Биберона не му се тичаше никъде с тези крака и каза:

— Е, нищо. Друг път ще го потърся.

Тръгна си.

— Щом няма да го гониш, що не ми помогнеш — каза човекът и посочи огромната касетка в краката си.

Биберона беше много уморен, за да му откаже или да му обяснява, затова кимна. С голямо пъшкане и охкане успяха да я качат на количката, а оттам съвсем лесно я бутнаха на кантара. Биберона се отпусна тежко на касетката, като едва дишаше и нямаше сили дори да отвърне с едно кимване на благодарностите на стареца. После излезе на улицата.

Сега вече бе изморен. Истински изморен. Не искаше да вижда преподобния Купър, нито зажаднелите му за успех приятели. И никак не му се искаше да обяснява каквото и да било на баща си или на Китарата, поне засега. Затова закуцука към автогарата и попита кога тръгва следващият автобус на юг. Трябваше да е на юг. Към Вирджиния. Защото сега той знаеше как да разбере какво е станало със златото.

Натъпкан с кюфтета, с възпалени крака и болен стомах, но сега поне седнал, той вече не чувствуваше разочарованието, което лежеше на дъното на пещерата. Спа дълбоко още няколко часа в автобуса, събуди се, продължи в просъница, подремна още малко, събуди се на някаква спирка и изяде една грахова супа. Влезе в смесен магазин и си купи неща за бръснене и тоалетни принадлежности, защото неговите останаха у преподобния Купър. Реши чак във Вирджиния да си поправи обувката (сега я беше залепил с дъвка), да даде да му закърпят костюма и да си купи нова риза.

Автобусът „Грейхаунд“ се носеше по пътя и ръмжеше досущ като немска овчарка. Биберона потръпна — така беше и когато Цирцея

ги погледна в онази, „последната стая“, питайки се дали ще ги надживее. Но те бяха повече от тридесет и непрекъснато се размножаваха.

Ниските хълмове в далечината вече не бяха пейзаж за него, а истински височини, където можеш да си скъсаш тридесетдоларовите обувки. От всичко на света най-много бе искал да попадне там, няколкото редици малки торбички да обърнат тлъстите си гълъбови гушки към него. Мислеше, че го иска заради джорджианските праскови на Мейкън Дед, заради Цирцея и нейните златооки кучета и особено заради преподобния Купър и неговите старчоци, които започнали бавно да умират, преди още да се е появил мъх на лицето им, защото разбрали какво е станало с негър като тях — „безпросветен като пън и беден като полска мишка“, — който все пак бе успял в живота. Мислеше си, че иска златото и заради Китарата, за да изтрие сянката на съмнение върху лицето му, когато Биберона тръгваше, да изтрие изражението, което говореше: „знам какво си наумил“. Злато не намери, но сега поне знаеше, че го е търсил не заради всички тези благовидни причини. Истината беше, че той иска златото, защото е злато и защото трябва да го притежава. Като седеше и дъвчеше кюфтетата на автогарата и си представяше какво ще е, щом се завърне у дома — трябва не само да им каже, че не е имало злато, но и да осъзнае, че остава там като в капан, — мозъкът му започна да работи ясно.

Цирцея каза, че Мейкън и Песен са се качили на фургон във Вирджиния, че те и двамата били оттам.

Тя каза още, че първият силен дъжд изровил тялото на Мейкън и някои си, сигурно Бътльрови, го захвърлили една лятна нощ в Ловджийската пещера. През лятна нощ. И тогава те са го захвърлили, защото това е било труп, тяло на негър. Но нали Пилат каза, че е отишла там през зимата и имало само кости. Тя каза, че четири години по-късно отишла да види Цирцея, изгазила снега до пещерата и взела костите на белия човек. Защо не е видяла костите на баща си? Там трябвало да има два скелета. Нима е прескочила единия, за да прибере другия? Цирцея сигурно ѝ е казала същото, както и на него — че тялото на баща ѝ е в пещерата. Дали Пилат е казала на Цирцея, че те с Мейкън са убили там бял човек? Сигурно не, защото Цирцея не спомена нищо. Пилат казваше, че е взела костите на белия и дори не е

потърсила златото. Лъгала е. Не е казала нищо за втория скелет, защото той не е бил там, когато тя е отишла в пещерата. Не се е връщала там след четири години или ако се е връщала, то е било за втори път. Веднъж вече е била там, преди да намерят негъра и да го захвърлят в пещерата. Вярно, взела е костите — Биберона ги видя на масата в затвора. Но не само тях е взела, а и златото. Занесла го е във Вирджиния. И сигурно някой във Вирджиния ще знае нещо. Биберона тръгна по следите ѝ.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Жените бяха с празни ръце. Не носеха портмонета, портфейли, ключове, хартиени торбички, гребени или кърпички. Нищо не носеха. Досега Биберона не бе виждал жена на улицата без чантичка през рамо, притисната под мишница или увиснала в стиснатите ѝ пръсти. Тези жени, изглежда, отиваха някъде, но нищо не носеха в ръце. Само това му стигаше, за да разбере, че е из пущинаците на Вирджиния, в област, която според многобройните знаци се нарича „Сините планини“. Данвил, със своята автогара със закусвалня, беше оживен и голям град в сравнение с това безимено селце, където нямаше тухла върху тухла, построени с държавни средства или от частно предприятие. В Роаноук, Питърсбърг и Кълпепър той бе питал за град на име Шарлемейн. Никой не го знаеше. Някои казаха — по брега. Морски град. Други твърдяха — в долината. Накрая отиде в туристическия клуб и там бързо го откриха, както и правилното му име — Шалимар. Как да стигна там? Е, пеша не може, това е ясно. Автобус има ли? Влак? Не. Е, не е много близо. Има един автобус, ама той стига само до... Най-накрая купи за седемдесет и пет долара кола от гаража на някакъв младеж, която всъщност струваше петдесетина. Тя се повреди, преди да стигне до бензиностанцията и да я напълни с бензин. Помогнаха му да я изтика до бензиностанцията и там той похарчи още 132 долара за вентилаторен ремък, спирачни челюсти, маслен филтър, карбуратор, подновяване на двете гуми и чисто нов картер, който не му трябваше, но го купи, преди механикът да му каже, че пробката е счупена. Цената беше висока, но не защото не си струваше и не защото беше в брой — собственикът на гаража погледна кредитната му карта „Стандард ойл“, сякаш беше тридоларова банкнота, — а защото вече знаеше какви са цените на юг: два чифта къси чорапи за двадесет и пет цента, смяна на подметките за тридесет, риза — долар и двадесет и осем, а на Томи Жепето и Томи Цяра непременно ще каже, че тук за петдесет цента го бръснат и подстригват.

След като купи колата, духът му рязко се повдигна и пътуването започна да му харесва — умееше да получи сведения и помощ от непознати, харесваше им с нещо, те ставаха щедри към него („Да ви кажа ли къде да отседнете? Да търсите хубава гостилница?“). Вярно беше това, дето го разправят за южното гостоприемство. Защо черните изобщо са напуснали юга? Тук нямаше нито едно бяло лице, а негрите бяха много симпатични, свободомислещи, но сдържани. Тук той сам си спечелваше това, което получаваше. Не се държаха мило с него заради баща му, както в родния му град, или заради паметта на дядо му, както в Данвил. А сега, седнал на кормилото, той се чувствуваше още по-добре. Сам си беше господар — спираше, когато си поиска, за да се облекчи, купуваше си студена бира като ожаднееше, и дори в тази седемдесет и пет доларова кола усещането му за сила беше голямо.

Трябваше да внимава за знаците и ориентирите, защото Шалимар го нямаше в неговата карта на „Тексако“, а в туристическия клуб не даваха на не членове начертан маршрут — само карта и общи упътвания. Макар да следеше много внимателно, нямаше да разбере, че е пристигнал, ако не му се скъса ремъкът точно пред „Смесения магазин“ на Соломон, който се оказа в сърцето и душата на Шалимар.

Той се упъти към магазина, кимна на четиримата мъже, седнали отпред на верандата, и заобиколи белите кокошки, които се разхождаха насам-нататък. Вътре имаше още трима и човекът зад тезгяха, който сигурно беше самият господин Соломон. Биберона помоли за студена бутилка „Ред кап“.

— В неделя не продаваме бира — каза човекът. Беше светъл негър с червена побеляваща коса.

— О, забравих кой ден сме — усмихна се Биберона. — Сода тогава. Имате ли и лед?

— Има черешов нектар. Искате ли?

— Добре. Дайте един.

Човекът отиде на другия край и отвори вратата на древен хладилник. Подът беше изтъркан и вълнообразен от многогодишни стъпки. По рафтовете имаше малко консерви, но много торби, табли и кашони с бързо развалящи се храни. Човекът измъкна бутилка с червена течност от хладилника и я избърса с престилката си, преди да я даде на Биберона.

— Пет цента тука, седем — за вкъщи.

- Тук ще я пия.
- Сега ли пристигнахте?
- Да. Колата ми се развали. Има ли наблизо гараж?
- Няма. Най-близкият е на около пет мили.
- Пет мили?
- Ъхъ. Какво й има? Може някой от нас да успее да я оправи.

Вие закъде сте?

- За Шалимар.
- Тука е Шалимар.
- Тука ли? Шалимар?
- Да, сър. Шалимар. — Той го произнесе по-скоро Шалиймон.
- Добре, че се счупи колата. Щях да го подмина като нищо. —

Биберона се засмя.

- И приятелят ви за малко не го подмина.
- Приятелят ми? Какъв приятел?
- Този, дето ви търсеше. Пристигна рано сутринта и пита за вас.
- Каза ли ми името?
- Не. Име не каза.
- Тогава откъде знаете, че е търсил мене?
- Каза, че търсел приятеля си, който носел бежов костюм с жилетка. Такъв — и той посочи гърдите на Биберона.

- Как изглеждаше?
- Тъмен. Горедолу като вас. Висок. Тънък. Какво е станало?

Телеграмите ви ли са се разминали?

- Ъхъ. Не, всъщност... Как се казва той?
- Не зная. Само пита за вас. Отдалече идва, за да се видите.

Зная, щото номерът на форда му беше мичигански.

- Мичигански? Сигурен ли сте?
- Как да не съм сигурен. В Роаноук ли трябваше да се срещнете?

Биберона го изгледа изумен и човекът добави:

- Видях и вашите табелки.

Биберона въздъхна с облекчение. После каза:

- Не бях сигурен къде ще се срещнем. Не си ли каза името?
- Не-е. Каза само да ви предам една добра вест, ако ви видя.

Чакай да видя как беше...

- Добра вест?

— Да. Да съм ви казал, че вашият ден със сигурност идва... или бил дошъл, нещо такова. Помня, че за ден ставаше дума. Ама не съм сигурен дали идвал, или вече е дошъл — той се засмя. — Де на мен да ми беше дошъл денят! Петдесет и седем години чакам и още не е дошъл.

Другите се засмяха свойски, а Биберона замръзна. Всичко затихна в него, освен сърцето му. Нямаше никакво съмнение какво означава тази вест. Или кой я изпраща. Китарата го търсеше, следеше го, и то с професионална цел. Освен ако... нима Китарата може да се шегува с този израз? Точно с тази тайна дума, която Седемте дни прошепваха на жертвите си?

— Не ви ли понесе напитката? — кръчмарят го гледаше. — На мен пък не ми понася содата.

Биберона поклати отрицателно глава и изпи набързо останалото.

— Не — каза той. — Просто... уморен съм от карането.

Той тръгна към вратата.

— Да ви потърся ли човек за колата? — господин Соломон сякаш се бе пообидил.

— След малко. Ей сега ще се върна.

Биберона блъсна вратата и излезе на верандата. Слънцето прежуряше. Той си съблече самото и го преметна на пръста си през рамо. Огледа прашния път нагоре и надолу. Къщи с големи пространства помежду, няколко кучета, пилета, деца и жени без нищо в ръцете. Седяха по верандите, вървяха по пътя, като люлееха бедра под памучните си рокли, боси, с къдрави, сресани на плитки или изпънати назад на кок коси. Ужасно желаше някоя от тях. Да се свие в малко легло в прегръдките на тази или онази, или пък другата. И Пилат сигурно така е изглеждала като момиче, тя дори и сега приличаше на тях и не подходеше на големия северен град, където се бе установила. Широки сънни очи, леко вдигнати в краищата, високи скули, пълни устни, по-тъмни от кожата, сякаш изцапани с къпини, и дълги, дълги шии. Тук сигурно много се женят помежду си, помисли си той. Всички жени си приличат и като се изключат някои светли червенокоси мъже (като господин Соломон), и мъжете приличаха на жените. Външни хора сигурно рядко идваха в Шалимар и нова кръв не се вливаше тук.

Биберона слезе от верандата, пръсна кокошките и тръгна по пътя към няколкото дървета край някаква сграда, която приличаше на църква или на клуб. Зад дърветата играеха деца. Той си постла сакото върху изгорялата трева, седна и запали цигара.

Китарата е бил тук. Питал е за него. Но защо се страхуваше? Те са приятели, близки приятели. Толкова близки, че Китарата му каза всичко за Седемте дни. Може ли да съществува по-голямо доверие? Биберона му беше верен приятел, почти съучастник. Тогава защо се страхуваше? Безсмислено беше. Сигурно Китарата бе казал тези думи, за да може Биберона да разбере кой го е търсил, без да съобщава името си. Сигурно нещо се е случило у дома. Китарата може би бяга, вероятно от полицията, и бяга при приятеля си — единственият, освен Дните, който знае истината и на когото може да се довери. Китарата искаше да намери Биберона и имаше нужда от помощ. Това ще е. Но щом Китарата знае, че Биберона е тръгнал към Шалимар, той сигурно е разбрал това в Роаноук или Кълпепър, или може би дори в Данвил? Щом е знаел, защо не го е чакал? Къде е той сега? Беда. Китарата беше в беда.

Зад него децата пееха и играеха някаква игра в кръг. Биберона се обърна и ги загледа. Около осем-девет момчета и момичета се бяха наредили в кръг. В средата стоеше момче с разперени ръце, въртеше се като самолет, а другите пееха някакви безсмислени думи:

*„Джейк, едничко чедо соломоново,
ела бууба яле, ела бууба тамбее,
изви се той, докосна слънцето
ела бууба яле, ела конка тамбее...“*

Те изпяха още няколко куплета, а момчето в средата продължи да се прави на самолет. Играта завършваше с речитатив от безсмислени думи, които децата извикваха, а момчето се завъртваше още по-бързо: „Соломон рай балали шуу; яруба медина село туу“, докато се стигнеше до последния ред: „Двадесет и едно деца, последното Джейк!“. При тези думи момчето се хвърляше на земята, а другите крещяха.

Биберона гледаше децата. Като малък никога не бе играл така. Дълго седя коленичил пред прозореца — тъгуваше, че не може да лети,

а щом стана на крака и тръгна на училище, костюмчето му от гладко кадифе го отделяше от другите. И бели, и черни го намираха за смешен и все гледаха да го вземат на подбив — не му оставяха обед, крадяха му цветните моливи, не му даваха да помръдне напред на опашката за тоалетната или чешмичката. Дълго моли майка си за панталони от рипсено кадифе до колената или дълги и най-накрая тя се съгласи. Това помогна малко, но пак не го викаха за такива игри в кръг, за игри с песен, за нищо, докато един ден Китарата не разпъди онези четири момчета от него. Биберона се засмя, като си спомни как Китарата се ухили и кресна, когато четирите момчета се нахвърлиха върху него. За пръв път Биберона видя човек да се бие с удоволствие. После Китарата си свали бейзболната шапка и я даде на Биберона да си избърше кървящия нос. Биберона изцапа шапката и му я върна, а Китарата си я плесна пак на главата.

Като си спомни за тези дни, той се засрами от страха и подозренията си при вестта за Китарата. Щом се появи, той ще му обясни всичко и Биберона ще направи каквото може, за да му помогне. Той стана и си изтупа сакото. Край него мина наперено черен петел с увиснал като злобна вежда кървавочервен гребен.

Биберона тръгна към магазина на Соломон. Имаше нужда от подслон, някои сведения и жена, но не непременно в този ред. Ще започне от началото. В известен смисъл беше добре, че Китарата е питал за него. Уж чака него и да му сменят ремъка — така Биберона имаше повод да остане малко тук. Кокошките и котките си напуснаха местата, щом той ги приближи.

— По-добре ли сте? — попита Соломон.

— Да, доста. Искрах малко да се попротегна — той повдигна брада към прозореца. — Хубаво е тука. Спокойно. Хубави жени.

Някакъв младеж, който седеше на облегат на стената стол, си бутна шапката назад и удари пода с предните крака на стола. Устата му беше отворена, липсваха му четири предни зъба. Другите пошаваха с крака. Соломон се засмя, но нищо не каза. Биберона усети, че е казал нещо нередно. Сигурно за жените. Какъв е този град, дето човек не може да попита за жена?

Той смени темата.

— Моят приятел, дето е питал сутринта за мене, къде ще е отседнал, ако е решил да ме чака? Има ли нещо като стаи под наем?

— Стаи под наем?

— Да. Да може да се преспива.

Соломон поклати глава.

— Няма такова нещо.

Биберона започна да се дразни. Защо им беше цялото това гостоприемство? Той погледна мъжете в магазина.

— Мислите ли, че някой от тях ще ми помогне за колата? — попита той Соломон. — Да намери нов ремък отнякъде.

Соломон не вдигна очи от тезгяха.

— Ами да ги питам.

Говореше тихо, сякаш нещо го смущава. Нямаше я предишната бърливост, която го изпълваше при пристигането на Биберона.

— Ако не могат, кажете ми веднага. Тогава ще трябва да купя друга кола, за да се прибера у дома.

Всички обърнаха лица към него и Биберона разбра, че пак е казал нещо не както трябва, макар да не се досети какво. Разбираше само, че те се държат като че ли ги е обидил.

Така си и беше. Те гледаха с омраза градския негър, който си купува кола, сякаш е бутилка уиски, само защото старата се е повредила. Освен това го заяви пред тях. Не си направи труд да си каже името и да ги попита за техните, нарече ги „тях“ и сигурно ги презира за всичките им дни, прекарани не на собствената нива, а очакващи в кръчмата да дойде някой камион да събира общи работници или берачи на тютюн в равнините, които принадлежаха на други. Поведението му, дрехите му им напомняха, че те нямат своя реколта и почти нямат своя земя. Само зеленчукови градини, където работеха жените, и пилетата и прасета, отглеждани от децата. Той им показваше, че не са мъже, че зависят от жените и децата си, за да се нахранят. Че човек се мери по тютюна в джоба, който по-добре да е пълен с доларови банкноти. По тънките обувки и костюма с жилетка и гладките, гладки ръце. По очите, които са виждали големи градове и са били вътре в самолети. Бяха го видели как заглежда жените им и си потърква дюкяна на панталона, докато стоеше на стъпалата. Видяха го да заключва колата си веднага щом излезе от нея, а на двадесет-тридесет мили наоколо едва ли можеха да се намерят и два ключа. Не ги смяташе достойни да ги попита за имената им и сигурно си мисли, че ги превъзхожда, щом не им каза своето. Видяха кожата му — черна

като тяхната, но той имаше сърцето на онези, белите, дето идваха с камионите да ги вземат, когато им трябваха безлични, безимени работници.

Един от тях се обърна към негъра с вирджински номер на колата, но със северен акцент.

— Големи пари има на Север, а?

— Някои имат — отговори Биберона.

— Някои ли? Разправят, че на Север всички били богати.

— Много хора нямат нищо — Биберона отговори приветливо, но разбра, че се мъти нещо.

— Не ми се вярва. Що ще стоят там, като няма големи пари?

— Сигурно заради хубавата природа — отговори един друг на първия. — Заради природата и жените.

— А бе, ти майтапиш ли се? — уж се учуди първият. — Женските да не са по-различни на Север?

— Ами — отвърна вторият. — Женската навсякъде е една и съща — вони като океана, а на вкус е като морето.

— Не може да бъде — намеси се трети. — Други трябва да са.

— Може мъжката работа да е различна — обади се първият.

— Тъй ли? — попита вторият.

— Как ще е различна?

— Ами мъничка — каза първият. — Съвсем мъничка.

— Не думай! — каза вторият.

— Тъй разправят. Затуй си правят тесни панталоните. Вярно ли е? — обърна се първият към Биберона.

— Къде ще знам? — отвърна Биберона. — Никога не са ми текли лигите по мъж — всички се засмяха, Биберона — също. Започваше се.

— Ами по задници? По задници не са ли ти текли лигите?

— Веднъж — рече Биберона. — Едно младо негърче ме ядоса и му заврях една бутилка с кока-кола.

— Що бутилка? Друго нямаше ли?

— После и другото. След като извадих бутилката. Че и устата му напълних.

— Аха, значи предпочиташ уста?

— Ами ако е голяма и грозна и ако е на някое невежо копеле, дето ей сега ще му разгоня фамилията.

Ножът проблесна.

Биберона се засмя.

— От четиринайсетгодишен не съм виждал такова нещо. В моя край *момчетата* си играят с ножове, ако ги е страх, че са загубили играта.

Първият се засмя.

— Точно тъй. Умирам си от страх, че съм загубил играта.

Биберона направи каквото можеше със счупената бутилка, но онзи му поряза лицето, нарани го по лявата ръка и съсипа хубавия му бежов костюм. Сигурно и врата щеше да му пререже, ако не дотърчаха две жени, които пицяха:

— Сол! Сол!

Магазинът се беше напълнил с народ и жените не можеха да стигнат до него. Мъжете се опитаха да ги накарат да млъкнат, но едната продължи да крещи и спря биещите се за малко, колкото да може Соломон да ги разтърве.

— Е, стига. Стига вече.

— Затваряй си устата, Соломон.

— Махнете жените оттука.

— Наръгай го, Сол, наръгай мръсното копеле.

Но Сол беше сериозно ранен над окото и кръвта му пречеше да вижда. Макар и трудно, Соломон успя да ги разтърве. Сол си тръгна, като псуваше Биберона, но вече не така разпалено.

Биберона се облегна на тезгяха и зачака дали някой друг ще му скочи. Щом видя, че никой не се кани да го напада, а всички се изнизаха навън, за да гледат как Сол се бори и псува мъжете, които го водят, Биберона се отпусна малко и си избърса лицето. Когато в магазина остана само собственикът, Биберона хвърли счупената бутилка в ъгъла. Тя прелетя край хладилника и отскочи от стената, преди да се разбие на парчета. Той излезе навън още задъхан и се огледа. Четирима по-възрастни мъже седяха на верандата, сякаш нищо не се бе случило. По лицето му още течеше кръв, но на ръката му се беше вече съсирила. Той ритна една бяла кокошка и седна на горното стъпало, като си бършеше кръвта с кърпичката. Три млади жени с празни ръце спряха на пътя да го гледат. Очите им бяха разширени, но безучастни. Дойдоха и деца, които кръжаха като птички около жените. Никой нищо не каза. Дори четиримата на верандата мълчаха. Никой не се приближи към него, не му даде цигара или чаша вода. Само децата

и кокошките се въртяха наоколо. Огрян от горещото слънце, Биберона се бе смразил от ярост. Ако имаше оръжие, щеше да изпостреля всичко наоколо.

— Доста си добър с бутилка. Ама с пушка как си? — един от възрастните мъже се примъкна боязливо към него. На лицето му имаше лека усмивка. Сякаш сега, след като младите бяха опитали, доста неуспешно, поемаха го старите. Те, разбира се, действаха по друг начин. Те няма да се наддумват с мръсотии. И ножове няма да вадят, няма да има горещ дъх и издути вратни жили. Те ще го изпитат, ще си премерят силите с него и ще го победят в нещо друго.

— Няма по-добър стрелец от мене — излъга Биберона.

— Тъй ли?

— Тъй я.

— Скоро ще ходим на лов. Що не дойдеш?

— Онова беззъбото копеле ще идва ли?

— Сол ли? Няма.

— Щото ще трябва да му избия и останалите зъби.

Човекът се засмя.

— Шерифът му ги изби — с приклада на пушката.

— Тъй ли? Хубаво.

— Е, ще дойдеш ли?

— Как не. Само ми намерете пушка.

Онзи пак се засмя.

— Казвам се Омар.

— Мейкън Дед.

Омар премигна като чу това име, но нищо не каза. Заръча му само да отиде призори у Кинг Уокър, в бензиностанцията на две мили оттук, нагоре по пътя.

— Точно там е, малко по-нагоре. Няма начин да не я намериш.

— Ще я намеря.

Биберона стана и тръгна към колата си. Потърси ключовете, отвори и се шмугна на седалката. Свали, четирите прозореца, взе кърпа от задната седалка и се изтегна, като си сложи сакото вместо възглавница и кърпата вместо превръзка. Краката му стърчаха от отворената врата. Да вървят по дяволите. Какви бяха тези хора, дето скитат по света и се опитват да го убият? Собственият му баща пръв се опитал още като бил в корема на майка си. Но той останал жив. А през

последната година бе избягвал ежемесечните опити на една жена, бе лежал като сега, с ръка на очите, открит за оръжието, което тя държеше в ръка.

И пак бе останал жив. После една вещица бе изскочила от детските му кошмари и го бе сграбчила. И пак оцеля. Прилепи го бяха прогонили от пещерата и пак остана жив. А никога не бе имал оръжие. Сега влезе в магазина и попита може ли някой да поправи колата му, а някакъв негър му скочи с нож. И пак не беше мъртъв. Какво смятаха да правят тези черни неандерталци? Да вървят по дяволите. Името ми е Мейкън. Вече съм мъртъв. Преди си мислеше, че този Шалимар ще му бъде дом. Родният му дом. Близките му са от тук, дядо му и баба му. Из целия Юг хората се отнасяха добре с него, помагаха му, бяха щедри. В Данвил го обожаваха като герой. В родния му град името му се произнасяше със страх и неохотно уважение. Но тук, „у дома“, той беше непознат, необичан и за малко не го убиха. Тези тука са най-долните шантави негри на света.

Поспа, несмущаван от нищо и от никого, само от някакъв сън, в който му се стори, че Китарата го гледа отвисоко. Щом се събуди, купи две консерви ананас и кутия бисквити от Соломон и ги изяде на верандата с кокошките. Само децата го гледаха как се храни. Като изля в гърлото си и последната капка ананасов сок, едно от тях пристъпи напред и помоли:

— Може ли да ми дадете консервата, господине?

Той им я подаде, те я сграбчиха и побягнаха, за да измислят някаква игра с нея.

Биберона тръгна към бензиностанцията на Кинг Уокър. Дори да се беше сетил как да се измъкне от лова, нямаше да се откаже, макар че през живота си не бе пипал пушка. Вече не избягваше нищо, не се измъкваше, не се изплъзваше от трудностите. Преди бе рискувал само заедно с Китарата. Сега рискуваше сам. Не само бе оставил Хагар да замахне срещу него, бе оставил и кошмарната вещица да го хване и целуне. Щом човек може да преживее това, всичко друго е шег.

Кинг^[1] Уокър не отговаряше по вид на името си. Беше дребен, плешив, с издута от тютюн лява буза. Преди години бил един от най-добрите играчи в негърския бейзболен клуб и историята на неговата кариера висеше залепена или закована по стените наоколо. Не го бяха излъгали, като му казаха, че по-близо от пет мили няма нито гараж,

нито механик. Бензиностанцията на Кинг Уокър явно отдавна бе фалирала. Помпите бяха сухи, тук нямаше дори и канче бензин. Сега явно използваха сградата за клуб. Биберона влезе през задния вход. Освен Кинг Уокър, който нямаше да ходи на лов, там бяха Омар и един от мъжете, седяха на верандата. Той се представи като Лутър Соломон, не бил роднина на бакалина Соломон. Чакаха и други, които дойдоха скоро след Биберона със стар шевролет. Омар ги представи като Калвин Чупикамъка и Момчето.

Калвин, изглежда, беше най-общителен и веднага след запознанството изкомандува Кинг Уокър: „Да намериш на туй гражданче обувки за краката“. Кинг започна да рови, плюеше тютюн и накрая намери някакви изкаляни груби обувки. Екипираха го напълно, като все се смееха на белъто му и пипаха жилетката. Момчето дори се опита да напъха плещите си на борец в сакото на Биберона. Почудиха се какво му е станало на ходилата — парчета кожа още се лющеа от пръстите му, защото бе стоял два дена с мокри обувки и чорапи. Кинг Уокър го накара да ги напръска със сода „Арм енд Хамър“, преди да си сложи дебели чорапи, които му дадоха. Щом облякоха Биберона с войнишки работни дрехи от Втората световна и му сложиха плетена шапка на главата, отвориха бири „Фалстаф“ и заговориха за пушки. По едно време веселието и номерата им позатихнаха и Кинг Уокър даде на Биберона един уинчестър-22.

— Стрелял ли си с 22?

— Доста отдавна не съм.

Петимата се натовариха в шевролета и потеглиха в просветляващата нощ. Доколкото разбираше Биберона, след около четвърт час поеа по някакви височини. Колата извиваше по тесните пътища и те пак заговориха за предишни ловувания, дивеч, попадения и пропуски. Скоро само луната ги осветяваше. Захладня. Биберона им беше благодарен за плетената шапка. Колата продължаваше напред по острите завои. В огледалцето Биберона като че ли мярна светлините на още една кола и се почуди дали ще се срещнат с други ловци. Небето беше вече достатъчно тъмно за звезди.

— Бързай, Калвин. Миещата мечка скоро ще се нахрани и ще се прибере.

Калвин паркира и спря.

— Пускай ги на воля — каза той и даде ключовете на Момчето. То отиде отзад и отключи багажника. Изскочиха три хрътки, които душеха и въртяха опашки, но не издаваха никакъв звук.

— Взел си Беки? — каза Лутър. — Боже господи? Ще хванем миеща мечка тази вечер!

Неспокойството на кучетата, нетърпението им да чуят заповедта и да се втурнат между дърветата изнервиха Биберона. Какво очакват от него? На три педи от фаровете нощта беше черна като в рог.

Омар и Момчето засваляха каквото им трябваше от багажника: четири фенера, джобно фенерче, въже, патрони и половинка алкохол. Запалиха фенерите и попитаха Биберона фенер ли иска или джобно фенерче. Той се поколеба, а Калвин каза:

— Той ще е с мене. Дайте му фенерчето.

Биберона го сложи в задния си джоб.

— Махни си стотинките от джоба — каза Калвин. — Вдигат шум.

Биберона изпълни нареждането, взе пушката на Кинг и едно въже и дръпна дълбока глътка от бутилката, която минаваше през всички.

Кучетата се въртяха край тях, тихи, задъхани, почти загубили сваят от нетърпение. Не издаваха никакъв звук. Калвин и Омар заредиха двуцевките си с патрони в едната цев и сачми в другата, Момчето шляпна два пъти с ръце и кучетата се втурнаха с писък в нощта. Мъжете не тръгнаха веднага след тях, както очакваше Биберона. Вместо това постояха тихо и се заслушаха. Момчето се засмя, клатейки глава.

— Беки води. Да тръгваме. Калвин, вие с Мейкън поемайте надясно. Ние ще вървим малко направо и ще заобиколим дерето. Не стреляйте по мечки.

— Ще стреляме, ако ги срещнем — каза Калвин и тръгна с Мейкън.

Когато излязоха от шевролета, колата, която Биберона беше забелязал, профуча край тях. Явно, други нямаше да идват. Калвин вървеше напред, светецният фенер висеше ниско от ръката му. Биберона запали джобното фенерче.

— Не го хаби — каза Калвин. — Сега не ти трябва.

Движеха се бавно и трудно и Биберона не знаеше дали вървят към виещите кучета.

— Има ли мечки по тези места? — попита той като се надяваше, че в гласа му има любопитство, а не безпокойство.

— Само ние сме, а и пушки имаме. — Калвин се засмя и изведнъж тъмнината го погълна. Само люлеещият се ниско фенер бележеше пътя му. Биберона гледаше фенера, но разбра, че от това не може да вижда нищо друго. За да свикне с тъмнината, трябва да се опита да различи нещата наоколо. Дълъг стон долетя откъм дърветата, някъде отляво. Беше като женски глас, като глас на плачеща жена. Той се смесваше с кучешкия вой и виковете на мъжете. След няколко минути далечният вой на кучетата и гласовете на мъжете заглъхнаха. Останаха само стенещият вятър и стъпките на двамата. Няколко минути му бяха нужни, за да свикне да си повдига краката и да избягва корените и камъните; да различава дърветата от сенките, да си пази главата от клоните, които се плъзгаха от ръката на Калвин и го удряха в лицето. Вървяха по нанагорнище. От време на време Калвин спираше, закачаше фенера на някое дърво и разглеждаше внимателно дънера на височина един метър от земята, докъдето му стигаше ръката. Друг път сваляше фенера, клякаше и се взираше в земята. И непрекъснато нещо шептеше. Не каза на Биберона какво е и той не го попита. Биберона искаше само да продължи нататък, да е готов да стреля, щом се появи дивечът, и да внимава някой от тях да не се опита пак да го убие. Близко час след пристигането му в Шалимар някакъв младеж се опита да го заколи на обществено място. Можеше само да гадае на какво са способни тези, по-старите, под закрилата на нощта.

Той чу пак гласа на плачещата жена и попита Калвин:

— Какво е това, по дяволите?

— Ехото — му отвърна той. — Горе е дерето на Рина. Когато вятърът духа в определена посока, чува се този звук.

— Сякаш плаче жена — каза Биберона.

— Рина. Разправят, че някаква Рина плачела там. Затуй така са го кръстили.

Калвин спря така внезапно, че Биберона, който се бе замислил за Рина, се блъсна в него.

— Шшт! — Калвин затвори очи и наклони глава по посока на вятъра. Биберона чуваше само кучетата, но сега му се стори, че лаят

по-живо отпреди. Калвин свирна. Отвърна му друга тиха свирка.

— Мамка му и копеле! — гласът му се пресече от вълнение. — Рис! Хайде!

Той буквално скочи напред и Биберона го последва. Сега се движеха два пъти по-бързо, и пак по нанагорнище. Биберона никога през живота си не бе изминавал такова разстояние. Цели мили, мислеше си той, вече вървим мили и мили. И цели часове. Сигурно минаха два часа, откак Калвин подсвирна. Продължаваше напред и не спря нито за миг, освен, за да извика отново и да чуе отговора.

Тъмнината просветляваше и Биберона много се умори. Разстоянието между него и фенера на Калвин ставаше все по-голямо и по-голямо. Той беше двадесет години по-млад от Калвин, но не можеше да върви толкова бързо. Ставаше и все по-тромав — не заобикаляше големите камъни, а стъпваше по тях, влачеше краката си, и се спъваше в кривите корени, а след като Калвин се откъсна напред, трябваше сам да отмества клонките пред себе си. Това свиване одве, провиране и отстраняване на всичко, което му се изпречваше по пътя, го изморяваше не по-малко от ходенето. Започна да се задъхва. Повече от всичко на света му се искаше сега да седне и да си почине. Стори му се, че се движат в кръг, защото видя за трети път двугърбата скала в далечината. Сигурно така трябва, помисли си той. Беше чувал, че някои животни се движат в кръг, когато ги дебнат ловци. А американският рис? Той дори не бе виждал американски рис.

Накрая се предаде на умората и направи грешката да седне, вместо да забави ход. Когато стана, оказа се, че почивката е разрешила на ходилата му да го заболят, а по-късият крак така го свиваше, че започна да куцука. Не можеше да ходи и пет минути, без да се облегне о някое дърво за почивка. Скоро Калвин се превърна в малка светеща точица, която се поклащаше между дърветата и ту се появяваше, ту изчезваше. Накрая Биберона не издържа — трябваше да си почине. Свлече се по дънера на дървото и облегна глава о кората му. Нека му се смеят, няма да мръдне, докато сърцето му не се махне от гърлото и не се върне там, където му е мястото — в гърдите. Разкрачи се, извади фенерчето от джоба си и сложи уинчестъра до десния си крак. Вече седнал, той усети как кръвта бие в слепите му очи и как от нощния вятър го засмъдява израненото лице, омазано със сок от листа и мязга от клони.

Щом си възвърна дишането, той се зачуди какво търси вдън горите на Сините планини. Беше дошъл тук по следите на Пилат, да намери нейни роднини, при които може да е отишла, да открие нещо, което да го заведе до златото или да го убеди, че то не съществува. Как стана така, че тръгна на лов, че започна да размахва счупена бутилка срещу ножа на онзи младеж. Сигурно защото не знае някои неща и е суетен, мислеше си той. Не се усети достатъчно рано, не видя знаците, които плъпнаха край него. Те може да са черна пасмина, но той трябваше да го долови навреме. Не можа отчасти защото навсякъде другаде се държаха мило с него. А дали беше наистина така? Може би го заслепи обожанието на хората в Данвил, които го превъзнасяха като герой, макар че на два пъти той съвсем не се държа като такъв. Може би очите на другите — в Роаноук, Питърсбърг, Нюпорт нюз — са искрели не от гостоприемство и възхищение, а просто от любопитство и насмешка. Но той никъде не се задържа достатъчно дълго, за да разбере това. Тук хапна, там наля бензин, единственият му по-дълъг разговор беше при купуването на колата, но нали човекът е искал да я продаде и затова се е държал дружелюбно. Същото и когато трябваше да направят онези сложни поправки по колата. А що за диваци бяха тукашните хора? Подозрителни. Несдържани. Все търсят кусур на външния човек и бързат да го презрат. Докачливи. Неискрени, завистливи, зли изменници. С нищо не бе заслужил презрението им, изригналата им враждебност, която го заля, щом той каза, че ще трябва да купи нова кола. Защо не реагираха като онзи от Роаноук, от когото купи колата? Защото в Роаноук той нямаше кола. А тук имаше и искаше да си купи друга. Може би това не им е харесало. Освен това той дори не спомена, че ще продаде старата. Даде им да разберат, че ще остави „счупената“ и ще си вземе друга. Е, и какво от това? Какво им влиза в работата как си харчи той парите? Не, не е заслужил...

Странна му се стори тази дума. *Заслужил*. Стара, съсипана, пребита до смърт. Сега осъзна как винаги е мислил или казвал, че не е заслужил някой неуспех или лоша постъпка от страна на другите. На Китарата каза, че не е заслужил тази зависимост от семейството си, омразата вътре в него и какво ли не още. Че дори „не е заслужил“ да научава за мъката и взаимните обвинения на родителите си, които те стовариха на плещите му. Че „не е заслужил“ отмъщението на Хагар. Но защо родителите му да не споделят с него личните си проблеми? С

кого, ако не с него? И щом някакъв непознат се опитва да го убие, защо да няма това право и Хагар, след като тя го познаваше добре, а той я бе захвърлил като стара дъвка, чийто аромат вече е изчезнал.

Той сигурно си мисли, че заслужава само да бъде обичан — ако може от разстояние — и да получава каквото иска. А в замяна той... какво той? Ще бъде мил? Великодушен? Може би всъщност иска да им заяви: не нося отговорност за болката ви, споделете с мене щастието си, но не и нещастieto.

Неприятни бяха тези мисли, но не го оставяха. Седеше сам на земята под лунната светлина, вече не чуваше дори лая на кучетата, който преди му напомняше, че е с други хора. Постепенно се измъкна от пашкула на своето „аз“. Едва различаваше ръцете си и не можеше да съзре краката си. Стана само дъх, който бавно се успокоява, и мисъл. Всичко друго изчезна. Мислите скоро го обсебиха, неспирани от други хора, от разни неща и дори от собствения му вид. Нямахше нищо, което да го подкрепи в този миг — нито парите, нито колата, нито престижа на баща му, нито костюма, нито обувките. Тези неща всъщност му бяха пречили. Вече загуби всичко, с което беше тръгнал — куфара с уискито, ризите и празното място за златото, шапката, връзката, ризата, костюма с жилетка, чорапите и обувките.

Останаха му само счупеният часовник и двеста долара, но те не можеха да му помогнат тук, където човек е само това, с което се е родил и което умее. Плюс издръжливостта. Както и очи, уши, нос, вкус и осезание, а и някакво друго чувство, което той не притежаваше — умение да различи от всички възприети неща само това, от което зависи животът му. Какво видя Калвин по кората? А по земята? Какво им каза? Какво чу, за да разбере, че нещо неочаквано се е случило на две или повече мили и че това нещо е появата на нова плячка — американски рис? Техните викове още звучаха в ушите му. През последните няколко часа те си разменяха сигнали. Какво си казваха? „Изчакай?“ „По-нагоре?“ Тези кучета и тези мъже не викаха, а си известяваха накъде да вървят и колко бързо. Говореха си. Характерните им гласове предаваха различни, сложни неща. След дългото „яяя!“ на мъжете следваше странният вой на някое куче. Ниският тон, който звучеше като контрабас, имитиращ фагот, заповядваше нещо на кучетата и те го изпълняваха. Кучетата също говореха с мъжете — с къси излайвания, равномерно разпределени на всеки три-четири

минути, което продължаваше до двадесетина минути — нещо като радар, показващ на мъжете къде са кучетата, какво виждат и какво смятат да направят. Мъжете или се съгласяваха, или им казваха да сменят посоката, или да се върнат. Всички тези писъци, припрените съобщителни лайове, продължителният вой, басовите звуци, барабанните звуци, ниският плавен контрабас, пронизителните свирки, тънкото „иий“ като от тромпет и бръмченето на басови струни бяха някакъв език. Нещо като цъкането, с което в родния му град хората заповядваха на кучетата да ги последват. Не, не е точно език, а онова, което е било преди езика. Преди писането. Език от времето, когато хората и животните са общували помежду си, когато човек е можел да седне на разговор с някоя маймуна; когато тигърът и човекът са живеели на едно и също дърво и са се разбирали, когато човекът е бягал *заедно* с вълка, а не от него или по него. И всичко това той чуваше под дървото в Сините планини. А щом могат да говорят с животните и животните да говорят с тях, нима имаше нещо, което тези хора да не знаят за другите? Или дори за земята? Не само следи търсеше Калвин, той шептеше на дърветата, шептеше на земята, докосваше ги, както слепият гали страница с брайлова азбука и всмуква смисъла с пръстите си.

Биберона потърка тила си в кората. Всички тези неща от Юга липсваха на Китарата — горите, ловците, убиването. Но нещо го бе осакатило, оставило го бе с белег, както израстъкът на преподобния Купър, избитите зъби на Сол, като баща му. Изведнъж го обзе силна обич към всички тях. До него долитаха звуците от преследването на риса, той седеше на открито под дървото и си мислеше, че сега разбира Китарата. Истински го разбира.

Той усети как от две страни го прегръщат голите корени на дървото като в груба, но майчински нежна прегръдка на роден дядо. Напрегнат и отпуснат едновременно, Биберона заби пръсти в тревата. Опита се да слуша с крайчеца им, да чуе дали земята има нещо да му каже. Тя веднага му каза, че някой стои зад него и той едва успя да вдигне ръка и да хване жицата, която се увиваше около врата му. Тя преряза пръстите му като бръснач и така задра кожата им, че трябваше да я пусне. Жицата се стегна и му отне дъха. Стори му се, че се дави, многоцветни светлини избухнаха пред очите му. След тях зазвуча музика и той разбра, че е поел последната сладка глътка въздух на тази

земя. Точно както бе чувал, животът му проблесна пред очите му, но той се състоеше само от един образ — обзета от съвършена любов, Хагар се навеждаше над него, по-близка и по-желана от всякога. Посред тази картина той чу гласа на човека, който държеше жицата: „Твоят ден дойде“. Обзе го огромна мъка, че умира, че напуска този свят в ръцете на приятеля си. Той ѝ се остави и точно в мига, когато се поддаде на тази всепобеждаваща тъга, усети как се отпускат жилите на напрегнатия му врат, как за частица от секундата жицата се разхлабва и той отново си поема дъх. Само че този път живителен дъх, не смъртен. Хагар, светлините и музиката изчезнаха и Биберона грабна уинчестъра до себе си, вдигна го по посока на дърветата пред него и дръпна спусъка. Изстрелът стресна Китарата и жицата пак се отпусна. Биберона знаеше, че приятелят му може да я задържи в това положение само с две ръце. Той обърна пушката, доколкото можеше и едва успя отново да натисне спусъка. Пак улучи само клони и кал. Тъкмо се чудеше дали има още един патрон, когато чу близо отдясно чудесния див лай на кучетата. Той знаеше, че те са обградили риса на някое дърво. Жицата падна и той чу бързия бяг на Китарата между дърветата. Биберона се изправи, грабна фенерчето и го насочи към шума от тичащите крака. Видя само клонки, които заемаха предишното си положение. Той потърка врата си и тръгна към кучетата. Китарата нямаше пушка, иначе щеше да я използва. Затова Биберона се чувствуваше в безопасност, макар че в пушката му може би вече нямаше патрони. Добре се ориентира, чувството му за посока беше точно и той намери Калвин, Момчето, Лутър и Омар клекнали край едно дърво, на метър-два от кучетата и искрящите нощни очи на риса на дървото.

Кучетата се опитваха с всички сили да се покатерят на дървото, а мъжете се чудеха дали да застрелят риса, или да го ранят в крака, той да падне и да се сбори с кучетата. Решиха да го застрелят там горе. Омар стана и вдигна фенера наляво. Рисът се отдръпна от светлината. Момчето се прицели, улучи го по левия преден крак и рисът падна между клоните в зъбите на Беки и останалите кучета.

Много живот имаше в този рис — бори се добре, докато Калвин не свирна на кучетата да се отстранят и не стреля в него — пак и пак, докато рисът притихна.

Те осветиха трупа с фенерите и завиха от възхищение — толкова голям, свиреп и безмълвен беше той. И тримата коленичиха, извадиха въжета и ножове, отсякоха дебел колкото китка клон и завързаха риса за него, за да го носят по дългия обратен път.

Толкова бяха доволни от себе си, че не попитаха веднага Биберона защо е стрелял. Когато трябваше да им отговори, той повдигна малко кола, който носеше, и каза:

— Изпуснах пушката, спънах се в нея и тя изгърмя. После като я вдигнах, пак изгърмя.

Те избухнаха в смях.

— Спънал си се? Ами защо си махнал предпазителя? Страхуваше ли се?

— До смърт — каза Биберона. — До смърт се страхувах.

Те подсвиркваха и се смяха през целия път до колата, присмиваха се на Биберона, караха го да им каже пак колко е бил уплашен. И той им каза. Той също се смееше, силно, дълго. Истински се смееше. Това че просто върви по земята, го изпълни с възторг. Върви по нея, сякаш е негова, сякаш краката му са стволове, дънери на дървета, такава част от тялото му, която се простира надолу и навътре, в камъните и почвата и там ѝ е добре, добре се чувства на земята, по която върви. И вече не куцаше.

Посрещнаха зората в бензиностанцията на Кинг Уокър. Започнаха да си припомнят изминалата нощ, да се подиграват на Биберона. Но този път смехът им беше добър, не както в началото на лова.

— Хубаво, че се върнахме живи. Не, не беше страшен рисът, ами този тука черньо. Гърми по нас, докато ние дебнем котката, а пък тя дебне да ни схруска заедно с кучетата. Пък той си стреля из гората. Можеше да си пръсне собствения череп. А бе, вие гражданчетата не можете ли сами да се оправяте?

— Селски момчета, все ще се заядат — отвърна Биберона.

Омар и Момчето го потупаха по рамото. Калвин викна на Лутър:

— Иди кажи на Върнел да приготви закуска. Щом одерем риса, ще нахлуем толкова гладни, че по-добре да е готова да ни посрещне.

Биберона отиде с тях зад бензиностанцията. Убитият рис лежеше там на някакво циментирано място, покрито с вълниста ламарина. Вратът на Биберона се бе подул и наведеше ли глава, адски го болеше.

Омар срязва въжето от краката на риса. Двамата с Калвин го обърнаха по гръб. Краката му се разтвориха. Такива тънки, изящни глезени.

Всеки иска да вземе живота на черния.

Като стигна до тях, той ги отрязва, но остави тестикулите.

Ето, така я караме ние.

Омар направи разрези около краката и врата.

За какво му е на човек животът, щом дори не избира за какво да умре.

Прозрачната подкожна тъкан се съдра като паяжина под пръстите му.

Всеки иска да вземе живота на черния.

Сега Момчето клекна и разрязва месото до челюстите.

И от справедливостта съм се отказал.

Лутър се върна и докато другите си почиваха, отстрани дебелото черво с бързите движения на човек, който изрязва сърцевината на ябълка.

Дано никога не си задавам този въпрос.

Лутър бръкна в търбуха и извади вътрешностите. После пъхна ръка под ребрата и заряза около диафрагмата, докато я освободи.

Това е от любов. Какво друго, ако не любов? Не мога ли да обичам хората, които критикувам?

После хвана гръкляна и глътката, подръпна ги назад и ги отрязва с един замах на ножчето си.

От любов е. От какво друго?

Те се обърнаха към Биберона.

— Искаш ли сърцето?

Преди да го парализира някоя мисъл, той бръкна бързо с две ръце в гръдния кош.

— Ама не белите дробове. Сърцето.

Какво друго?

Той го намери и дръпна. То се отдели съвсем лесно, като жълтък от черупката.

Какво друго? Какво друго? Какво друго?

Сега Лутър се зае пак със стомашната кухня и измъкна всичките вътрешности. Те се всмукаха като вакуум през направената в ректума дупка. Сложи ги в кесия, а другите започнаха да разчистват, да

мият с маркуч, да осоляват, да си приготвят багажа и да оправят всичко, а накрая обърнаха риса, за да се стича кръвта върху собствената му кожа.

— Какво ще правите с него? — попита Биберона.

— Ще го изядем.

Някакъв паун се зарея натам и кацна върху капака на синия буик.

Биберона погледна главата на риса. Езикът лежеше безвреден като сандвич в устата му. Само в очите се таеше заплахата на нощта.

Макар да беше гладен, Биберона не може да хапне много от закуската на Върнел. Докосна се само до бърканите яйца, качамака и печените ябълки, пи кафе и говори много. Трябваше някак да стигне до целта на своето посещение в Шалимар.

— Дядо ми е от тези места. И баба също.

— Тъй ли? Как се казват?

— Не знам бащината фамилия на баба, но първото ѝ име е Песен. Да знаете някого с такова име?

Те поклатиха глави.

— Песен? Не. Не познаваме такъв човек.

— И леля ми е живяла насам. Пилат се казва. Пилат Дед. Да сте я чували?

— Ха, прилича на вестникарско заглавие: Мъртъв пилот — Дед! Да не е летяла?

— Не Пилот, а Пилат!

— Пилат ли? — обади се Момчето. — Да не е работела с пила?

— Каква ти пила, бе! Пилат, както е в Библията!

— Той не е чел Библията. Нищо не е чел.

— Защото не може да чете — явно дразнеха Момчето.

Върнел изведнъж се сепна:

— Я чакай. Песен ли каза? — попита тя.

— Тъхъ. Песен.

— Баба май е играла с такова момиче. Помня името, щото хубаво звучи. Баба все за нея говореше. Май нейните родители не искали тя да играе с черни, затова двете с баба бягали и ходели за риба и диви плодове. Нали разбирате? Тайно трябвало да се виждат. — Върнел погледна внимателно Биберона. — Тази Песен имала светла кожа и права черна коса.

— Тя е — каза Биберона. — Тя е със смесена кръв или индианка.

Върнел кимна:

— Индианка. От децата на старата Хеди. Добра жена била Хеди, ама не давала на момичето си да играе с черни. Тя била от Бърдовите.

— От какви?

— От рода на Бърд, живееха зад хребета. До Скока на Соломон.

— Тъй ли? — каза един от мъжете. — Сузан Бърд от тях ли е?

— Тъй, тъй, от тях. Не обичаха много черните. Сузан и тя.

— Още ли живеят тук? — попита Биберона.

— Сузан — да. Току зад хребета. Сама остана. Другите се преместиха, там да минават за бели.

— Мога ли да отида пеша? — попита той.

— Сигурно може — каза Омар. — Ама след снощи не те съветвам — и той се засмя.

— А с кола?

— Донякъде. Ама горе пътят е тесен и не е хубав — каза Върнел.
— По-скоро на кон.

— Ще отида. Една седмица може да вървя, но ще отида.

— Само гледай да не вземеш пушка — Калвин си изстудяваше кафето в чинийката — и всичко ще е наред.

Всички пак се засмяха.

Биберона се замисли. Китарата го дебне някъде наоколо и тъй като сякаш винаги знае какво прави приятелят му или какво се готви да прави, сигурно и сега знае, че Биберона се кани да преминава някакъв хребет. Той попипа подутия си врат. Не искаше да ходи никъде сам и без пушка.

— Трябва да си починеш, преди да поемеш пак — каза Омар. — Малко встрани от пътя живее една добра жена. Тя с радост ще те приеме — и така го погледна, че не остави в него никакви съмнения.
— Хубава жена.

Върнел изсумтя, а Биберона се засмя. Дано да има пушка, помисли си той.

Пушка нямаше, но имаше водопроводни тръби в къщата и усмивката ѝ беше също като името — Суийт^[2]. Тя се засмя и кимна, когато я попита дали може да се изкъпе. Ваната беше най-новата придобивка на малката ловджийска хижа и Биберона се отпусна с удоволствие във водата и парата. Суийт му донесе сапун и четка от четина на диво прасе и клекна да го изкъпе. Всичко, което тя направи с

изранените му ходила, издрасканото му лице, гърба, врата, бедрата и дланите на ръцете му, беше така прекрасно, че любовта след това едва ли щеше да достигне такъв връх. Ако от това пътуване остана само с тази баня и тази жена, мислеше си той, ще умра в мир, а преди това ще изпълнявам дълга си към господата, родината и Братството на лосовете до края на живота си. За такова нещо бих вървял по жарава с литър бензин в шепи. Бих вървял по всяка железопътна релса оттук до Шайен и обратно за такова нещо. Но когато се стигна до любовта, той реши, че дори би пълзял дотам и обратно.

След това ѝ предложи да я изкъпе. Тя каза, че не може, защото резервоарът е малък и няма достатъчно вода за още една гореща баня.

— Тогава хладна баня — каза той. Насапуниса я и я изтърка, докато кожата ѝ заскърца и заблестя като оникс. Тя му сложи мехлем на лицето. Той ѝ изми косата. Тя му поръси талк по краката. Той я яхна изотзад и разтръска гърба ѝ. Тя сложи лапа на подутия му врат. Той оправи леглото. Тя го нахрани със супа от бамя. Той изми съдовете. Тя му изпра дрехите и ги окачи да съхнат. Той изми ваната. Тя му изглади ризата и панталоните. Той ѝ даде петдесет долара. Тя го целуна по устата. Той докосна лицето ѝ. Тя каза „моля те, ела пак“. Той каза „до довечера“.

---

[1] Кинг — крал (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Суийт — сладка (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

В четири часа той почука на вратата на единствената къща с тухлена фасада отвъд хребета. Свеж и блестящ в изпраните и изгладени от Суийт военни работни дрехи, той измина пътя нащрек, макар да не вярваше Китарата да го нападне посред бял ден по криволичещата пътека (която наричаха път). Тя се виеше през хълмистите земи, които все пак се обработваха; тук-там се мяркаха по няколко къщи. С каквото и да му излезеше (стига да не е пушка), Биберона сигурно щеше да се справи с положението, но все пак е по-добре да се върне преди мръкнало. Не можеше да знае какво е намислил Китарата, но то трябва да е свързано със златото. Щом знае, че съм тук, къде съм бил и какво съм правил там, сигурно разбира, че се опитвам да го намеря, както и казах. Защо тогава ще ме убива, преди да намеря златото или поне да разбере какво е станало с него? Цялата тази работа му беше свършено неясна, но малкото, което разбираше, го караше да бъде нервен и нащрек през целия път.

Къщата на Бърдови беше сред хубава ливада, оградена с бяла дъсчена ограда. Детска люлка висеше от едно кедрово дърво. Четири стъпалца в синьо водеха към верандата, а откъм прозореца, през издутите пердета, идваше миризмата на сладки с джинджифил.

Той позвъни. Показа се жена на възраст колкото майка му.

— Госпожица Бърд? — попита Биберона.

— Аз съм.

— Как сте? Ъъ — казвам се Мейкън и съм тук на гости за няколко дни. Живея в Мичиган, но моите роднини са оттук. Това е било отдавна, но се надявам, че ще можете да ми помогнете.

— Какво да ви помогна? — попита го тя някак хитро и той определено усети, че тази дама не харесва цвета на кожата му.

— Да ги открия. В смисъл, да разбере нещо за тях. Всичките ми роднини са се пръснали. Долу в града ми казаха, че може да познавате някои от тях.

— Кой е, Сузан? — отзад се чу друг женски глас.

— Мене търсят, Грейс.

— Е, защо не поканиш човека? Ами го караш да ти обяснява на стълбите?

Госпожица Бърд въздъхна.

— Заповядайте, господин Мейкън.

Биберона я последва в приятен, залян от слънцето хол.

— Извинете — каза тя. — Не исках да ви засегна. Седнете, моля.

Тя му посочи сив кадифен стол с облегалки за ръце. В стаята влезе жена с басмена рокля от две части. Тя стискаше хартиена салфетка и дъвчеше нещо.

— Кой е дошъл? — обърна се към госпожица Бърд, но обгърна Биберона с любопитен поглед.

Госпожица Бърд я посочи с ръка.

— Тя е моя приятелка, госпожица Лонг, Грейс Лонг — господин...

— Добър ден — Грейс му подаде ръка.

— Добър ден.

— Господин Мейкън, нали?

— Да.

— Сузан, господин Мейкън сигурно ще иска да се подкрепи.

Госпожица Лонг се усмихна и седна на кушетката срещу сивия стол.

— Е, той току-що влезе, Грейс. Кога да го поканя?

Госпожица Бърд се обърна към Биберона.

— Какво предпочитате, кафе или чай?

— Да, да. Благодаря.

— Кое от двете?

— Кафе.

— Нали имаш масленки, Сузан? Дай му от тях.

Госпожица Бърд се обърна към приятелката си отегчено намръщена.

— Една минута — каза тя на Биберона и излезе.

— Е, доколкото разбрах, вие сте тука на гости. Не идват много често. — Грейс скръсти глезените си. Беше с черни обувки с връзки и памучни чорапи, като Сузан Бърд. Настани се добре и си подръпна малко роклята нагоре.

— Да, на гости.

— Служите ли?

— Моля? А, не. Снощи бях на лов и едни приятели ми дадоха тези дрехи — той поглади ръба, който Суийт беше направила на панталона му.

— На лов ли? Да не сте от онези ловци? Не мога да ги понасям. Отвращават ме — все дебнат из чуждата собственост. Денонощно вдигат света във въздуха със своите стрелби. Затуй им казвам на моите ученици — аз нали съм учителка, преподавам в педагогическото училище. Видяхте ли го?

— Не, не съм още.

— Е, то няма какво да се гледа. Училище като училище. Ама наминете, вие сте добре дошъл при нас. Откъде сте?

— Мичиган.

— Така си и мислех. Сузан! — тя се обърна. — Той е от Севера — после пак се обърна към Биберона: — Къде сте отседнали?

— Ами, засега никъде. Запознах се с някои хора от града и...

Сузан Бърд внесе кафе и чиния плоски светли масленки.

— Той е от Мичиган — каза Грейс.

— Разбрах. Искате ли мляко в кафето?

— Не. Чисто.

— Без сметана и захар? — попита Грейс. — Де да можех и аз така, пак щях да стана дванадесетгодишна. Ама не... — Тя натисна с ръка бедрото си и се усмихна на Биберона.

— Та за какво ме търсите? — Сузан Бърд наблегна леко, но ясно на думата „ме“.

— Опитвам се да намеря някой, който е познавал баба ми. Тя се е казвала Песен.

Грейс плесна с две ръце устата си и изписка.

— Роднини! Вие двамата сте роднини!

Биберона остави чашата си.

— Боже господи! — Очите на Грейс блестяха и играеха.

— Не сте сбъркали адреса — каза Сузан, — но едва ли ще мога да ви помогна.

— Какво говориш, Сузан? Нали майка ти се е казвала Песен?

— Не, Грейс, ако ме оставиш да си свърша приказката, ще научиш нещо, което и ти не знаеш.

— Ами ти нали казваше...

— Майка ми се наричаше Мери. М-е-р-и. Мери.

— Е, извинявай.

Сузан се обърна към Биберона.

— Баща ми, Кроуъл Бърд, имал сестра на име Песен.

— Сигурно е тя! Баба ми! Песен. Тя нали се е омъжила за мъж на име...

— Знаех си, че във вашето семейство някой се казва Песен.

Сузан прекъсна и двамата:

— Не знам за кого се е омъжила.

— Интересна работа. Идва ти непознат в къщата и се оказва твой собствен... какъв? Братовчед? Не ми се ще да казвам такова банално нещо, но светът наистина е малък, нали? Елате ми някога в час, господин Мейкън.

И Биберона започна да не обръща внимание на Грейс Лонг.

— Къде е живяла тя? — попита той Сузан.

— Баща ми я видял за последен път, когато се качила във фургона за Масачузетс. Отивала да учи в частно квакерско училище.

— Твоят род квакери ли са? Не си ми казвала. Виждате ли, господин Мейкън, какво скриват приятелите? Тя сигурно и от вас щеше да скрие.

— Не се ли е омъжвала? — Биберона нямаше време да отговаря на ухажванията на Грейс.

— Никой от нашите не знае. Отишла в това квакерско училище и повече не се обадила. Търсили я най-вече защото баба ми Хеди била много разстроена от нейното изчезване. И аз като баща ми смятам, че след училището тя не е искала да я открият.

— Много добре знаеш, че не е искала — каза Грейс. — Сигурно е започнала да минава за бяла като всички останали, затуй... — тя се обърна към Биберона. — Едно време все така правеха. Сега вече не толкова, ама преди — много, стига да можеше. — Тя хвърли поглед към Сузан. — Също като братовчедите ти, Сузан. Минават за бели. Лайла, Джон. За Джон зная, а и той знае, че зная.

— Всички знаем това, Грейс.

— Господин Мейкън не го знае. Срегнах Джон по улицата в Мейвил...

— Няма защо да разказваш на господин Мейкън. Това не го интересува.

— А ти откъде знаеш?

— Защото той каза, че търси баба си, а неговата баба трябва да е доста тъмна, за да... — тук Сузан Бърд се поколеба — е, доста тъмна, за да може да мине за бяла. Нали? — тя се поизчерви.

Биберона не ѝ отговори.

— Казвате, че живяла в Масачузетс, така ли?

— Да, в Бостън.

— Аха. — Тук стигна до задънена улица, затова опита нещо друго. — А да сте чували за жена на име Пилат?

— Пилат? Не, не съм. А ти, Грейс?

Грейс поклати глава.

— И аз не съм, а съм си прекарала тука почти целия живот.

— Аз пък — *целия* — каза Сузан. — И аз, и родителите ми сме родени тук. Не съм излизала извън окръг Сейнт Филипс. Имам близки в Южна Каролина, но никога не съм им ходила на гости.

— Защото искат да минат за бели. Не можеш да им гостуваш, дори и да искаш. — Грейс се наведе и си избра масленка.

— Имам и други роднини — възнегодува Сузан.

— Дано. Много е тежко, господин Мейкън, като нямаш близки да те търсят. Аз не се откъсвам от семейството си. Не съм женена, още не, и сме си много близки.

Тя го погледна многозначително. Биберона обърна ръката си да види колко е часът.

— Я виж — посочи го тя. — Какъв хубав часовник. Може ли да го видя?

Биберона стана да ѝ го подаде и после не седна.

— Виж, Сузан, няма нито една цифра. Само точки. Как може да се види колко е часът само по тези точки?

Сузан също стана.

— Друг път идвали ли сте насам, господин Мейкън?

— Не, за пръв път.

— Дано да не е за последен. Колко време ще останете?

— О, тази вечер или утре сутринта най-късно ще си замина. — Той погледна през прозореца. Слънцето слизаше.

— Толкова скоро? — каза Грейс. — Сузан, защо не му дадеш нещо за из път? Искате ли масленки, господин Мейкън?

— Не, благодаря.

— По-късно ще им се зарадвате.

Тази жена го изморяваше. Той все пак се усмихна и каза:

— Както обичате.

— Ще ви увия няколко. Може ли, Сузан? — Тя излетя от стаята.

Сузан смогна да се усмихне леко.

— Да бяхте останали да ни погостувате по-дълго.

Думите ѝ бяха механични като усмивката.

— И на мен ми се иска — каза той. — Може пак да дойда.

— Няма да е лошо. Съжалявам, че не можах да ви помогна.

— Но вие ми помогнахте.

— Как така?

— Ако човек е на грешна следа, добре е да го знае.

Тогавя тя му се усмихна искрено.

— Значи за вас е важно да откриете близките си?

Биберона си помисли, преди да отговори:

— Не, не толкова. Минавах насам и си помислих — защо не.

Така ми хрумна. Няма значение.

Грейс се върна с пакетче от бели салфетки.

— Заповядайте — каза тя. — После ще огладнеете и ще им се зарадвате.

— Благодаря ви. Благодаря и на двете.

— Радвам се, че се запознах с вас.

Биберона излезе от къщата на Сузан Бърд уморен и объркан. Утре сутринта си тръгвам, мислеше си той. Колата сигурно вече е готова. Нищо няма да науча тук, нито злато има, нито следа от него. Пилат може да е живяла във Вирджиния, но не в тази част. Никой не я е чувал. А тази, тукашната Песен, е отишла в Бостън да минава за бяла, а не в Данвил, Пенсилвания. Неговата баба сигурно е била „твърде тъмна, за да мине за бяла“. Сузан дори се бе изчервила. Сякаш бе открила нещо срамно за него. Ядоса се, после му стана смешно и си помисли какво ли ще кажат Омар, Суийт и Върнел за госпожица Сузан Бърд.

Тези хора събуждаха любопитството му. Не ги чувствуваше близки, но беше някак свързан с тях, сякаш имаха обща пъпна връв или общ пулс, или знаеха едни и същи неща. В родния си град никога не бе усещал това — че е свързан с някое място или с някого. В семейството си винаги се бе държал настрана, връзката с приятелите му беше никаква, не държеше на ничие мнение, освен на Китарата.

Някога, отдавна, беше важно какво мислят за него Пилат и Хагар, но след като завладя Хагар и ограби Пилат, без да го е грижа за нея, всичко това беше изчезнало. Но нещо тук — сега в Шалимар, а преди в Данвил — го караше да се чувства като в дома на Пилат. В хола на Сузан Бърд, в леглото на Суийт, на закуска с хората у Върнел той не бе длъжен да постига нещо, да започва нещо, нещо да показва. Излъга Сузан Бърд, че не било важно да намери роднините си. От Данвил насам започна да расте интересът му към тях, и то не само към тези, с които се запозна. Мейкън Дед, известен също като Джейк — не знам кой си. Песен. Кой са били те, какви са били? Мъжът, който седял пет нощи на оградата и чакал. Който нарекъл момиченцето си Пилат, който изтръгнал от пустошта една ферма. Мъжът, който ял орехи във фургона за Севера. Оставил ли е след себе си братя и сестри? Кой са били майка му, баща му? А жена му? Дали е била същата тази Песен, тръгнала за Бостън? И ако е така, как се е озовала във фургона? Защо ще пътува към частно училище на Север във фургон. Не с кола или влак, а във фургон — пълен с освободени негри. Може да не е стигнала до Бостън. Може да не е минала за бяла. Може да се е отказала от училището и да е избягала с момчето, дето яли заедно орехи. Която и да е била тя, защо е искала мъжът ѝ да запази това ужасно име? За да заличи миналото? Кое минало? Робството? Тя не е била робиня. Тогава неговото робско минало? А защо баща му и Пилат не знаеха нищо за роднините си? Когато баща им умрял, не са ли съобщили на неговите родители? Мейкън не се е и опитвал да ходи във Вирджиния. Пилат тръгнала право нататък.

Биберона отвори пакета на Грейс и извади масленка. На земята падна листче хартия. Той го вдигна и прочете: „Грейс Лонг, Шосе 2, номер 40, три къщи след Педагогическото училище.“ Той се усмихна. Затова тя толкова дълго завива четири масленки. Захапа една от тях и си продължи пътя, като смачка на топче салфетката и поканата на Грейс. Въпросите за семейството му продължаваха да се блъскат в главата му като топки за бiliarд. Ако дядо му, този Джейк, се е родил в същия град като жена си, защо е казал на онзи янки, че е роден в Мейкън, и така му е дал повод за погрешното именуване? Щом и той, и жена му са родени в един и същ град, защо и Пилат, и баща му, и Цирцея твърдяха, че „се срещнали“ във фургона? И защо духът е казвал на Пилат „Песен“? Не я е карал да пее, ами е повтарял името на

жена си, но Пилат не знаела това, защото не знаела името на майка си. След нейната смърт Мейкън Дед не разрешавал на никого да го произнася на глас. Странно. Не искал да го изрече след нейната смърт, но след своята смърт само това повтарял — името на жена си.

Боже господи! Ами аз, посред двадесети век се опитвам да обясня какво е направил един дух, помисли си той. А защо не? Един факт беше неоспорим — Пилат нямаше пъп. И ако това е възможно, защо да не е възможно и друго, защо да няма духове?

Той приближаваше пътя към града. Мръкваше се. Биберона вдигна ръка, за да си погледне часовника, и се сети, че Грейс не му го върна.

— По дяволите — каза той на глас. — Все ще загубя нещо.

Спря се, чудеше се дали да се върне за него, или да остави това за по-късно. Ако отиде сега, ще трябва да се прибира в пълна тъмница. Съвсем беззащитен пред ударите на Китарата. Но след време ще е много досадно да се връща чак дотук, където не можеше да се стигне с кола. А утре трябва да си заминава... да, но Китарата може да...

— Няма той да определя какво да правя, къде да ходя и кога. Сега ако го оставя, цял живот ще е така. Той и от земното кълбо ще ме прогони.

Чудеше се какво да прави, но накрая реши, че няма смисъл да се коси за един часовник. По него можеше единствено да се вижда колко е часът, а това не го интересуваше много. Той избърса трохите от мустака си и се обърна към главния път, където, очертан в кобалтово синьо, стоеше Китарата. По-точно беше се облегнал на една слива. Биберона спря, изненадан от спокойното, равномерно биене на сърцето си, от пълната липса на страх. А Китарата пък си чистеше ноктите с безвредна кибритена клечка. Ако имаше оръжие, то беше скрито в джинсовото му сако или в панталоните.

Гледаха се около минута. Не, по-малко. Само докато тупкането на сърцето на всеки от тях съвпадне с пулса на другия. Китарата пръв заговори.

— Ето го моя човек.

Биберона не обърна внимание на този поздрав.

— Защо, Китара? Кажи ми само защо?

— Ти си взел златото.

— Какво злато? Злато нямаше.

— Ти си взел златото.

— Човече, пещерата беше празна. По корем легнах и огледах дупката. С ръце опипах...

— Ти си взел златото.

— Ти си луд, Китара.

— Гневен. Не и луд.

— Злато нямаше. — Биберона се опитваше с всички сили да не вика.

— Видях те, копеле мръсно.

— Какво си видял?

— Как го взимаш.

— Къде?

— В Данвил.

— Ти си ме видял със злато в Данвил?

— Видях те със злато в Данвил.

— Ти се майтапиш. Какво съм правел с него?

— Пращаше го с кораба.

— С кораба?

— Да. Защо я играеш тази игра? Ти или просто си алчен, като твоя стария, или какво? — Очите на Китарата се спряха на последната масленка в ръката на Биберона. Той се намръщи и започна да диша през устата.

— Китара, не съм изпращал злато. Нямаше злато за изпращане. Не може да си ме видял.

— Видях те, миличък. Бях в склада.

— Какъв склад, по дяволите?

— Товарния склад в Данвил.

Биберона си спомни, че се върна да търси преподобния Купър, че го търси навсякъде. После влезе в склада на станцията, за да провери дали си е отишъл, и помогна на един работник да сложи огромна касетка на кантара. Биберона започна да се смее.

— О, по дяволите. Китара, това не беше злато. Помагах на човека да премести касетката. След това си тръгнах.

Китарата погледна пак масленката, после очите на Биберона. Изразът му не се промени. Биберона знаеше, че това не е убедително. Вярно беше, а звучеше като лъжа. Слаба лъжа при това. Знаеше също, че през целия си живот Китарата не го бе виждал да помогне на някого, още по-малко на непознат; дори бяха говорили за това по повод

на един сън на Биберона, в който той не се бе притекъл на помощ на майка си. Китарата го бе обвинил в егоизъм и безразличие, казал му бе, че не е сериозен човек, че няма никакво чувство за солидарност, ама никакво. А сега Биберона му разправяше, че охотно и импулсивно е помогнал на някакъв бял старец да премести голяма, тежка касетка. Но си беше вярно. Вярно беше. И той ще го докаже.

— Китара, а сега защо съм тук? Щом съм изпратил златото у дома, щях ли да съм тук, при това така облечен? Щях ли да скитам из страната като някой глупак, ако златото ми пътува нанякъде? Как мислиш? Защо ще го пратя и после ще идвам тук?

— Може тук да си изпратил златото, копеле мръсно.

— Какви ги дрънкаш?

— Нали гледах! Нали видях! Чуваш ли? Отидох там с колата, проследих те, защото нещо ми казваше, че си замислил някаква работа. Не бях сигурен, но го усещах. Ако грешах, щях да ти помогна да го намерим. Ама прав излязох. Същия следобед пристигнах в Данвил. Минах край склада и те видях там с бежовото ти костюмче. Паркирах и влязох след теб. Видях те как го изпращаш. Как го даваш на работника. Изчаках да си тръгнеш, върнах се и попитах този нещастник дали моят приятел — Китарата почти глътна тази дума — е изпратил касетка за Мичиган. Онзи каза не. Само една касетка били натоварили, каза той. Една-едничка. Питах го закъде, той вика — някъде във Вирджиния. — Китарата се усмихна. — После ти се качи на автобус, но не за Мичиган. За Вирджиния ти беше автобусът. И ето те тук.

Биберона се почувствува като ударен. Не можеше да направи нищо друго, освен да остави нещата сами да се развиват.

— Пишеше ли ми името на касетката?

— Не видях.

— Нима бих изпратил касетка със злато във Вирджиния? Злато, човече.

— Може. Ти го направи.

— Затова ли се опита да ме убиеш?

— Да.

— Защото те изиграх?

— Защото *ни* изигра. Гавриш се с нашата работа.

— Грешиш. Смъртно грешиш.

— Смъртното се отнася за тебе.

Биберона погледна масленката в ръката си. Стори му се много неуместна и щеше да я хвърли, но се отказа.

— Значи моят Ден е дошъл?

— Твоят Ден е дошъл, но по моето разписание. Вярвай, ще те гоня до дупка.

— Кажи ми, като ме видя в склада с касетката, защо се скри? Защо не дойде направо при мене? Щяхме да уредим всичко на място.

— Казах ти, имах това особено, особено предчувствие.

— Че ще те изиграя?

— Че ще ни изиграеш. Да.

— И вярваш, че така е станало?

— Да.

— Там в гората ти беше много ядосан.

— Да.

— А сега ще чакаш да пристигне златото.

— Да.

— И аз да го получа.

— Няма да можеш да го получиш.

— Ще ми направиш ли една услуга? Когато то пристигне, най-напред провери дали има злато вътре.

— Най-напред?

— Или най-накрая. Но преди да го замъкнеш у дома си.

— Не се притеснявай за това.

— И още нещо. Защо беше това послание? Защо ме предупреди чрез продавача?

— Ти си ми приятел. Поне това мога да направя за теб.

— Човече, искам да ти благодаря.

— Няма нищо, скъпи.

Биберона се пхна в леглото на Суийт и прекара нощта в изящните ѝ ръце. В унасящата топлина му се присъни, че лети и се носи високо над земята. Но не с разперени като самолетни крила ръце, нито изстрелян хоризонтално като Свръхчовека от комиксите, а отпуснат и полуизлегнат като човек, който си чете вестника на канапето. По едно време витаеше над мрачно море, но не се уплаши, защото бе сигурен, че не може да падне. В небето уж беше сам, а някой все му ръкопляскаше, наблюдаваше го и ръкопляскаше. Не видя кой е.

На другата сутрин реши да види какво става с поправката на автомобила. Сънят не го напускаше, пък и той не желаше това. В магазина на Соломон свари Омар и Соломон да изсипват чували с бамя в кошници, но все тъй изпитваше чувство на лекота и мощ, придобита от летенето.

— Намерих ти ремък — каза Омар. — Не е нов, но ще стане.

— Много добре, Омар, благодаря.

— Веднага ли тръгваш?

— Да, трябва да се връщам.

— Видя ли се с госпожица Бърд?

— Да.

— Помогна ли ти? — Омар отри ръце в панталоните си.

— Не особено.

— Кинг Уокър обеща да слезе тази сутрин и да ти монтира ремъка. Като излезеш на голямото шосе, ще трябва май да спреш някъде за един по-основен преглед на колата.

— Така и мисля.

— А Суийт даде ли ти да закусиш? — попита Соломон.

— Предложи, ама аз нали бързах да отида по-рано...

— Тогава си налей чаша кафе, отзад има цяла кана.

— Няма нужда. По-добре да се поразходя, докато пристигне Кинг Уокър.

Към шест и половина сутринта в града вече цареше оживление, сякаш беше пладне. На юг животът и бизнесът започваха рано сутринта, за да се използва хладината. Хората вече бяха закусили, жените бяха изпразнили и простираха по храстите, а щом след няколко дена започнеше учебната година в съседния град, децата щяха по това време да бързат, да тичат натам по пътищата и през полетата. Сега те се скитаха, помагаша в домакинството, закачаха котките, хвърляха хляб на пилетата, а някои играеха безкрайните си игри в кръг. Биберона ги чу да пеят и тръгна към тях и огромния кедър, който се извисяваше над главите им. Сладките им гласове му напомниха за празнотата в собственото му детство и той се облегна на кедъра да ги погледа. Момчето в средата на кръга (май все беше момче) се въртеше със затворени очи и сочещи напред ръце. Песента свърши с вик, момчето

спря, а пръстът му сочеше друго дете, което Биберона не можеше да види. Всичките паднаха на колене и за своя изненада той ги чу да започват друга песен, която той бе слушал от време на време още от дете — стария блус, който Пилат непрекъснато пееше: „Сладък мой, не ме оставяй“, само че децата пееха „Соломон, не ме оставяй“.

При мисълта за Пилат Биберона се усмихна. От стотици мили разстояние той тъгуваше за нея, за дома ѝ, за същите тези хора, които тогава умираше да напусне. Тихата, крива, извинителна усмивка на майка му. Безнадеждната ѝ безпомощност в кухнята. Най-хубавите години от живота ѝ, от двадесет до четиридесет, са били безбрачни и като се изключи седмицата на неговото зачеване, целият ѝ живот е бил такъв. Когато тя му каза това, той не се замисли много, но сега му стана ясно, че липсата на мъж е можела да я засегне и нарани, така както би засегнала и наранила него самия. Как ще се почувствува той, ако някой го принуди да живее така, ако му каже: „Ще се движиш сред жени, ще живееш сред тях, ще ги желаеш дори, но през следващите двадесет години няма да правиш любов?“. Какво ще направи? Ще продължи ли да живее така? Ами ако е женен и жена му петнадесет години отказва да спи с него? Майка му е могла да преживее това с едно дълго кърмене на сина си и няколко посещения на гробищата. Каква ли щеше да бъде, ако мъжът ѝ я беше обичал?

Баща му. Сега старец, той непрекъснато бе трупал пари и имот и бе използвал хората, за да трупа още. Като син на първия Мейкън Дед, той бе почел живота и смъртта на собствения си баща, като бе обичал същото нещо, което и баща му бе обичал: собствеността, доброта, солидна собственост, изобилието на живота. Прекалено много бе обичал тези неща. Да притежава, да строи, да придобива — това беше животът му, бъдещето му, настоящето му, цялата известна нему история. Толкова много бе загубил от смъртта на баща си, че след това изкриви живота си, пречупи го заради печалбата.

Като гледаше децата, започна да му става криво, да му се струва глупаво, че е мразил родителите си и сестрите си. Отново го обгърна кожата на срама, която бе свалил във ваната, след като ограби Пилат. Как можа да нахлуе в тази къща — единствената, която постигаше уют без нито един предмет, без мек, поизтърган стол, без чиста вода, която руква волно като завъртиш кранчето. Без салфетки, без покривки за маса. Без чинии с малки дипли по края, без чаши на цветя, без кръгче

сини пламъчета, горящи над печката. Но там имаше мир, сила, песен, а сега там се върнаха и собствените му спомени. Спомни си за Хагар и за това как се бе отнесъл с нея накрая. Защо никога не опита да седне и да поговори с нея? Честно. И каква гадост ѝ каза последния път, когато тя се опита да го убие. Господи, колко празни бяха очите ѝ. Той не се страхуваше от нея, не вярваше, че наистина ще успее да го убие, че изобщо е искала това. Оръжията ѝ, пълната липса на умение, разум и дори убеждение в нейните нападения бяха достатъчни, за да пресушат страха му. О, тя можеше случайно да го рани, но той имаше ред начини да я спре. Но не пожела. Искаше да я използва — любовта ѝ, лудостта ѝ, и най-вече дебнещото ѝ горчиво отмъщение. То го направи звезда, знаменитост в „Кръводарителното“, то показваше на мъжете и другите жени, че той е едно лошо момче, че може да подлуди една жена, да я унищожи, и то не защото тя го мрази, не защото той ѝ е направил нещо лошо, нещо непроситимо, а защото бе спал с нея и сега тя е полудяла от липсата на великолепия му член. На свинското му черво, както бе казала Лена. Той дори последния път я използва. Използува застрашителното ѝ пристигане и жалкия опит за убийство, за да упражни силата на волята си срещу нея, да постави ултиматум на вселената. „Умри, Хагар, умри.“ Или тази кучка ще умре, или аз. И тя остана на едно място, като марионетка, окачена на гвоздеа си от кукловод, който се е заел с друго хоби.

„Соломон, не ме оставяй.“

Децата започваха отново играта си. Биберона се почеса по тила. Изведнъж се почувствува изморен, макар че утрото едва започваше. Той се отдели от кедъра и клекна.

*„Джейк, едничко чедо Соломоново,
ела, бууба яле, ела...“*

Всички в този град се казваха Соломон, мислеше той вяло. Смесен магазин „Соломон“, Лутер Соломон (не му е роднина), „Скокът на Соломон“, а сега и децата пееха „Соломон, не ме оставяй“ вместо „Сладък мой“. Дори името на града беше подобно — Шалимар, но господин Соломон и всички други го казваха Шалиймон.

Изведнъж ушите му забучаха. Джейк, едничко чедо Соломоново? Да не е бил онзи *Джейк*, единственият син на Соломон? Джейк. Той се заслуша внимателно. Нали той него търси? Мъж на име Джейк, който живял в Шалимар, както и жена му, Песен.

Той се изправи и зачака децата пак да започнат. „Ела, бууба яле, ела, бууба, тамбее“, нещо такова безсмислено. Но после: „Черна жена падна на земята“. Това беше ясно. После пак безсмислици и „тръшка се насам-нататък“. Сега детето в средата започна да се върти все по-бързо и по-бързо, в такт с новото темпо на песента: „Соломон и Рина Белали Шалут...“.

Пак Соломон. А Рина? Рина? Защо второто име му беше така познато? Соломон и Рина. Гората. Ловът. Скокът на Соломон, дерето на Рина, нали минаха край тези места онази нощ, когато убиха американския рис? От дерето се чуваше този странен звук като плач на жена, а Калвин каза, че това било дерето на Рина, там имало ехо, за което местните хора казвали, че било плач на една „жена на име Рина“. Чувало се само понякога, щом вятърът духнел, накъдето трябва.

А какво следваше: „Белали... Шалут... Яруба?“. Щом Соломон и Рина са имена, сигурно и това са имена. Куплетът свършваше с още една ясна фраза: „Двайсет и едно деца, последното Джейк“. Името „Джейк“ се извикваше и момчето в средата спираше да се върти. („Джейк нали беше едничкото чедо Соломоново?“) Сега Биберона разбра, че ако пръстът на детето не посочи никого, играта започва отново. Но ако сочеше друго дете, тогава падаха на колене и пееха песента на Пилат.

Биберона извади от портфейла молив, а писалката му беше в костюма. Трябваше само да слуша и да запомня. Той затвори очи и се съсредоточи, а децата с неуморима охота повтаряха ритмичната си игра от рими и движения. И Биберона запомни всичко, което те изпяха.

*„Джейк, едничко чедо Соломоново,
ела, бууба яле, ела бууба тамбее,
изви се той, докосна слънцето
ела конка яле, ела конка тамбее.*

Бебето остана в къщата на белия

*ела бууба яле, ела бууба тамбее.
Хеди взе го в дома на червения
ела конка яле, ела конка тамбее.*

*Черна жена падна на земята
ела бууба яле, ела бууба тамбее,
тръшка се насам-нататък
ела конка яле, ела конка тамбее.*

*Соломон и Рина Белали Шалут
Яруба Медина че и Мухамет
Нестор, Калина Сарака кейк
Двайсет и едно деца, последното Джейк!*

*О, Соломон, не ме оставяй,
белите ще ме задавят.
О, Соломон, не ме оставяй,
Букра в хомота ме впряга.*

*Соломон полетя, Соломон се прибра,
Соломон небето стигна, Соломон си е дома.“*

Той едва не извика, когато чу „Хеди взе го в дома на червения“. Хеди беше бабата на Сузан Бърд по бащина линия, значи майката на Песен. А „къщата на червения“ сигурно значи, че семейство Бърд са били индианци. Ами да! Песен била индианка или поне е имала индианска кръв, казвала се е Песен Бърд^[1]. А брат ѝ, Кроуъл Бърд, сигурно е бил Кроу Бърд^[2]. Те са променили индианските им имена, да звучат по американски. Сега Биберона разпознаваше четири души в песента: Соломон, Джейк, Рина и Хеди, намекваше се и за индианското потекло на Хеди. Което значеше, че и Джейк, и Песен са от Шалимар, точно където каза Цирцея. Сигурно не греша. Тези деца пееха историята на собствения му род! Той си мърмореше неясно, смееше се и се опитваше да сглоби всичко.

Соломон е бил бащата на Джейк. Джейк ли се е извил и е докоснал слънцето? Джейк ли е оставил бебе в къщата на белия? Не.

Щом се казва „Соломон, не ме оставяй“, тръгнал си е Соломон, той е „отлетял“, тоест умрял или избягал, не Джейк. Може би бебето или самият Джейк го моли да не тръгва. Но коя е „черната жена“, която паднала на земята? Защо се е тръшкала? Като че ли е имала припадък. Защо? Защото някой занесъл бебето ѝ първо в къщата на белия, а после в дома на червения? Рина? Рина ли е била черната жена, която още плаче в дерето? Дъщеря ли е била на Соломон? Дали не е имала незаконно дете и баща ѝ... Не. Тя плаче за Соломон, не за бебето. „Соломон, не ме оставяй.“ Той сигурно е любимият ѝ.

Биберона се обърка. Беше като дете пред купища коледни дарове под елхата. Някъде сред тях беше неговият подарък.

Но още много неща липсваха. Сузан Бърд, сети се той. Тя сигурно знае много повече, отколкото му каза. Освен това трябва да си вземе часовника.

Хукна към магазина на Соломон. По пътя се видя в стъклото на една витрина. Хилеше се. Очите му блестяха. През целия си живот не се бе чувствувал така нетърпелив и щастлив.

---

[1] Song Bird — пойна птичка, индианско племе. — Б.пр. ↑

[2] Crow Bird — врана, гарван. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Тя остана скована, стиснала ножа, дълго след като Биберона си отиде в топлото септемврийско утро. После ножът изтрака на линолеума и тя отпусна ръце, бавно, о, така бавно, и сгуши гърдите си, сякаш те бяха два мангови плода, опипани на сергията и отминати. Остана така в малката заляна от слънцето стая, докато се прибра Китарата. След като не можа да я накара да проговори или да помръдне, той я взе на ръце, свали я долу, остави я на най-долното стъпало и отиде да търси с какво да я закара у дома.

Колкото и ужасна да му се струваше тази работа, колкото и да го отблъскваше безумието на любовта, той се поддаде на вълната от мъка, която го заля, като гледаше как тази доста хубава жена седи права като върлина, държи гърдите си и гледа втренчено пред себе си с празни очи.

Моторът на старата кола ръмжеше, а той ѝ говореше тихо:

— Ти мислиш, че нищо не струваш само защото той не те обича. Само защото вече не те иска, смяташ, че е прав, че мнението му за тебе е вярно. Щом той те изхвърля, ти си боклук. Мислиш, че той ти принадлежи само защото ти искаш да му принадлежиш. Недей, Хагар. Не е хубава тази дума „да принадлежиш“. Особено за някого, когото обичаш. В любовта не трябва да е така. Виждала ли си как облаците любят планината? Обвиват я цялата, понякога тя не се вижда от тях... Но качиш ли се на върха, знаеш ли какво ще видиш? Главата ѝ. Облаците никога не я покриват. Извисява се главата, защото облаците я оставят, с нищо не я забулват. Дават ѝ да си държи главата изправена, свободна; с нищо не я скриват, с нищо не я обвързват. Чуваш ли ме, Хагар?

Говореше ѝ като на малко дете.

— Не можеш да притежаваш човешко същество. Не можеш да загубиш нещо, което не ти е принадлежало. Добре, да речем, че той е твой. Можеш ли да обичаш някого, който не представлява абсолютно нищо без тебе? Наистина ли ти трябва такъв човек? Дето ще рухва, щом излезеш от стаята? Не, нали? И той не иска такава жена. Ти

предаваш целия си живот в ръцете му. Целия си живот, момиче. Ако животът ти не струва нищо за теб, ако ти така му го даряваш, оставяш му го, защо да струва нещо повече за него? Той не може да те цени повече, отколкото ти самата се цениш.

Той млъкна. Тя не мръдна, нито показва с нещо, че го е чула.

Хубава жена, мислеше си той. Хубава черна жена. Дето иска да убива от любов, да умира от любов. Поразяваше го гордостта и самонадеяността на тези жени, които се оставяха да ги тъпчат. Те все са били глезени в детството си. Възрастните винаги са задоволявали прищевките им и така те са ставали най-стиснатите и алчни хора на света, а от скъперничеството им е израствала скъперническата им любов, дето изяжда всичко наоколо. Те не могат да повярват или да приемат факта, че някой не ги обича; смятат, че светът ще се преобърне, ако само им се стори, че не са обичани. Защо си мислят, че са така достойни за любов? Защо тяхната марка любов да е по-добра или толкова добра, колкото на другите? Но те наистина го вярват. И така много обичат любовта си, че са готови да убият всеки, който се изпречи на пътя ѝ.

Той я погледна отново. Хубава. Хубаво черно момиче. Хубаво чернокожо момиче. Какво е направила Пилат с нея? Защо не са я научили на нещата, които трябва да знае? Той се сети за сестрите си, сега големи, оправни жени, и за това как им опяваха като деца. Къде е баща ти? Майка ти знае ли, че си излязла на улицата? Сложи си нещо на главата! Ще умреш от студ. Не ти ли е горещо? Не ти ли е студено? Не те ли е страх, че ще се измокриш? Не си кръстосвай краката! Оправи си чорапите. Мислех, че отиваш на хор. Вижда ти се комбинезонът. Подгъват ти се е разпрал. Върни се да си изгладиш якичката. Млък! Среши си косата! Ставай и си оправяй леглото. Сложи месото. Изхвърли боклука. Сложи си вазелин на изгореното.

И Пилат, и Реба не знаеха, че Хагар не е като тях. Нито силна като Пилат, нито простодушна като Реба, за да може да живее техния живот. Трябваше ѝ, както на повечето черни момичета, хор от майки, баби, лели, братовчедки, сестри, съседки, учителки от неделното училище, най-добри приятелки и какво ли още не, за да придобие силата, която животът изисква от нея, и чувството за хумор, за да може да живее.

И все пак, мислеше си той, да те презира или изостави обектът на твоята любов, достоен или не...

— Знаеш ли, Хагар, всичко, което съм обичал през живота си, ме е напускало. Баща ми умря, когато бях на четири години. Това беше първото изоставяне, най-тежкото. След това майка. След смъртта на татко останахме четирима и тя не можеше да се оправи. Избяга. Просто избяга. Леля се погрижи за нас, докато дойде баба. Пое ни баба. След това дойде чичо Били. Сега и двамата са на умиране. Затова ми е трудно да се привързва към някоя жена. Все ми се струва, че ако обикна някого, той ще умре. Но веднъж се привързах. Май повече от веднъж не може.

Китарата се замисли и добави:

— Но никога не съм искал да я убивам. Него — да. Но не и нея.

Той се засмя, но Хагар не го гледаше, дори не го слушаше, и когато той я изкара от колата и я предаде в прегръдките на Реба, очите ѝ останаха празни.

Те знаеха само да я обичат и тъй като тя не искаше да говори, ѝ носеха разни неща да я зарадват. За пръв път Реба се *постара* да спечели от лотариите. И за пръв път не успя. Спечели само портативен телевизор, но не можеха да го включат, защото нямаха електричество. Нищо не печелеше, нищо не се поддаваше на магията ѝ — нито бингото, нито лотариите на магазините или списанията, нито предметните лотарии, нито дори непродупчените карнавални балони. Това я съсипваше. Озадачена и нещастна, тя се завличаше у дома, като късаше по пътя си стръкчета от всичко, цъфнало по оградите и хорските градини. Даваше ги на дъщеря си, която седеше до прозореца или лежеше в леглото и пипаше ли, пипаше косите си.

Готвеха ѝ специални неща, търсеха ѝ подаръци — дано да развалят магията. Нищо не помагаше. Устните на Пилат станаха неподвижни, а очите на Реба се изпълниха със страх. Донесоха ѝ червило и млечен шоколад, розов синтетичен пуловер и теменужен халат. Реба дори изучи тайните за приготвяне на желе — и червено, и зелено. Хагар не го и погледна.

Един ден Пилат седна на леглото на Хагар и ѝ показва пудриера — имитация на злато, с розов пластмасов капак.

— Погледни, мойто момиче. Виж... — Пилат обърна пудриерата от всички страни и натисна копченцето. То отскочи и Хагар съзря част

от лицето си в огледалото, после грабна пудриерата и дълго се оглежда.

— Нищо чудно — каза тя най-накрая. — Я виж. Нищо чудно.

Пилат се зарадва, като чу гласа на Хагар.

— За тебе е, миличка — каза тя. — Нали ти харесва?

— Нищо чудно — каза Хагар. — Нищо чудно.

— Какво нищо чудно? — попита Пилат.

— Виж на какво приличам. Изглеждам ужасно. Нищо чудно, че той не ме иска. На нищо не приличам.

Гласът ѝ беше спокоен и разумен, сякаш изобщо не бе преживяла последните няколко дни.

— Трябва да стана и да се оправя. Нищо чудно! — Хагар отметна завивката и стана. — О-о! И мириша. Мамо, стопли ми вода. Трябва да се изкъпя. Дълго и хубаво. Имаме ли сол за баня? Господи, ами главата ми. Виж ми главата — тя се загледа пак в огледалцето. — Приличам на мравояд. Къде е гребенът?

Пилат викна Реба и двете се разтичаха да търсят гребена, но като го намериха, Хагар не можа да го прокара през заплетената си сплъстена коса.

— Измий я — каза Реба. — Измий я и ще ти я срешем мокра.

— Трябва ми и шампоан. Истински. Не мога със сапуна на мама.

— Отивам да купя. — Реба потръпваше. — Какъв?

— Няма значение. Вземи и масло за коса, „Поснърс“ и... Е, остави. Само това. Мамо? Виждала ли си ми... О, боже. Нищо чудно. Нищо чудно.

Пилат издърпа парче канап от завивката на Хагар и го сложи в устата си.

— Отивам да стопля водата — каза тя.

След като се върна, Реба изми косата на Хагар и я среса внимателно първо с четка, после с гребен.

— Само две плитки ми сплети, Реба. Ще отида на фризьор. Още днес. А, и нещо трябва да облека. — Хагар застана пред вратата на мукавения шкаф и заопипва ръкавите на роклите. — Тук е такава каша. Каша. Всичко е измачкано...

— Водата е гореща. Къде да сложа качето?

— Тук го донеси.

— Дали може да се къпеш толкова скоро? — попита Реба. — Ти преди малко стана от леглото.

— Шшт, Реба — каза Пилат. — Остави детето само да се погрижи за себе си.

— Ама тя от три дни е на легло.

— Тъкмо затова.

— Не мога да облека нищо. Това е една каша. — Хагар щеше да се разплаче.

Реба погледна Пилат.

— Дано да си права. Не ми харесва, дето става и веднага се потапя в банята.

— Помогни ми да преместя качето и стига си мърморила.

— Всичко е измачкано. Какво ще облека?

— Водата няма да покрие и глезените й.

— Тя като седне, водата ще се надигне.

— Къде ми е жълтата рокля? Дето се закопчава до долу?

— Тук някъде беше.

— Нали ще ми я намериш и ще я изгладиш? И тя на нищо не прилича, зная. Всичко е една каша.

Реба намери и изглади жълтата рокля. Пилат помогна на Хагар да се изкъпе. Накрая чистата и облечена Хагар се изправи пред двете жени и каза:

— Трябва да си купя дрехи. Нови дрехи. Тука всичко е една каша.

Двете се спогледаха.

— Какво ти трябва? — попитаха те.

— Всичко — отвърна тя и всичко получи. Купи си всичко, което една жена може да сложи върху кожата си, с парите от диаманта на Реба. Когато Хагар обяви нуждите си, Пилат и Реба имаха всичко на всичко седемдесет и пет цента и още шест долара, които им дължаха клиенти. Така че двукаратовият диамант на стойност две хиляди долара отиде в зложната къща, където Реба първо го спазари за тридесет долара, а после се върна с разгневената Пилат и получи още сто и седемдесет. Хагар пхна двете стодоларови банкноти и седемдесет и петте цента в портмонето си и се запъти към центъра, като продължаваше да си мърмори:

— Нищо чудно.

Купи колан с жартиери „Плейтекс“, безцветни чорапи „Милър“, първи размер, пликчета „Фрут във дъ лум“ и два найлонови комбинезона — един бял и един розов — и един чифт обувки „Джойс фенси фрий“ и друг чифт „Кон Брио“ (слава богу, че ги има малките токчета „Джойс“). Тя занесе цял товар поли и костюми „Ийвън Пикоун“ в пробната. Малката ѝ жълта рокля, която се закопчаваше до долу, лежеше на пода, а тя намъкна през главата и раменете си една пола и я издърпа от кръста надолу. Но не можа да я закопчее. Прибра стомаха си и опъна плата, но зъбците на ципа не се събираха. Пуфтеше, пышкаше и челото ѝ заблестя от пот. Убедена беше, че целият ѝ живот зависи от това, дали ще се срещнат алуминиевите зъбци или не. Нокътят на показалеца ѝ се счупи и ставите на палците я заболяха, докато се бореше с ципа. Влагата на челото ѝ стана на капки и тя се задъха. Тъкмо щеше да се разплаче, когато продавачката си пъкна главата през завесата и каза бодро:

— Как ви стои?

Но като видя сърдитото изплашено лице на Хагар, усмивката ѝ замръзна.

— О, боже — каза тя и погледна етикета, който висеше на кръста. — Това е пети номер. Недейте със сила. На вас ви трябва или девети, или единадесети. Моля ви. Недейте със сила. Отивам да видя имаме ли този размер.

Тя изчака Хагар да пусне на пода карираната пола и тогава изчезна. Хагар лесно навлече донесената ѝ пола и каза, че ще я вземе, както и костюма „Ийвън Пикоун“.

После си купи бяла блуза и нощница — беж, с дантела тип морска пяна. Сега ѝ оставаше само грим.

Щандът с козметика я обгърна с благоухание и тя зачете жадно етикетите и скритите в тях надежди. „Майрургия“, за първичната жена, която създава за Него един свят от нежност и близост, където съществува само Той, смесен с „Лер дю тан“ на Нина Ричи. „Флеър“ на Ярдли и „Нектарома“ на Тюваш и „Опиянение“ на Д’Орсе, „Фракас“ на Робер Пике, „Калипсо“, „Вайза“ и „Бандит“, „Шантии“ на Юбигон. „Фльор де рокай“ и „Белоджа“ на Карон. Хагар дълбоко вдиша разкошното ухание, което се носеше над стъклените щандове. Обикаляше подобно на усмихнат сомнамбул край лъскавите като диамант щандове, покрити с шишенца, тънки като нафора дискчета,

кръгли кутийки, тръбички и стъкленици. Червила в меки бели ръце щръкваха от ножниците си като лъскави червени пениси на кученца. Прасковено меки пудри и млечни лосиони се редяха пред редуващи се реклами с великолепни усмихнати лица. Лица в екстаз. Лица, постигнали съблазънта и печални от това. Стори й се, че може да прекара целия си живот сред тези стъкла, да трепти сред прасковите и крема, сред атлаза. В обилие. В лукс. И любов.

В пет и половина Хагар излезе от магазина, прегърнала две торбички, пълни с по-малки торбички. Стискаше ги, докато стигне до фризьорския салон на Лили.

— Не мога да те взема, миличка — каза й Лили, поглеждайки я от мивката.

Хагар я беше зяпнала.

— Трябва да ми направиш косата. Много бързам.

Лили погледна Марслин. Успехът на салона се дължеше на Марслин — тя беше по-млада, знаеше по-нови неща и правеше леки и трайни прически. Лили продължаваше да използва нагорещена маша и по цяла унция масло на глава. Клиентките й останаха верни, но не и доволни. Тя попита Марслин:

— Можеш ли да я вземеш? Аз няма да мога.

— Нямах намерение да работя до късно. Чакам още две. Тази ми е осмата за днес.

Всички замълчаха. Хагар продължи да ги гледа втренчено.

— Е — каза Марслин, — за тебе може. Ела към осем и половина. Измита ли ти е косата?

Хагар кимна.

— Добре — каза Марслин. — Осем и половина. Но не очаквай кой знае какво.

— Виж ти — засмя се Лили, след като Хагар излезе. — Нали вече върна две?

— Е, не ми се щеше, но не искам да се разправам с Хагар. Не я знаеш какво може да направи. Щом налита на братовчед си, на мене какво ли може да ми стори.

— Тази ли ходеше с момчето на Мейкън Дед? — Клиентката на Лили надигна глава от мивката.

— Тя, тя. Не ги е срам. Братовчеди.

— Не им е било много хубаво, щом се опитва да го убие.

— Той нали замина нанякъде?
— На негово място и ти щеше да заминеш.
— Едно знам, не искам да си имам разпавии с нея.
— Тя само на него налита.
— Е, тогава с Пилат. Няма да ѝ хареса на Пилат, ако разбере, че съм върнала Хагар. Ужасно го глежат това момиче.
— Ти поръча ли да донесат риба от съседния ресторант?
— И толкоз гъста коса. Дано не иска нещо специално.
— Обади се пак в ресторанта. Огладнях.
— Такава си е тя. Няма за нея предварително записване, нищо. Идва по никое време и ще иска кой знай какво.

Сигурно трябваше да почака някъде. Или да си отиде у дома и да се върне в осем и половина. Но беше обзета цялата от някакъв устрем напред. Не можа да се спре от мига, когато се погледна в огледалцето на пудриерата. Сякаш бе поела дъх и не можеше да го пусне, докато цялата тази енергия и трескавост не достигнат кулминационната си красота, която ще го заслепи. Затова след като излезе от Лили, тя не погледна нито наляво, нито надясно, а продължи напред, забравила хората, светофарите, колите и буреносното небе. Беше мокра до кости, когато разбра, че вали. Забеляза дъжда само защото един от хартиените ѝ пликове се скъса. Погледна надолу, а там, на банкета, лежеше хубаво сгъната на две полата „Ийвън Пикоун“ — бяла, с цветна ивица. А тя беше далеч от дома. Остави пликите, вдигна полата, изтърси я, сгъна я пак, но като се опита да я прибере, пликът съвсем се разпадна. Дъждът пропи в косата ѝ и потече по врата ѝ, като се наведе да си оправи нещата. Извади кутията с „Кон Брио“, малкия пакет с ръкавиците „Ван Раалте“ и другия, с нощницата — беж, с дантела морска пяна — и ги напъха в другия плик. Върна се по стъпките си, но не можеше да носи по-тежката чанта в една ръка, затова я вдигна на корема си и я прегърна с две ръце. Едва измина десет метра и тя се продъни. Хагар стъпваше в „Джангъл ред“ и „Ют бленд“ и за голям свой ужас видя кутията „Съни глоу“ да се търкулва в една локва. Тя вдигна „Джангъл ред“ и „Ют бленд“, но „Съни глоу“ се бе обърнала, отворила, защитното кръгче бе паднало и под тежестта на дъждовните

капки изпускате леки прасковени облачета. Хагар събра колкото можа и сложи отгоре омекналото целофаново кръгче.

Преди да стигне улица „Дарлинг“, два пъти спира да си събира покупките от земята. Накрая застана пред вратата на Пилат, отпусната, мокра и объркана, стиснала както може покупките си. Реба така си отдъхна, като я видя, че веднага я сграбчи и събори на пода „Шантии“ и „Бандит“. Хагар настръхна и се дръпна от майка си.

— Бързам — прошепна тя. — Бързам.

С жвакащи обувки и капеща коса, стиснала покупките си, тя успя да стигне до спалнята и се затвори там. Пилат и Реба не се опитаха да я последват.

Там Хагар се съблече чисто гола и без да губи време в бърсане на мокрото си лице, коса или крака, си сложи бялата пола с цветна ивица и болеро в тон, сутиена „Мейдънформ“, пликчетата „Фрут ъв дъ лум“, безцветните чорапи, колана „Плейтекс“ и обувките „Джойс“. След това седна да се погрижи за лицето си. Прокара през веждите си сива ивица „за да бъдат очите ви млади и големи“, след това втри в бузите си „Манго-танго“. После намаза цялото си лице със „Съни глоу“, което заличи „Манго-танго“ и тя трябваше пак да го слага. Издаде напред устни и им сложи „Джангъл ред“. Размаза на клепачите си „небесна светлина, която заслепява деня“ и сложи „Бандит“ на врата, ушите и китките си. Накрая изля малко „Ют бленд“ на дланта си и го размаза по цялото си лице.

Най-после отвори вратата и се представи на Пилат и Реба. В техните очи видя всичко, което не бе могла да види в огледалото: мокрите съдрани чорапи, изцапаната бяла дреха, лепкавата неравна пудра, потеклия руж и разрошените мокри кичури коса. Всичко това тя видя в очите им и то напълни нейните с вода, по-топла и много по-стара от дъжда. Вода, която тече часове наред, докато дойде треската. Тогава спря. Треската изсуши както очите ѝ, така и устата ѝ.

Тя лежеше в малкото си „Легълце за златокоски“ с очи, сухи като пясък и равни като стъкло. Пилат и Реба седяха край леглото, като две приведени дървета, сякаш вятърът ги духаше непрекъснато от една посока. Също като дървета те ѝ предлагаша всичко, което имаха: шепот от обич и защитна сянка.

— Мамо — Хагар се унасяше във все по-силна треска.

— Ммм?

— Той защо не ми харесва косата?
— Кой миличка? Кой не ти харесва косата?
— Биберона.
— Как да не ти харесва косата — каза Реба.
— Не, не я харесва. Ама не разбирам защо. Защо никога не ми е харесвал косата?

— Разбира се, че ти я харесва. Как може да не я харесва? — питаше Пилат.

— Той харесва копринена коса — тя шепнеше толкова тихо, че те се навеждаха, за да я чуят.

— Копринена коса? Биберона?

— Не харесва коса като моята.

— Шшт, Хагар!

— Копринена коса с меден цвят.

— Мълчи, миличка.

— Къдрава, копринена коса на вълни. Моята не я харесва.

Пилат сложи ръка на главата на Хагар и прокара пръсти през меката влажна вълна на внучката си.

— Как може да не ти обича косата? Ами че това е същата коса, дето му расте под мишниците. Същата коса, дето пълзи от чатала към корема му. И по целите му гърди. Съвсем същата. Расте от носа му, над устните му и ако си загуби самообръсначката, ще му покрие цялото лице. Цялата глава, Хагар. Това е и негова коса. Трябва да я обича.

— Никак не я обича. Мрази я.

— Не я мрази. Не го знам какво обича, но скоро ще му дойде умът в главата. Как може да обича себе си и да не обича косата ти?

— Той обича копринена коса.

— Мълчи, Хагар!

— Коса с цвят на мед.

— Моля ти се, миличка!

— И кожа с цвят на лимон.

— Шшш!

— И сиво-сини очи.

— Мълчи, мълчи!

— И тънък нос.

— Мълчи, мойто момиче, мълчи!

— Никога няма да ми хареса косата.

— Шшшт, мойто момиче, шшшт!

Съседите събраха доброволни пожертвувания, защото Пилат и Реба бяха изхарчили всичко, за да се докара Хагар. Парите не бяха много и не се знаеше дали ще стигнат за прилично погребение на Хагар, докато Рут не влезе в магазина на Съни и не впери немигащ поглед в Мейкън. Той си отвори чекмеджето с парите, извади две двадесетдоларови банкноти и ги сложи на бюрото. Тя не протегна ръка да ги вземе и дори не мръдна. Мейкън се поколеба, после се завъртя на стола си и започна да си играе с комбинацията на сейфа. Рут чакаше. Мейкън бърка в сейфа три пъти, преди Рут да отпусне стиснатите си ръце и да посегне към парите.

— Благодаря ти — каза тя и се запъти към погребалното бюро „Линдън чапъл“, за да уреди възможно най-бързо погребението.

Два дена по-късно, посред службата, Рут беше май единственият представител на опечаленото семейство в църквата. Женският квартет от линдънската баптистка църква вече беше изпял „Остани при мен“, жената на собственика на погребалното бюро бе прочела съболезнованията и свещеникът беше започнал проповедите си: „Гол си дошъл на тази земя и гол ще си отидеш“, която според него беше подходяща за смъртта на млада жена; пияниците в преддверието, които бяха дошли да почетат „момичето на Пилат“, но не смееха да влязат, вече се бяха разхълцали, когато вратата се отвори със замах и Пилат нахлу, като викаше „Милост!“, сякаш издаваше команда. Някакъв младеж стана и тръгна към нея. Тя замахна с дясната си ръка и почти го повали. „Искам милост!“, викаше тя и тръгна към ковчега като поклащаше глава, сякаш някой ѝ беше задал въпрос и тя отговаряше: „Не!“.

Посред пътеката спря, вдигна пръст и посочи напред. После много бавно, макар че дишаше учестено и плитко, сведе ръката си встрани. Странна гледка — отмалялата ѝ, безразлична ръка се отпускате бавно встрани, докато дишането ѝ беше бързо и учестено.

— Милост — отново каза тя, но този път го прошепна. Собственикът на погребалното бюро отиде бързо при нея и я докосна по лакътя. Тя се дръпна от него и тръгна право към подставката на ковчега. Наклони глава и погледна надолу. Обещата ѝ закачи рамото. На

фона на съвсем черните ѝ дрехи тя блестеше като звезда. Собственикът пак се опита да се приближи, но като видя мастилениите ѝ, къпиново черни устни и чудната кутийка, която висеше от ухото ѝ, пристъпи назад и сведе поглед.

— Милост? — сега тя задаваше въпрос. — Милост?

Това не стигаше. Думата имаше нужда от дъно, от рамка. Пилат се изправи, вдигна глава и превърна молбата си в тон. С чист като камбана глас тя запя — една дума, която звучи толкова дълго, че стана на изречение — и преди да замре последната сричка в ъглите на стаята, ѝ отговори мелодичен сопран:

— Чувам те.

Хората се обърнаха. Реба бе влязла и също пееше, Пилат не показва, че е забелязала влизането ѝ и не пропуска нито един такт. Тя просто повтаряше думата „милост“ и Реба ѝ отговаряше. Дъщерята стоеше отзад, майката отпред и двете пееха.

*„През нощта
Милост.
В тъмнината.
Милост.
Сутринта.
Милост.
До леглото ми.
Милост.
На колене сега.
Милост. Милост. Милост. Милост.“*

Спряха едновременно при пълна тишина. Пилат протегна ръка и сложи три пръста на ръба на ковчега. Сега думите ѝ бяха за жената, обгърната в сив атлаз, която лежеше пред нея. Тихо и поверително, тя изпя на Хагар същите успокоителни думи, които ѝ бе казвала като дете.

*„Кой ми закача сладкото захарче?
Кой ми закача мойто момиченце?“*

*Кой ми закача сладкото захарче?
Кой ми закача мойто момиченце?*

*Някой ми закача сладкото захарче.
Някой ми закача мойто момиченце.
Някой ми закача сладкото захарче.
Някой ми закача мойто момиченце.*

*Я да видя аз кой ми закача сладкото захарче.
Я да видя аз кой ми закача мойто момиченце.
Я да видя аз кой ми закача сладкото захарче.
Я да видя аз кой ми закача мойто момиченце.“*

„Мойто момиченце“ — тези две думи още пулсираха в гърлото ѝ, когато обърна глава. Огледа хората на пейките и закова поглед в първия чифт очи, насочен към нея. Тя кимна на това лице и му каза: „Мойто момиченце“. Тръгна по пътеката, като съобщаваше на всяко обърнато към нея лице същата новина: „Мойто момиченце... Това е мойто момиченце. Мойто момиченце. Мойто момиченце. Мойто момиченце“.

Сякаш разговаряйки, тя определяше самоличността на Хагар, отделяше я от всички други покойници на този свят. Първо говореше на тези, които имаха смелостта да я погледнат, да поклатят глави и да кажат: „Амин“. После се обърна към онези, които не смееха, които не вдигаха очите си по-високо от дългите ѝ черни пръсти, отпуснати встрани. Особено към тях тя се навеждаше малко и им разказваше с две думи цялата история на един объркан живот, сега в ковчега зад нея. „Мойто момиченце.“ Думите отзвучаваха като камъни, хвърлени в тих каньон.

Изведнъж, като слон, току-що открил гнева си и вдигнал хобот над главите на човечетата, които искат да му вземат зъбите или кожата, или месото, или поразителната сила, Пилат протръби до самото небе, че да чуе и то: „И тя беше обичана!“.

Един от съчувстващите пияници в преддверието се стресна, изпусна бутилката и навсякъде се разсипа смарагдовозелено стъкло и червено вино.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Може би защото слънцето бе достигнало до ръба на хоризонта, сега домът на Сузан Бърд изглеждаше различен. Кедърът беше сребристосив, а кората му — нагъната чак догоре. Заприлича му на крака на древен слон. Сега Биберона забеляза, че въжетата на люлката са протъркани, а оградата от колове, която преди му се стори така ярка и хубава, всъщност е разкъртена, ожулена и дори наведена наляво. Сините стъпала, водещи към верандата, бяха избелели до воднистосиво. Всъщност цялата къща изглеждаше западнала.

Той вдигна ръка да почука на вратата и забеляза звънеца. Позвъни и Сузан Бърд отвори вратата.

— Добър ден още веднъж — каза той.

— Е — каза тя. — Държете си на думата.

— Бих искал да поговорим още малко, ако нямате нищо против. За Песен. Може ли да вляза?

— Разбира се. — Тя се отмести и отвътре лъхна на поредната фурна сладкиши с джинджифил. Седнаха пак в хола, той — на сивото кресло, а тя — този път на канапето. Мис Лонг не се виждаше никъде.

— Знам, че не знаете за кого се е омъжила Песен и дали изобщо се е омъжила, но си мислех дали...

— Как да не знам за кого се е омъжила. Ако поначало са сключвали брак. Омъжи се за Джейк, черното момче, дето майка ѝ го прибра.

Зави му се свят. Всичко се променяше пред очите му.

— Но нали вчера казахте, че не сте чували нищо за нея, откак е заминала?

— Не сме чували. Но се знаеше с кого е заминала.

— С Джейк?

— С Джейк. Черния Джейк. Черен като въглен.

— Къде? Къде са живели — в Бостън?

— Не знам къде. На Север някъде. Не са се обаждали.

— Нали казахте, че е заминала за частно училище в Бостън?

Тя махна с ръка, сякаш да пропъди тази мисъл.

— Казах го пред нея, пред Грейс. Тя много говори. Разнася клюки по целия окръг. Вярно, щеше да ходи в някакво училище, но не отиде. Тръгна с фургона с чифт коне и черното момче Джейк. Бяха се събрали много роби. Джейк караше. Представяте ли си — да пътува във фургон, пълен с роби?

— Какво беше фамилното име на Джейк? Знаете ли?

Тя повдигна рамене.

— Май нямаше фамилно име. Той беше от тези, летящите африканци. Сигурно вече всичките са измрели.

— Летящите африканци?

— Ъхъ, децата на Соломон. Или Шалимар. Тате казваше, че Хеди го наричала Шалимар.

— А Хеди е била...

— Баба ми. Майката на Песен и на тате. Индианка. Тя се погрижила за Джейк, когато баща им ги изоставил всичките. Намерила го, занесла го у дома си и го отгледала. Нямала момчета тогава. Баща ми, Кроуъл, дошъл по-късно. — Тя се наведе напред и прошепна: — Хеди не е имала съпруг. Не исках да говоря за това пред Грейс. Представяте ли си какво щеше да направи с такава информация? Вие не сте оттук, така че няма значение. Но Грейс... — Сузан Бърд погледна умолително към тавана. — Този Джейк го намерила още като бебе и те с Песен израсли заедно. А тя сигурно не искала да я тикнат в някакво квакерско училище и затова е избягала с него. Цветнокожите и индианците тогава много общуваха, ама на някои индианци това не им харесваше — браковете, искам да кажа. А те и двамата не си знаели бащата — и Джейк, и Песен. И моят баща не си знаеше своя. Хеди не казваше. До ден-дневен не знам бял ли е бил, червенокож ли или... кой знае какъв.

— Защо нарекохте Соломон летящ африканец?

— Ами старите разказват тези лъжи. Някои от африканците, дето ги докарали тука като роби, можели да летят. Много от тях отлетели в Африка. Този, тукашният, дето и той отлетял, бил същият Соломон или Шалимар — знам ли кое е вярно. Имал цяла сюрня деца, навсякъде. Сигурно сте забелязали, че тука всички се пишат негови роднини. Има-няма четиридесет семейства по тези хълмове се наричат Соломон или нещо такова. Трябва да е бил горещ мъж. — Тя се засмя. — Ама горещ или не, един ден изчезнал и изоставил всички. Всички — жени,

деца, двадесет и едно деца имал. И всички го видели. Жена му го видяла и децата му го видели. Работели на полето. Тук преди време се отглеждаше памук. Представяте ли си? По тези хълмове! Но тогава памукът царуваше. Всички го отглеждаха, докато земята се изтощи. Дори като бях момиче, още го имаше. Е, та да ви кажа за този Джейк. Той трябва да е бил от тези, първите двадесет и едно деца — всичките момчета и всичките от една майка. Джейк бил най-малкият, бебе. Жена му с бебето била до него, когато той излетял.

— „Излетял“ в смисъл избягал, нали?

— Не, излетял. Е, това са глупости, знаете, но според легендата не тичал, ами летял. Като птичка. Застанал един ден сред полето, затичал се по някакъв хълм, направил няколко кръга и се издигнал във въздуха. Отлетял точно натам, откъдето бил дошъл. Голямата двуглава скала над долината е наречена на него. Това едва ли не убило жената, съпругата му. Сигурно мога да кажа „съпругата“. Казват, че дни наред пищяла. Тук наблизо има клисура, викаме ѝ „дерето на Рина“, вятърът понякога поражда там странен звук. Хората разправят, че жената, Соломоновата жена, плачела. Тя се казвала Рина. Пищяла, пищяла, докато си загубила разсъдъка. Вече няма много такива жени, но тогава ги имало повече — дете не можели да живеят без мъжа си. А щом този мъж ги изоставял, загубвали си разсъдъка, умирали или нещо подобно. Любов сигурно. Но все ми се струва, че да гледаш сама толкова много деца... нали ме разбирате?

— Но децата тук играят една игра и пеят „Джейк, едничко чедо Соломоново“. Едничко.

— Е, те грешат. Не е бил единствен. Имало е още двадесет. Но само него Соломон се е опитал да вземе със себе си. Може би това искат да кажат. Вдигнал се с него, но го изпуснал до верандата на голямата къща. Там го намерила Хеди. Тя ходела да им помага, като правят свещи и сапун. Не била робиня, но понякога работела в голямата къща. Тъкмо топяла лойта, погледнала нагоре и видяла мъж с бебе да прелита над билото. Минал много ниско над едно дърво, бебето се изхлузило и паднало през клоните на земята. Било в безсъзнание, но дървото го спасило от смърт. Хеди дотичала и го вдигнала. Нали ви казах, нямала мъжка рожба, само мъничко момиченце, а това ѝ паднало в скута едва ли не от небето. Не му дала друго име, страх я било. Разбрала, че бебето е на Рина, но Рина била

полудяла. Хеди живеела доста далеч от полето, където работели Соломон и другите. Гледала и момиченцето да не ходи много-много там. Как ли се е чувствувала, когато и двамата избягали? Останал й само баща ми.

— Вие много ми помогнахте, госпожице Бърд. Много съм ви благодарен.

Помисли си да я пита дали няма албум. Искаше да види Песен, Кроуъл и дори Хеди. Но се отказа. Тя можеше да започне да му задава въпроси, а той не искаше да я тревожи с нов роднина, който е черен като Джейк.

— Ама вие нали търсите друга жена? Пилат?

— Да, друга е — отвърна той. — Не може да е била тя.

Тъкмо си тръгваше и се сети за часовника си.

— Впрочем, да съм си оставял тук часовника? Искам да си го прибера.

— Часовник ли?

— Да, вашата приятелка искаше да го види. Мис Лонг. Аз й го дадох и после го забравих... — Биберона спря. Сузан Бърд се смееше с глас.

— Е, ще трябва да го прежалите, господин Мейкън. Грейс сега ще отиде на обед къде ли не и ще разправя какъв часовник сте й подарили.

— Какво?

— Така, де. Не е лоша тя, ама тук е много спокойно. Не ни идват гости, още по-малко младежи със златни часовници и северняшки говор. Ще я накарам да ви го върне.

— Е, нищо. Оставете.

— В такъв случай ще трябва да й простите. Много е скучно тук, господин Мейкън. Нищо не се случва. Абсолютно нищо. Нищичко.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Ремъкът не го изкара и до следващата бензиностанция и се скъса край някакво градче на име Джистан. Биберона продаде колата за двадесет долара на камионджията, който го взе на буксир, и хвана първия автобус за Шалимар. Сигурно така беше по-добре — свил крака в малкото пространство над бръмчащите колела, той можа да се съвземе от невероятното опиянение, което го обхвана, след като затвори вратата на Сузан Бърд.

Умираще от нетърпение да стигне в Шалимар. Още пращен и мръсен от пътуването, той скочи с пристигането си в колата и отиде при Суийт.

— Искам да плувам! — викна той. — Хайде да идем да плуваме. Мръсен съм, искам вода-а-а!

Суийт се засмя и обеща да го изкъпе.

— Да ме изкъпеш! Пак да се пъхам в тази порцеланова чашка! Искам морето! Цялото море, дявол да го вземе.

Като се смееше и викаше, той отиде при нея, грабна я през коленете, сложи я на раменете си и се разтича из стаята.

— Морето! В морето искам да плувам! Не ми пробутвай тази ваничка, моето момиче. Искам цялото, всичкото, дълбоко синьо море!

Остави я.

— Вие тука не ходите ли да плувате?

— Децата плуват понякога край каменната кариера.

— Кариера? Море нямате ли? Океан?

— Не, наоколо са само хълмове.

— Земя на хълмовете. Земя на планините. Земя на летящите.

— Търсеше те един.

— Тъй ли? Сигурно е господин Бейнс, Китарата.

— Не си каза името.

— Какво ще го казва! Той е, Китарата Бейнс. Китарата, Китарата, Китарата Бейнс!

Биберона изтанцува и Суийт си закри със смях устата.

— Хайде, Суийт, кажи къде е морето.

— Има една река долу под хребета, от другата страна. Много е дълбока. И голяма.

— Хайде тогава. Да тръгваме — той я сграбчи за ръката и я задърпа към колата. През цялото време пееше:

— Соломон и Рина Белали Шалут...

— Къде си го научил това? — попита тя. — Като деца я играехме тази игра.

— Играли сте я! Всички са я играли. Само аз не съм. Ама сега и аз ще играя. Това ще ми е играта сега.

Реката в долината беше широка и зелена. Биберона се съблече, качи се на едно дърво и скочи. После се стрелна на повърхността като куршум, искрящ и ухилен. Пръскаше вода около себе си.

— Хайде. Махай си дрехите и идвай.

— Не, не искам да плувам.

— Ела бе, момиче!

— Има водни змии.

— По дяволите водните змии! Хайде, идвай. По-бързо.

Тя се изу, измъкна си роклята през главата и беше готова. Биберона протегна ръце да я поеме, а тя се спускаше боязливо по брега, хлъзгаше се, падаше и се смееше на собствената си несръчност, а щом студената вода плъзна по нозете, бедрата и кръста ѝ, изпищя. Биберона я придърпа към себе си и я целуна по устата, като завърши целувката с решителен опит да я дръпне цялата под водата. Тя се бореше.

— Косата ми! Ще ми намокриш косата.

— Няма — каза той и ѝ изля една шепа точно отгоре. Тя се обърна и тръгна да излиза, бършеше очи, пръскаше вода и през цялото време пищеше.

— Добре, добре, оставяй ме сам. Пет пари не давам. Отивам да си играя с водните змии. — И той започна да вика, да се гмурка, да пръска вода и да се върти. — Той е можел да лети! Чуваш ли ме? Прадядо ми можел да лети. Дявол да го вземе!

Заудря водата с юмруци, скочи нагоре, сякаш за да излети, падна на гръб и потъна, очите и устата му се напълниха с вода. И пак нагоре. Удряше, подскачаше и се гмуркаше.

— Летяло, копелето му с копеле! Чуваш ли ме, Суийт? Това копеле можело да лети. Да лети! Не му трябвал самолет. Не му

трябвала авиокомпания. Сам си летял!

— За кого говориш? — Суийт лежеше на една страна, подпряла лице в дланта си.

— Соломон, кой друг?

— А, той ли? — Тя се засмя. — Ти от това негърско племе ли си? — Мислеше, че е пьян.

— Да-а. От него съм. От същото смахнато летящо племе. Боже господи. Не му е трябвал самолет. Просто си излетял. Писнало му всичко. *До смърт!* Стига с този памук! Стига с тези бали! Стига с тези заповеди! Стига с тези глупости! Излетял, миличка. Извисил се с хубавия си черен задник към небето и полетял към родината. Как ти се струва, а? Господи, каква ли гледка е било! И знаеш ли какво още? Опитал се да си вземе и бебето. Моят дядо! Ухаа! Охаа! Китара! Чуваши ли? Китара, пралядо ми можел да лети и целият град е кръстен на него. Кажи му, Суийт. Кажи му, че пралядо ми е можел да лети.

— Къде е отишъл?

— В Африка. Кажи на Китарата, че се е върнал в Африка.

— А кого е изоставил?

— Всички! Оставил е всички на земята и се е понесъл като черен орел. Оооо! Соломон полетя, Соломон се прибра, Соломон небето стигна, Соломон си е дома.

Умираще от нетърпение да се върне у дома. Да разкаже всичко на баща си и на Пилат; много му се искаше да се види пак с преподобния Купър и неговите приятели: „Вие разправяйте, че Мейкън Дед бил голяма работа. Ама да знаете баща му! Чакайте да ви кажа“.

Биберона се радваше на седалката и се опита да протегне крака. Съмваше. Три пъти бе сменял автобуси и сега се носеше по последната отсечка към дома. Погледна през прозореца. Далеч от Вирджиния есента вече бе дошла. Охайо, Индиана и Мичиган се бяха накитили като индиански воители, от които бяха взели и имената си. Кървавочервено и жълто, охра и леденосиньо.

Сега четеше с интерес табелките по пътя и се чудеше какво се крие зад всяко име. Индианците алгонкини бяха нарекли родния му щат „Голямата вода“, „мичи гами“. Колко отминали живота и чезнещи спомени бяха заровени в имената на всеки град и село? А под

регистрираните имена се криеха други, както „Мейкън Дед“, записано завинаги в някаква пращна папка, което изместваше истинските имена на хора, места и неща. Имена, които имаха значение. Нищо чудно, че Пилат е окачила нейното на ухото си. Когато си знаеш името, трябва да държиш на него, защото ако не се запише и запомни, то ще умре заедно с тебе. Както неговата улица, регистрирана като авеню „Мейнс“, но наричана от всички негри „Недокторска“ в памет на дядо му — първия цветнокож, който станал „голям човек“ в този град. Какво от това, че той сигурно не е заслужавал тази чест — те са го знаели какъв е: нагъл сноб, който мрази черна кожа. Но пет пари не са давали. Уважавали са го заради това, което го е направило доктор, когато е можел цял живот да си остане слуга. Затова са нарекли улицата на него. Пилат е взимала по един камък от всеки щат, където е живяла — защото наистина е живяла. А щом е била там, той ставал неин, както и негов, и на баща му, и на дядо му, и на баба му. Улица „Недокторска“, Скокът на Соломон, дерето на Рина, Шалимар, Вирджиния.

Той затвори очи и си помисли за черните в Шалимар, Роаноук, Питърсбърг, Нюпорт нюз, Данвил, „Кръводарителния квартал“, улица „Дарлинг“, в билиардните зали, в бръснарниците. За техните имена. Имена, дошли от копнения, жестове, грешки, събития, недостатъци, слабости. Имена-свидетелства. Мейкън Дед, Песен Бърд, Кроуъл Бърд, Пилат, Реба, Хагар, Магдалена, Коринтянката, Биберона, Томи Жепето, Томи Цяра, Емпайър Стейт (защото беше така висок и се полюляваше), Момчето, Суийт, Цирцея, Луната, Нерон, Дундьо, Синьото, Скандинавия, Дрън-дрън, Джерико, Прехраната, Леденото, Лакомията, Каменната река, Сивото око, Кукуригото, Хладния бриз, Мътната вода, Чамов връх, Кифлата, Дебеланкото, Железния стомах, Бо Мандахерцата, Клина, Сина, Късия, Занесения, Смешното, Бука, Розовото, Лоса, Би Би, Ядеца, Черното асо, Лимона, Перваза, Уста като порта, Чистата глава, Трамбовката, Джук Бокса, Блясъка, Въртоглавото, Джим Дявола, Що не си... и Тоз негър.

От всичките тези имена и мисли стърчеше още едно име. То шепнеше на въртящите се гуми на автобуса: „Китарата чака да му дойде времето. Китарата чака да му дойде времето. Твоят ден настъпи.

Твоят ден настъпи. Китарата чака да му дойде времето. Китарата е много добър Ден. Китарата е много добър Ден. Много добър Ден, много добър Ден, чака, чака си времето“.

В седемдесет и пет доларовата кола и тук, в автобуса „Грейхаунд“, Биберона се чувствуваше на сигурно място. Но той имаше още много дни. Може би ако Китарата се е върнал в родния град, в позната среда, Биберона ще може да го обезвреди. Разбира се, той след време ще разбере каква глупост е извършил. Злато нямаше. И макар че никога нямаше да се върне предишната им дружба, поне ще се сложи край на това преследване.

Но още докато тази мисъл минаваше през главата му, Биберона знаеше, че не е така. Китарата се е побъркал — или заради ненамереното злато, или заради „работата“ си. Или той просто се бе оставил да намрази Биберона, както винаги е мразил баща му и другите негри-собственици от остров Оноре. Бе се хванал за първата сламка, мокра и никаква, за да си докаже необходимостта да убие Биберона. Убитите черни момиченца от неделното училище заслужаваха по-добър отмъстител от този гарваново чер ястреб, „Неделята“, който включи в кървавия си „удар“ четири невинни бели момиченца и един невинен негр.

Може би до това се свеждаха човешките отношения: Ще ми спасиш ли живота? Ще ми отнемеш ли живота?

„Всеки иска да вземе живота на черния.“

Да. Но другите черни не се изключват. Само двама души никога не са искали него да го няма на този свят. И тези две изключения бяха жени, черни жени. Още от самото начало майка ми и Пилат са се борили за живота му, а той дори не им е предлагал и чаша чай.

Ще ми спасиш ли живота, или ще го отнемеш? Китарата правеше изключение. Той можеше да отговори и на двата въпроса с „да“.

„У дома ли да си ида първо, или у Пилат?“ Той се опитваше да вземе това решение на улицата късно през нощта. Студеният есенен вятър духаше от езерото. Така му се искаше да види лицето на Пилат, като ѝ каже всичко, че реши да отиде първо при нея. После има да си седи у дома. Взе такси до улица „Дарлинг“, плати и хукна по

стъпалата. Блъсна вратата и я видя да стои до каче с вода и да плакне зелените бутилки за виното си.

— Пилат! — викна той. — Да знаеш какво имам да ти казвам!

Тя се обърна. Биберона разтвори широко ръце, за да я поеме цялата в топлата си прегръдка.

— Ела тук, миличка — каза той, като се смееше. Тя дойде и счупи мокра зелена бутилка в главата му.

Щом дойде на себе си, видя, че лежи на една страна в мазето. Отвори едно око и си помисли дали да не остане още малко в безсъзнание. Отдавна вече знаеше, че всяко нещо може да изглежда друго и сигурно да е така. Нищо не биваше да се приема направо. Жени, които те обичат се опитват да ти прережат гърлото, докато жени, които дори не ти знаят името, ти изтъркват гърба. Вещици могат да говорят с гласа на Катрин Хепбърн, а най-добрият ти приятел може да се опита да те удуши. Току по средата на орхидеята може да има топка желе, а в кукла Мики Маус — неподвижна искряща звезда.

Затова той лежеше върху хладния влажен под на мазето и се опитваше да разбере какво прави там. Защо го цапардоса Пилат? За кражбата на торбата ли? Не. Нали тогава веднага дойде да го спаси. Какво може да е, какво друго е направил, че да я настрои против себе си? И изведнъж се сети. Хагар. Нещо се е случило с Хагар. Къде е тя? Избягала ли е? Болна ли е или... Хагар е мъртва. Жилите на врата му се изопнаха. Как? Да не би тогава, в стаята на Китарата...?

Какво значение имаше как? Той я бе наранил, изоставил и сега тя е мъртва. Сигурен беше в това. Беше я изоставил. Докато е мечтаел за летене, Хагар е умирала. Чу сребристия глас на Суийт: „Кого е изоставил?“. Изоставил е Рина и двадесет деца. Двадесет и едно, защото изпуснал онова, което се опитвал да вземе със себе си. А Рина се затръшкала на земята, загубила разсъдъка си и още плаче в дерето. Кой се е погрижил за тези двадесет деца? Господи, изоставил е двадесет и едно деца! Китарата и другите Дни предпочитаха никога да нямат деца. Шалимар изоставил своите, но тъкмо децата пееха за това и пазеха жива историята на неговото изчезване.

На пода в мазето Биберона наведе глава напред, после я изви назад. Той беше виновен и Пилат го знаеше. Тя го бе хвърлила в мазето. Какво ли ще прави с него, чудеше се той. После се сети. Знаеше кое за Пилат е наказанието, щом отнемеш чужд човешки

живот. Хагар. Тук някъде трябва да има нещо на Хагар. Пилат ще го сложи някъде до нещо, което е останало от отнетия от него живот, за да може то да му принадлежи. Тя самата бе изпълнила тази заповед на баща си и сега искаше и той да я изпълни. „Не можеш да отлетиш и да оставиш едно тяло.“

Изведнъж Биберона се разсмя. Овързан като наденица, с режещо китките му въже, той се разсмя.

— Пилат — извика той. — Пилат! Той не това е искал да каже. Пилат! Друго е искал да каже. Не е говорел за стареца в пещерата. Пилат! За себе си е говорел. Собственият му баща отлетял. Той самият е бил това „тяло“. Дето човек не трябва да отлита и да го оставя. Пилат! Пилат! Ела тук. Чакай да ти кажа какво е казал баща ти. Той дори не ти е казвал да пееш. Той е викал жена си — твоята майка. Пилат! Изкарай ме от тук!

В лицето му блесна светлина. Вратата над главата му се отвори. Краката на Пилат се появиха на каменните стъпала и спряха.

— Пилат — каза Биберона сега по-тихо, — той друго е искал да каже. Ела да ти разкажа. И тези кости, Пилат. Не са били на белия старец. Той може и да не е умрял. Аз ходих там. Видях. Него го нямаше и златото го нямаше. Някой е открил и стареца, и златото. Сигурно, Пилат. Много преди ти да отидеш. Обаче, Пилат...

Тя слезе няколко стъпала.

— Пилат? — Тя слезе долу и той я погледна в очите и в неподвижната уста. — Пилат, трупът на баща ти изплувал от гроба, дето сте му го изкопали. Един месец след това изплувал. Някои, дали Бътльрови или другия го хвърлили в пещерата. Така че не вълците са довели белия старец до входа на пещерата и не са го изправяли до скалата. Ти си намерила баща си. И неговите кости си носила през цялото време.

— Тате? — прошепна тя.

— Да. Пилат, трябва да го заровиш. Той иска ти да го заровиш. Там, където му е мястото. До Скока на Соломон.

— Тате? — попита тя пак.

Биберона не отговори. Видя как дългите ѝ пръсти минаха по роклята ѝ и спряха като крило на скорец върху лицето ѝ.

— Тате съм носила?

Тя се приближи към Биберона, спря и се взря в него. После обърна очи към изпочупената дървена маса, изправена до каменната стена на мазето. Там беше толкова тъмно, че той не я бе видял. Тя отиде до масата и взе от нея зелено-бяла кутия за обувки. Капакът ѝ беше прихванат с ластик. „Джойс“, пишеше на кутията. „Слава богу, че ги има малките токчета «Джойс».“

— Ако ще погребвам тате, сигурно трябва да погребва и това някъде. — Тя погледна пак Биберона.

— Не — каза той. — Не. Дай ми го.

Когато тази вечер се прибра у дома, той влезе в къщата на улица „Недокторска“ без нито едно от нещата, които бе взел със себе си. Но донесе кутията с косата на Хагар.

Тя не искаше да стъпва в самолет, затова отидоха с кола. Той караше. Сега тя изглеждаше щастлива. Устните ѝ пак се движеха, седеше до него в буика на Мейкън със спечелената от Реба наметка от норки върху раменете и със старата си черна рокля. Плетена шапка покриваше челото ѝ, а обувките ѝ пак бяха без връзки. От време на време поглеждаше към задната седалка, за да се увери, че торбата е там. Беше обвееана в мир.

И Биберона го усещаше. Завръщането му на улица „Недокторска“ не беше така триумфално, както той очакваше, но в кривата усмивка на майка му имаше облекчение. И Лена, без да му прощава, се държа добре с него, защото Коринтянката се бе заселила с Портър в малка къща в Саутсайд. Седемте Дни, помисли си той, сигурно ще трябва да си търсят нов член, както когато Робърт Смит скочил от покрива на „Мърси“. Но с баща си бе водил дълги, разпокъсани разговори — за „момчетата“, които го помнеха в Данвил, как майка му избягала с баща му. Летенето не го интересуваше, но му хареса цялата история и това, че някои места са кръстени на неговите прародители. Биберона смекчи описанието на Цирцея, каза само, че била жива и се грижела за кучетата.

— Дали не трябва да отида там? — каза Мейкън.

— Във Вирджиния? — попита го Биберона.

— В Данвил. Ще трябва да отида да ги видя тези момчета, преди да ми откажат краката. Може и Фреди да събира наемите.

Хубаво беше. Пилат и Мейкън не се сдобриха (макар той да изглеждаше доволен, че отиват да зароят баща му във Вирджиния). И отношенията между Рут и Мейкън бяха същите и такива щяха да си останат. Както щяха да си останат и последиците от глупостта на Биберона и съжалението щеше да натежава над нещата, с които се гордееше. Хагар беше мъртва и той не я бе обичал... никак. А Китарата беше... някъде наоколо.

В Шалимар всички се зарадваха на скорошното му завръщане, а Пилат се смеси с хората като парче масло в бутилка. Отседнаха у Омар, а на втората и последна вечер тръгнаха към пътеката, която водеше към Скока на Соломон. Това беше по-високата от две стърчащи скали. И двете заоблени, и двете надвесени над дълбоката долина. Пилат носеше торбата, а Биберона лопатка. До горе беше далече, но никой от тях не спря да си поеме дъх. Точно на върха, на равното, имаше малко дървета, които устояваха на вятъра на такава височина. Дълго търсиха достатъчно широко място сред скалите. Щом намериха, Пилат клекна и отвори торбата, а Биберона започна да копае. От торбата изскочи дълбока въздишка и вятърът се вледени. Обгърна ги джинджифил, сладък, ароматен мирис на джинджифил. Пилат положи внимателно костите в гробчето. Биберона го засипа и изглади с обратната страна на лопатката.

— Дали да не му сложим камък или кръст? — попита Биберона.

Пилат поклати глава, протегна ръка и издърпа обещата от ухото си, като го разкъса. После издълба с ръце малка дупка и сложи в нея кутийката за енфие на Песен, с единствената дума, написана от Джейк. Тя се изправи и на Биберона му се стори, че чу изстрела едва след като тя се свлече. Той падна на колене до нея и прегърна отпуснатата ѝ глава с една ръка, като я питаше дрезгаво:

— Улучи ли те? Пилат, улучи ли те?

Тя се засмя тихо и той веднага разбра, че се е сетила за този ден, когато я видя за пръв път и ѝ каза възможно най-глупавото нещо.

Здрачът се сгъстяваше и около тях ставаше все по-тъмно. Биберона попипа гръдния кош и стомаха ѝ, като търсеше къде е улучена.

— Пилат? Добре ли си?

Не можеше да различи очите ѝ. Ръката му под главата ѝ се потеше като фонтан.

— Пилат?

Тя въздъхна.

— Грижи се за Реба — после добави: — Де да бях познавала повече хора. Всичките щях да ги обичам. Ако познавах повече, повече щях да обичам.

Биберона се наведе да види лицето ѝ и видя тъмнина, която изцапа ръката му. Не пот, а кръв се процеждаше от врата ѝ в свитата му длан. Той натисна с пръсти кожата, сякаш да върне живота в нея, там, откъдето той бягаше. Но от това кръвта потече още по-силно. Той си помисли неистово за турникети и дори чу съдирането на дрехите си, които би трябвало да къса. Премести товара си и щеше да я остави за малко, за да може да превърже по-добре раната ѝ, когато тя се обади пак:

— Песен — каза тя. — Изпей ми някоя песничка.

Биберона не знаеше песни, гласът му не ставаше за пеене и никой не искаше да го слуша, но трябваше да изпълни настойчивата ѝ молба. Като изговаряше думите без мелодия, той запя за тази жена:

*„Сладка моя, не ме оставяй,
белите ще ме задавят,
сладка моя, не ме оставяй,
Букра в хомота ме впряга“.*

Кръвта бе спряла да блика навън и в устата ѝ имаше нещо черно и пенесто. Тя отмести глава, за да погледне нещо зад рамото му. Мина време, докато разбере, че е мъртва. А когато разбра, вече не можеше да спре износените стари думи, те продължаваха да излизат все по-високо и по-високо от устата му, сякаш силата им можеше да я събуди. Събудиха се само птиците и излетяха изтръпнали. Биберона положи главата ѝ на една скала. Две птици се въртяха край тях. Едната се стрелна към пресния гроб, грабна в човката си нещо лъскаво и излетя.

Сега той разбра защо я бе обичал така. Без дори да се отделя от земята, тя можеше да лети.

— Сигурно има някъде и друга като тебе — прошепна ѝ той. — Трябва да има поне още една жена като тебе.

Дори когато коленичеше пред нея, той знаеше, че втора грешка няма да има, че щом се изправи, Китарата ще му пръсне мозъка. Стана.

— Китара! — извика той.

„Тара, тара, тара“ — отвърнаха му хълмовете.

— Насам, брате! Не ме ли виждаш? — Биберона сложи едната си ръка пред устата, а с другата замахна над главата си. — Ето ме!

„Ме, ме, ме“ — отвърнаха скалите.

— Мене ли искаш? А? Моят живот?

„Вот, вот, вот, вот.“

Клекнал на ръба на другата заоблена скала, скрит само от нощта, Китарата се усмихна над цевта на пушката си.

— Моят човек — прошепна си той. — Моят най-важен човек.

После остави пушката на земята и стана. Биберона спря да маха и присви очи. В тъмното едва различаваше главата и раменете на Китарата.

— Моят живот ли искаш? — Биберона вече не викаше. — Той ли ти трябва? Ей го тука.

Без да избърсва сълзите си, без да си поема дълбоко дъх или дори да приклекне, подскочи. Лек и светъл като пътеводна звезда, той изви към Китарата и вече нямаше значение кой от двамата ще предаде богу дух в смъртоносната прегръдка на своя брат. Защото от Шалимар знаеше едно: ако се оставиш на въздуха, той те поема.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.